

**T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EKOTURİZM REHBERLİĞİ ANABİLİM DALI
EKOTURİZM REHBERLİĞİ BİLİM DALI**

**İSKANDİNAV ÜLKELERİNDE
EKOTURİZM FAALİYETLERİ**

EBRU ARICI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**DANIŞMAN:
DOÇ. DR. ABDURRAHMAN DİNÇ**

KONYA-2022

**T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EKOTURİZM REHBERLİĞİ ANABİLİM DALI
EKOTURİZM REHBERLİĞİ BİLİM DALI**

**İSKANDİNAV ÜLKELERİNDE
EKOTURİZM FAALİYETLERİ**

EBRU ARICI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**DANIŞMAN:
DOÇ. DR. ABDURRAHMAN DİNÇ**

KONYA-2022

 KONYA	TC. T.C. NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü	 NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ KONYA SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
--	--	---

YÜKSEK LİSANS TEZİ KABUL FORMU

Öğrencinin	Adı Soyadı	Ebru ARICI
	Numarası	18812601004
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Ekoturizm Rehberliği
	Programı	Tezli Yüksek Lisans
	Tez Danışmanı	Doç. Dr. Abdurrahman Dinç
	Tezin Adı	İskandinav Ülkelerinde Ekoturizm Faaliyetleri

Yukarıda adı geçen öğrenci tarafından hazırlanan İSKANDINAV ÜLKELERİNDE EKOTURİZM FAALİYETLERİ başlıklı bu çalışma .../.../.... Tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği/oyçokluğu ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Sıra No	Danışman ve Üyeler		
	Unvanı	Adı ve Soyadı	İmza
1			
2			
3			

 <p>KONYA</p>	<p>TC. T.C. NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü</p>	 <p>SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ</p>
--	--	--

BİLİMSEL ETİK SAYFASI

Öğrencinin	Adı Soyadı	Ebru ARICI
	Numarası	18812601004
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Ekoturizm Rehberliği
	Programı	Tezli Yüksek Lisans
	Tez Danışmanı	Doç. Dr. Abdurrahman Dinç
	Tezin Adı	İskandinav Ülkelerinde Ekoturizm Faaliyetleri

Bu tezin hazırlanmasında bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

Ebru ARICI

 <p>KONYA</p>	<p>TC. T.C. NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü</p>	 <p>SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ</p>
--	--	--

ÖZET

Öğrencinin	Adı Soyadı	Ebru ARICI
	Numarası	18812601004
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Ekoturizm Rehberliği
	Programı	Tezli Yüksek Lisans
	Tez Danışmanı	Doç. Dr. Abdurrahman Dinç
	Tezin Adı	İskandinav Ülkelerinde Ekoturizm Faaliyetleri

Dünyada birçok ülke için önemli bir sektör haline gelen turizm; kültürel, ekonomik ve sosyal açılardan ön plana çıkmıştır. Daha önce turizm faaliyetleri 3S (sea, sand, sun) deniz, kum ve güneş kavramları etrafında devamlılığını sürdürürken zamanla alternatif turizm çeşitleri ortaya çıkmıştır. Bu turizm türlerinden birisi de ekoturizmdir. Ekoturizm, çevreyi korumayı, doğal kaynakların sürdürülebilirliğini hedefleyen ve yerel halkın bu durumdan en yüksek seviyede fayda sağlamasını gözeterek duyarlı bir turizm türüdür. Bu çalışmanın amacı İskandinav ülkelerinde ekoturizm etkinlik ve faaliyetlerinin incelenmesidir. Çalışmanın alanı olan İskandinav ülkeleri sahip olduğu doğal ve kültürel kaynakları, coğrafi konumu, tarihi alanları ile ekoturizm açısından yüksek potansiyele sahiptir. Çalışmanın yöntemi olarak nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi yöntemi kullanılmıştır. İskandinav ülkelerinde yapılan ekoturizm faaliyetleri konusunda literatür taraması yapılmış ve düzenlenen faaliyetler incelenmiştir. Çalışmanın sonunda İskandinav ülkelerinde ekoturizm konusunda yeterli akademik çalışmanın olmadığı, ekoturizm kavramının yerel halk ile bütünleştirilmediği sonucuna varılmıştır. Bununla birlikte her bir İskandinav ülkesinin ekoturizm kavramına farklı bir bakış açısı ile yaklaştığı sonucuna ulaşılmıştır. Finlandiya ekoturizm faaliyetlerinde gastronomik çalışmalarını ön planda tutmuştur. İsveç, daha çok kültürel bir boyutta yaklaşmış ve yerel kültürleri baz alan Viking turizmi, Sami turizmi gibi turizm türlerini ön planda tutmuştur. Norveç ekoturizm çalışmalarında çoğunlukla balıkçılık ve fiyord turları ile yer almış, İzlanda coğrafi şartları sebebi ile jeoturizmi aktif bir biçimde kullanmıştır. Danimarka, doğa yürüyüşü etkinlikleri ile ön plana çıkmıştır. Grönland, Aland Adaları ve Faroe Adaları, ada ülkeler olmasına rağmen ekoturizm sektöründe sadece balıkçılık ve kıyı turizmi ile değil, doğa yürüyüşleri, kuş gözlemciliği gibi faaliyetler ile etkinliklerini sürdürmüşlerdir. Bu bilimsel çalışma sonucunda İskandinav Bölgesi'nde turizm ve ekoturizm faaliyetlerinin coğrafi, sosyal ve kültürel

özelliklerin etkisinde geliştiği ve bu ülkelerde ekoturizm potansiyelinin önemli bir ölçüde var olduğu sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: İskandinav ülkeleri, Sürdürülebilirlik, Ekoturizm, Ekoturizm Faaliyetleri



 <p>KONYA</p>	<p>TC. T.C. NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü</p>	 <p>SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ</p>
--	--	--

ABSTRACT

Author's	Name and Surname	Ebru ARICI
	Student Number	18812601004
	Department	Ecotoursim Guidance
	Study Programme	Master's Degree
	Supervisor	Assoc. Prof. Abdurrahman Dinç
	Title of the Thesis/Dissertation	Ecotourism Activities in Scandinavian Countries

Tourism, which has become an important sector for many countries in the world, has come to the fore in cultural, economic and social terms. Previously, tourism activities 3S (sea, sand, sun) continued around the concepts of sea, sand and sun, while alternative types of tourism emerged over time. One of these types of tourism is ecotourism. Ecotourism is a sensitive type of tourism that aims to protect the environment, the sustainability of natural resources and to ensure that the local people benefit from this situation at the highest level. The aim of this study is to examine the ecotourism activities and activities in the Nordic countries. The Nordic countries, which are the field of study, have a high potential in terms of ecotourism with their natural and cultural resources, geographical location, historical areas. The document analysis method, one of the qualitative research methods, was used as the method of the study. A literature review was conducted on ecotourism activities conducted in the Scandinavian countries and the activities organized were examined. At the end of the study, it was concluded that there are not enough academic studies on ecotourism in the Scandinavian countries and that the concept of ecotourism has not been integrated with the local population. However, it has been concluded that each Scandinavian country approaches the concept of ecotourism with a different perspective. Finland has kept gastronomic studies at the forefront of ecotourism activities. Sweden has taken a more cultural approach and has prioritized tourism types such as Viking tourism and Sami tourism based on local cultures. Norway has mostly taken part in ecotourism studies with fishing and fjord tours, and Iceland has actively used geotourism due to its geographical conditions. Denmark has come to the fore with its hiking activities. Although Greenland, the Aland Islands and the Faroe Islands are island countries, they have continued their activities in the ecotourism sector not only with fishing and coastal tourism, but also with activities

such as nature walks and bird watching. As a result of this scientific study, it was concluded that tourism and ecotourism activities in the Scandinavian Region develop under the influence of geographical, social and cultural characteristics, and the potential for ecotourism exists to a significant extent in these countries.

Keywords: Scandinavian Countries, Sustainability, Ecotourism, Ecotourism Activities



İÇİNDEKİLER

BİLİMSEL ETİK SAYFASI	i
ÖZET	ii
ABSTRACT	iv
İÇİNDEKİLER	vi
TABLolar LİSTESİ	xiii
GRAFİKLER LİSTESİ	xiv
GRAFİKLER LİSTESİ	xiv
HARİTALAR LİSTESİ	xv
RESİMLER LİSTESİ	xvii
KISALTMALAR DİZİNİ	xx
ÖNSÖZ	xxi
GİRİŞ	1

BİRİNCİBÖLÜM EKOTURİZM KAVRAMI

1.1. Turizm Kavramı ve Tarihsel Gelişimi	6
1.2. Sürdürülebilir Turizm	9
1.3. Ekoturizm Kavramı ve Tarihsel Gelişimi	9
1.4. Ekoturizmde Faaliyet Türleri	12
1.4.1. Foto-Safari	12
1.4.2. Çiftlik Turizmi	13
1.4.3. Yayla Turizmi	13
1.4.4. Kuş Gözlemciliği Turizmi	13
1.4.5. Botanik Turizmi	14
1.4.6. Kamp ve Karavan Turizmi	14
1.4.7. Trekking	15
1.4.8. Mağara Turizmi	15
1.4.9. Su Sporları Turizmi	15
1.4.10. Termal Turizm	16
1.4.11. Av Turizmi	16
1.4.12. Eko-Gastronomi Turizmi	17
1.4.13. Dağ Turizmi	17
1.4.14. Bisiklet Turizmi	18
1.4.15. Atlı Doğa Yürüyüşü Turizmi	18
1.4.16. Balıkçılık Turizmi	18
1.4.17. İnanç Turizmi	19
1.4.18. Kültür Turizmi	19
1.4.19. Sami Turizmi	19
1.4.20. Şarap Turizmi	20
1.4.21. Festival Turizmi	20
1.4.22. Viking Turizmi	20
1.4.23. Ulaşılabilir Turizm	21
1.4.24. Kuzey Işıkları Turizmi	21
1.4.25. Çiftlik Turizmi	22
1.4.26. Yaban Hayatı İzleme Turizmi	22

1.4.27. Volkanik Turizm.....	22
1.4.28. Kutup Turizmi.....	23
1.4.29. Kırsal Turizm.....	23
1.5. Dünyada Ekoturizm.....	23

İKİNCİ BÖLÜM YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Amacı.....	27
2.2. Araştırmanın Önemi.....	27
2.3. Araştırmanın Yöntemi.....	28
2.4. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi.....	28
2.5. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	29

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM BULGULAR

3.1. İskandinav Ülkelerinde Ekoturizm Faaliyetleri.....	30
3.2. İskandinav Bölgesi'nin Coğrafi Özellikleri.....	30
3.2.1. İskandinav Bölgesi'nde Ekoturizm.....	30
3.3. İsveç.....	32
3.3.1. İsveç'in Coğrafi Konumu ve Genel Özellikleri.....	32
3.3.2. İsveç'in Tarihi.....	34
3.3.3. İsveç'te Turizm.....	35
3.3.4. İsveç'te Ekoturizm Faaliyetleri.....	40
3.3.4.1. İsveç'te Kış Turizmi Faaliyetleri.....	42
3.3.4.1.1. Buz Pateni (İce- Skating).....	42
3.3.4.1.2. Kızaklı Köpek Turları (Dog Sledging).....	43
3.3.4.1.3. Rehberli Husky Kiralama Turu.....	44
3.3.4.2. Kuzey Işıkları Turizmi / Aurora Borealis Turizmi.....	45
3.3.4.3. Dağ Turizmi.....	47
3.3.4.4. Şarap Turizmi.....	48
3.3.4.5. Bisiklet Turizmi.....	48
3.3.4.6. İsveç Doğa Yürüyüşleri.....	49
3.3.4.6.1. Höga Kusten Yürüyüş Rotası.....	50
3.3.4.6.2. Kral Yolu (Kungslagen).....	51
3.3.4.6.3. Skåneleden Yolu (Skåneleden Trails).....	53
3.3.4.6.4. Kuzey Denizi Yolu (North Sea Trail).....	54
3.3.4.6.5. İsveç'te Diğer Yürüyüş Rotaları.....	55
3.3.4.5. İsveç'te Sürdürülebilir Konaklama.....	56
3.3.4.5.1. Buz Otel (Ice Hotel).....	56
3.3.4.5.2. Sápmi Doğa Kampı (Sápmi Nature Camp \ Sápmi Glamping).....	75
3.3.4.5.3. 72 Saatlik Kabin (The 72 Hour Cabin).....	58
3.3.4.5.4. Yüzen Otel (Salt & Sil).....	59
3.3.4.5.5. Ağaç Evler (Tree Houses).....	60
3.3.4.6. İsveç'te Ekoşehir ve Ekoköyler.....	61
3.3.4.6.1. Eko- şehirler (Eco-cities).....	61
3.3.4.6.2. Ekoköyler (Eco- villages).....	65
3.3.4.6.2.1. Toarp Ekoköyü (Toarp Eco-village).....	69
3.3.4.6.2.2. Suderbyn Permakültür Ekoköyü (Suderbyn Permaculture Ecovillage).....	70

3.3.4.6.2.3. Haga Ekoby Ekoköyü (Haga Ekoby Ecovillage)	72
3.3.4.6.2.4. Understenshöjden Ekoköyü (Understenshöjden Eco-Village)	73
3.3.4.7. İsveç'te Milli Parklar	75
3.3.4.7.1. Abisko Milli Parkı	76
3.3.4.7.2. Stora Sjöfallet Milli Parkı	76
3.3.4.7.3. Sarek Milli Parkı	77
3.3.4.7.4. Pieljekaise Milli Parkı	78
3.3.4.7.5. Hamra Milli Parkı	78
3.3.4.7.6. Ängsö Milli Parkı	79
3.3.4.7.7. Tyresta Milli Parkı	79
3.3.4.7.8. Kosterhavet Milli Parkı	80
3.3.4.7.9. Färnebofjärden Milli Parkı	81
3.3.4.7.10. Store Mosse Milli Parkı	81
3.3.4.8. Kültür Turizmi	82
3.3.4.9. Festival Turizmi	82
3.3.4.9.1. Kiruna Kar Festivali	82
3.3.4.9.2. Jokkmokk Kış Festivali	83
3.3.4.10. Sami Turizmi	84
3.3.4.11 Viking Turizmi	87
3.3.4.12. Edebiyat Turizmi (Literary Tourism)	89
3.3.4.13. Ulaşılabilir- Engelsiz Turizm (Accesible Tourism)	90
3.3.4.14. İsveç'te Ekoturizm Çalışmaları Kapsamında Çıkarılan Yasalar- Sözleşmeler	91
3.3.4.14.1. İsveç Doğa Koruma Yasası (Nature Protection Act-1909)	91
3.3.4.14.2. Yeni Çevre Kanunu (Miljöbalken -1998)	92
3.3.4.14.3. Fosilsiz İsveç Yasası (Fossils Free Sweden- 2017)	93
3.3.4.14.4. Kamu Erişim Hakkı (Allemansrätten)	94
3.3.4.14.5. Karbon Vergisi (1995-2003)	95
3.3.4.14.6. İklim Yasası (2018)	96
3.3.4.15. İsveç Eko-etiket Programları	98
3.3.4.15.1. Nordic Swan Eko-etiketi	98
3.3.4.15.2. The Good Environmental Choice (Bra miljöval) Eko-etiketi	99
3.3.4.15.3. Krav Ekoetiketi	100
3.3.4.15.4. Marine Stewardship Council (MSC) Eko-etiketi	101
3.3.4.15.5. Bo på Landgård (Stay on a Farm) Eko-etiketi	102
3.3.4.15.6. Certifierad Natureguide (2020) Eko-etiketi	103
3.3.4.15.7. Godkänd Gård för Hästturism (Certified Horse Farms) Eko-etiketi	104
3.3.4.15.8. Naturens Bästa (Nature's Best) Eko-etiketi	105
3.3.4.15.9. Diğer Eko- sertifika Programları	105
3.4. Norveç	107
3.4.1. Norveç'in Coğrafi Konumu ve Genel Özellikleri	107
3.4.2. Norveç'in Tarihi	109
3.4.3. Norveç'te Turizm	110
3.4.4. Norveç'te Ekoturizm Faaliyetleri	113
3.4.4.1. Norveç'te Kış Turizmi Faaliyetleri	114
3.4.4.1.1 Kayak Aktiviteleri (Skiing Activities)	114

3.4.4.1.2. Kros Kayağı	114
3.4.4.1.3. Kızakla Kayma	115
3.4.4.1.4. Kayakla Atlama	116
3.4.4.1.5. Biatlon.....	117
3.4.4.1.6. Bobsleigh Skeleton (İskelet Kızağı)	118
3.4.4.2. Kuzey Işıkları /Aurora Borealis Turizmi	119
3.4.4.3. Macera Turizmi.....	120
3.4.4.3.1. H&L Tırmanış Parkı (H&L Climbing Park).....	121
3.4.4.3.2. Rypetoppen Macera Parkı (Rypetoppen Adventurpark)	122
3.4.4.3.3 Oslo Skimore Climbing Park ve Oslo Klatrepark Tırmanış Parkı (Oslo Skimore Climbing Park and Oslo Klatrepark Climbing Park)	123
3.4.4.4. Bisiklet Turizmi	123
3.4.4.4.1. Dağ Bisikleti	124
3.4.4.5. Kruvaziyer Turizmi (Cruise Tourism).....	125
3.4.4.6. Yaban Hayatı İzleme Turizmi (Wildlife Watching Tourism)	126
3.4.4.7. Kamp ve Karavan Turizmi	127
3.4.4.8. Balıkçılık Turizmi.....	130
3.4.4.9. Çiftlik Turizmi	132
3.4.4.10. Norveç'te Doğa Yürüyüşleri.....	135
3.4.4.10.1. Büyük Şelale Yürüyüşü (Utladalen, Årdal – The Great Waterfall Walk)	136
3.4.4.10.2. Pulpit Rock (Preikestolen)	137
3.4.4.11. Norveç'te Milli Parklar	140
3.4.4.11.1. Rondane Milli Parkı (Rondane National Park).....	141
3.4.4.11.2. Nordvest-Spitsbergen Milli Parkı (Nordvest-Spitsbergen National Park).....	142
3.4.4.11.3. Forlandet Milli Parkı (Forlandet National Park).....	142
3.4.4.11.4. Jotunheimen Milli Parkı (Jotunheimen National Park)	143
3.4.4.11.5. Sør-Spitsbergen Milli Parkı (Sør-Spitsbergen National Park)...	144
3.4.4.12. Norveç Ulusal Turist Rotaları.....	144
3.4.4.12.1. Aurlandsfjellet Rotası	145
3.4.4.12.2. Gaularfjellet Rotası	146
3.4.4.13. Norveç'te Sürdürülebilir Konaklama.....	149
3.4.4.15.1. Viking Temalı Faaliyetler	157
3.4.4.16.1. Ormancılıkta Sertifikasyon Onay Programı (The Programme for the Endorsement of Forest Certification, PEFC).....	161
3.4.4.16.2. Yeşil Anahtar Sertifikası (Green Key).....	162
3.4.4.16.3. Eko-Deniz Feneri (The Eco-lighthouse) Eko-etiketi	163
3.4.4.16.4. Norveç Organik Gıda Eko- Etiketi (Ø-Label: Norway – Organic Food Labels)	164
3.4.4.16.5. AB Çiçeği (The EU flower).....	165
3.4.4.16.6. Diğer Eko-sertifika Programları	165
3.4.4.16.1. Kamusal Erişim Hakkı.....	166
3.4.4.16.2. Norveç Doğa Koruma Yasası	167
3.4.4.16.3. Milli Parklar Yasası	167
3.4.4.16.4. Doğa Çeşitliliği Yasası	167
3.4.4.16.5. Enerji Yasası (1990)	168

3.4.4.16.6. Nord Pool Yasası (1996).....	168
3.4.4.16.7. Su Kaynakları Yasası (2001).....	169
3.4.4.16.8. Deniz Kaynaklarının Sürdürülebilir Yönetimi (2006).....	169
3.4.4.16.9. Diğer Yasa ve Yönetmelikler	169
3.5. İzlanda.....	171
3.5.1. İzlanda'nın Coğrafi Konumu ve Özellikleri	171
3.5.2. İzlanda'nın Tarihi	172
3.5.3. İzlanda'da Turizm.....	174
3.5.4. İzlanda'da Ekoturizm Faaliyetleri	175
3.5.4.1. Kış Turizmi Faaliyetleri.....	177
3.5.4.1.1. Kutup Bölgesi'nde Kış Turizmi Faaliyetleri	178
3.5.4.1.2. Buzul Faaliyetleri.....	178
3.5.4.2. Kuzey Işıkları Turizmi (Northern Lights Tourism).....	181
3.5.4.3. Volkanik Turizm.....	182
3.5.4.4. Jeoturizm (Geoturizm).....	182
3.5.4.5. İzlanda'daki Jeoparklar	184
3.5.4.5.1. Katla Küresel Jeoparkı.....	185
3.5.4.5.2. Reykjanes Küresel Jeoparkı.....	186
3.5.4.5.3. Torfajökull Kalderası Jeoparkı (Torfajökull Caldera Geopark) ..	188
3.5.4.5.4. Mývatn Jeoparkı (Mývatn Geopark).....	189
3.5.4.5.5. Trolls Jeoparkı (Troller Geopark).....	189
3.5.4.5.6. Snæfellsnes Jeoparkı (Snæfellsnes Geopark)	190
3.5.4.6. Vahşi Doğa Turizmi.....	190
3.5.4.7. Milli Parklar	193
3.5.4.7.1. Thingvellir Milli Parkı (Þingvellir National Park)	194
3.5.4.7.2. Snæfellsjökull Milli Parkı (Snæfellsjökull National Park)	195
3.5.4.7.3. Vatnajökull Milli Parkı (Vatnajökull National Park)	197
3.5.4.8. Bisiklet Turizmi (Cyling Tourism).....	197
3.5.4.9. Ata Dayalı Turizm / Binicilik Turizmi (Horse-Based Tourism /	
Equestrian Tourism)	199
3.5.4.10. Mağara Turizmi (Cave Tourism).....	200
3.5.4.11. Kırsal Turizm (Rural Tourism).....	201
3.5.4.12. Balıkçılık Turizmi (Fishing Tourism).....	202
3.5.4.13. Ekoköyler.....	203
3.5.4.13.1. Sólheimar Eko-Köyü	204
3.5.4.14. İzlanda'da Ekoturizm ve Sürdürülebilirlik Çalışmaları Kapsamında	
Çıkarılan Yasalar, Sözleşmeler.....	205
3.5.4.14.1. Doğa Koruma Yasası	205
3.5.4.14.2. İzlanda Ormancılık Yasası.....	206
3.5.4.14.3. İzlanda Toprak Koruma Servisi (SCSI).....	206
3.5.4.14.4. Arazi Islah Yasası	207
3.6. Finlandiya	208
3.6.1. Finlandiya'nın Coğrafi Konumu ve Özellikleri.....	208
3.6.2. Finlandiya'nın Tarihi	209
3.6.3. Finlandiya'da Turizm	211
3.6.4. Finlandiya'da Ekoturizm Faaliyetleri	213
3.6.4.1. Kış Turizmi	213

3.6.4.1.1. Buz Kırma Faaliyeti (Ice- Breaking)	214
3.6.4.1.2. Buz Tatil Köyü	215
3.6.4.1.3. Laponya Safarisi	216
3.6.4.1.4. Ice- Fishing (Buz Balıkçılığı)	217
3.6.4.1.5. Husky Köpekleri, Ren Geyiği ve Atlı Turlar (Huskies, Reindeer and Horse Tours)	218
3.6.4.2. Kuzey Işıkları Turizmi	220
3.6.4.3. Gastronomi Turizmi (Gastronomy Tourism)	220
3.6.4.4. Göl ve Kıyı Turizmi (Lake And Coastal Tourism)	222
3.6.4.5. Sağlık ve Refah Turizmi (Health and Wellbeing Tourism)	223
3.6.4.6. Finlandiya’da Korunan Alanlar ve Milli Parklar (National Parks)	224
3.6.4.6.1. Koli Milli Parkı	228
3.6.4.6.2. Oulanka Milli Parkı (Oulanka National Park)	230
3.6.4.6.3. Patvinsuo Milli Parkı (Patvinsuo National Park)	232
3.6.4.6.4. Petkeljärvi Milli Parkı (Petkeljärvi National Park)	233
3.6.4.6.5. Nuuksio Milli Parkı (Nuuksio National Park)	234
3.6.4.6.6. Pallas-Yllästunturi Milli Parkı (Pallas-Yllästunturi National Park)	235
3.6.4.6.7. Rokua Milli Parkı (Rokua National Park)	236
3.6.4.6.8. Okua Unesco Küresel Jeoparkı	238
3.6.4.7. Ulusal Yürüyüş Rotaları	240
3.6.4.7.1. Kevo, Sulaoja- Kenesjärvi Yolu (Kevo, Sulaoja- Kenesjärvi Trail)	241
3.6.4.7.2. Nordkalott Yolu (Nordkalott Trail)	243
3.6.4.7.3. Hetta-Pallas Doğa Yolu (Hetta-Pallas Hiking Trail)	244
3.6.4.7.4. Ruostejärvi- Saari Yürüyüş Parkuru (Ruostejärvi- Saari Trail)	244
3.6.4.7.5. Piilola Yolu (The Piilola Trail)	245
3.6.4.8. Kültür Turizmi	246
3.6.4.8.1. Noel Baba Turizmi (Santa Clause Tourism)	247
3.6.4.9. Ekoköyler (Eco-villages)	248
3.6.4.9.1. Keuruu Ekoköyü (Keuruu Eco-village)	248
3.6.4.10. Eko-Sertifikaalar (Eco-Labels)	249
3.6.4.10.1. Green Start Eko-etiketi	250
3.6.4.10.2. Yeşil Destinasyon Kalite Ağı Eko-etiketi (The Green Destination Quality Net)	250
3.6.4.10.3. Eko-Enerji Eko-etiketi (Eco Energy)	251
3.6.4.10.4. Finlandiya Organik Turizm Derneği (Finnish Organic Tourism Association)	252
3.6.4.10.5. Nordic Swan Ecolabel	252
3.6.4.10.6. Eko-okul (Eco-schools)	253
3.7. Danimarka	255
3.7.1. Danimarka’nın Coğrafi Konumu, İklimi ve Özellikleri	255
3.7.2. Danimarka’nın Tarihi	256
3.7.3. Danimarka’da Turizm	257
3.7.4. Danimarka’da Ekoturizm Faaliyetleri	261
3.7.4.1. Kültür Turizmi	261
3.7.4.2. Bisiklet Turizmi	261

3.7.4.3. Balıkçılık Turizmi	263
3.7.4.4. Sürdürülebilir Gıda	264
3.7.4.5. Kaya Tırmanış Faaliyetleri	265
3.7.4.6. Yürüyüş Faaliyetleri.....	267
3.7.4.6.1. Furesø Loop Yürüyüş Rotası	268
3.7.4.6.2. Gurre Lake Yürüyüş Rotası	269
3.7.4.6.3. Haervejen Yürüyüş Rotası	269
3.7.4.6.4. Buresø Loop Yürüyüş Rotası.....	270
3.7.4.6.5. Søndersø Rundt Yürüyüş Rotası.....	270
3.7.4.6.6. Mols Bjerger Yürüyüş Rotası.....	271
3.7.4.6.7. Stevns Klint Trampestien Yürüyüş Rotası.....	271
3.7.4.6.8. Kuzey Denizi Yolu (North Sea Trail: Agger to Bulbjerg).....	272
3.7.4.7. Ekoköyler.....	272
3.7.4.7.1. Friskoven Ekoköyü (Friskoven Eco-village).....	273
3.7.4.7.2. Munksøgårds.....	274
3.7.4.7.3. Hallingelille Ekoköyü (Hallingelille Eco-village).....	274
3.7.4.8. Milli Parklar ve Korunan Alanlar	295
3.7.4.8.1. Thy Milli Parkı (Thy National Park)	278
3.7.4.8.2. Wadden Sea Milli Parkı (Wadden Sea National Park).....	280
3.7.4.9. Eko-etiket Programları.....	280
3.7.4.9.1. Green Key (Yeşil Anahtar)	281
3.7.4.9.2. İskandinav Kuğusu (Nordic Swan).....	282
3.7.4.9.3. The EU Flower.....	283
3.8. Faroe Adaları	283
3.8.1. Faroe Adaları Coğrafi Konum ve Genel Bilgiler.....	284
3.8.2. Faroe Adaları'nın Tarihi	284
3.8.3. Faroe Adaları'nda Turizm ve Ekoturizm Faaliyetleri.....	303
3.8.3.1. Balıkçılık Faaliyetleri	286
3.8.3.2. Yürüyüş Faaliyetleri	287
3.9. Aland Adaları.....	290
3.9.1. Aland Adaları Coğrafi Konum ve Genel Bilgiler	290
3.9.2. Aland Adaları Tarihi	291
3.9.3. Aland Adalarında Turizm ve Ekoturizm	291
3.9.3.1. Balıkçılık Faaliyetleri	293
3.9.3.2. Doğa Yürüyüşü	294
3.9.3.3. Kuş Gözlemciliği	294
3.9.3.4. Bisiklet Turizmi	295
3.10. Grönland	296
3.10.1. Grönland Adaları Coğrafi Konum ve Genel Bilgiler.....	296
3.10.2. Grönland Adasının Tarihi	297
3.10.3. Grönland Adası'nda Turizm ve Ekoturizm	297
3.10.3.1. Kano.....	298
3.10.3.2. Kış Turizmi	298
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	299
KAYNAKLAR	304

TABLULAR LİSTESİ

Tablo 3.1. 2020 Yılına Kadar Elde Edilen Gelirler ve Turist Sayıları	37
Tablo 3.2. İsveç'te Bulunan Ekoköyler Listesi.....	67
Tablo 3.3. Finlandiya'da 2022 Yılına Tüm Ait Korunan Alanlar	225
Tablo 3.4. 1995-2020 Yılları Arasında Danimarka'nın Turizm Gelirleri ve Turist Sayıları	259
Tablo 3.5. Danimarka'da Bisiklet Rotaları.....	262
Tablo 3.6. Bornholm'daki Başlıca Kaya Tırmanışı Alanları	266
Tablo 3.7. Aland Adalarına 2000-2021 Yılları Arasında Gelen Turist Sayıları	292



GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik 3.1. İsveç'te İç- Dış -Turizm Miktarı	39
Grafik 3.2. İsveç'te Turizm Tüketiminin Başlıklar Altında İncelenmesi	39
Grafik 3.3. Turizmin GSYİH'daki Durumu	40
Fotoğraf 3.23. Fosilsiz İsveç Yasasında Yer Alan Sektör	94
Grafik 3.4. İsveç Karbon Yasası Gereğince 1990 Yılından 2045 Yılına Kadar Hedeflenen Karbon	96
Grafik 3.5. 2010 Yılı İle 2020 Yılları Arasında Norveç'e Gelen Turist Sayıları	113
Grafik 3.6. 2019 Yılına Göre Norveç Bulunan Kamp Alanları Sayısı	129
Grafik 3.7. Norveç'te Ulaşım Araçları	129
Grafik 3.8. İzlanda'nın Turist Sayısının Yıllara Göre Ayrımı.....	175
Grafik 3.9. Ziyaretçilerin İzlanda'ya Gelme Sebepleri.....	177
Grafik 3.10. 2012'den 2028'e Kadar Finlandiya'da Seyahat ve Turizmin GSYİH'ya	212
Grafik 3.11. Yıllara Göre Finlandiya'daki Milli Parkları Ziyaret Eden Kişi	227
Grafik 3.12. Pallas-Yllästunturi Milli Parkında Yapılan Etkinlikler	236
Grafik 3.13. 2017 Yılında Faroe Adaları'ndaki Geceleme Sayısı	286

HARİTALAR LİSTESİ

Harita 3.1. İskandinav Bölgesi Lokasyon Haritası	30
Harita 3.2. İsveç'in Haritası	32
Harita 3.3. Abisko Bölgesi Haritası	46
Harita 3.4. İsveç'in Stockholm Bölgesi'nde Bisiklet Yolları	49
Harita 3.5. Höga Kusten' nin Haritada Görünüşü	50
Harita 3.6. Kunslagen Yürüyüş Parkuru	51
Harita 3.7. Skåneleden Yürüyüş Rotası	53
Harita 3.8. Stockholm Kentinin Şehir Planlaması	61
Harita 3.9. İsveç'te ki Eko-köylerin Evrimi	66
Harita 3.10. Norveç Haritası	107
Harita 3.11. H&L Climbing Park Haritası	121
Harita 3.12. Norveç Denizi Balıkçılık Faaliyetleri Ekolojik Bölgesi	130
Harita 3.13. The Great Waterfall Walk Parkuru	137
Harita 3.14. Pupit Kayasında Farklı Zorluk Seviyelerindeki Yürüyüş Parkurları... ..	138
Harita 3.15. Raudmelen Rotası Haritası	139
Harita 3.16. Hurdal Ekoköyünün Haritası	154
Harita 3.17. İzlanda'nın Haritada Gösterimi	171
Harita 3.18. İzlanda'da Bulunan Jeotermal Alanlar	184
Harita 3.19. İzlanda'da Bulunan Jeoparkların Haritası	184
Harita 3.20. İzlanda Çevre Ajansı tarafından yayınlanan İzlanda'daki Korunan Alanlar Haritası	193
Harita 3.21. Snæfellsnes Yarımadası ve Snæfellsjökull Milli Parkı	195
Harita 3.22. Finlandiya Haritası	208
Harita 3.23. Finlandiya'da Kuzey Işıklarının Görüldüğü Bölge	220
Harita 3.24. Finlandiya'da ki Korunan Alanlar Haritası	224
Harita 3.25. Milli Parklar ve Doğa Rezervleri Haritası	226
Harita 3.26. Koli Milli Parkının Haritadaki Konumu	228
Harita 3.27. Koli Milli Parkı Yaz Ayları Haritası	229
Harita 3.28. Koli Milli Parkı Kış Ayları Haritası	229
Harita 3.29. Oulanka Milli Parkı Haritası	231
Harita 3.30. Rokua Milli Parkı Yürüyüş Rotası	237
Harita 3.31. Dünyada GOOfood Ürünlerine Sahip Olan Jeoparklar	239
Harita 3.32. Yürüyüş Rotaları	240
Harita 3.33. Kevo Strict Nature Reserve Yürüyüş Haritası	242
Harita 3.34. Nordkalott Yürüyüş Parkuru Haritası	243
Harita 3.35. Ruostejärvi- Saari Yürüyüş Parkuru	245
Harita 3.36. Piilola Yürüyüş Rotası	246
Harita 3.37. Danimarka'nın Haritası	255
Harita 3.38. Danimarka Bisiklet Yolları Haritası	263
Harita 3.39. Danimarka Bornholm'daki Ana Kaya Tırmanışı Alanlarının Haritası	265
Harita 3.40. Yürüyüş Rotaları Haritası	267
Harita 3.41. Thy Milli Parkı Haritası	278
Harita 3.42. Mols Bjerger Milli Park Bölgesi	279
Harita 3.43. Faroe Adaları Haritası	284

Harita 3.44. Faroe Adalarında Balıkçılık Bölgesi.....	287
Harita 3.45. Faroe Adalarında Yürüyüş Rotaları Haritası	287
Harita 3.46. Aland Adalarının Haritası	290
Harita 3.47. Gröndland'ın Haritası	296



RESİMLER LİSTESİ

Fotoğraf 3.1. Stockholm’de Buz Pateni Aktivitesi	42
Fotoğraf 3.2. Vannasby Bölgesi’nde Husky Köpekleri ile Tur	43
Fotoğraf 3.3. Husky Köpekleri ile Kızaklı Tur.....	44
Fotoğraf 3.4. Aurora Gökyüzü İstasyonu	47
Fotoğraf 3. 5. Høga Kusten Rotasından Bir Manzara.....	50
Fotoğraf 3. 6. Kungslagen Yürüyüş Parkurunda Konaklamak İçin İnşa Edilmiş Kulübeler	52
Fotoğraf 3. 7. King’s Trail (Kral Yolu)	52
Fotoğraf 3.8. İsveç’te Bulunan Buz Otel	56
Fotoğraf 3.9. Sápmi Doğa Kampı Görüntüleri	57
Fotoğraf 3.10. 72 Saatlik Kabin Görüntüleri	58
Fotoğraf 3.11. Yüzen Otel Görüntüsü	59
Fotoğraf 3.12. Çeşitli Ağaç Ev Görüntüleri.....	60
Fotoğraf 3.13. Suderbyn Permakültür Ekoköyünün Haritası	70
Fotoğraf 3.14. Suderbyn Permakültür Ekoköyünün Uydudan Görüntüsü.....	70
Fotoğraf 3.15. Hågaby’de Halka Açık, Yarı Kamusal, Yarı Özel ve Özel Alanlar ...	73
Fotoğraf 3.16. İsveç’te Yer Alan Milli Parklar.....	75
Fotoğraf 3.17. Kardan Heykel Yapma Yarışması İçin Örnekler	83
Fotoğraf 3.18. Ren Geyiği Yarışları	83
Fotoğraf 3.19. Sami Pazarları	86
Fotoğraf 3.20. Taltavis Gölünün Bulunduğu Sami Pazarı.....	86
Fotoğraf 3.21. Föteviken Müzesi (Viking Müzesi) ve Viking Pazarı	88
Fotoğraf 3.22. Ulaşılabilir-Engelsiz Turizm.....	90
Fotoğraf 3.23. Fosilsiz İsveç Yasasında Yer Alan Sektör	94
Fotoğraf 3.24. Nordic Swan Eko-etiketi Logosu.....	98
Fotoğraf 3.25. The Good Environmental Choice Eko-etiketi Logosu.....	99
Fotoğraf 3.26. Marine Stewardship Council Eko-etiketi Logosu.....	101
Fotoğraf 3.27. Bo på Landgård (Stay on a Farm) Eko-etiketi Logosu	102
Fotoğraf 3.28. Certifierad Natureguide Eko-etiketi Logosu.....	103
Fotoğraf 3.29. Naturens Bästa (Nature’s Best) Eko-etiketi Logosu.....	105
Fotoğraf 3.30. V Tarzı Tekniğin Uçuş Esnasındaki Kademeleri.....	116
Fotoğraf 3.31. Biatlon.....	117
Fotoğraf 3.32. Bobsleigh Aktivitesinden Bir Görüntü	118
Fotoğraf 3.33. Bobsleigh Skeleton (İskelet Kızağı) Aktivitesinden Bir Görüntü ...	119
Fotoğraf 3.34. Rypetoppen Macera Parkında Yapılan Etkinlikler	122
Fotoğraf 3.35. Norveç’in Trondheim Kentinde Bir Bisiklet Asansörü	123
Fotoğraf 3.36. Nordigard Blessom Farm	133
Fotoğraf 3.37. Flatheim Farm House (Flatheim Çiftlik Oteli)	134
Fotoğraf 3.38. Dønhaug Gjestegard Farm House (Dønhaug Gjestegard Çiftlik Oteli)	134
Fotoğraf 3.39. Tjonnas Farm Stay (Tjonnas Çiftlik Oteli)	135
Fotoğraf 3.40. Norveç Doğa Yürüyüşü Zorluk Seviyeleri	135
Fotoğraf 3.41. Utladalen, Årdal – The Great Waterfall Walk Yürüyüş Alanı	136
Fotoğraf 3.42. Pulpit Rock Parkuru	137

Fotoğraf 3.43. Romsdalseggen Rıdige Yürüyüş Güzergahı	139
Fotoğraf 3.44. Galdhøpiggen Zirvesine Yürüyüş	143
Fotoğraf 3.45. Besseggen Sirtı.....	143
Fotoğraf 3.46. Aurlandsfjellet Rotası	145
Fotoğraf 3.47. Gaularfjellet'den Bir Görüntü.....	146
Fotoğraf 3.48. Geiranger-Trollstigen (Saç Tokası Yolu)	146
Fotoğraf 3.49. Hardanger Bölgesi.....	147
Fotoğraf 3.50. The Atlantic Road	148
Fotoğraf 3.51. Kar Oteli Görüntüsü.....	149
Fotoğraf 3.52. Snowhotel Kirkenes Otelinde Bir Oda.....	149
Fotoğraf 3.53. Canvas Otelde Bir Odanın Dış Görünümü	151
Fotoğraf 3.54. Canvas Otelde Bir Odanın İç Görünümü.....	151
Fotoğraf 3.55. Canvas Otelde Bir Oda	151
Fotoğraf 3.56. The Svart Resort.....	152
Harita 3.16. Hurdal Ekoköyünün Haritası	154
Fotoğraf 3.57. Hurdal Ekoköyü	154
Fotoğraf 3.58. Eide Ekoköyü.....	156
Fotoğraf 3.59. Lofotr Viking Müzesinin Görünümü	158
Fotoğraf 3.60. Oseberg Viking Gemi Müzesinde Yer Alan Bir Viking Gemisi	159
Fotoğraf 3.61. Njardarheimr Viking Köyü	160
Fotoğraf 3.62. Ormancılıkta Sertifikasyon Onay Programı Logosu.....	161
Fotoğraf 3.63. Yeşil Anahtar Sertifikası (Green Key) Logosu.....	162
Fotoğraf 3.64. Eko-Deniz Feneri Eko-Etiketi Logosu.....	163
Fotoğraf 3.65. Norveç Organik Gıda Eko-Etiketi Logosu.....	164
Fotoğraf 3.66. The EU Flower (AB Çiçeği) Logosu	165
Fotoğraf 3.67. Katla Jeoparkında Siyah Çakıllı Plaj ve Bazalt Oluşumları	185
Fotoğraf 3.68. Skógarfoss- katla Jeoparkındaki Skóga Nehri Şelalesi.....	186
Fotoğraf 3.69. Blue Lagoon.....	187
Fotoğraf 3.70. Torfajökull Kalderası	188
Fotoğraf 3.71. Snæfellsnes Yarımadası Jeolojik Haritası ve Yarımadanın Manzaraları	190
Fotoğraf 3.72. Thingvellir Milli Parkının Görünümü.....	194
Fotoğraf 3.73. Vatnajökull Milli Parkı Görünümü	197
Fotoğraf 3.74. Sólheimar Ekoköyü Görünümü	204
Fotoğraf 3.75. Buz Kırma Faaliyetleri.....	215
Fotoğraf 3.76. Buz Restoranı.....	216
Fotoğraf 3.77. Ren Geyiği ve Husky Köpekleri İle Turhazırlığı.....	219
Fotoğraf 3.78. Koli Milli Parkı Manzaraları.....	230
Fotoğraf 3.79. Oulanka Milli Parkı Manzaraları	231
Fotoğraf 3.80. Oulanka Milli Parkı Manzaraları	232
Fotoğraf 3.81. Panvinsuo Milli Parkı.....	233
Fotoğraf 3.82. Panvinsuo Milli Parkı Logosu.....	233
Fotoğraf 3.83. Petkeljärvi Milli Parkı	233
Fotoğraf 3.84. Pallas-Yllästunturi Milli Parkı Pallastunturit Bölgesi.....	235
Fotoğraf 3.85. Rokuanvaara Tepesi.....	237
Fotoğraf 3.86. Rokua Küresel Jeoparkı	238
Fotoğraf 3.87. GOEfood Eko-etiketi Logosu	240

Fotoğraf 3.88. Noel Baba Köyü.....	247
Fotoğraf 3.89. Green Start Eko-etiketi Logosu.....	250
.....	250
Fotoğraf 3.90. The Green Destinations Quality Net Eko-etiketi Logosu.....	250
Fotoğraf 3.91. Eco Energy (Eko Enerji) Eko-etiketi Logosu.....	251
Fotoğraf 3.92. Nordic Swan Ecolabel Eko-etiketi Logosu.....	252
Fotoğraf 3.93. Eco – schools (eko – okul) Eko-etiketi Logosu.....	253
Fotoğraf 3.94. Fureso Gölü.....	268
Fotoğraf 3.95. Gürre Gölünün Görünümü.....	269
Fotoğraf 3.96. Haervejen Yürüyüş Rotası.....	269
Fotoğraf 3.97. Buresø Loop Yürüyüş Rotası Güzergahı.....	270
Fotoğraf 3.98. Mols Bjerger Yürüyüş Alanı.....	271
Fotoğraf 3.99. Stevns Klint Trampestien Yürüyüş Tepesi.....	271
Fotoğraf 3.100. Yürüyüş Rotasının Bulunduğu Alan.....	272
Fotoğraf 3.101. Friskoven Ekoköyü'nün Görünümü.....	273
Fotoğraf 3.102. Hallingelille Ekoköyü.....	274
Fotoğraf 3.103. Ekoköyün Atıksu Arıtma Sisteminde Söğüt Dallarının Bir Araya Getirilmesi.....	275
Fotoğraf 3.104. Hallingelille Ekoköydeki Ev Tipleri.....	276
Fotoğraf 3.105. Hallingelille Ekoköydeki Evlerin İç Kısmı.....	277
Fotoğraf 3.106. Yeşil Anahtar Eko-Etiket Programı Logosu.....	281
Fotoğraf 3.107. Nordic Swan Eko-Etiket Programı Logosu.....	282
Fotoğraf 3.108. EU Flower Eko-Etiket Programı Logosu.....	283

KISALTMALAR DİZİNİ

UNWTO: World Tourism Organization (Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü)

GSMH: Gayrisafi Millî Hasıla

AIEST: Uluslararası Bilimsel Turizm Uzmanları Birliği

UNEP: Birleşmiş Milletler Çevre Programı

FEE: Foundation for Environmental Education (Uluslararası Çevre Eğitim Vakfı)

DNT: Norveç Dağ Turu Birliği

GOTS: The Global Organic Textile Standart (Küresel Organic Tekstil Standardı)

WCED: Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu (The World Comission on Environment and Development)

ÖNSÖZ

Ekoturizm yerel halk ile doğal alanlar arasında bir bağ kurarak doğal kaynakların devamlılığının sağlanması, korunmasını sağlayan aynı zamanda bu kaynakları turizm sektörü ile birleştiren bir turizm çeşididir.

Bu araştırmada ekoturizm ve sürdürülebilirlik çalışmaları bakımından yüksek potansiyele sahip olan İskandinav ülkelerinde yapılan ekoturizm alanındaki faaliyetleri ortaya çıkartmayı hedeflemiştir.

İskandinav ülkelerindeki mevcut ekoturizm faaliyetlerinin yer aldığı bu çalışmada, araştırmanın konusunun belirlenmesinde, araştırma esnasına izleyeceğim yolun belirlenmesinde bilgi ve tecrübelerini her daim benimle paylaşan, psikolojik anlamda beni her daim destekleyen, tez danışmanım Doç. Dr. Abdurrahman DİNÇ'e,

Eğitim hayatım boyunca beni her zaman destekleyen ve yanımda olan hem lisans hem de yüksek lisans eğitimimde başaracağıma inanan, dualarını eksik etmeyen annem Hacer Arıcı'ya, tezimin her aşamasında bana yardımcı olan kız kardeşim Melike Arıcı'ya ve ablam Ümmü ARICI 'ya,

Moral ve motivasyonumu yüksek tutup beni destekleyen, araştırmalarımdayardımlığını esirgemeyen ve her anımda yardıma koşan arkadaşım Eyüp ÇETİNCE'ye, tez süresinde her zaman irtibatta olduğumuz ve bu süreçte her zaman yardımcı olan arkadaşım Beste SEZER' e, Fatma YILMAZ'a, her zaman destekçim olan arkadaşlarım Merve Betül SAKLAN ve Sümeyra ESENTAŞ' a TEŞEKKÜR EDERİM.

Ebru ARICI

KONYA-2022

GİRİŞ

Gelişen ekonomik ve rekabet ağının en büyük parçalarından birisi turizmdir. Turizm kavramı sosyal, kültürel ve ekonomik değerlerin etrafında oluşmuş, boş zaman, dinlenme, eğlenme vb. kavramlar ile birleşmiş, geçici süreliğine konaklanan yerden başka bir yere gidilerek yapılan rekreasyonel bir faaliyettir (Surat, 2016, s. 139-140). Sürekli gelişim içerisinde olan ve en çok gelir sağlayan sektörlerden birisi haline gelen turizm sektörü, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin en önemli istihdam ve ekonomik kaynaklarından birisidir (Yıldız, 2011, s.54-57).

Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü'nün son birkaç yıl içerisinde açıkladığı verilere göre 2018 yılında turizm faaliyetlerine katılan kişi sayısının 1,4 milyar olduğu bilinmektedir (UNWTO, 2018). 2019 yılında ise bu sayının artarak yaklaşık 1,5 milyara ulaştığı açıklanmıştır (UNWTO, 2019). Her yıl bir önceki yıla göre oldukça fazla bir miktarda artış gösteren turist sayısı turizm sektörünün günden güne büyüdüğünün bir göstergesidir.

Turizm sektöründe somut olarak sunulan bir ürün yoktur. Karşı tarafa vaat edilen sadece sunulabilecek olan hizmettir. Bu sebeple çoğunlukla insan emeğinin kullanıldığı bir sektördür. Turizm faaliyetleri sadece ekonomik bir kazanç noktası olarak görülse de bu sektör sayesinde turizm faaliyetlerinin yürütüldüğü bölgede sosyal, kültürel ve ekonomik açıdan gelişimler meydana gelmektedir. Bu bölgelerde istihdam olanaklarında artış, altyapı çalışmaları, sahip olunan doğal ve kültürel değerlere verilen önemin artması gibi farklı alanlarda olumlu gelişmeler olmaktadır.

1990'lı yıllarda ortaya çıkan ve günümüzde birçok ülkenin ekonomik açıdan önemli değerlere sahip olan turizm sektöründe, arz ve talep dengesine uyumlu bir oranda zaman içerisinde birçok yapısal değişiklikler meydana gelmiştir (Kaşlı, Cankül, Köz & Ekici, 2015, s. 27-30). Bu değişimlerle birlikte ilk olarak ortaya çıkan turizm çeşidi kitle turizmi olarak bilinmektedir. Kitle turizmi; düşük maliyetle kaliteli konaklama imkânlarının sunulması, hızlı ulaşım ağı, sahip olunan doğal, kültürel ve diğer kaynakların tüketimi gibi unsurlarla birlikte ortaya çıkmış olan bir turizm çeşididir. Sanayi toplumlarında boş zaman kavramının artmasıyla ve teknolojinin ulaşımındaki gelişmeleriyle birlikte seyahat kavramının yaygınlaşması

kitle turizmine olanak sağlamıştır. Bu sayede kitle turizmi orta gelirli ve işçi sınıfının katılım sağlaması ile birlikte kısa sürede tüm dünyada tercih edilen bir turizm pazarı haline gelmiştir (Boz, 2019, s.979-981).

Zamanla kitle turizmine olan ilginin artması var olan doğal ve kültürel kaynaklarda aşırı kullanımdan dolayı tahribata sebep olmaya başlamıştır. Özellikle doğal ve kültürel alanlarda fiziksel taşıma kapasitesinin üzerine çıkılması, sahip olunan değerleri tehlikeye atmıştır. Genel anlamda aşırı tüketim, çevre kirliliği, kıyı ekosisteminin zaman içerisinde doğallığını yitirmeye başlaması, çalışan kesimin boş zamanlarında şehirden uzakta alanları tercih etmesi vb. sebepler doğrultusunda doğa temelli turizm, yeşil turizm, sürdürülebilir turizm gibi farklı isimlerle adlandırılan ekoturizm kavamı ortaya çıkmıştır (Yılmaz, 2001, s.55-81). Ayrıca turizmin sadece deniz, kum ve güneş kavramları ile sınırlı olmadığı düşüncesiyle ve var olan doğal kaynakların uzun vadede kullanılabilmesi amacıyla ekoturizm kavramı kısa sürede benimsenmiştir (Tekin & Kasalak, 2014, s.130-131).

Ekoturizm, yerel halkın refahını gözetken, kitle turizmi gibi turizm çeşitlerinin ekosistemler üzerinde bıraktığı hasarı en aza indirmeyi hedefleyen, milli parklar, korunan alanlar, dernekler, sivil toplum örgütleri vb. gibi turizm pazarının temelinde bulunan paydaşlarla iş birliği içerisinde olan, en temel hedeflerinden birisi sürdürülebilirlik olan bir turizm faaliyetidir (Nugroho, Pramukanto, Negara, Purnomowati, & Wulandari, 2016, s.9-18). Ekoturizm kavramı ilk defa Meksikalı çevreci ve mimar Héctor Ceballos-Lascaráin tarafından ekoturizm çalışmalarına adanmış ilk organizasyon görevi gören Uluslararası Ekoturizm Topluluğu (The International Ecotourism Society (TIES) tarafından 1983 yılında tanıtılmıştır. Bu tanımlamada Ekoturizm; turizm kaynaklarının sürdürülebilirliğinin önemini ortaya koyan ve yerel halkın refahını dikkate alan çevresel açıdan sorumlu turizm olarak belirtilmiştir (Mckinney, 2016, s.1-2).

Ekoturizm çalışmalarının temeli üç maddeye dayanmaktadır. Bunlar; sürdürülebilirlik, doğayı koruma ve kırsal bölgelerin kalkınması ilkeleridir. Bu ilkeler ekoturizm kavramının temel yapı taşlarını oluşturmaktadır. Ekoturizm çalışmalarında en önemli faktörlerden biri ise sürdürülebilirliktir. Sürdürülebilirlik;

sahip olunan ekosistemin, tahribata uğramadan ya da aşırı kullanımdan dolayı yıpranmadan gelecek nesillere aktarılabilmesi ve ekolojik dengesinin korunması olarak tanımlanmaktadır. Tüm bu bileşenler ortaya koyulduğunda nihai amacın, sahip olunan değerlerin gelecek nesillere aktarılması ve onlara geride yaşanabilir doğal alanlar bırakmak olduğu anlaşılmaktadır (Güçer, Kement, 2015, s.70-71). Sürdürülebilirlik faaliyetleri, turizm destinasyonlarının mevcut ihtiyaçlarını karşılayarak yeri doldurulamaz kaynakları gelecek nesiller için refah seviyesine getirmek ve devamlılığını sağlamak olarak tanımlanmaktadır (Kuhlman, Farrington, 2010, s.3437-3839). Sürdürülebilirlik, sadece çevresel anlamda değil ekonomik faaliyetlerde de uygulanmaktadır. Buna ek olarak sosyal anlamda yerel halka bağlı kalarak çevreci bir politika yürütülmektedir (Gössling, 1999, s. 303-310). Sürdürülebilirlik ilkeleri, ekosistemde oluşabilecek olumsuz çevresel, sosyal ve kültürel koşulları önleyerek, doğal alanları koruma faaliyetlerinin yerel halkın sorumluluğunda düzenlenmesi ve devamlılığının sağlanması ilkeleriyle, ekoturizm kavramıyla örtüşmektedir (Kuter, Ünal, 2009, s.146-150).

Tüm dünyanın turizme bakış açısını değiştiren ekoturizm ve sürdürülebilirlik faaliyetleri birçok ülkede sertifikasyon işlemleri ile başlatılmıştır. Ekoturizm çağını başlatmaktaki ilk adım, var olan turizm paydaşlarını ekoturizm ilkelerince yapılandırmak ve değişimlerini tamamlamaktır. Her ülke kendi bünyesinde yeşil sertifika, eko-sertifika, ekolojik sertifika vb. isimlerle adlandırılan sertifikasyon programları oluşturmuştur. Bu eğitimleri değerli yapan şey sürdürülebilirlik faaliyetlerini bir anda kabul etmek değil; tüm sistemi bu düzene uydurmak ve bu yaklaşımı temelden işleyerek en küçük birimlerine kadar benimsetmektir. Bu sayede turizm piyasasında yeşil rekabetçilik başlamış, sunulan ürün ve hizmet kalitesi turizm paydaşları arasındaki yarıştan dolayı artmıştır.

Eğitimler sonucunda bu belgelere sahip olan ülkeler buldukları bölgedeki doğal, tarihi ve kültürel kaynaklar üzerinden ekoturizm çalışmalarını temsil edecek bir ürün ortaya koymaya başlamıştır. Bu temsil niteliği taşıyan ürünler, o ülkenin etiketi olarak ekoturizm çalışmalarında en ön planda bulunan destinasyonlar ile birleştirilmektedir.

Dünyada ekoturizm çalışmalarının ortaya koymuş olduğu temsil niteliği taşıyan ürünler bakımından ön plana çıkmış bölgelerden birisi de İskandinavya Bölgesi'dir. Kuzey Avrupa'da bulunan İskandinav Bölgesi'nde Danimarka, Finlandiya, İsveç, Norveç, İzlanda, Foreo Adası, Aland Adası ve Gröndland ülkeleri bulunmaktadır. Coğrafi konumları ve kültürleri bakımından birçok ortak noktalarının bulunması sebebiyle toplamda 8 ülkeden oluşan bu bölge, İskandinav Bölgesi olarak adlandırılmaktadır.

İskandinav Bölgesi, coğrafi konumu sebebiyle soğuk bir iklime sahip olması, gece ve gündüz sürelerinin normalden farklı olması gibi gerekçelerle turist yoğunluğu olmayan bir bölgedir. Dolayısıyla İskandinavya Bölgesi'ndeki ülkelerin sahip olduğu doğal, kültürel ve tarihi kaynaklar ilk günkü gibi korunmaktadır. Avrupa'da İskandinav Bölgesi eşsiz doğal ve kültürel destinasyonları ile bilinmektedir. Bölgenin en çok bilinen turizm çekicilikleri İsveç'in buzul bölgeleri, Norveç Fiyordları, Finlandiya'nın el değmemiş ormanları ve sulak arazileri, İzlanda'nın volkanik dağları, Danimarka'nın kırsal alanları ve bölgede görülen kuzey ışıklarıdır.

İskandinav Bölgesi, sahip olduğu kültürel kimliği ile Avrupa'nın diğer ülkelerinden farklı bir bakış açısı ile değerlendirilmektedir. Avrupa'daki kültürel sirkülasyona dâhil olmaması, Orta Çağ dönemlerinde Avrupa'nın kültür başkentlerinden coğrafi bakımdan uzak bulunması, İskandinavya Bölgesi'nin kültürel kimliğinin diğer ülke ve kültürlerin etkisi altında kalmadığının bir göstergesidir. Buradan hareketle Baltık Bölgesi'nde kendi kültürel birikimleri ile oluşturdukları ve tüm İskandinav ülkelerine yayılan denizcilik faaliyetleriyle bilinen Viking kültürünü oluşturmuşlardır. Tüm bu kültürel yapısı, el değmemiş doğal alanları ve geçmişten günümüze benliğini korumuş tarihi yapısı ile İskandinav ülkeleri, ekoturizm faaliyetleri açısından önemli bir potansiyel kaynak olarak görülmektedir. Bu ülkeler olumsuz iklim şartlarına rağmen günümüzde turizm faaliyetlerinin ve ekoturizm çalışmalarının yoğun olduğu ülkelerdir.

Buradan hareketle "İskandinav Ülkelerinde Ekoturizm Faaliyetleri" konulu bu çalışmada, bölgede yapılan ekoturizm çalışmalarını ortaya çıkarmak ve her ülkeyi

tek tek ele alarak yapılan çalışmaları detaylı olarak incelemek amaçlanmaktadır. Çalışmanın ilk bölümünde literatür taraması yapılarak turizm ve ekoturizm kavramlarının tanımlanmasına ve tarihsel gelişimine yer verilmiştir. Buna ek olarak ekoturizm kavramına daha geniş bir çerçeveden bakılarak dünya üzerinde ekoturizm başlığı altında incelenerek, dünyada ekoturizm kavramının ortaya çıkışı incelenmiştir. Çalışmanın ikinci bölümünde ise İşkandinav lkelerinde Ekoturizm Faaliyetleri başlığı altında İşkandinavya Bölgesi'nin coğrafi konumu, iklimi, tarihi incelenmiştir. Ardından İşkandinavya Bölgesi'nde bulunan Danimarka, Finlandiya, İsveç, Norveç, İzlanda, Foreo Adası, Aland Adası ve Gröndland lkeleri ve ekoturizm faaliyetleri tek tek ele alınarak yapılan çalışmalar incelenmiştir. Son olarak İşkandinav lkelerinin ekoturizm potansiyeli ve yapılan çalışmalar değerlendirilerek bu çalışmalar üzerinden İşkandinav lkelerinin ekoturizme olan bakış açısı değerlendirilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

EKOTURİZM KAVRAMI

1.1. Turizm Kavramı ve Tarihsel Gelişimi

Kökeni Latince'den gelen turizm kelimesi dönme hareketi anlamına gelen “tornus” kelimesinden türeyerek dilimize yansımıştır. İngilizce'deki “tour” ya da “touring” kelimeleri ile Fransızca'da bulunan “tourner” kelimesi de Latince'den türemiştir (Çoruh, 1954, s. 14). Tour kelimesi dairesel yönde hareket, ziyaret amacıyla yapılan gezileri ve eğlence, iş vb. amaçlarla yapılan yer değiştirme faaliyetini ifade eder. Touring kelimesi ise kişisel istek üzerine yapılan kültürel bakımdan etkili olan seyahatler olarak tanımlanmaktadır (Boz, 2004, s.1-5).

Günümüzde birçok ülkenin ekonomik, sosyal ve kültürel anlamda dinamiklerini oluşturan turizm kavramı Rönesans hareketlerinin başlaması ve ardından Sanayi Devrimi'nin gerçekleşmesiyle ortaya çıkmaya başlamıştır. Sanayi Devrimi ile birlikte modern çağın temelleri atılmış ve modernleşme kavramı ortaya çıkmıştır (Towner, 1995, s. 339-343). Modern bir çağın temelleri atıldıktan sonra zaman içerisinde turizm kavramı varlığını oluşturmaya başlamıştır. Daha sonra turizm faaliyetlerinin temeli olarak bilinen ilk seyahat Thomas Cook tarafından 1841 yılında yapılmıştır (Guler, Akdağ, Cakici, Benli, 2015, s. 290-293). Bir seyahat düzenleyicisi olarak görev yapan Thomas Cook, İngiltere'nin Leicester kentine 20 km. uzaklıktaki bölgeye bir festival için 571 kişiden oluşan bir turist kafilesini götürerek modern anlamda ilk turizm hareketini başlatmıştır. Bu hareketlilik dönemin ilk turu olarak nitelendirilmektedir. Bu sayede yeni bir meslek alanı olarak tur organizatörlüğü ortaya çıkmıştır. (Gyr, 2010, s. 5). Sanayi Devrimi'nin ardından meydana gelen teknolojik gelişmeler, ulaşımdaki ilerlemeler, iş gücünün artması ve boş zaman kavramının oluşması turizm olgusunun var olmasını sağlamıştır (Zengin, 2006, s. 7-9).

Yerel toplumların zihinlerinde yer edinmeye başlayan turizm kavramı ilk olarak 1905 yılında Guyer-Feuyer tarafından tanımlanmıştır. Turizm, sanayinin gelişmesine bağlı olarak ilerleme gösteren, ulaşım sektöründeki tercihlerinin

çoğalmas ve ulaşım süresinin en aza indirilmesi sonucunda artan seyahat isteği, doğal, tarihi ve kültürel alanlara duyulan merak, işgücünün artmasıyla meydana gelen boş zaman kavramı ve bu sayede oluşan dinlenme ihtiyacını karşılamak amacıyla ortaya çıkan modern çağa ait bir olay olarak tanımlanmıştır (Denk, 2018, s. 2-5).

Turizm kavramının tarihte belli dönemlerde farklı tanımları yapılmıştır. Bu tanımlardan bir diğeri ise 1942 yılında İsviçreli Prof. Hunkizer ve Krapf tarafından yayınlanan Turizm Genel Doktrini adlı kitapta belirtilmiştir. Turizm; maddi anlamda kazanç sağlayan bir faaliyette bulunmamak şartıyla, bir yerde geçici süreliğine konaklama faaliyetine katılmak, bu süreç içerisinde konaklamadan doğan ihtiyaçların karşılanması ve meydana gelen etkileşimin tamamını kapsayan bir ifade olarak tanımlanmıştır (Mill, 1992, s. 3-4).

Daha genel bir tanım AİEST (Uluslararası Bilimsel Turizm Uzmanları Birliği) ve Birleşik Krallık'a bağlı Cardiff şehrindeki bir turizm derneği tarafından 1981 yılında düzenlenen "International Conference on Leisure Recreation Tourism" Konferansında (Uluslararası eğlence ve eğlence Turizmi Konferansı) yapılmıştır. Burada turizm kavramı; bireylerin ikamet yerden farklı olarak kendi seçtikleri bir yerde konaklamaları ve bu konaklamadan doğan faaliyetler olarak tanımlamıştır (Camilleri, 2017, s.2-3).

Diğeri bir tanımlama Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü (UNWTO) tarafından yapılmıştır. 1991 yılında turizm kavramının tanımını yenileyerek eğitim, iş, eğlence gibi faaliyetleri gerçekleştirmek amacıyla kavramını belirli bir süre dâhilinde normal çevrenin dışındaki yerlere giden ve buralarda konaklayan kişilerin gerçekleştirdiği faaliyetler ve ekonomik açıdan önemli bir değere sahip olan endüstri hareketi olarak tanımlanmaktadır (Worku, 2010, s. 8).

2008 yılına gelindiğinde yapılan bu tanım güncellenmiştir. Yeni yapılan tanımlama "Turizm, insanların normal ikamet yerleri dışındaki yerlere hareketleri ile ilgili bir sosyal, kültürel ve ekonomik olgudur." şeklinde yenilenmiştir. 2010 yılında ise turizm kavramına kısa ve öz bir tanım getirilerek "Turizm, ziyaretçilerin

aktiviteleridir. Turizm seyahatin, ziyaretçiler de seyahat eden kişilerin bir alt kümesidir” şeklinde belirtilmiştir (Tengilimoğlu, 2020, s.17-19).

Yapılan tüm tanımlamalar neticesinde turizm kavramı genel hatlarıyla kısa süreli konaklama faaliyetlerinden oluşan, dinlenme, boş zaman kavramını değerlendirme, eğlence faaliyetlerine katılma, sağlık, spor, iş sebebiyle yapılan seyahatler, dini ve kutsal kabul edilen mekânlara yapılan ziyaretler, kongre, seminer ve bilimsel çalışmalara yönelik toplantı vb. organizasyonlara katılmak amacıyla yapılan seyahatlerin tümünü kapsamaktadır (Meriçöz, 1989, s. 2). Tüm turizm faaliyetleri farklı kültürlerin birbirleriyle etkileşimini arttırarak ülkeler arasında karşılıklı bir iletişime olanak sağlamaktadır. Diğer yandan toplumsal anlamda değerlendirildiğinde; bireylerin bakış açısını değiştirerek kültür seviyesini arttırmaya imkân sağlamaktadır (Theobald, 2005, s.6-7).

Turizm kavramı üzerine birçok alanda tanımlama yapılmıştır. Bu durumun temel sebeplerinden birisi zamanla turizm sektörünün çok sayıda alanda söz sahibi olmasıdır (Sawalha, Jraisat, Jraisat, 2013, s.210-212). Turizm, gerek ekonomik gerek sosyal ve kültürel bakımdan değerlendirme altına alındığında toplumun her alanında olumlu ya da olumsuz yönde etkileşime sebep olmuştur. Özellikle ekonomik açıdan ulaşım, konaklama vb. sektörlerle destek sağlaması, bu kavramı gündeminde tutmuştur. Bu durum da turizm kavramına akademik çalışmalarda her alanda birden fazla tanımlama yapılmasına öncülük etmiştir (Lickorish, Jenkins, 1997, s. 5-6).

Sonuç olarak turizm, kimliğini birçok sektörden ve kaynaktan yararlanarak tamamlamaktadır. Bu etmenlerin en başında doğal kaynaklar yer almaktadır. Sektörün temel tüketim maddesi olan doğal kaynaklar, bu süreç içerisinde zarar görmektedir. Dolayısıyla turizm faaliyetlerinin aktif olarak yer aldığı turistik destinasyonlarda etnik toplumsal yapının varlığını devam ettirmesi, doğal ve kültürel yapıda kalıcı hasarlar oluşmaması, sürdürülebilirliğin sağlanarak uzun vadede varlığını devam ettirmesi amacıyla Ekoturizm kavramı önemli ölçüde yer almaktadır (Girma, 2013, s. 7).

1.2. Sürdürülebilir Turizm

Sürdürülebilir turizm kavramından ilk olarak 1987 yılında İsveç'te yayınlanan Brundland Raporu'nda bahsedilmiştir. Ortak Geleceğimiz isimli raporda öncelikle sürdürülebilirlik kavramına değinilmiştir. Bu hususta sürdürülebilirlik, mevcut ihtiyaçları karşılarken var olan doğal yapıyı korumak ve devamlılığını sağlayarak gelecek nesillere tahribata uğramadan aktarılmasını sağlamak olarak tanımlanmaktadır. Dolayısıyla sürdürülebilirlik kavramının temel faktörlerinden birisi doğal kaynakların korunması, diğeri ise korunan değerlerin gelecek nesillere sağlıklı bir şekilde aktarılabilmesidir. Sürdürülebilir turizm ise turizmde yer alan faaliyetlerin çevresel, ekonomik ve sosyal etkileri göz önüne alınarak, uzun vadede fayda sağlamak ve yerel halkın kalkınmasını sağlamak amacıyla yürütülen turizm faaliyetleri olarak tanımlanmaktadır.

Sürdürülebilir turizmin aşağıda belirtilen amaçları gerçekleştirmesiyle birlikte turizmden elde edilen yararın en üst seviyede olması beklenmektedir. Bunlar; yerel halkın kalkınmasını sağlamak, farklı topluluklar ile sosyal ve kültürel anlamda etkileşimi sağlamak, biyolojik çeşitliliğin devamlılığını sağlamak, doğal kaynakları koruyarak sürdürülebilirliğini sağlamak ve sürdürülebilir bir turizm ekonomisinin oluşmasını sağlamaktır (Alkan, 2015, s. 6692-6693).

1.3. Ekoturizm Kavramı ve Tarihsel Gelişimi

Dünyada sosyal, ekonomik, kültürel ve teknolojik faaliyetler hızla değişim göstermektedir. Bu değişimlere paralel olarak turizm çalışmalarında farklılıklar meydana gelmiştir. Turizm faaliyetlerine yönelik talepler doğrultusunda turizmin boyutu giderek artmaktadır. Bu aşamada yeni turizm çeşitleri ortaya çıkmıştır (Korkmaz, Tolunay, 2002, s.1-2). Turizm çeşitlerinin artmasındaki temel sebepler; sahip olunan doğal ve kültürel değerlerin aşırı kullanımdan dolayı tehlikede olması, kültürel ve doğal kaynaklara sahip olunan turizm destinasyonlarının daha çok tercih edilmesi ve insanların turizme olan bakış açısının değişmesidir. Bu bağlamda ekoturizm kavramı var olmuş ve devamlılığını sağlamıştır (Kaynak, 2010, s. 94-97).

Ekoturizm kavramı ortaya çıktığı andan itibaren tartışılan bir konu haline gelmiştir. Ekoturizm kavramının ne olduğu ne zaman ortaya çıktığı ve amaçları konusu birçok tartışmaya neden olmuştur. Bu sebeple 1990'lı yıllardan günümüze kadar olan süreçte ekoturizm kavramı ve özellikleri hakkında birçok araştırma ve açıklama yapılmıştır (Blamey, 1997, s.109-120).

Ekoturizm, tarihsel anlamda ilk defa 1987 yılında Ceballos-Lascuráin tarafından tanımlanmıştır. Bu tanımlamada ekoturizm; insanlar tarafından tahribata uğramamış doğal alanlara, geçmişten günümüze kadar ulaşmış tarihi ve kültürel bir değere sahip olan yerlere ilgi duyan kişiler tarafından düzenlenen seyahatler olarak tanımlanmıştır (Bayram, 2019,s.82) Hetzer'e göre ekoturizm kavramı daha çok endemik türlerin bulunduğu doğal alanlara, nesli tükenmekte olan türlere ev sahipliği yapan, doğal alanlara, arkeolojik yapılara ve su kaynaklarına yakın olan bölgelere yapılan seyahatler neticesinde meydana gelen bir turizm çeşididir (Kuter, Ünal, 2009, s.148). Uluslararası Ekoturizm Topluluğu (TIES) ekoturizm kavramını yerel halkla etkileşim içerisinde gerçekleştirilen ve temel amaçlarından birisi yerel halkın refah seviyesini üst seviyelere çıkartmak olan, aynı zamanda doğal hayatı ve gerekliliklerini göz önünde bulundurarak yapılan sorumlu seyahat türünü ekoturizm olarak nitelendirmektedir (TIES, 2015). Uluslararası Doğa Koruma Birliği ise ekoturizm kavramını kültürel değerleri koruma içgüdüsüyle hareket edilen, yerel halkı ekonomik anlamda destekleyen, bilinçli bir turist kitlesine sahip olan ve sorumluluk bilinci ile düzenlenen seyahatler olarak tanımlamaktadır (Şahin, Tosun, 2006, s.2). Bir diğer tanımda ise ekoturizm; yerel halkı, doğal ve kültürel değerleri göz önünde bulundurarak yapılan gezilerdir şeklinde ifade edilmiştir (Kahraman & Türkay, 2006, s.37).

1996 yılına gelindiğinde ekoturizm kavramı daha geniş bir bakış açısı ile tanımlanmıştır. Goodwin'e göre ekoturizm kavramı sadece kitle turizmine karşı ortaya çıkmış bir turizm çeşidi olmamakla birlikte doğaya karşı sorumluluk duygusunun ön planda olmasıdır. Genel anlamda turizm faaliyetlerine artan ilgi ve bu ilgi neticesinde turizm çalışmalarının korunulan alanlar üzerinde söz sahibi olmaya başlaması ve aşırı kullanımdan dolayı oluşabilecek olumsuz etkiler ekoturizmi

meydana getirmiştir. Dolayısıyla ekoturizm; doğrudan koruma odaklı yaklaşan, yerel halkın kendi sahip olduğu doğal ve yabani hayatın kullanımı konusunda söz sahibi olduğu ve buradan maddi gelir elde ettiği minimum etkiye sahip doğa turizmi faaliyetidir şeklinde tanımlanmıştır (Goodwin, 1996, s. 277-285). Diğer bir tanımlamada ise ekoturizm ekonomik sektörler ile doğrudan ilişkilendirilen, turizm ile ön plana çıkmış doğal alanların olduğu bölgelerin refah seviyesine ulaşmasında kullanılan bir turizm faaliyeti olarak açıklanmıştır (Kutay, 1989, s.33-36). Yapılan bu yaygın tanımlara göre turizm endüstrisinin bir parçası olarak ortaya çıkan ekoturizm kavramı; ekonomik, çevresel vb. yönlerini ortaya çıkartmak amacıyla araştırılmaya devam edilmiştir (Tao, Eagles, Smith, 2004, s. 1-13). Doğa İçin Dünya Fonu (WWF) ekoturizm kavramını doğal hayata karşı olumsuz etkinin minimum düzeye indirildiği, yerel topluluklarla ekonomik kazanç sağlamak amacıyla iş birliği içerisinde olan turizm çeşidi olarak tanımlanmıştır (Sungur, 2012, s. 339).

2002 yılında UNEP Birleşmiş Milletler Çevre Programı liderliğinde Kanada'nın Quebec kentinde 133 ülkeden gelen 1100 delegenin katılımıyla düzenlenen Dünya Ekoturizm Zirvesi'nde katılımcı ülkeler tarafından ekoturizm kavramının tanımı konusunda ortak karar varılmıştır. Bu karara göre ekoturizm “yeryüzünün doğal kaynaklarının sürdürülebilirliğini güvence altına alan, bunun yanı sıra, yerel halkların ekonomik kalkınmasına destek olurken, sosyal ve kültürel bütünlüklerini koruyup gözetken bir yaklaşım ya da tavır” şeklinde tanımlanmıştır. Bu tanımlamayla beraber 2002 yılı Uluslararası Ekoturizm Yılı olarak ilan edilmiştir (Buckley, 2013, s. 9-14). Ayrıca ekoturizm çalışmaları sürdürülebilir kalkınmanın temel parçalarından biri olarak ifade edilerek kırsal ya da gelişmemiş alanlarda yoksulluk vb. olumsuz şartlara karşı kalkınma yolu olarak tanımlanarak ekoturizme farklı bir bakış açısı da getirilmiştir (Lee, Lee, Han, 1998, s. 40-47).

Sonuç olarak ekoturizm kavramının birçok açıdan tanımı olduğu görülmektedir. Genel anlamda insan ve doğa arasındaki ilişkilerin geliştirilmesi, doğanın yeniden keşfedilerek koruma çalışmalarının yapılması olarak tanımlanmaktadır (Tuna, 2007, s. 17). Ayrıca yöresel kimliğin bozulmaması kaydıyla yerel halkın ekonomik durumu göz önünde bulundurularak bölge halkının bu

çalışmalara dâhil edilmesi ve doğal mirasın gelecek nesillere aktarılabilmesi için yapılan tüm çalışmalar olarak bilinmektedir (Şahin, Şahin, 2009, s.1223-1224).

1.4. Ekoturizmde Faaliyet Türleri

Ekoturizm kavramının kapsam alanı ve türleri oldukça geniştir. Doğal alanlarda yapılan faaliyetlerin birçoğu ekoturizm kavramı altında incelenmektedir. Bu durumda keşfetmek ve deneyimlemek amacıyla doğal alanlarda birçok etkinliğe katılım sağlanmaktadır. Var olan çeşitlilik belirli kıstaslara göre gruplandırılmaktadır. Bu gruplandırma yapılan etkinliğin içeriğini ve etkinliğin sahasını ortaya koymaktadır. Bu hususta bir sınıflandırma yapılmıştır. Ekoturizm kavramı; Foto-Safari, Çiftlik Turizmi, Yayla Turizmi, Kuş Gözlemciliği Turizmi, Botanik Turizmi, Kamp Ve Karavan Turizmi, Trekking, Mağara Turizmi, Su Sporları Turizmi, Termal Turizm, Av Turizmi, Eko-Gastronomi Turizmi, Kültür Turizmi, Dağcılık Faaliyetleri, Bisiklet Turizmi, Atlı Doğa Yürüyüşü Turizmi, Balıkçılık Turizmi ve İnanç Turizmi olarak gruplandırılmıştır.

1.4.1. Foto-Safari

Birçok toplum fotoğraf çekme ya da çekilme kültürüne sahiptir. Kişi kaydetmek istediği anı belirleyip fotoğraflayarak bu anı başkaları ile paylaşmayı hedeflemektedir. Böylece fotoğrafçılık faaliyetleri boş zaman kavramlarında yapılan bir hobi olmaya başlamıştır. Ardından tematik olarak sınıflandırılmıştır. En çok tercih edilen fotoğrafçılık türü de doğa fotoğrafçılığıdır. Doğa fotoğrafçılığının gelişmesi ve yaygınlaşması ile birlikte foto-safari kavramı meydana gelmiştir. Bu kavram seyahat anlamına gelen safari sözcüğü ile fotoğraf kelimesinin kısaltılmış hali olan foto kelimesinin birleştirilmesi ile oluşturulmuştur. Foto-safari kelimesi doğal güzelliklerin fotoğraflanması olarak da tanımlanmaktadır. Foto-safari faaliyetlerinin turizm etkinlikleri ile birleştirilerek foto-safari turizminin ortaya çıkması turizm kavramına yeni bir bakış açısı getirmiştir. Bu sayede kültürel ve doğal alanların fotoğraflamak amacıyla foto-safari turları ve etkinlikleri düzenlenmektedir (Kement, 2019, s.1277).

1.4.2. Çiftlik Turizmi

Çiftlik turizmi merkezinde hayvancılık ve tarım gibi faaliyetler olan bir turizm çeşididir. 20. yüzyıldan sonra gelişmeye başlayan çiftlik turizmi faaliyetleri Avrupa'nın birçok ülkesinde yaygın bir biçimde deneyimlenmektedir. Yerli halkın ekonomik kazanç elde ettiği tarım ve hayvancılık faaliyetlerinin hizmete açılması ve turizm kavramı ile birleştirilerek turizm sektöründe yer almasıdır. Bir alternatif turizm çeşidi olan çiftlik turizmi, çoğunlukla şehir hayatının yoğunluğundan kaçan ve tarım ve hayvancılık gibi faaliyetleri deneyimlemek isteyen kişiler tarafından tercih edilmektedir. Çiftlik turizmi, tarım ve hayvancılık gibi faktörlerin iç içe olduğu bir çiftlikte ortaya koyulan aktivitelerin turist grupları tarafından deneyimlenmesi ve bu çiftliklerde konaklama hizmetinin sağlanması ile ortaya çıkmış bir turizm türüdür (Savgın, Zengin, 2019, s.485-488).

1.4.3. Yayla Turizmi

Yayla kavramı, kış aylarının sert geçtiği dağlık bölgelerde çok fazla kullanılmaktadır. Yaylalar, yaz aylarında hayvancılık, dinlenme ve bölgenin serin olması sebepleri ile gidilen hayvanların otlatıldıkları yerdir. Kentleşme ile birlikte sadece hayvanların otlak alanları olmaktan çıkarak doğaya ve yeşile dönüş hareketliliği ile ekoturizm faaliyetleri içerisinde başlı başına bir turizm çeşidi olarak değerlendirilmektedir. El değmemiş doğal yapısı, kültürel açıdan yerel topluluklar tarafından değerli olması, temiz hava, bitki ve hayvan popülasyonlarının çeşitliliği vb. fırsatlar sayesinde ilgi çekerek yayla turizmi popüler bir turizm faaliyeti haline gelmiştir (Ekşioğlu, Zeybek, 2021, s.1299).

1.4.4. Kuş Gözlemciliği Turizmi

Kuş gözlemciliği dünyada en zararsız ve doğaya olumsuz bir etkisi olmayan rekreasyonel faaliyetlerden birisidir. 1970'li yıllardan itibaren yaygınlaşan bu faaliyet kuş türlerinin yaşam döngüsünü gözlemek olarak tanımlanmıştır. Yaban hayatı izleme faaliyetlerinin artış göstermesi ile kuş gözlemciliği faaliyetlerinde artışlar meydana gelmiştir. Genellikle özel ilgi grupları ve araştırma grupları tarafından tercih edilen bu turizm çeşidi dünyada Kenya, Belize ve Güney Amerika

gibi doğal hayat kavramına değer veren ve doğal kaynaklar bakımından zengin olan ülkeler tarafından tercih edilmektedir (Çakıcı, Sarman, 2006, s.161-163).

1.4.5. Botanik Turizmi

Teknolojinin gelişmesi, maddi imkanların artması ve boş zaman kavramının ortaya çıkması ile birlikte turizm kavramına karşı farklı yönelimler meydana gelmiştir. Ancak bu yönelim zaman içerisinde tatil ve dinlenme kavramlarından çıkarak kişilerin kendi kişisel gelişimlerini desteklemek ve hobi kavramlarına dönüşmesi ile birlikte özel ilgi turizmi meydana gelmiştir. Özel ilgi turizmi, kişilerin kendi seçimleri doğrultusunda şekillenen, spesifik bir konuya odaklanan ve bu alanda bilgilendirici araştırma ve gözlemler yapma imkânı sunan turizm çeşididir. Botanik turizm de bu süreçte ortaya çıkmış turizm çeşitlerindedir.

Kelime olarak Fransızca'da yer alan "botanique" kelimesinden ortaya çıkan bitki bilimi olarak da adlandırılan botanik turizmi, ekoturizm çalışmalarının yaygınlaşmasını ardından doğal hayatı keşfetme ve tanımlama isteği sonucunda ortaya çıkmış bir turizm türüdür (Çetin, Çanga, 2019, s. 61).

Botanik turizmi ya da bitki gözlemciliği olarak adlandırılan turizm çeşidinin temel amacı; var olan bitki popülasyonlarını doğal ortamlarında gözlemlemek ve bu hususta çeşitli tanımlamalar yapmaktır. Dünyada özellikle ılıman iklim kuşağında yer alan ülkelerde iklimin elverişli olması sebebiyle bitki formasyonlarının çeşitliliği oldukça fazladır. Dolayısıyla bitki gözlemciliği faaliyetleri de ilgi gören turizm çeşitlerinden birisidir (Sayılan, 2008, s. 473-474).

1.4.6. Kamp ve Karavan Turizmi

Kentleşmenin artmasının ardından doğal alanlara olan özlem ve ilgi artmıştır. Dolayısıyla insanlar doğal alanlarda daha sık vakit geçirmeye ve konaklama faaliyetlerinden yararlanmaya başlamıştır. Bu konaklama faaliyetleri arasında en çok tercih edileni, doğal alanlar ile iç içe geceleme faaliyeti sunan kamp ve karavan turizmidir. 1900'lü yılların başlarına dayanan kamp ve karavan faaliyetleri, çadır ve karavanların doğal alanlara kurularak buralarda konaklama imkânı sunmaktadır. Bu faaliyetin genel adı kamp turizmidir. Ancak karavanların da kamp alanlarına park

ederek konaklama faaliyetini gerçekleştirmesi sebebiyle kamp turizmi kavramı kamp ve karavan turizmi olarak değerlendirilmiştir (Şengel, Genç ve diğer., 2020, s. 1434-1435).

1.4.7. Trekking

Bir doğa sporu olan trekking faaliyeti, doğada atlı veya yaya olarak gerçekleştirilen, çeşitli zorluk derecelerine sahip olan yürüyüşlerin genel adıdır. Birçok yaş grubu tarafından yapılan trekking faaliyetleri günübirlik ya da konaklamalı olarak gerçekleştirilmektedir. Trekking faaliyetini tercih eden bireyler doğal alanları deneyimleme, bitki hayvan formasyonlarını gözlemleme ve doğal hayatın içerisinde konaklama imkanına sahiptir. Çoğunlukla kamp ve karavan turizmi ile birlikte yapılan trekking faaliyeti, bulunulan araziye göre özel giyim ve ekipmanlar gerektirmektedir. Tüm trekking rotaları aynı zorluk seviyesine sahip değildir. Bu rotalar kolay, orta ve zor olmak üzere üç farklı zorluk seviyesinden meydana gelmektedir (Tekin, 2017, s.380-381).

1.4.8. Mağara Turizmi

Mağara kelimesi genel anlamıyla yeraltında, dağlık ve engebeli arazilerde bulunan, gün ışığının giremediği derinlikte olan ve doğal yollarla meydana gelmiş boşluklar olarak tanımlanmıştır. Ancak sadece doğal yollarla oluşmuş mağaralar değil; yapay yollarla insanlar tarafından yapılmış mağaralar da mevcuttur. Bu mağaralar kaya mezarları, tapınak ve sonradan oluşmuş boşluklardır. Mağaralar uzun yıllar boyunca barınma, güvenlik, gıda saklama, tedavi alanı vb. amaçlar doğrultusunda kullanılmış alanlardır. Bölgeye göre yapısal değişiklik gösteren mağaralar turizm sektörünün önemli destinasyonlarından bir tanesidir. Günümüzde ise mağaralara çeşitli sebeplerden dolayı (bilimsel araştırma, sağlık, turizm vb.) turlar düzenleyen ve bu destinasyonların deneyimlenmesine imkân sağlayan etkinliklerin tümü mağara turizmini meydana getirmiştir (Sever, 2008, s.253-254).

1.4.9. Su Sporları Turizmi

Geçmişten günümüze şehirler su kenarlarında kurulmuştur. Bunun temel sebebi sulak arazilerin ve sualtı dünyasının merak edilmesidir. Su sporları nehir,

şelale, göl ve deniz gibi su kaynaklarında yapılan (su altında, su üzerinde veya su ile temas edilerek) faaliyetleri içermektedir. Bunlar rafting, dalış faaliyetleri, kano, yüzme vb. faaliyetlerdir. Tüm bu faaliyetleri kapsayan turizm çeşidine su sporları turizmi denilmektedir. Özellikle su sporları turizminde en cazip olan etkinliklerden birisi su altı dalış faaliyetleridir. Su altında doğal faktörler dışında farklı alanlar da bulunmaktadır. Bunlar batık şehirler ve gemiler, arkeolojik yapılar, mağaralar vb. alanlardır. Bu alanlar tarihte zamanla sular altında kalmış ve üzerinden çok uzun yıllar geçmesi ve ardından su altında keşfedilmesi ile meydana gelmiş tarihi alanlardır. Türkiye 3 tarafı denizlerle çevirili bir ülke olduğundan su sporları turizminin yaygın olarak yapıldığı bir ülkedir (Türksoy, Altınel, 2017, s.305-307).

1.4.10. Termal Turizm

Kaplıca turizmi ya da termal turizm olarak adlandırılan bu turizm çeşidi, şifalı ve mineralli suların olduğu bölgelerde yapılan, çoğunlukla sağlık sektöründe bir çeşit tedavi yöntemi olarak kullanılması ile ortaya çıkmış termal su banyosu, çamur banyosu, iklim kürü, fizik tedavi, psikoterapi, mekanoterapi gibi tedavi türlerinin yapıldığı bir turizm türüdür. Termal turizm faaliyeti, doktor denetiminde çeşitli cilt rahatsızlıkları için önerilen tedavi türü olmakla birlikte spor, dinlenme gibi insan sağlığı için olumlu etkiye sahip faktörleri gerçekleştirmek için de uygun bir ortam sunmaktadır. Termal turizm faaliyetinde dikkat edilmesi gereken husus temiz hava ve iklim şartlarının uygun olması ile birlikte mineralli termal suyun bireyler üzerinde doğru kullanımı ile birlikte turizm ile sağlık turizmi kavramlarını birleştirerek ortaya termal turizm olgusunu koymaktır (Aklanoğlu, 2008, s.84-85).

1.4.11. Av Turizmi

Avcılık kavramı insanoğlunun var olduğundan bu yana yaban hayatı ile iç içe yaşaması ile ortaya çıkmış etkinliklerden birisidir. Başka bir deyişle doğal habitatlarında sayı bakımından fazla olan hayvan türlerinin, ekolojik dengeyi bozmayacak bir biçimde belirli denetimler eşliğinde kontrollü bir şekilde avlanılmasına izin verilmesi ile ortaya çıkan bir turizm çeşididir. İnsanlara doğa ile iç içe olma, bitki ve hayvan popülasyonlarını doğal ortamlarında keşfetme imkânı sunarken aynı zamanda ekonomik anlamda kazanç elde etmeyi hedeflemektedir.

Av turizmi hem ulusal hem de uluslararası yapılan bir turizm çeşididir. Aynı zamanda lüks bir etkinlik olarak adlandırılmaktadır. Bunun temel sebebi; avcılık faaliyetleri ile ilgilenen bireylerin yeterli ekipman ve donanıma sahip olması gerektiği, ava gidilecek olan bölgede kullanacak silah ve mermiden, bölgenin yeterli oranda tanımlanması için gerekli olan rehber kadar o ülke için ekonomik kazanç sağlayan bir faaliyet olmasıdır (Özer, 2020, s.75-76).

1.4.12. Eko-Gastronomi Turizmi

Eko-gastronomi, bir gıda ürününün toprağa ekildiği andan toplanması, pazarlanması ve pişirilmesi anına kadar çevresel anlamda bir kaygı oluşturulmaması ve tüm bu aşamalarda çevreye verilen zararın en aza indirilerek ürünün ortaya koyulması olarak tanımlanmaktadır.

Eko-gastronomi kavramı ekoturizm faaliyetleri içerisinde yer alan yeni bir hareketliliklerdir. Bu hareketlilik sürdürülebilirlik ilkelerine bağlı olarak bir ürünü ortaya koymayı amaçlamaktadır. Eko-gastronomi, yemeğin tarımsal sürecini, satışını, tüketim evresini kapsayarak bu süreci en doğal haliyle ortaya koymaya çalışmaktadır. Bu aşamada yiyeceğin tüm bu serüveninde yerel halk da yer almaktadır. Eko-gastronomi faaliyeti, yerel ekonomiyi destekleyici bir politika sürdürerek kırsal alanların mutfak kültürünü tüm dünyaya açması için bir fırsat niteliğindedir (Kaya, Yurtseven, 2011 s.57-59).

1.4.13. Dağ Turizmi

Dağ turizmi, dağlık bir arazide bulunarak burada dinlenme, tırmanış, yürüyüş, keşif gezileri gibi genel anlamda doğa sporlarını kapsayan turizm çeşididir. Dünyanın temel turizm kaynaklarından birisi olan dağ turizmi faaliyetleri ilk olarak 18. yüzyılda keşif amacıyla yapılan gezilerle Alp Dağları'nda başlamıştır. Hemen ardından geniş kitlelere yayılarak bireysel ve bilimsel bir gezi olmaktan çıkmıştır. Dağcılık etkinlikleri her kesimden bireyin katılım sağlayabileceği faaliyetlerdendir. Özellikle gelişen teknoloji ile birlikte ekipman seçenekleri ve konforu artmıştır. Dolayısıyla etkinliği gerçekleştirmek için gerekli her ekipman kolaylıkla temin

edilebilmektedir. Bu durum dağcılık etkinliklerinin tamamını diğer turizm etkinliklerine göre daha ulaşılabilir yapmaktadır (Emekli, 2015, s11-12).

1.4.14. Bisiklet Turizmi

Bisiklet turizmi birçok turizm faaliyeti ile bağdaştırılmaktadır. Ekoturizm, özel ilgi turizmi, dağ turizmi, macera turizmi, sağlık turizmi, sürdürülebilir turizm gibi turizm türleri bisiklet turizmini kapsadığı için tek bir turizm kavramı olarak ele alınmamaktadır. Bisiklet turizmi çoğunlukla boş zamanlarda gününbirlik veya konaklamalı turlar eşliğinde sağlık, eğlence ve spor amacıyla yapılan, temel faaliyeti bisiklet sürmek olan bir turizm çeşididir. Bisiklet turizmini gerçekleştirmek için özel alanlara ihtiyaç yoktur. Bu yüzden kırsal ve dağlık alanlarda, deniz ve göl kenarlarında ve buna benzer daha birçok alanda sürüş etkinlikleri yapılabilmektedir (Türkmen, Gökdemir, 2021, s. 20-21).

1.4.15. Atlı Doğa Yürüyüşü Turizmi

Nüfus artışları, teknolojinin gelişmesi, turizm sektöründeki hizmet çeşitliliğinin artması gibi birçok alanda sürdürülebilirlik faaliyetlerinin önem kazanmasına sebep olmuştur. Yoğun iş hayatında boş zaman kavramının meydana çıkmasıyla birlikte zamanla insanların doğaya olan dönüşleri ve doğa temelli aktivitelere katılımları artmıştır. Bu durum da turizm kavramının giderek genişlemesine, ekoturizm alanındaki çalışmaların ve turizm türlerinin çoğalmasına katkı sağlamıştır. Atlı doğa yürüyüşü sürdürülebilir turizm kapsamında ortaya çıkmış, at ile yapılan gezilerin tamamını kapsayan bir ekoturizm faaliyetidir. Bu gezilere katılmak isteyen katılımcılar kısa bir eğitime tabi tutulmakta ve onlara biniş taktikleri öğretilmektedir. Ardından bir grup lideri eşliğinde düzenlenen turlar çok uzun mesafeye gidilmemek kaydıyla ortalama 2 saat sürmektedir (Belber, Erdoğan, 2019, s. 1157-1158).

1.4.16. Balıkçılık Turizmi

Balıkçılık turizmi, balıkçılık faaliyetleri için yeterli imkanlara sahip olan tekne, kayak vb. araçlar kullanarak insanların amatör balıkçılık bilgisi ile balık ve çeşitli deniz hayvanlarını avlaması olarak tanımlanmaktadır. Burada temel amaç

avlanmak değildir. Avlanılan üründen herhangi bir maddi kazanç beklenilmemekle birlikte, hobi amacıyla yapılan rekreasyonel bir faaliyettir. Kendi içerisinde balık tutma işleminin yapıldığı yere göre kıyı balıkçılığı, tekne balıkçılığı, deniz balıkçılığı gibi çeşitleri bulunmaktadır (Boz, Tunçer, 2016, s.2-4).

1.4.17. İnanç Turizmi

İnanç turizmi, herhangi bir dine mensup olan bireylerin dini gereğince kutsal kabul edilen yerleri görmek, dini açıdan öneme sahip olan gün ve ayları kutlamak için yer değiştirmesi ve ibadetlerini yerine getirmek istemelerinden doğan turizm çeşididir. Dini faktörler sebebi ile yapılan kısa zamanlı yer değiştirme faaliyeti olarak da tanımlanmaktadır. Bu bağlamda gidilen alanlar hac merkezleri, tapınak, kilise, cami vb. dini merkezlerdir. Bu seyahatler inanç turizmi merkezlerine doğru yapılmaktadır. Tarihte ilk inanç turizmi faaliyeti hac seyahatleri olarak kabul edilmektedir (Sargın, 2006, s.3-5).

1.4.18. Kültür Turizmi

Bir toplumun maddi ve manevi sermayesi, gelenek ve görenekleri gibi tüm değerlerini bir arada tutan ve o toplumun kimliğini oluşturan faktörlere kültür denilmektedir. Bu değerlerin tamamının turizm kavramı ile bir araya gelerek tanıtılması ve gün yüzüne çıkartılması kültür turizmi olarak tanımlanmaktadır. Kültür turizmi, bünyesinde birçok alt başlığı ve zenginlikleri barındırmaktadır. Bunlar; sanatsal değere sahip mimari yapılar, arkeolojik alanlar, festivaller, bayram vb. özel günler ve şenlikler, dans ve müzik etkinlikleri, spor faaliyetleri, yiyecek ve içecek ürünleri, dini değerler gibi toplumun oluşmasında önemli rol oynayan birtakım değerlerden meydana gelmektedir (Baykan, 2007, s.32-34).

1.4.19. Sami Turizmi

Sami kelimesi Norveç'in ve İsveç'in kuzeyinde bulunan Kola Yarımadası'nı kapsayan bir bölgenin ismidir. Bu bölgede yaşayan yerli İskandinav halkına da Sami denilmektedir. Yerli kültürün devamlılığının sağlanması için Sami turizmi oluşturulmuştur. Bu turizm çeşidinin ana ürünü olan Sami halkı, İskandinav Bölgesi'nin yerli halkı olup bölgenin geleneksel kimliğini korumuş ve bu kimliği

turizm kavramı ile buluşturmuştur. Ren geyiği yetiştiriciliği yapan Sami halkı bölgeye yapılan turlarda, yerel el sanatlarını, yöresel yemeklerini, danslarını ve genel anlamda tüm yaşam biçimlerini sergilemektedir (Olsen, 2016, s.180-184).

1.4.20. Şarap Turizmi

Şarap turizmi, şarap imalathanelerine ve şarap parkurlarına yapılan geziler sonucunda ortaya çıkmış bir turizm türüdür. Şarabın tüm serüveninin anlatıldığı turlar genellikle üzüm yetiştiriciliği yapan bölgelerde yapılmaktadır. Dolayısıyla her yerde yapılmayan bu faaliyet özel gruplar tarafından tercih edildiği için özel ilgi turizminin bir parçası haline gelmiştir.

Düzenlenen turlar için çeşitli gruplar meydana getirilmektedir. Bunlar; şarap konusunda araştırma grupları, şarap tadımı yapan bireyler, gastronomi faaliyetleri ile ilgilenen kişiler ve diğer kişilerden oluşmaktadır (Byrd ve diğer., 2016, s.19-24).

1.4.21. Festival Turizmi

Festivaller belirlenen dönemlerde düzenlenen ve belirli bir temaya sahip olan kültürel etkinlikler olarak tanımlanmaktadır. Bu etkinlikler bölgenin geleneklerini, yerel değerlerini, dini inanışlarını, ahlaki bakış açısını temsil etmektedir. Birçok kültürde var olan bu festivaller her yıl düzenli olarak yapılan etkinliklerden meydana gelmektedir. Bazı festivaller uluslararası, bazıları ise ulusal festivallerdir. Dolayısıyla festivaller, özellikle uluslararası ortamda düzenlenenler ülkenin kültürünü tanımlama ve tanıtmaya faaliyetleri olarak da görülmektedir. 1970'li yıllardan bu yana kutlanan festivaller günümüze kadar ulaşmış ve hala devam etmekte olan etkinlikler bütünüdür (Quinn, 2009, s.1-4).

1.4.22. Viking Turizmi

Viking toplulukları İskandinavya Bölgesi'nde yaşamış tüccar ve savaşçı toplulukları olarak bilinmektedir. 8. yy. ve 11. yy. arasında yaşayan Viking toplulukları İskandinavya Bölgesi'nde popüler olmakla birlikte tarihte yağmacı, savaşçı ve barbar topluluklar olarak bilinmektedir. Kendilerine özgü yerel bir kültüre sahip olan Viking topluluklarının kültürel anlamda tarihte silinip gitmemesi için

turizm çalışmalarında çeşitli faaliyetler başlatılmıştır. Bu faaliyetlerin geneli Viking pazarları, Viking müze ve gemileri, Viking köylerine düzenlenen gezilerden meydana gelmektedir. Tüm bu gezi vb. etkinlikleri kapsayan faaliyetlerin tamamı Viking turizmi başlığı altında toplanmıştır. Yılın her döneminde Viking kültürünü yansıtan ve kültürel anlamda önemli bir yere sahip olan bölgelere ziyaretler düzenlenerek Viking topluluklarının yaşam biçimleri tanıtılmaktadır (Halewood, Hannam, 2001, s. 565-577).

1.4.23. Ulaşılabilir Turizm

Ulaşılabilir turizm ya da engelsiz turizm olarak bilinen bu turizm çeşidi, engelli bireylerin turistik faaliyetlere katılım sağlayabilmesine olanak sağlamak amacıyla oluşturulmuştur. Buradaki temel amaç sahip olduğu bedensel ya da zihinsel engel sebebi ile günlük hayatlarında birçok zorluklarla karşılaşan bireylerin turizm faaliyetlerine katılım sağlayarak hayatlarında tatil kavramını var edebilmeleri için oluşturulmuştur. Bu amaç doğrultusunda ulaşım, konaklama gibi tatil içerisindeki temel gereksinimlerde veya yürüyüş, tırmanma, dalış vb. çevre aktivitelerinde engelli bireyler için özel parkurlar oluşturularak bu kişilerinde bölgedeki faaliyetten yararlanmaları sağlanmıştır. Bu sayede engelli ya da engelsiz tüm bireyler eşit bir şekilde turistik destinasyonlara ve bu alanlarda yer alan etkinliklere katılım sağlayabilmişlerdir (Ding, Qiao, Linlin, Yan, 2021, s.1-5).

1.4.24. Kuzey Işıkları Turizmi

Kuzey ışıkları, İskandinav ülkelerinin kuzey bölgelerinde meydana gelen bir hava olayı sebebiyle geceleyin gökyüzünde çeşitli renklerin belirmesi sonucu oluşan ışıklardır. Bu ışıkların dünyada çok nadir görülen bir hava olayı olması ve sadece çıplak gözle bazı İskandinav ülkelerinin kuzey kesimlerinde görülebilmesi bu bölgelere olan ilgiyi arttırmaktadır. Dolayısıyla dünyanın birçok ülkesinden bu renk sirkülasyonunu görebilmek için gruplar gelmektedir. Turistler, İskandinavya Bölgesi'nin kuzeyinde inşa edilen otellerde konaklama imkanına sahip olmakla birlikte Kuzey Işıkları'nı daha yakından görme fırsatını yakalayabilmektedir (Heimtu, Tuulentie, Jóhannesson, 2015, s.9-11).

1.4.25. Çiftlik Turizmi

Çiftlik turizmi kırsal turizm kavramından doğmuştur. Çiftçi, kırsalda yaşayan tarım ve hayvancılıkla uğraşan kişilere denilmektedir. Çiftlik kavramı ise çiftçiler tarafından tarım ve hayvancılık faaliyetlerinin yapıldığı ve genellikle çiftçilerin devamlı olarak ikamet ettiği alanlar olarak tanımlanmaktadır. Çiftlik turizmi kavramı ise bu faaliyetlerin turistler tarafından deneyimlenmesini sağlamak ve gelen ziyaretçilere çiftliklerde konaklama imkânı sunmak olarak tanımlanabilir. iftliklerde yapılan hayvanların yemlenmesi, tarlada çapa yapmak, süt sağılması, tavukların bakımı gibi günlük faaliyetlerin bölgeye gelen ziyaretçiler tarafından yapılması çiftlik turizmi kavramını meydana getirmektedir. Yoğun iş hayatı ve doğaya olan özlem birçok kişide boş zamanlarında kırsal alanlarda bulunma ve daha sakin bir yaşam şekline sahip olma ihtiyacını ortaya çıkarmıştır. Dolayısıyla ilk fırsatta doğaya kaçış ve çiftliklerde konaklama faaliyetleri başlamıştır (Savgın, 2016, s.72-78).

1.4.26. Yaban Hayatı İzleme Turizmi

Yaban hayatı izleme turizmi son yıllarda oldukça rağbet gören turizm çeşitlerinden biridir. Henüz tam anlamıyla keşfedilmemiş olan yabani hayatı merak eden kişilerin, Afrika gibi hayvan popülasyonunun geniş olduğu ülkelerde bu hayvanları izlemesi sonucu ortaya çıkmış bir turizm çeşididir. Özellikle sadece belirli bir bölgede rastlanılan endemik hayvanları izlemek için turlar oluşturulmakta ve özel fotoğraf çekim ekipmanları ile bu hayvanlar doğal ortamlarında gözlemlenmektedir. Ayrıca yabani hayatı araştıran bilim insanları da keşif turlarına çıkarak yabani hayatı ve bir hayvanın doğal ortamındaki hal ve hareketlerini gözlemlemektedir (Valentine, Birtles, 2006, s.15-17).

1.4.27. Volkanik Turizm

Jeolojik süreçlerin oluşumunda meydana gelen krater, volkanik kayaçlar, lavlar, vadi, şelale, mağara, termal sular gibi özel oluşumları görmek için düzenlenen turlar vb. etkinlikler neticesinde meydana gelen bir turizm çeşididir. Sadece volkanik

arazilerde yer alan bu jeolojik yapılar bulunduğu arazinin yer şekilleri bakımından diğer arazilere göre farklı olduğunu ortaya koymaktadır (Jones, 2016, s.3-4).

1.4.28. Kutup Turizmi

Kuzey Kutup Bölgesi'nde ya da İskandinav Bölgesi'nde yapılan karda yürüyüş, kayak, tırmanış, buz balıkçılığı vb. gibi kutup bölgelerinin iklim özelliklerine uygun olan turistik faaliyetlerin yapılması kutup turizmini ortaya çıkartmıştır. Bu turizm çeşidi ile sert bir iklime sahip olan Kuzey Kutbu'nda ulaşılamayan birçok yere gidilmiş aynı zamanda bu yerlerde çeşitli turistik aktiviteler gerçekleştirilmiştir (Arlı, Bayırhan, Saygılı, 2021, s.64-67).

1.4.29. Kırsal Turizm

Tarım ve hayvancılık gibi faaliyetlerin yaygın olduğu, genellikle şehirden uzak olan bölgelerde yapılan bir turizm türüdür. Yoğun çalışma hayatından uzaklaşmak isteyen kişilerin kırsal alanlara gitmesi ve bu alanlarda vakit geçirerek çeşitli turistik aktivitelere katılması olarak da tanımlanmaktadır. Bu turizm çeşidinden doğan çiftlik turizmi, yeşil turizm vb. turizm çeşitleri de mevcuttur (Özçatalbaş, 2006, s.2-5).

1.5. Dünyada Ekoturizm

Bacasız sanayi olarak adlandırılan turizm sektörünün odak noktası haline gelen ekoturizm kavramı tüm dünyada endüstriyel bir kaynak olarak görülmektedir. Ekoturizm, var olan kültürel, tarihi ve doğal mirasın sürdürülebilirliğini sağlayarak gelecek nesillere bozulmadan aktarılmasını ve aynı zamanda bölge halkını refah seviyesine ulaştırmayı hedeflemektedir. Bu hedefler doğrultusunda birçok ülkede önemli çalışmalar yürütülmektedir (Tutcu, 2021, s.2-5).

Turizmin birbirinden farklı faaliyet alanları bulunmaktadır. Bu faaliyet alanları sebebiyle de turizmin birçok türü ortaya çıkmıştır. Ekoturizm kavramı da bu turizm türlerinden birisidir. Bu kavram hızla yayılarak turizm sektörünün gözde faaliyetleri arasında yer almaya başlamıştır.

90'lı yılların başlarında yıllık büyüme oranı %20-%30 olan ekoturizm faaliyetlerinin, 2004 yılına gelindiğinde yıllık büyüme oranı turizm pazarındaki diğer paydaşlardan 3 kat daha fazla olduğu görülmüştür (Kasalak, 2015, s.22). Birleşmiş Milletler Çevre Programı tarafından yapılan bir araştırmada ise, var olan turizm çeşitleri içerisinde mevcut sıralamaya göre ekoturizm faaliyetleri en üst sıralarda yer almaktadır. Dünya Turizm Organizasyonu (WTO) tarafından yapılan araştırmalar da bu durumu destekler nitelikte olup, diğer turizm harcamalarına kıyasla ekoturizm faaliyetlerine katılmak amacıyla yapılan harcamaların 5 kat daha fazla olduğunu belirtmektedir (Ünal Ankaya ve diğerleri, 2018, s.70).

Dünyada ekoturizm ve sürdürülebilirlik kavramının amaç ve ilkeleri ilk olarak 1992 yılında Rio Dünya Zirvesi'nde belirginleştirilmiştir. Rio de Janeiro'da gerçekleştirilen faaliyet 178 ülkenin katılımıyla o güne kadarki katılımın en yoğun olduğu dünya zirvesi olarak bilinmektedir. Konferansta "sürdürülebilirlik" ve "sürdürülebilir turizm" kavramları üzerinde durularak bu kavramların tanımları yapılmıştır (Tıraş, 2012, s.62-64). Bu sayede ekoturizm kavramı sürdürülebilirlik faaliyetleri ile birlikte değerlendirilmeye başlanmıştır. Dünya Turizm Örgütü ve Dünya Seyahat ve Turizm Konseyi'nce düzenlenen bu program global düzeyde çevre sorunlarının değerlendirilmesini, bu sorunlara karşı çözüm önerilerinin oluşturulmasını, piyasaya hâkim kişilerce görev dağılımları yapılmasını ve program sonunda alınana kararların uygulanması ve sürdürülebilirliğini amaçlanmıştır (Özbey, 2000, s.68-70). Bu faaliyet sonucunda Rio Bildirgesi, Gündem 21, İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi, Orman Varlığının Korunmasına Dair Bildiri, Biyolojik Çeşitliliğin Korunması Sözleşmesi ortaya çıkmıştır. Sadece Ekoturizm kavramının değerlendirme altına alındığı ilk dünya zirvesi ise 2002 yılında Kanada'nın Quebec kentinde Birleşmiş Milletler ve Dünya Turizm Örgütü tarafından düzenlenen Dünya Ekoturizm Zirvesi olarak bilinmektedir. (Aksu, 2011, s.14-16).

Birçok ülkede ekoturizm faaliyetleri başladıktan sonra bu faaliyetleri yaygınlaştırmak ve bilinçli bir toplum yapısı oluşturmak adına çok sayıda sivil toplum kuruluşları, sertifikasyon ve eko-etiketleme programları oluşturulmuştur (Şişman Aydın, 2019, s.41-44). Buradaki temel hedef ekoturizm kavramının

amaçlarını ve bu amaçlar doğrultusunda yapılan faaliyetleri daha geniş kitlelere ulaştırmaktır. Bu programlar genel hatlarıyla bir ürünü veya hizmeti değerlendiren ve gerekli koşulları uygun biçimde denetleyen ve bu denetlemeyi yazılı olarak belirtilen programlardır (Başaran Alagöz, 2007, s.2-3).

Turizm sanayisinde birçok eko-etiketleme ve sertifikasyon programlarının temelini Avrupa ülkelerinde olduğu bilinmektedir. İlk eko-etiketleme programı 1977 yılında Almanya Blue Angles programı olarak bilinmektedir. Alman Çevre Bakanlığı tarafından oluşturulan bu etiketleme programının yetkili kişilerini bu sektörde var olan dernekler, sendikalar, firmalar vb. kurumlar oluşturmaktadır (Erdoğan, 2020, s.7). Daha sonra İskandinav ülkeleri Blue Angel programını model alarak “Norwich Swan” isimli eko-etiketleme programını kurmuşlar ve sadece İskandinav ülkeleri için değil, bu programı çok uluslu hale getirmişlerdir. (Boström, Klintman, 2011, s. 247).

Blue Angels programından sonra eko-etiketleme programları hızla yayılmaya devam etmiştir. En yaygın programlar arasında 1981 yılında bir sivil toplum örgütü olarak faaliyete geçen Uluslararası Çevre Eğitim Vakfı (FEE) olarak bilinmektedir. Bünyesinde 74 farklı ülkeyi temsilen birçok sivil toplum kuruluşlarını bünyesinde barındıran vakfın temel amacı, sürdürülebilir çevre konusunda yerel halkı bilgilendirmek ve bu doğrultuda doğal yaşamı korumaya yönelik faaliyetler gerçekleştirmektir. 1981 yılından 2001 yılına kadar olan süreçte Avrupa ülkelerinde faaliyet gösteren vakıf, 2001 yılında Güney Afrika Cumhuriyeti’ni de bünyesine almasıyla uluslararası bir vakıf haline gelmiştir. Uluslararası Çevre Eğitim Vakfı’nın en yaygın çalışmaları Green Key (Yeşil Anahtar), Blue Flag (Mavi Bayrak), Young Reporters (Çevrenin Genç Sözcüleri), Learning About Forests (Okullarda Orman), Eco-Schools (Eko-Okullar) programlarıdır (Bozkurt, Dücan, 2018, s.69-70).

Bu bağlamda yapılan en kapsamlı çalışmalardan bir diğeri ise 2000 yılında New York’un New Paltz kentinde Mountain House’da dönemin saygın kuruluşlarının katılımıyla gerçekleştirilen Mohonk Anlaşması’dır. Bu anlaşmanın temel amacı hali hazırda kurulmuş olan ve hızla kurulmaya devam eden sertifikasyon programlarını bünyesinde toplamak ve bu programlarda yürütülebilecek ortak

kararlar almaktır. İlk aşamada 20 ülke bu anlaşmayı imzalayarak bünyelerinde kurulmuş olan sivil toplum kuruluşlarının birlikte hareket etmesini sağlamıştır. Bu faaliyeti organize eden kuruluşlar arasında Sustainable Tourism Stewardship Council (STSC), Rainforest Alliance, UNEP, UNWTO, Green Globe, TIES gibi önemli kuruluşlar yer almaktadır (Erkan Buğday, Açıkgöz Altunel, 2019, s.3).

Sonuç olarak yapılan tüm bu çalışmalar neticesinde, dünyada ekoturizm kavramı birçok ülkede önemli bir ekonomik kaynak ve endüstri olarak varlığını hızla devam ettiren bir sektör haline almıştır. Meksika, Japonya, Costa Rica, Ekvator Bölgesi, Avustralya, Amerika, Nepal, İskandinavya Bölgesi, Brezilya ve Uzak Doğu'da bulunan birçok ülke ekoturizm faaliyetleri ile ön plana çıkan ülkeler haline gelmiştir (Koçoğlu, 2008, s.43).

İKİNCİ BÖLÜM

YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Amacı

Ekoturizm son yıllarda tüm dünyada popülerliği artan turizm türlerinden birisidir. Giderek artış gösteren bu popülerlik özellikle Kuzey Avrupa ülkelerinde yaygın bir biçimde görülmektedir. Mevsimsel ve coğrafi konum açısından zor şartlara sahip olmasına rağmen birçok sorumlu turizm, yeşil turizm vb. isimler ile bilinen ekoturizm çalışmaları Kuzey Avrupa ülkelerinde aktif bir biçimde yürütülmektedir.

Bu çalışmanın amacı günümüzde turizm çalışmalarının önemli bir parçası haline gelen ve temel hedefi sürdürülebilirlik olan ekoturizm faaliyetlerini İskandinav ülkelerinde (Danimarka, İsveç, Norveç, Finlandiya, İzlanda, Faroe Adaları, Aland Adaları, Grönland) analiz etmektir. İskandinav ülkelerinde ekoturizm çalışmalarının aktif bir biçimde olması ve bu çalışmaların günlük hayatta birleştirilmesi bu ülkelerin ekoturizm faaliyetlerine karşı diğer Avrupa ülkelerinden farklı bir bakış açısına sahip olduğunu göstermektedir. Bu bakış açısı ise İskandinav ülkelerini ekoturizm bağlamında önemli kılmaktadır.

Bu sebeple; İskandinav ülkelerinde ekoturizm faaliyetleri bakımından tercih edilen turizm türleri ve bu faaliyet türlerinin nerede gerçekleştirildiğini ortaya çıkarmak amaçlanmıştır.

2.2. Araştırmanın Önemi

Dünyada turizm faaliyetlerinin majör dinamiklerinden birisi olan Ekoturizm İskandinav ülkelerinde incelendiğinde, bölgede bu hususta birçok çalışma yapıldığı gözlemlenmiştir. İskandinav ülkeleri turizm sektöründe, sahip olduğu doğal ve kültürel değerlerin korunması ve devamlılığının sağlanması için ekoturizm faaliyetlerine yönelmiştir. Böylece ekoturizm faaliyetleri sayesinde İskandinav ülkeleri var olan doğal kaynakların sürdürülebilirliğini sağlayabilmektedir. Bu aşamada İskandinav ülkeleri hem doğayı korumakta hem de turizm sektöründe ekoturizm kavramına yönelerek farklı ekoturizm faaliyetleri ile önemli oranda

sürdürülebilirlik faaliyetlerine katkıda bulunmaktadır. Özellikle İskandinav ülkelerinde çıkartılan eko-etiket, sertifikasyon ve bu hususta çıkartılan yasa ve yönetmelikler ekoturizm çalışmalarının işleyiş süreçlerini daha sistematik bir biçimde olmasını sağlamaktadır.

Aynı coğrafi ve iklim özelliklerine sahip olan ülkelere ve yapılması planlanan ekoturizm faaliyetlerine örnek teşkil etmek amacıyla İskandinav ülkelerinin ekoturizm faaliyetleri bakımından araştırılması ve incelenmesi bu araştırmanın önemini ortaya çıkartmaktadır.

2.3. Araştırmanın Yöntemi

Yapılan bilimsel bir araştırmada en doğru sonuçlara ulaşabilmek için çalışmaya uygun yöntem ve analizlerin belirlenmesi gerekmektedir. Bu hususta nicel araştırma yöntemlerinde veri toplama ve sınıflandırmanın zorluğu birçok çalışmada nitel araştırma yöntemlerinin kullanılmasını yaygınlaştırmıştır. Bu araştırmada ise nitel araştırma yöntemlerinden birisi olan doküman analizi yöntemi kullanılmıştır. Araştırma süresince Türkçe kaynakların az olması sebebiyle ağırlıklı olarak yabancı kaynaklardan yararlanılmıştır. Literatür taramasında İskandinav ülkeleri olan Danimarka, İsveç, Norveç, Finlandiya, İzlanda, Faroe Adaları, Aland Adaları ve Gröndland'da ekoturizm ile ilgili makaleler, dergiler, tezler, internet kaynakları, bildiri ve raporlardan yararlanılmıştır. Resmî belge ve dokümanlar incelenerek güncel bilgiler sunulmuştur.

2.4. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın evreni turizm sektöründeki diğer ülkelere göre farklı iklim özellikleri ile doğal kaynaklar bakımından zengin ve Ekoturizm pazarında önemli bir yere sahip olan, İskandinav ülkeleri (Danimarka, İsveç, Norveç, Finlandiya, İzlanda, Faroe Adaları, Aland Adaları, Gröndland) dir. Araştırmanın örnekleme ise İskandinav ülkelerinde ön plana çıkan ve aktif bir biçimde yapılan ekoturizm faaliyetleridir.

2.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırmanın konusu sebebi ile literatür incelendiğinde benzer nitelikte bir çalışma yer almadığı görülmektedir. Ayrıca İskandinav ülkeleri literatürde ekoturizm bakımından genel anlamda değerlendirilmemiştir. İskandinav Birliği'nde yer alan her ülkenin kendine özgü bir dili bulunmaktadır. Dolayısıyla yapılan çalışmaların her ülkenin kendi yerel dilinde olması mevcut akademik çalışmaların anlaşılmasını zorlaştırmıştır. Küresel bir salgın olan Covid-19 sebebi ile seyahat hususunda çeşitli kısıtlamaların yer alması İskandinav ülkelerine olan ulaşılabilirliği sınırlandırmıştır. Salgından dolayı turizm verilerinde yaşanan düşüş, İskandinav ülkelerindeki 2020-2021 yıllarına ait turizm verilerinin kullanılmasında bir engel teşkil etmiştir. Sonuç olarak yaşanan tüm bu kısıtlamalar araştırmanın sınırlılıklarını meydana getirmektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

3.1.İskandinav Ülkelerinde Ekoturizm Faaliyetleri

3.2. İskandinav Bölgesi'nin Coğrafi Özellikleri

İskandinavya Bölgesi Kuzey Avrupa'da bulunan ve Danimarka, Norveç, İsveç, Finlandiya, İzlanda, Grönland, Åland Adaları ve Faroe Adalarının bulunduğu bir bölgedir. İskandinav ülkeleri Kuzey Avrupa'nın büyük bir bölgesini oluşturmaktadır. Kuzey Kutup dairesinden Baltık Denizi kıyılarına kadar ulaşan bölge Avrupa'nın en büyük yarımadası olarak nitelendirilmektedir. İskandinav Yarımadası'nın yüzölçümü 770.600 km²'den oluşmaktadır.



Harita 3.1. İskandinav Bölgesi Lokasyon Haritası

Kaynak: Political Map of Scandinavia - Nations Online Project, 2021

3.2.1. İskandinav Bölgesi'nde Ekoturizm

Son yıllarda İskandinav Bölgesi'nde ekoturizm kavramı; turistlerin doğal ve kültürel hayat hakkında eğitilmesi ve aynı zamanda doğal alanlar için koruma ve sürdürülebilirlik faaliyetlerini kapsayan iyi huylu turizm olarak adlandırılmıştır.

Ekoturizm faaliyetleri İskandinav Bölgesi'nde ilk olarak sertifikasyon programları ile başlamıştır. İsveç'te başlayan sertifika programı (Nature Basta) İsveç Ekoturizm Derneği tarafından başlatılmıştır. Bu sertifika sayesinde ekoturizm kavramı ilk aşamada tur operatörleri tarafından anlaşılabilir, bu kavramı yerel halk ile tanıştırmak için çalışmalara başlanmıştır. Yürütülen tanıtım çalışmaları sonucunda 3 yıl içerisinde bu sertifika programı sayesinde 70 tur operatörü tarafından halka sunulan 220 etiketli ürün elde edilmiştir. Ekoturizm etiketine sahip olan bölgelerde koruma faaliyetleri başlatılmış ve aynı zamanda turizm pazarına tanıtılan bu bölgelerde turist artışları meydana gelmiştir. Ekoturizm faaliyetlerinin İskandinav ülkelerinde tanıtılması için bir medya ağı da kurulmuştur. Bu medya ağı İsveç Ekoturizm Derneği tarafından desteklenmektedir. Bu medya ağı sayesinde ekoturizm İskandinav ülkelerine hızla yayılmaya başlamıştır.

Sertifikalı ekoturizm kavramının genişlemesi ve tüm İskandinav Bölgesi'ne yayılması ekonomik açıdan gelir artışı sağlamıştır. Ekoturizm çalışmaları kısa sürede elde edilen turizm gelirlerinin büyük bir bölümünü meydana getirmiştir. Ekoturizm kaynaklarından elde edilen gelirin çoğu ekonomik anlamda zayıf olan, düşük gelirli kitlelerin yaşadığı kırsal alanları düzenlemek ve yerel halkın geçim kaynaklarına destekte bulunmak için kullanılmıştır. Ardından ekolojik ürün üretimlerinde bu kırsal alanlardaki çiftlikler üretim sürecine dahil edilerek ekoturizm sektörü içerisine alınmıştır.

Ekoturizmi bölgesel bir yaklaşım tarzı olarak düşünen İskandinav ülkeleri son yıllarda ekoturizm faaliyetleri bakımından oldukça genişlemiştir. Bölgede göl, orman, nehir ve deniz kenarlarında yapılan doğa yürüyüşleri, çilek toplama, mantar toplama, tırmanma, balık tutma, kayak, yelkencilik, kar motosikleti sürüşleri, kuş gözlemciliği, avcılık, kış turizmi faaliyetleri, geyik ve Husky turları gibi ekoturizm etkinlikleri yapılmaktadır (Gössling, Hultman,2006, s.1-7).

3.3. İsveç

İskandinav yarımadasının önemli ülkelerinden birisi olan İsveç, coğrafi konumu ve kültürel değerleri ile birlikte turizm çalışmalarında kayda değer yere sahip olan ülkeler arasındadır.

3.3.1. İsveç'in Coğrafi Konumu ve Genel Özellikleri



Harita 3.2. İsveç'in Haritası

Kaynak: Sweden Maps & Facts- World Atlas, 2021

İsveç, Kuzey Avrupa'da İskandinav yarımadasında bulunan bir ülkedir. 450.000 km²'lik yüzölçümüne sahip olan İsveç 10,4 milyon nüfusa sahiptir. İsveç, Baltık Denizi ve Bothina Körfezi'ne kıyısı olan bir ülke konumundadır (Doctorman, Blennow vd., 2009, s. 84-86). İsveç, Avrupa Birliği ülkeleri arasında en büyük 3. ülkedir. İskandinav ülkeleri arasında ise en büyük ülke konumunda bulunan İsveç'in başkenti Stockholm'dür (Türmerkan Albayrak, 2017, s.83). Ülke, doğusunda Finlandiya, batısında ise Norveç ile sınır komşusudur. İskandinavya Bölgesi'nde yer alan diğer ülkelere göre İsveç'in yaklaşık olarak 1/6'lık bir bölümü Kuzey Kutup Dairesi'nde yer almaktadır ve toplamda 25 eyaleti vardır.

Yüzölçümünün %9'u göllerle kaplı olan İsveç'te toplamda 100.000 adet göl bulunmaktadır. Ayrıca Avrupa'nın en büyük gölü olan Vänern Gölü de İsveç sınırları

içerisinde yer almaktadır. Ülkenin %54'lük kısmı dağlarla kaplı iken, sadece %10'luk bir bölümü tarıma elverişlidir (Kahyaoglu Aytaç, 2011, s. 1-4).

İsveç 4. zaman buzul döneminde oluşmuş bir ülkedir. Bölgede moren setlerine, buzul göllerine ve hörgüç kayalara sıklıkla rastlanmaktadır. İsveç topoğrafyası çoğunlukla ovalardan meydana gelmektedir. İsveç'te bulunan en yüksek nokta, 2.096 metre yüksekliğindeki Kebnekaise Dağı'dır. İsveç sahip olduğu coğrafi konumu sebebiyle birçok akarsu ağına sahiptir. Var olan akarsuların birçoğu Böttni Körfezi'ne dökülmektedir. İsveç'in en uzun nehri 460 km uzunluğundaki Klarälven Nehri'dir. Bu nehir toplamda 11.820 km² yüzölçümüne sahiptir. Sulak bir arazi yapısına sahip olan İsveç'te tarım alanları oldukça verimlidir. İsveç iklimi bölgesel anlamda değişiklik göstermektedir. 4 mevsim yağışlı bir iklime sahip olan ülkenin güney bölümü diğer bölgelerine göre daha ılımandır. Özellikle ülkenin kuzey kesimlerinde ekim aylarında başlayan kutup iklimi nisan ayının sonuna kadar devam etmektedir. İsveç'te ortalama sıcaklıklar kuzeyden güneye doğru gidildikçe ve ülkenin batısından doğusuna doğru gidildikçe artmaktadır. Fakat yıllık yağış oranı ise sıcaklık dengesinin tersine kuzeyden güneye doğru gidildikçe ve batıdan doğuya doğru gidildikçe azalmaktadır. (T.C. Stokholm Büyükelçiliği Ticaret Müşavirliği, 2016, s. 11-129).

Ülke nüfusunun birçoğu kentsel alanlarda yaşayan İsveç'te yerleşim alanları genellikle güney kısımda yer almaktadır. İsveç diğer Avrupa ülkeleri ile karşılaştırıldığında çok daha düşük nüfus yoğunluğuna sahip olan bir ülke konumundadır (Håkansson, 2000, s.32-33).

Ülkede resmi dil İsveççe'dir. Fakat resmi dil İsveççe olsa da ikinci dil olarak Fince de yaygın bir şekilde konuşulmaktadır. Bunun yansısı ülkede var olan ticari imkanlar doğrultusunda halkın büyük bir kısmı İngilizce'ye de hakimdir. Ülkede her dönem farklı dinlerin etkisi görülmüştür. Ayrıca 11. yüzyıldan 19. yüzyıla kadar olan süreçte Hristiyanlık hâkim olsa da günümüzde yerel halkın yarısı İsveç kilisesine bağlı bir dini inanış sürdürürken, bir kısmı ülkede bulunan diğer laik kiliselere bağlı bir inanç sistemine sahiptir. Hristiyanlık dışında Ortodoks, Katolik ve Müslüman bireylerin sayısı da oldukça iyi bir orandadır. Ülkeye yapılan göç faaliyetleri zaman

içerisinde dini bakımdan çeşitliliğe neden olmuştur (İSVEÇ- TDV İslâm Ansiklopedisi (islamansiklopedisi.org.tr), 2016).

3.3.2. İsveç'in Tarihi

40.000 yıl önce bir bölge buzul bölgesi olan İsveç zamanla iklimlerin değişmesi ve sıcaklık oranlarının artması sonucunda, İsveç'in şu anki bulunduğu konum coğrafi anlamda ortaya çıkmaya başlamıştır. M.Ö 12.000 yıllarında ise yerleşim başlamıştır. Sami ırkının bu bölgede hüküm sürdüğünü öne süren bilim insanları bölge halkının Lapland'da yaşayan Sami topluluklarının devamı niteliğinde olduğunu iddia etmektedir. Hristiyanlığın bölgeye hâkim olmasından sonra sosyal ve ekonomik anlamda gelişim gösteren İsveç, 1323 yılında Finlandiya'yı ele geçirmiştir. 1809 yılına kadar İsveç Finlandiya üzerinde hakimiyet kurmuştur. Bu sırada İsveç ve Danimarka ülkeleri güçlerini birleşerek Kalmar Birliği'ni (1397- 1523) oluşturmuştur. Bu birlik genel hatlarıyla kuzey ülkelerini temsil niteliğinde olan bir gücün simgesi şeklindedir. O dönemde İsveç Finlandiya'yı, Norveç ise Danimarka'yı hakimiyeti altına almıştır. 1523 yılında Gustav Vasa isimli bir genç, iç isyan çıkartarak var olan Kaşmar Birliği'ni bozarak kendisini İsveç kralı ilan etmiştir. Böylece Gustav Vasa, İsveç'in bağımsızlığını resmen ilan etmiştir. Gustav Vasa döneminde İsveç ekonomik ve politik anlamda gelişim göstermiştir. Aynı zamanda İsveç'te tarımsal çalışmalar yaygınlaşmaya başlamıştır. Ülke zorlu bir savaş döneminin ardından 1814 yılından sonra hiçbir savaşa katılmayarak savaş dönemini tamamen sona erdirmiştir. 1865 yılında ise İsveç anayasal düzenlemelere başlamıştır. 18. yüzyılda tarımsal faaliyetlere ağırlık veren ülke 20. yüzyıldan itibaren endüstriyel çalışmalara başlamıştır. Bu bağlamda demir, çelik üretimi başlamış ve su kaynaklarına yakın bölgelerde hidro-elektrik güç kaynağının kullanımı artmıştır. Tüm bu çalışmaların sonucunda ülkede sanayi gelişmiştir. 1921 yılında İsveç halkına eşit oranda seçme ve seçilme hakkı tanınmasıyla da ülke siyasi partiler dönemine geçiş yapmıştır. Sadece siyasi anlamda değil sağlık, eğitim vb. alanlarında yeniliklerin yapılmasıyla birlikte İsveç'te güçlü bir refah devletinin temelleri atılmıştır. 20. yüzyılın sonuna kadar olan süreçte hizmet sektörünün geliştiği, sanayi ve tarımda yenilikçi çalışmalar yürüten, işsizlik oranının düşük olduğu bir ülke

konumuna gelmiştir. Günümüzde ise refah seviyesi oldukça yüksek olan ülkelerden birisi konumundadır (<https://sweden.se/society/history-of-sweden/> , 2021).

20. yüzyıldan itibaren sanayi sektörünün gelişimi ile doğal alanlara olan talepler beklenilenden daha fazla artış göstermiştir. İsveç'te birçok alandaki sektörel değişim ve gelişimler halkın doğaya olan ilgisini hızla arttırmıştır. İşgücü kavramının artması, teknolojinin hızla ilerleyişi, metropoliten şehir yapısının oluşması, izin ve boş zaman kavramının ortaya çıkması ve buna benzer sebepler insanlığı doğaya itmiştir (Lundmark, 2010, s. 379-381).

3.3.3. İsveç'te Turizm

Doğal kaynaklar yönünden oldukça zengin bir coğrafya olan İsveç, sanayi toplumu olma yolunda ilerlerken aynı zamanda toplumun talepleri üzerine turizm çalışmalarına da ağırlık vermeye başlamıştır. Bu çalışmalara kapsamlı olarak Sanayi Devrimi'nden sonra başlanılmıştır. Sanayi Devrimi birçok ülkede farklı sektörlerin çıkış noktası olarak düşünülmektedir. İsveç'te ise ilk olarak ulaşım faktörü üzerinde etkili olmuştur. Sanayi Devrimi'nden sonra ülkede demiryolu ağı genişleyerek yaygınlaşmıştır. Bu durum da seyahat kavramının geniş kitlelere yayılmasını sağlayarak turizm çalışmalarının çıkış noktası haline gelmiştir. Sanayi Devrimi'nden önce seyahat eden kitle sadece iş insanları, devlet memurları ve gelir düzeyi yüksek kişilerdir. Eğlence, iş ve keşif yapmak amacıyla seyahat eden kişiler 19. yüzyıla gelindiğinde büyük şehirlerin merkezi noktalarına yakın olacak bölgelerde yazlık villa inşa etmeye başlamışlardır. Bu sayede turizm faaliyetleri giderek halk içerisinde yayılmaya başlamıştır. Yerel halkın da seyahat faaliyetlerine katılarak Sanayi Devrimi'nden sonra meydana gelen boş zaman ve izin kavramlarını değerlendirme amacıyla buldukları şehirden farklı alanlara kısa yolculuklar başlamıştır. Bu yolculukların İsveç toplumunda da yaygınlaşmasıyla tam anlamıyla turizm kavramı ortaya çıkmıştır. Tüm bu çalışmalardan esinlenerek 1885 yılında İsveç Turizm Derneği kurulmuştur. Bu derneğin kuruluşu ülkedeki turizm çalışmalarına tam anlamıyla yön vermiştir. Bu bağlamda İsveç 2000 yılına kadar turizm çalışmalarını daha geniş kitlelere yaymak ve gelişimini hızlandırmak adına birçok kanun, dernek, sivil toplum kuruluşu vb. faaliyetleri devreye sokmuştur. 2000 yılından sonra

İsveç'te tam anlamıyla turizm faaliyetleri ve turizm çekicilikleri üzerine çalışmalar yapılmaya başlanmıştır. İsveç'te çekicilik kavramı bir yeri karakterize eden tüm faaliyetlerin toplamı olarak ifade edilmektedir. Bu kavram bölgenin doğal ve kültürel değerleri, konaklama olanakları, coğrafi yapısı, iklim şartları, altyapısı gibi özellikleri içinde barındırmaktadır. Buradaki temel amaç sahip olunan turizm çekiciliklerini iyi bir şekilde yönetmek ve ülke gelirlerinin büyük bir çoğunluğunun bu faaliyetlerden elde edilmesini sağlamaktır. Bu bağlamda İsveç'teki turizm politikasının nihai amacı ülkede uzun vadede rekabetçi bir turizm piyasası oluşturmak ve İsveç'i dünyada cazip turizm merkezlerinden birisi haline getirmektir.

İsveç turizm faaliyetleri 2000-2010 yılları arasında hızlı bir çıkış yaparak ülke gelirlerini oldukça etkilemiştir. Ülkenin toplam cirosu 2000 yılından 2010 yılına kadar olan süreçte %70 oranında artmıştır. Bu artış turizm faaliyetlerinin yaygınlaşmasıyla meydana gelen gelirlerden oluşmaktadır. Ülkenin turizm faaliyetlerinden kazancı bir önceki yıla göre 3,2 oranında bir artış göstererek 255 milyar İsveç kronuna ulaşmıştır. Ülke genelinde turizm faaliyetleri sadece yabancı turist popülasyonu için değil, yerli turistler için de oldukça değerlidir. Çünkü ülkede ilk aşamada yerel anlamda turizm çalışmaları yaygınlaştırılmış daha sonra uluslararası çalışmalara imza atılmıştır. Aşağıdaki tabloda turizm çalışmaları neticesinde 2020 yılına kadar olan süreçte elde edilen gelirler ve turist sayıları belirtilmiştir (Bohlin, Brandt, Elbe, 2014, s.19-21).

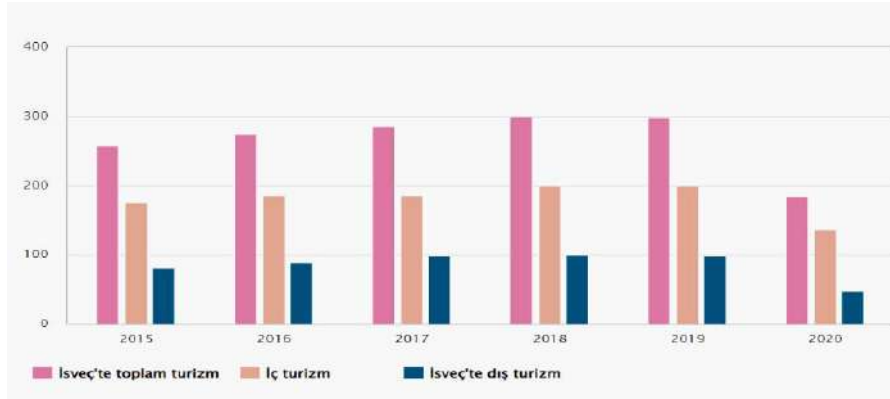
Tablo 3.1. 2020 Yılına Kadar Elde Edilen Gelirler ve Turist Sayıları

Yıl	Turist sayısı	Gelir	GSMH'nin % 'si
2020	1,96 milyon	-	2.7 %
2019	7,62 milyon	-	2.6 %
2018	7,44 milyon	14,93 milyar \$	2.5 %
2017	7,05 m	14,17 milyar \$	2.2 %
2016	6,78 milyon	12,76 milyar \$	2.0 %
2015	6,48 milyon	11,31 milyar \$	1.9 %
2014	10,52 m	11,85 milyar \$	1.8 %
2013	10,98 milyon	10,86 milyar \$	1.8 %
2012	12,37 milyon	10.10 milyar \$	2.2 %
2011	11,57 milyon	10.21 milyar \$	2.2 %
2010	5,18 milyon	10,67 milyar \$	2.3 %
2009	4,90 m	9,77 milyar \$	2.4 %
2008	4,56 milyon	11,73 milyar \$	2.3 %
2007	5,22 m	11,89 milyar \$	1.9 %
2006	4,73 milyon	9,71 milyar \$	2.0 %
2005	4,88 milyon	7,63 milyar \$	2.0 %

2004	4,68 milyon	7,69 milyar \$	2.1 %
2003	4,27 milyon	6,55 milyar \$	2.1 %
2002	4,28 milyon	5,67 milyar \$	1.8 %
2001	4,11 milyon	5,20 milyar \$	1.8 %
2000	3,83 milyon	4,83 milyar \$	1.8 %
1999	2,60 m	4,94 milyar \$	1.5 %
1998	2,57 milyon	5.00 milyar \$	1.6 %
1997	2,39 milyon	4.03 milyar \$	1.6 %
1996	2,38 milyon	4,53 milyar \$	2.7 %
1995	2,31 milyon	4.39 milyar \$	2.6 %

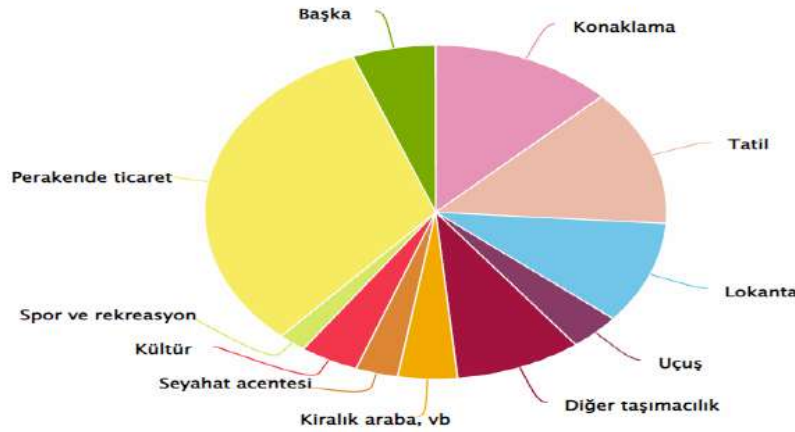
Kaynak: İsveç için turizmin gelişimi ve önemi (worlddata.info), 2020

Verilerde görülen turizm kazançlarına ve turist sayısına göre her yıl bir önceki yıla göre artış gösteren, gelişen turizm çalışmaları zamanla ülkeye ekonomik kazanç sağlayan ve ülkeye istihdam olanakları sunan bir kapı haline gelmiştir (Swedish Agency For Economic And Regional Growth, 2010, s.1-13). Her yıl turizm çalışmalarının ve bu faaliyetlerden meydana gelen gelirin gözle görünür oranda artış gösterdiği İsveç'te 2015 yılına gelindiğinde ülkenin turizm çalışmalarından olan ekonomik kazancı %18,7 oranında artış göstermiştir. Sonuç olarak 2000-2015 yılları arasında toplamda %87,7 oranında artış görülmüştür. Aşağıdaki grafikte 2000- 2015 yılları arasında İsveç'te yerli ve yabancı turizm çalışmalarının tüketim oranları belirtilmiştir (Swedish Agency For Economic And Regional Growth, 2015, s.1-16).

Grafik 3.1. İsveç'te İç- Dış -Turizm Miktarı

Kaynak: Turismens årsbokslut 2020- Tillväxtverket (tillvaxtverket.se), 2021

İsveç turizminde 2019 yılına kadar devam eden büyüme 2020 yılına gelindiğinde pandemiden dolayı çeşitli sosyal, ekonomik ve politik sebeplerin ortaya çıkması seyahat oranlarında düşümlere sebep olmuştur.

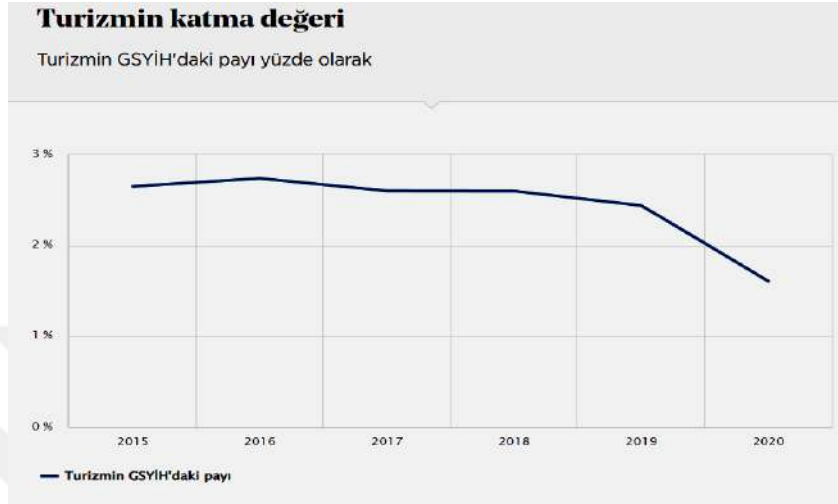
Grafik 3.2. İsveç'te Turizm Tüketiminin Başlıklar Altında İncelenmesi

Kaynak: Swedish Agency for Economic and Regional Growth, 2020 Turismens årsbokslut 2020 - Tillväxtverket (tillvaxtverket.se)

İsveç toplam turizm tüketimini farklı başlıklara ayırmıştır. Bu başlıklar arasında 2020 yılında %32,5 oranla en büyük payı ticaret başlığı doldurmaktadır. Onun ardından tatil ve konaklama payları %13,3 ve %12,8 oranları ile 2. ve 3. sırada

yer almaktadır. Oluşturulan bu ürün grubunun bazı zamanlarda farklılık gösterse de çoğunlukla aynı olduğu görülmektedir.

Grafik 3.3. Turizmin GSYİH'daki Durumu



Kaynak: Swedish Agency for Economic and Regional Growth, 2020 Turismens årsbokslut 2020 - Tillväxtverket (tillvaxtverket.se)

Turizm gelirlerinin Gayri Safi Yurt İçi Hasıla'ya göre dağılımı yukarıda verilen grafikteki gibidir. 2015-2019 yılları arasında %2,5 ile 2,7 arasında yer alırken bu oran 2020 yılına gelindiğinde %1,6'ya kadar gerilemiştir.

3.3.4. İsveç'te Ekoturizm Faaliyetleri

Turizm çalışmaları bakımından en çok gelişim gösteren ülkeler arasına giren İsveç, bir sonraki adımını attığı sağlam turizm temelini; uzun yıllar ayakta tutabilmek, sürdürülebilirliğini sağlamak ve ülkenin sahip olduğu turizm potansiyelini uzun vadede değerlendirmek olarak belirlemiştir. Diğer bir yandan turistler için cazip fırsatlar oluşturarak yılın her döneminde turist popülasyonunu en üst seviyede tutmak ve yerel halk ile turizm kavramını birleştirerek güçlü bir turizm politikası elde etmeyi amaçlamıştır. Bu bakımdan ülkede elde edilen turizm seviyesini korumaya yönelik çalışmalar yapılmaya başlanmıştır (Swedish Agency For Economic And Regional Growth, 2014, s.35).

İsveç'in ekoturizm faaliyetlerine ağırlık vermesinin bir diğer sebebi ise sahip olduğu kaynaklardır. Ayrıca Finlandiya'dan sonra Avrupa ülkeleri arasında ormanlık arazisi en geniş ülkenin İsveç olması ve doğal kaynak yönünden zengin olması bu çalışmaları kolaylaştırmıştır. Bir kaçış noktası olarak görülen doğal alanlara olan ilginin artmasıyla oluşabilecek tahribatı önlemek amacıyla çeşitli çalışmalara başlanmıştır (Bohlin, Brand, Elbe, 2014, s.24-26).

Bu bağlamda yapılan ilk çalışma İsveç'in başkenti Stockholm'de 5-16 Haziran 1972 yılında yapılan "Birinci Dünya Çevre Konferansı (Stockholm Konferansı)" olarak bilinmektedir. Bu çalışma ilk çevre konulu konferans niteliğindedir. Ekonomik ve kültürel açıdan birbirinden farklı özelliklere sahip olan birçok ülke konferansa katılım sağlamıştır. Bu sayede birçok farklı bakış açısı ile değerlendirmeler yapılmıştır. Konferansın sonucunda, BM İnsani Çevre Bildirisi kabul edilerek yürürlüğe konulmuştur. Bu bildiri de ilk kez ekoturizm çalışmalarının temelini oluşturan faktörler doğal kaynakların taşıma kapasitesine dikkat eden, kaynak kullanımında dikkatli davranarak doğal mirasın gelecek nesillere aktarılmasına önem veren, çevresel faktörler ile ekonomik ve sosyal anlamdaki gelişimi doğru orantılı bir şekilde ilerlemesini destekler nitelikte kararlar alınmıştır. Yapılan bu çalışma, uzun vadede ekoturizm ve sürdürülebilirlik çalışmalarına ışık tutarak çevre faktörünü bütüncül bir yaklaşımla ele almıştır. Aynı zamanda düzenlenen konferansın anısına 5 Haziran Dünya Çevre Günü olarak kutlanmaktadır. BM İnsani Çevre Bildirisi ile birlikte konferansta alınan kararları uygulamak adına birçok ekoturizm ve sürdürülebilirlik çalışmaları yapılmıştır. Bu konferanstan sonra İsveç'te ekoturizm kavramının kullanımı oldukça yaygınlaşmış ve yerel düzeyde çalışmalar yürütülerek toplumun her kademesine ekoturizm ve sürdürülebilirlik bilinci aşılanmaya çalışılmıştır (Bozdoğan, 2005, s. 1015-1017).

BM İnsani Çevre Bildirisi, İsveç'te ekoturizm faaliyetleri için yapılacak çalışmaları hızlandırmıştır. Dolayısıyla ekoturizm faaliyetleri diğer turizm türlerinin içerisinde sınırlanarak kısa sürede popüler turizm faaliyetlerinden birisi olarak gündemde kalmıştır. İsveç'in sahip olduğu doğal kaynaklar, doğa temelli turizm veya ekoturizm kavramının gerçekleştirilmesi için uygun bir ortam oluşturmaktadır.

Yoğun iş hayatından uzaklaşan halk, doğal alanlara ve doğaya dayalı turistik faaliyetlere katılım göstermeye başlamıştır. Bu faaliyetlerin en başında kış turizmi etkinlikleri gelmektedir. Bulunduğu coğrafi konum sebebiyle kutup iklimine sahip olan İsveç'te çoğunlukla kayak, buz pateni, buz balıkçılığı ve kızaklı kayak faaliyetleri yapılmaktadır. Bunların yanında doğa yürüyüşleri, tekne gezileri, çiftlik gezileri vb. aktiviteler yapılmaktadır (Müller, Lundmark, 2010, s. 385-387).

3.3.4.1. İsveç'te Kış Turizmi Faaliyetleri

İsveç, sahip olduğu konumu ve iklim özellikleri bakımından kış turizm faaliyetlerinde ön planda olan İskandinav ülkeleri arasında yer almaktadır. Ülkede dağlık arazileri, buzul alanları ve diğer doğal kaynakları sebebiyle birçok kış turizmi faaliyeti yapılmaktadır.

3.3.4.1.1. Buz Pateni (İce- Skating)



Fotoğraf 3.1. Stockholm'de Buz Pateni Aktivitesi

Kaynak: (Ice skating in Stockholm - Routes North, 2021)

Kış aylarında sıcaklığın oldukça düşük olduğu Kuzey Avrupa ülkeleri kış aylarında seyahat etmek için buz patenlerini geliştirmişlerdir. M.Ö. 1800'lü yıllara dayanan buz patenleri ilk aşamada kemikten yapılarak kullanılmaya başlanmıştır. Daha sonra ise teknolojinin gelişmesiyle birlikte değişim gösterdiği bilinmektedir. 19. yüzyıldan günümüze kadar olan süreçte tahta, demir vb. maddelerden buz patenleri yapılmıştır. Buz patenleri özellikle donmuş göl ve nehirlerde karşıdan

karşıya geçmek için tercih edilen ekipmanlar arasındadır (Formenti, Minetti, 2007, s.1826-1827).

İsveç'te uzun süren kış aylarında buz patenleri farklı aktiviteler için kullanılmaktadır. Örneğin, yürüyüş yapmak için tasarlanan buz pateni ile hızlı bir biçimde bir noktadan diğerine seyahat etmek amacıyla kullanılan buz pateni farklıdır. İsveç'te belirtilen bu paten çeşitleri yaygın şekilde kullanılmaktadır. Ülkede doğal yollarla oluşmuş paten kayma merkezleri olarak bilinen noktalar; Luleå kenti, Malaren Gölü, Östjuten Gölü, Kungsträdgården buz pisti, Vasaparken kentidir. Yapay olan buz pateni merkezleri ise; Zinkensdamm Idrottsplats buz pisti, Östermalm Idrottsplats buz pisti, Medborgarplatsen pistidir. 3.1.'de yer alan fotoğrafta Stockholm'ün batısındaki Södermanland Bölgesi'nde bulunan göllerden birisi görülmektedir. Bu buz pisti doğal yollarla oluşmuş buz pateni pistlerindedir. Bölgede bulunan göllerin birçoğu sonbahar mevsimi ile buz pisti olarak kullanılmaktadır (Ice skating in Stockholm - Routes North, 2021).

3.3.4.1.2. Kızaklı Köpek Turları (Dog Sledging)



Fotoğraf 3.2. Vannasby Bölgesi'nde Husky Köpekleri ile Tur

Kaynak: Category Dog sled › Way up north (way-up-north.com), 2021

Kuzey Avrupa ülkelerinde köpekler birçok faaliyette kullanılmaktadır. Kış aylarının yoğun etkisi sebebiyle ulaşım faaliyetlerinin yeterli miktarda yapılamaması farklı önlemler alınmasına sebep olmuştur. Çetin kış şartlarına ayak uydurabilen

köpekler Kuzey Avrupa'da ulaşımda yaygın bir şekilde kullanılmaya başlamıştır. Kuzey Avrupa'da ilk olarak Norveç'li kâşif Roald Amundsen tarafından kullanılmıştır. Daha sonra İsveç başta olmak üzere diğer Avrupa Kutup Bölgesi'nde bulunan ülkelere yayılmıştır. Günümüzde ise köpeklerin çektiği kızaklarla dağlık alanlarda turlar düzenlenerek bölgeye gelen turistlere hem geleneksel turizm hem de macera turizminin heyecanı yaşatılmaktadır. Bir grup dağ köpeği insanların üzerine oturduğu kızığa bağlanır. Ardından köpekler hızla koşmaya başladığında kızığı karın üzerinde rahatlıkla hareket ettirebilirler. İsveç'te tercih edilen tur çeşitlerinden birisi köpekler ile yapılan doğa keşifleridir. İsveç'in dağlık alanlarının birçoğunda bu turlar yapılmaktadır. Özellikle İsveç'in Laponya kentinin kuzeyinde bulunan dağlık arazi ve 3.2.'de yer alan Vannassby bölgesi çok tercih edilen güzergahlardan birisidir. Ayrıca Abisko Milli Parkı'nın varış noktası olduğu turlar da oldukça fazla tercih edilmektedir. Bu milli parkın en belirgin özelliği kutup bölgesinin vazgeçilmez doğa harikası olan kuzey ışıklarının en net görülebildiği bölgelerden birisi olmasıdır. Turlar en az 4 kişi ile düzenlenmekte olup ortalama 2 saatlik bir güzergâhta oluşturulmaktadır (Loder, 2021, s. 10-18).

3.3.4.1.3. Rehberli Husky Kiralama Turu



Fotoğraf 3.3. Husky Köpekleri ile Kızaklı Tur

Kaynak: Guided Husky Hire Tour- Dog Sledding Sweden Wild Spirit Sleddogs & Bushcraft Survival, 2021

Rehberli Husky turu kızakla yapılan köpekli turların farklı bir versiyonudur. Buradaki temel farklılık köpekler tek bir kızığa bağlı olmamamsıdır. 3.3.'de yer alan fotoğrafta görüldüğü üzere her bir köpek 1 veya 2 kişiye bağlanır. Ardından kayak takımlarını giymiş olan kişiler bir ekipman ile köpeklere bağlanır. Köpek koşmaya başladığında bağlı olan kişiler de hızla kaymaya başlamaktadır. Köpekler her zaman grubun en önündeki köpeği takip etmektedir. Bu sebeple tura katılan kişilerin köpekler üzerindeki kontrol sistemi oldukça kolaydır. İsveç'te en çok Jukkasjärvi, Kiruna, Abisko, Sarek Milli Parkı, Åre, Sälen bölgelerinde köpekler ile kızaklı kayak turları yapılmaktadır (Guided Husky Hire Tour- Dog Sledging Sweden Wild Spirit Sleddogs & Bushcraft Survival, 2021).

3.3.4.2. Kuzey Işıkları Turizmi / Aurora Borealis Turizmi

Aurora Borealis ya da Kuzey Işıkları olarak bilinen kavram Kutup Bölgesi'nde, atmosfere giren yoğun güneş parçacıklarından meydana gelen ışıkların doğal bir görüntüsüdür. Son dönemde Kutup Bölgesi'nde kuzey ışıklarına olan ilgi oldukça yüksektir. Kuzey ışıklarını görmek için en çok tercih edilen ülkeler İzlanda, Norveç, Finlandiya ve İsveç'tir. Kuzey Avrupa ülkelerinde gizemli ve mistik bir görüntü oluşturan kuzey ışıkları yoğun talep üzerine bu ülkelerde kış turizminin gelişmesine katkıda bulunan bir turistik değer haline gelmiştir. Kuzey ışıklarının en net görülebildiği aylar ise ekim ayından mart ayına kadar olan süredir.

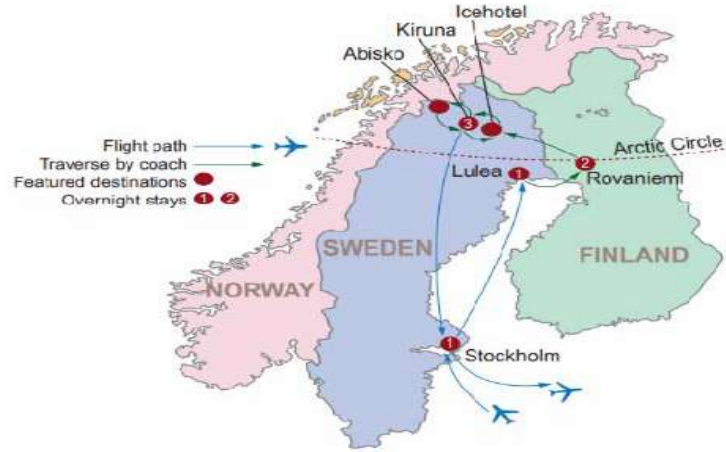
Kuzey ışıklarının gözlemlenebileceği en uygun lokasyonlardan birisi de İsveç'tir. Bu ülkede kuzey ışıkları Tärendö, Abisko, Jukkasjärvi ve Farnebofjarden Milli Parkları ve Björkliden, Tornedalen, Luleå, Kiruna bölgelerinde rahatlıkla görülmektedir (Jóhannesson, Lund, s. 183-187).

1. Bölge: Kiruna Bölgesi'nde Kuzey Işıkları

Kiruna, İsveç'in kuzeyinde bulunan ve Kuzey Kutup Dairesi'ne 145 km. uzaklıkta konumlanmaktadır. 20.715 metrekarelik bir alan içerisinde yaklaşık 23.000 nüfusa sahiptir. Kiruna Bölgesi Sami topluluklarının yaşam sürdüğü bölge olması nedeniyle oldukça eski bir tarihe sahiptir. Ayrıca coğrafi konumu sebebiyle kuzey

ışıklarının görülebildiği bölgelerden birisidir. Kiruna Bölgesi, buz otel ve kuzey ışıkları turları ile dünyaca ünlü turizm destinasyonlarından birisi haline gelmiştir.

2. Bölge: Abisko Bölgesi'nde Kuzey Işıkları



Harita 3.3. Abisko Bölgesi Haritası

Kaynak: All Our Northern Lights Holidays (theaurorazone.com), 2021

Abisko, İsveç Laponya'sının en kuzey kesiminde yer alan bir köydür. Kuzey Kutup Dairesi'ne yaklaşık 240 km. uzaklıkta olan köy, İsveç'te kuzey ışıklarının başkenti olarak bilinmektedir. Bu sebeple kuzey ışıklarını görmek için gelen turist gruplarının vazgeçilmez noktalarından birisi haline gelmiştir. Köyde bir milli park bulunmaktadır. Abisko Milli Parkı İsveç'de en çok ziyaret edilen noktalar arasındadır. Yapılan kuzey ışıkları turları 3.3. numaralı haritada yer alan Kiruna, Abisko ve Buz Otel konumlarını içermektedir (Eshima, 2015, s.13-14).

Abisko kuzey ışıklarını daha yakından takip ederek incelemeler yapmak amacıyla bölgede Stf Aurora Gökyüzü İstasyonu kurulmuştur. Abisko Milli Parkı'nın olduğu bölgede Nuolja Dağı'nın tepe noktasında bulunan inceleme merkezi kuzey ışıkları turlarının vazgeçilmez noktalarından birisidir. Bu istasyona telesiyej sistemi ile ulaşım sağlanmaktadır. 900 metrelik bir telesiyej sistemi ile bölgeye gelen ziyaretçilere ulaşım hizmeti sağlanmaktadır. Ziyaretçiler özel bot ve tulumlar verilerek telesiyej sistemiyle 20 dk. içerisinde 3.4. numaralı fotoğrafta yer alan Stf Aurora Gökyüzü İstasyonu'na ulaşabilmektedir. Ayrıca içerisinde kafe ve hediyelik

eşya dükkânı da bulunmaktadır. Kutup dairesinde kuzey ışıklarının en net görülebildiği bölgelerden birisi olan Abisko Bölgesi Birleşmiş Milletler tarafından da tescillenmiştir. Bu bağlamda Birleşmiş Milletler 2015 yılını “Uluslararası Işık Yılı” olarak ilan etmiştir. Bölge olarak da Aurora Sky Station'ı kuzey ışıklarının en iyi deneyimlendiği yer olarak ilan etmiştir (STF Aurora Sky Station – Night Visit» Kiruna Lappland (kirunalappland.se), 2021).



Fotoğraf 3.4. Aurora Gökyüzü İstasyonu

Kaynak: STF Abisko Turiststation- STF Aurora Sky Station - Swedish Tourist Association, 2022

3.3.4.3. Dağ Turizmi

Turizm çalışmalarında sürdürülebilirlik faaliyetlerinin ön plana çıkmasıyla birlikte birçok dağlık alanda faaliyetler yapılmıştır. Yapılan faaliyetler bölgenin kalkınmasında olumlu yönde etki sağlayarak ve bir turizm çeşidi olan dağ turizminin ortaya çıkmasını sağlamıştır. İsveç de sahip olduğu dağlık bölgeler bakımından dağ turizmine elverişli ülkelerden birisidir. Ülkenin yaklaşık üçte birini ağılık alanlar oluşturmaktadır. Mevcut doğa koruma alanları ile birlikte sürdürülebilirlik faaliyetlerine ev sahipliği yapmaktadır. Dağlık alanların çoğu bölgesi Sami topluluklarınca Ren geyiği çobanlığı için kullanılmaktadır. Kuzey Avrupa'daki diğer ülkeler ve dağlık arazileri ile karşılaştırıldığında erişilebilirlik ve hizmet açısından en geniş alan İsveç dağlarında bulunmaktadır. Bölgede yaklaşık 8000 km.'lik bir yürüyüş parkuru vardır. Ayrıca en çok tercih edilen kayak türlerinden birisi olan yokuş aşağı kayağı için toplamda 40 adet kayak alanı bulunmaktadır. İsveç dağlık

bölgesinde yapılan araştırmaya göre en çok tercih edilen aktiviteler; gece kros kayağı, yokuş aşağı kayak, kar motosikleti, kar araçları ile dağ gezintisi, olta balıkçılığı, gece yürüyüşü, kuzey ışıkları yürüyüşü, doğa fotoğrafçılığı olarak ortaya çıkmıştır (Heberlein, Fredman, Vuorio 2002, s. 142-149).

3.3.4.4. Şarap Turizmi

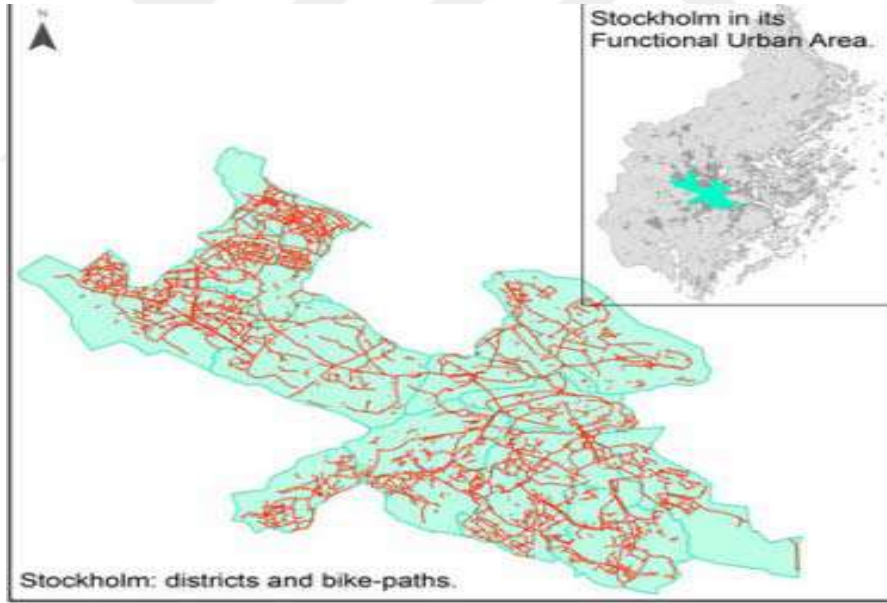
Şarap turizmi son yıllarda gastronomi faaliyetleri arasında en çok rağbet gören turizm faaliyetidir. Hem endüstriyel anlamda hem de turizm pazarında oldukça fazla ilgi görmüştür. Özellikle üzüm yetiştiriciliğinin coğrafi ve iklim bakımından mümkün olmadığı düşünülen bölgelerde oldukça yoğun ilgi görmektedir. İsveç de kutup bölgesinde bulunan fakat şarap turizminin de yapıldığı bölgelerden biridir.

İsveç'te ilk şarap üretimi 1999 yılında başlamıştır. 250,000 litrelik üretim ile Avrupa'da şarap sektörüne giriş yapmıştır. İklim olanakları bakımından üzüm bağlarının yetişmesi için en verimli bölge İsveç'in güney kısımlarıdır. İsveç'in en güneyinde bulunan Scaia bölgesi şarap üretiminin yapıldığı bölge olarak tanımlanmaktadır. 1999 yılında bölgede toplamda 51 tane işletme bulunurken 2017 yılına gelindiğinde bu sayı 200'e yükselmiştir. Fakat şarap satışları devlet yönetimi ile yapılmaktadır. Sınırlı satış faaliyetlerinin bulunması sebebiyle şarap mahzenleri turizme açılarak satışların artırılması hedeflenmiştir. Bu hedef doğrultusunda bölgede Şarap Hasat Festivali ve Yaz Şarap Festivali düzenlenmektedir. Bu sayede ziyaretçiler için kış turizmi dışında farklı bir alanda tura katılma imkânı oluşmuştur. Düzenlenen turlarda belirlenen 13 adet şarap mahzeni gezilerek şarap tadımı yaptırılmaktadır. Ayrıca üzüm bağlarında şarabın yapılış evreleri vb. anlatımlar yapılmaktadır. Yapılan bu etkinliklerle şarap turizminde İsveç de yer almaya başlamıştır. Şarap turizmi gastronomi turizmi ile birleştirilerek kutup bölgesinde gastronomi turizmine farklı bir bakış açısı getirmiştir (Kompaniets, Nilson, 2019, s. 243-254).

3.3.4.5. Bisiklet Turizmi

Artan çevre sorunlarını ortadan kaldırmak amacıyla alınan önlemler bisiklet turizmini ortaya çıkartmıştır. Hava kirliliğinin günden güne artması özellikle ulaşım

kaynaklarında sürdürülebilir adımlar atılması gerektiğinin bir göstergesi haline gelmiştir. İsveç bu çevresel sorunlara çözüm aramaya sürdürülebilir ulaşım araçlarını yaygınlaştırma faaliyetleri ile başlamıştır. Öncelikle bisiklet turizmini meydana getirerek bu turizm faaliyetini toplumda yaygınlaştırmak için çalışmalara başlamıştır. 1990'lı yıllarda İsveç toplumunun %10 dan daha az bir miktarı günlük hayatta bisiklet kullanımını tercih etmektedir. Öncelikle bu kullanımı arttırmak için hükümet tarafından bir düzenleme yapılmıştır. Bu düzenleme ile birlikte bisiklet turizmini teşvik edici alt yapı çalışmaları başlatılmış olup İsveç'te bisiklet yolları, bisiklet parklar vb. yerler oluşturulmuştur. 2000'li yıllardan itibaren İsveç'te bisiklet kullanımını arttırıcı çalışmalar devam etmektedir. Ayrıca bisiklet kullanıcıları tarafından oluşabilecek kaza vb. durumlar karşısında uygulanabilecek durumlar hakkında bir çalışma yaparak "Bisiklet Güvenliği Stratejisi 2014–2020" çalışmasını yürürlüğe koymuştur. (Blakmar, 2020, s.1-6).



Harita 3.4. İsveç'in Stockholm Bölgesi'nde Bisiklet Yolları

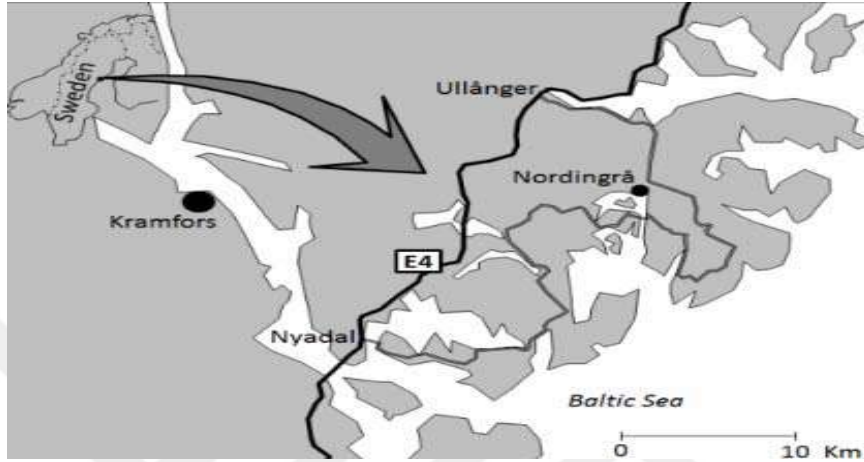
Kaynak: Haustein, Koglin, Sick Nielsen, Svensson, 2019, s.4

3.3.4.6. İsveç Doğa Yürüyüşleri

İsveç sahip olduğu doğa yürüyüş rotaları ile oldukça zengin bir rota haritasına sahiptir. Uzun ve kısa mesafeli olmak üzere ülkenin birçok noktasında rotalar yer

almaktadır. Bu rotalar farklı renklerde işaretlenmiştir. Bunun temel sebebi zorluk seviyesine göre sınıflandırılmasıdır. Katılımcıların deneyim durumuna göre yürüyüş rotalarına katılımlar değişiklik göstermektedir.

3.3.4.6.1. Höga Kusten Yürüyüş Rotası



Harita 3.5. Höga Kusten' nin Haritada Görünüşü



Fotoğraf 3. 5. Höga Kusten Rotasından Bir Manzara

Kaynak: Jacobsen, Antonson, 2016, s.180-183 (her ikisi içinde aynı kaynak)

İsveç'in Bötne Körfezi yakınlarında bulunan Höga Kusten turizm rotası yolu 1990'lı yılların başında İsveç Ulusal Yol İdaresi'ne sunulan bir projenin bir aşamasıdır. Yapılan incelemeler neticesinde 2005 yılında İsveç Ulusal Yol İdaresi bölgeyi 18 resmi turizm rotasından biri olarak ilan etmiştir. Höga Kusten turizm rotası, İsveç'te belirlenmiş olan ve çok ziyaret edilen ulusal turizm rotalarından

birisidir. Bunun temel sebeplerinden birisi 3.5.'de yer alan fotoğrafta görüldüğü üzere doğal güzelliklerin içerisinde geçen bir güzergâh olması ve rotanın UNESCO Dünya Miras Listesi'nde bulunan ve bir kısmı bu bölgede yer alan High Coast / Kvarken Takımadaları'na yakın olmasıdır. 5600 adadan meydana gelen Kravarken Takımadaları, buzulların erimesiyle tahminen 10,000 ile 24,000 yıl önce meydana gelmiştir. Bu kadar önemli bir doğa harikasının olduğu bölgede oluşturulan yürüyüş rotası oldukça ilgi görmektedir (UNESCO İsveç Dünya Miras Komisyonu, 2012).

Höga Kusten zamanla İsveç'in en doğal turizm rotalarından birisi haline gelmiştir. Bunun temel sebeplerinden birisi 1998 yılında İsveç Ulusal Yol İdaresi tarafından İsveç'in En özel Yolu Ödülü'nü almasıdır. Bu yürüyüş rotası günümüzde birçok kamp alanını, oteli vb. turizm paydaşlarını barındırmaktadır (Jacobsen, Antonson, 2016, s.180-184).

3.3.4.6.2. Kral Yolu (Kungslagen)



Harita 3.6. Kungslagen Yürüyüş Parkuru

Kaynak: Bright, Greenin, 2018, s.3



Fotoğraf 3. 6. Kungslagen Yürüyüş Parkurunda Konaklamak İçin İnşa Edilmiş Kulübeler

Kaynak: Hiking Kungsleden: Abisko to Nikkaluokta – Go Every Place, 2018



Fotoğraf 3. 7. King's Trail (Kral Yolu)

Kaynak: kingstrail-information.pdf (svenskaturistforeningen.se), 2020

King's Trail (Kral Yolu) olarak adlandırılan Kungslagen Yürüyüş Rotası İsveç'in en uzun yürüyüş rotalarından birisidir. İsveç'in kuzeyinde Norveç sınırında ve Kuzey Kutup Dairesi'nde yaklaşık 250 km. uzaklıkta bulunan Abisko kentinden başlayarak güneyde bulunan Hemaven şehrine kadar uzanan yaklaşık 400 km.'lik uzunluğu sahip bir patika yoldur. Bu rotanın ziyaretçiler tarafından en çok tercih edilen noktası Abisko şehrinden başlayan ve Nikkaluokta'ya kadar uzanarak İsveç'in en yüksek dağı olan Kebnekaise Dağı'ndan (2099 metre) geçen rotadır. Toplamda

105 km.'lik bu uzun yürüyüş rotası, birçok yürüyüş toplulukları için vazgeçilmez noktalardan birisi haline gelmiştir. Kungslagen yürüyüş rotası doğa yürüyüşü yapmak isteyen gruplar tarafından haziran ayından eylül ayına kadar tercih edilmektedir. Yılın diğer zamanlarında bu yürüyüş rotası kayak pisti olarak kullanılmaktadır. Özellikle kış aylarında rotanın belirli bir bölümüne kuzey ışıkları da rahatlıkla görülebilmektedir. Rota toplamda 5 bölümden oluşmaktadır. Bunlar sırasıyla; Abisko – Nikkaluokta, Nikkaluokta - Saltoluokta, Saltoluokta – Kvikkjokk, Kvikkjokk – Ammarnäs, Ammarnäs – Hemavan'dır. Ayrıca bu rota bölgede bulunan Abisko Milli Parkı ve Sarek Milli Parkı'nın içerisinde geçtiği için çok tercih edilen parkurlar arasındadır.

Kungslagen yürüyüş rotasına ulaşım tren ile yapılmaktadır. Yürüyüş esnasında birçok alanda kamp yapılabilir. Fakat kampı tercih etmeyen ziyaretçiler için güzergahın belirli noktalarında 3.6.'da yer alan dağ kulüpleri inşa edilmiştir (Vistas, Nallo, Singi, Sälka ve Tjåktja'daki dağ kulüpleri). Bu kulüpler çoğunlukla yürüyüş rotasının en dağlık ve yüksek kesimlerine konumlandırılmıştır. Aynı zamanda yürüyüş rotasında bulunan Alesjaure Gölü üzerinde yaz aylarında tekne servisi de sunulmaktadır (Bright, Grenin, 2018, s.2-4).

3.3.4.6.3. Skåneleden Yolu (Skåneleden Trails)



Harita 3. 7. Skåneleden Yürüyüş Rotası

Kaynak: The Skåneleden tra, Swedish Tourist Association, 2021

Skåneleden yürüyüş rotası İsveç'in güneyinde bulunan uzun bir yürüyüş parkurudur. 3.7.'de Skåneleden yürüyüş rotasının harita üzerinde belirtilmiştir.

Toplamda 1250 km.'den oluşan parkur kendi içerisinde 107 bölüm ve 5 farklı parkura ayrılmıştır. Oluşturulan parkur batıdan doğuya ve kuzeyden güneye uzanmaktadır. Parkurda çeşitli kamp alanları bulunmaktadır. Bununla birlikte farklı bir konaklama imkânı olarak parkur içerisinde toplamda 90 tane kulübe bulunmaktadır. Knösen Torekov ve Båstad-Knöse parkurları en çok tercih edilen bölümlerdir.

Skâneleden yürüyüş yolunu diğer yürüyüş rotalarından ayıran özelliği ise 6000 km. uzunluğunda olan, Almanya, Hollanda, Norveç, Danimarka ve İsveç'ten geçen Kuzey Denizi Parkuru'na dahil olmasıdır (The Skâneleden trail- Swedish Tourist Association, 2021).

3.3.4.6.4. Kuzey Denizi Yolu (North Sea Trail)

North Sea Trail toplamda 7 ülke ve 26 ortak bölge arasında oluşturulan uluslararası bir yürüyüş rotası projesidir. AB destekli projenin amacı oluşturulan rotada sürdürülebilir turizmi destekleyerek yerel bölgelerde farkındalık yaratmak ve Kuzey Denizi çevresindeki toplulukların kültürel miraslarını ve yerel değerlerini keşfetmektir.

İskoçya'dan başlayarak Kuzey Avrupa'nın en uç noktalarına kadar uzanan rotada Almanya, İngiltere, Danimarka, Hollanda, Norveç, İskoçya ve İsveç bulunmaktadır. Kuzey Denizi kıyı şeridini çevreleyen rota, kapsadığı kıyı bölgelerin rekreasyonel faaliyetlerini geliştirmiş aynı zamanda bu alanları ekonomik açıdan canlandırmıştır. Aslında projenin oluşturulma amacı da Kuzey Denizi kıyı şeridini sosyal ve ekonomik anlamda canlandırmaktır. Toplamda 11.000 km'lik bir sahil yürüyüş ve bisiklet yolundan oluşan yürüyüş rotası İsveç'in Götaland, Hollanda ve Scaia (Skaneleden) bölgelerinden geçmektedir. North Sea rotası Norveç'te bulunan Oslo Fiyordu'ndan başlamakta, Östfold'dan Bohuslän'a kadar devam etmesinin ardından İsveç'in Gothenburg'a (Göteborg) kentinden geçmektedir. Buradan sonra Halland ve Scania'ya kadar uzanan rota Danimarka'dan Yeni Zelanda'ya kadar devam etmektedir.

North Sea yürüyüş rotası İskandinav ülkelerinde yüzyıllar boyunca devam eden savaşlar sonucunda tahrip olmuş bölgelerden geçmektedir. Bu sayede bu bölgelerde bulunan yerel kültürü ve bölgeye ait kültürel değerleri ön plana çıkartarak sürdürülebilir turizm faaliyetleri ile bu değerlerin devamlılığının sağlanması amaçlanmıştır (www.northseatrail.org , 2020).

3.3.4.6.5. İsveç'te Diğer Yürüyüş Rotaları

İsveç yürüyüş rotalarını aktif bir şekilde kullanan ülkelerden birisidir. Ormanlık alanlarda, su kenarlarında, korunan alanlarda, dağlık bölgelerde kısacası şehir yerleşkesinden uzak alanlarda farklı zorluklarda yürüyüş etapları oluşturulmuştur. 2000'den fazla yürüyüş parkuruna sahip olan İsveç'te bu parkurlar kolay, orta ve zor yürüyüş parkurları, patika koşu parkurları, sürüş parkurları, dağ bisikleti parkurları, fotoğrafçılar için çekim parkurları vb. şekilde sınıflandırılarak doğasever kişilere sunulmuştur. Parkurların uzunlukları 1 km. ile 64 km. arasında değişiklik göstermektedir. Ayrıca deniz seviyesinden yükseklikleri ise 0 ile 1.213 metre arasındadır. Bu parkurlardan en çok tercih edilen parkurlar; Stora Och Lilla Delsjön yürüyüş parkuru, Tyresta Nationalpark- Tyresta by yürüyüş parkuru, Hjortsprångsrundan yürüyüş parkuru, Görälven yürüyüş parkuru, Skåneleden etapp 3 yürüyüş parkuru, Highlights of Stockholm yürüyüş parkuru, Brunnsviken yürüyüş parkuru, Sörmlandsleden etapp 3 yürüyüş parkuru, Hällesås – Svartjärn yürüyüş parkuru, Fjällräven Classic yürüyüş parkuru, Sörmlandsleden etapp 1 yürüyüş parkur, Njupesjär och Runt Fallet yürüyüş parkuru, Skåneleden, Hällestad – Väderkullen yürüyüş parkuru, Hälsans Stig: Lötsjön och Råstasjön yürüyüş parkuru, Vätternrundan yürüyüş parkuru, Göteborgs Botaniska Trädgård – Änggårdsbergen yürüyüş parkuru, The High Coast Trail yürüyüş parkuru, Kåsjön runt yürüyüş parkuru, Håckeberga yürüyüş parkuru, Ramsvik runt yürüyüş parkuru, Kebnekaise yürüyüş parkuru, Sörmlandsleden – Sörmland yürüyüş parkuru, The Pilgrim Path St Olavsleden yürüyüş parkuru, The Emigrant Trail (Utvandrarleden) yürüyüş parkuru, Stora och Lilla Delsjön yürüyüş parkuru, Vedhall Vedderös Utkik yürüyüş parkuru, Ursvik yürüyüş parkuru, Djurgården yürüyüş parkuru, Vasaloppsleden yürüyüş parkurudur (Best trails in Sweden | AllTrails, 2021).

3.3.4.5. İsveç'te Sürdürülebilir Konaklama

İsveç sürdürülebilir konaklama faaliyetlerine önem veren İskandinav ülkeleri arasında yer almaktadır. Sürdürülebilir konaklama temel anlamda çevrenin tahribata uğramadan, ekolojik bütünlüğün korunarak yaşamsal faaliyetlerin sürdürülebileceği konaklama alanlarıdır. Dolayısıyla bu konaklama alanlarının yapımından kullanım aşamasına kadar olan süreçte sürdürülebilirlik ilkeleri ön planda tutulmuştur.

3.3.4.5.1. Buz Otel (Ice Hotel)

İsveç'te bulunan buz otel dünyanın ilk buz otelidir. İsveç'in Jukkasjärvi kentinde yer alan otelin fikir aşaması 1989 yılında otelin kurucusu olan Yngve Bergqvist'in Japon sanatının ustalarını İsveç'e davet etmesi ve şu an otelin bulunduğu konumda bir sergi açması ile başlamıştır. Bunun üzerine 1990 yılında Fransız sanatçı Jannot Derid tarafından bu bölgede buzdan bir iglo inşa edilmiş ve halk tarafından oldukça ilgi görmüştür. Bu faaliyetten sonra 1992-1993 yılında buz otel kurulmuştur. Otel her yıl özel buz ustaları tarafından baştan inşa edilmektedir. 3.8.'de yer alan fotoğrafta görüldüğü üzere tamamen buzdan inşa edilen otel normal bir otelin sahip olduğu tüm olanaklara sahiptir (Sarasvathy, 2010, s.1-2).



Fotoğraf 3.8. İsveç'te Bulunan Buz Otel

Kaynak: Stay in an icy work of art at Icehotel in Swedish Lapland | Visit Sweden, 2021

3.3.4.5.2. Sápmi Doğa Kampı (Sápmi Nature Camp \ Sápmi Glamping)



Fotoğraf 3.9. Sápmi Doğa Kampı Görüntüleri

Kaynak: Sápmi Nature Camp- Luxury Camp In Swedish Lapland | Jacada Travel, 2021

Glamping kelimesi, herkes tarafından bilinen sıradan kamp faaliyetleri ile eşdeğer değildir. Buradaki temel amaç hem günümüz teknolojisi hem de geleneksel imkanlar birleştirilerek oluşturulmasıdır. Genellikle bir temaya sahip olan bu kamp alanları, tarih ile günümüz arasında bir köprü kuran ve katılımcılara sahip olduğu temayı tam anlamıyla yaşatan butik kamp alanlarıdır.

İsveç, Norveç, Finlandiya ve Rusya’da belirli noktalarda yaşam sürmüş olan Sami toplulukları İskandinav ülkelerinde yaşamış en eski topluluklardan birisi olarak bilinmektedir. Sápmi Doğa Kampı, bu inancı yitirmemek, Sami toplumunun hayatını, yaşam şeklini ve geleneklerini gelecek nesillere aktarmak amacıyla oluşturulmuş bir kamp alanıdır. Bu kamp alanındaki yerel topluluk Ren geyiği çobanlığı yapmasıyla bilinmektedir. Sápmi Doğa Kampı'nın kurucusu olan Lennart Pittja ekoturizm ve Ren geyiği çobanlığının arasında bir bağ olduğunu savunarak bu kamp alanını İsveç Laponya’sında kurmuştur. Sami topluluklarının yaptığı gibi yaşam şartları, iklim vb. etmenler ağır olsa da doğanın içerisinde yaşamayı öğrenmek gerekmektedir bilinci ile bu toplulukların konaklamak için kullandığı çadırları bir araya getirerek bir kamp alanı oluşturmuştur (Sápmi Nature Camp - Luxury Camp In Swedish Lapland | Jacada Travel, 2021).

Kamp alanında her biri ahşap bir platform üzerinde duran birçok Sami çadırı bulunmaktadır. Lavvu ismiyle bilinen bu çadırlarda ziyaretçiler için her türlü imkân sağlanmaktadır. Kamp alanında Sami toplulukları hakkında bilgiler verilerek kamp sakinlerine benzersiz bir deneyim yaşatılmaktadır. Kampın konumu sebebiyle 3.9'da yer alan fotoğrafta görüldüğü gibi kuzey ışıkları, kamp alanına kurulan çadırlardan rahatlıkla görülebilmektedir. Bu durum da kampa olan ilgiyi arttırmıştır. Kamp alanında elektrik kullanılmamaktadır. Sami topluluklarının yaşam şeklini yansıtmak adına gaz yağlı lambaları kullanılmaktadır (How it's done- Sami glamping- Sapmi Nature, 2021).

3.3.4.5.3. 72 Saatlik Kabin (The 72 Hour Cabin)



Fotoğraf 3.10. 72 Saatlik Kabin Görüntüleri

Kaynak: 72 Saatlik Kabin: Batı İsveç'te vahşi bir kaçış | Kaçma (escapismmagazine.com), 2021

İsveç'te yaşam kalitesi oldukça yüksektir. Yerel halk genellikle yaşamsal faaliyetlerini sürdürmek için doğaya yakın olan bölgeleri tercih etmektedir. Bu sebeple ormana yakın olan yerlerde kulübeler, çiftlikler vb. konaklama alanları inşa etmişlerdir (Leick, Scheweb, Karlsen Kivedalc, 2020, s. 13-14).

İsveç dünyada stres oranının en az olduğu ülkelerden birisi olarak bilinmektedir. Stres kavramı ise kişinin bulunduğu ortamdan kaynaklanabilecek bir duygu ifadesidir. Bu konuda İsveç'te yapılan deneyler sayesinde doğal ortamların insanlar üzerindeki stres seviyelerini en aza indirdiği ortaya çıkmıştır. Bu kavramdan yola çıkarak sürdürülebilirlik faaliyetleri çerçevesinde 3.10'da yer alan

fotoğraftaki gibi 72 saatlik kabinler meydana getirilmiştir. İsveç'in batısında yer alan Dalsland göl bölgesinde inşa edilen kabinler doğaya hiçbir zararı olmayan sürdürülebilir malzemelerden yapılmıştır. Bu konsept 1980'li yıllarda Japonya'da ortaya çıkan orman banyosu olarak adlandırılan bir doğa terapisi şeklinden esinlenerek yapılmıştır. Kabinler minimum 3 gün kiralanabilmektedir. Kabin sıfır atık projesi kapsamında sürdürülebilir malzemeler kullanarak inşa edilmiştir. Ekolojik çalışmalar ile insan psikolojisini tedavi etmeyi amaçlayan İsveç, yaptığı bu gibi sürdürülebilir çalışmalar sayesinde turizm konaklamalarında ekolojik bir denge elde etmeyi hedeflemektedir (72 Saatlik Kabin – Stenebynäs (stenebynas.se), 2021).

3.3.4.5.4. Yüzen Otel (Salt & Sil)



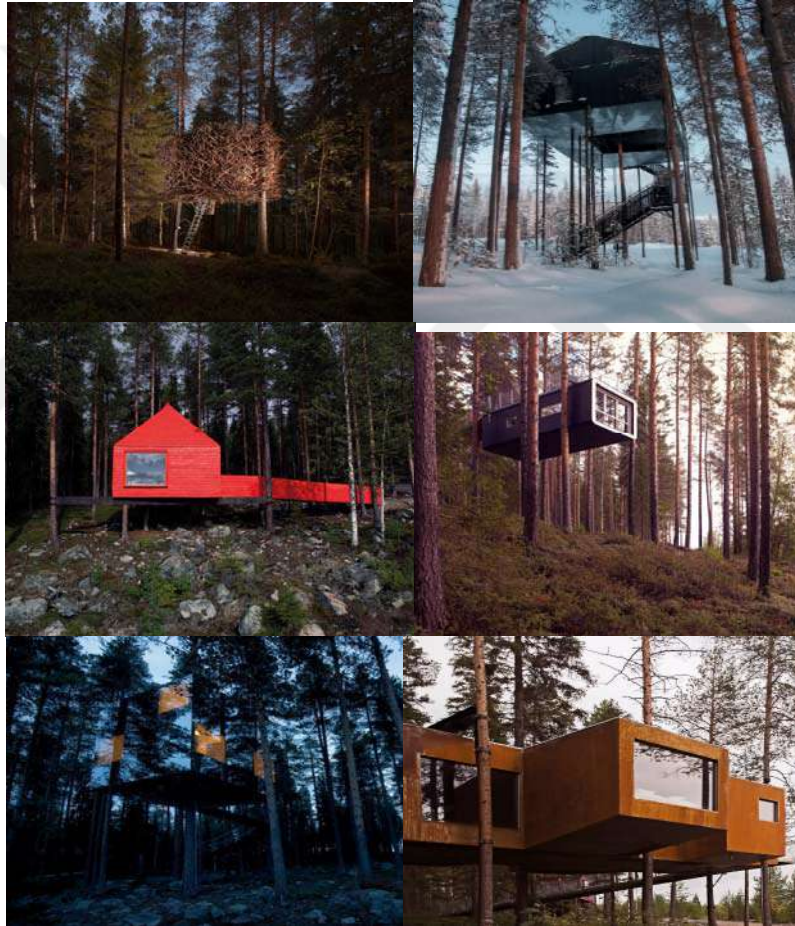
Fotoğraf 3.11. Yüzen Otel Görüntüsü

Kaynak: Salt & Sill, a Wonderful Floating Hotel in Sweden's West Coast sweetsweden, 2019

Salt & Sil (yüzen otel) 2008 yılında kurulmuştur. İsveç'in el değmemiş koylarına demir atan otel 46 yatak kapasitesine sahip 23 odalı ve 3 yıldızlı bir oteldir. 3.11'de yer alan fotoğrafta yüzen otel görülmektedir. Bir katamaran üzerinde inşa edilen otel, İsveç'in ilk yüzen oteli olarak tanımlanmaktadır. Otel yaz ve kış aylarında hizmete açık olup sürdürülebilirlik ilkelerine uygun tasarlanmış bir oteldir. Otelde bulunan odaların her biri mutfakta kullanılan baharat isimlerinden meydana gelmektedir. İsveç'in sıfır atık ve sürdürülebilir yaşam ilkesine bağlı kalarak oluşturulan otel, İsveç turizmde oldukça ilgi görmektedir (History of the hotel- Salt & Sill (saltosill.se)).

3.3.4.5.5. Ağaç Evler (Tree Houses)

Boş zaman kavramının çoğunlukla kırsal alanlarda geçirildiği İsveç'te ormanlık alanlara birçok ağaç ev inşa edilmiştir. 2010 yılından bugüne kadar birçok farklı temada ağaç evler yapılmıştır. Sürdürülebilir bir hayat tarzını tercih eden İsveç halkı, konaklama alanlarında da bu tercihlerini ön planda tutmaktadır. Artan talepler doğrultusunda ağaç evler daha fazla geliştirilerek yeni boyutlar kazanmıştır. 3.12. numaralı fotoğrafta görüldüğü üzere birçok İsveçli mimar farklı tipte ağaç evler meydana getirmiştir (İsveç Otelleri (uniqhotels.com), 2020).



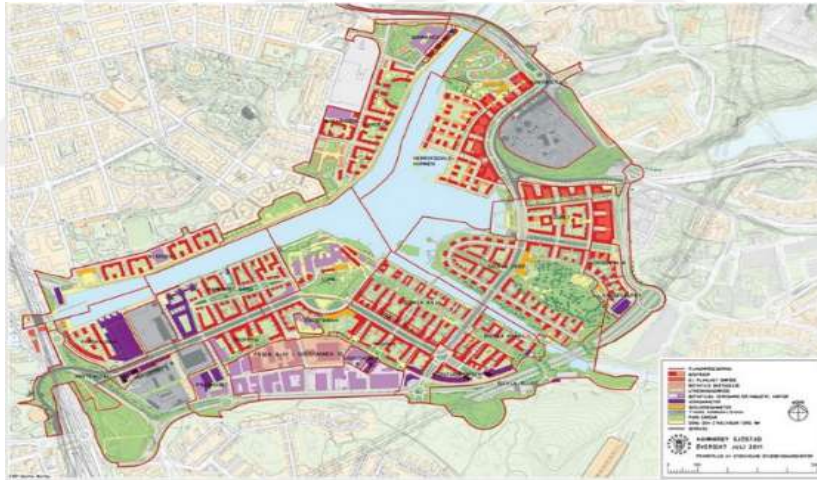
Fotoğraf 3.12. Çeşitli Ağaç Ev Görüntüleri

Kaynak: Seven treehouses you can sleep inside at Sweden's Treehotel (dezeen.com), 2021

3.3.4.6. İsveç'te Ekoşehir ve Ekoköyler

İsveç'te ekoşehir ve ekoköy kavramları son dönemde ekoturizm çalışmalarında yaygınlaşan ifadelerden birisidir. Öncelikle çeşitli standartları karşılaması kaydıyla bazı şehirler ekoşehir adıyla bilinmektedir. Bunun temel sebebi ise şehrin mimarisi ve şehirdeki yaşam standartlarının doğa ile iç içe olması, atık sistemlerini doğa dostu yollar ile yapılması vb. faktörlerdir. Ekoşehirlerin kuruluş amacı teknolojik gelişmeler ile doğal hayatı birleştirip bu iki faktör arasındaki ahengi sağlamaktır. Ancak ekoköyler, ekoşehirlerden daha uzak alanlarda yer alan nüfus bakımından oldukça seyrek olmakla birlikte tarım gibi üretim faaliyetlerinin yapıldığı yerlerdir. Dolayısıyla bu iki faktör ekoturizm sektöründe önemli bir yere sahiptir.

3.3.4.6.1. Eko- şehirler (Eco-cities)



Harita 3. 8. Stockholm Kentinin Şehir Planlaması

Kaynak: Hammarby Sjöstad, Stockholm, Sweden | Urban green-blue grids (urbangreenbluegrids.com), 2021

2030 yılına kadar tam anlamıyla sürdürülebilir bir ülke olmayı hedefleyen İsveç sürdürülebilirlik çalışmalarını genişleterek eko-şehir kavramını meydana getirmiştir. Kurulan bu şehirde tam anlamıyla sürdürülebilir bir yaşam elde edilmiştir. Bir eko-şehir kurulurken öncelikle net bir vizyon oluşturulmuştur. Tasarımı tam anlamıyla güneş sistemlerini yeşillendirme üzerine kurulu olan eko-

şehirde bütünsel bir yaklaşımla sürdürülebilirliğin ekolojik yönleri ortaya çıkartılmıştır. Karbon nötr şehir olarak da adlandırılan eko-şehir çevresel anlamda belirlenen sürdürülebilirlik hedeflerine ulaşmak için akıllı teknoloji sistemlerinden yararlanmışır. Bu kapsamda bir eko-şehir kurulabilmesi için bazı ilkeler belirlenmiştir.

İdeal eko-şehir yerel anlamda kaynaklarını kullanabilen ve ekonomisi ile kendine yetebilen bir şehir olmalıdır.

Enerji ve su verimliliği en üst seviyede olmalıdır. Sahip olduğu su kaynaklarının korunmasına özen göstermelidir.

Birçok ürünün geri dönüşümünü ve yeniden kullanımını teşvik eden bir atık yönetim sistemine sahip olmalıdır. Sıfır atık sistemini uygulamalıdır.

Karbon nötr kuralını gerçekleştirmek adına yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanıldığı ve birçok alanda teşvik edildiği bir yer olmalıdır.

Sürdürülebilir bir toplu taşıma sistemine sahip olmalıdır.

İhtiyaca uygun minimal konaklama alanlarına sahip olmalıdır.

Yerel ve yeşil turizm olanaklarını desteklemelidir.

Çiftçilik faaliyetlerini destekler nitelikte çalışmalar yürütmelidir.

Minimal düzeyde sadelik ve doğaya yakın bir yaşam şeklini benimsemelidir.

Son olarak şehirler gelişimini tamamladığı süreçte birçok alanda kendi üretimini yapan bir eko-şehir haline gelmeli ve dış kaynaklardan bağlantısını minimum düzeye indirmelidir (Bibri, Krogie, 2020, s. 7-10).

İsveç'te sürdürülebilirlik çalışmaları politik anlamda desteklenmektedir. Bunun sonucunda yapılacak olan eko-şehir çalışmaları hızlanmaktadır. Yapılan kentsel planlama ve kalkınma çalışmaları ile İsveç'in Stockholm kenti ve Malmö kenti eko-şehir olarak belirlenmiştir.

İsveç'in en büyük şehri olan Stockholm, İskandinavya'nın en kalabalık şehridir. Aynı zamanda Stockholm küresel bir şehir ve dünyanın en temiz başkenti olarak bilinmektedir. Çevresel anlamda oldukça ilgi çekici düzen ve kurallara sahip olan Stockholm diğer şehirlerle karşılaştırıldığında yüksek çevre standartlarına sahiptir. Bu bakımdan 2010 yılında Avrupa Komisyonu tarafından Avrupa Birliği Yeşil Sermaye Ödülü'ne layık görülen ilk şehir unvanını almıştır. Stockholm ekolojik düşünce tarzının ön planda olduğu şehirlerinden birisidir. Bu sebeple şehirde alınan kararlar uzun vadede değerlendirilerek çevresel boyutları da göz önünde bulundurulmaktadır. Sahip olunan tüm bu olanaklar Stockholm'un eko-şehir statüsünde olduğuna işaret etmektedir. Bir diğer eko-şehir Mölmö şehridir. İsveç'e 2000 yılında Öresund Köprüsü ile bağlanan şehrin özellikle liman bölgesi eko-bölge olarak adlandırılan yerlerden birisidir (Lazarevic, Kordas, 2015, s. 8-15).

- Her iki eko-şehrin hedefleri ise;
- Sürdürülebilir enerji sistemi geliştirmek
- Eko-atık döngüsü sistemini kurmak
- Biyogaz ve elektrik ile çalışan arabaları yaygınlaştırmak
- Sürdürülebilir ulaşım faaliyetleri sağlamak
- Sürdürülebilir binaların inşa edilmesine olanak sağlamak
- Yerel elektrik üretimini arttırarak dışarıya bağımlılığı azaltmak
- 2030 yılına kadar fosil yakıt kullanımını tamamen ortadan kaldırmak
- Güneş ve rüzgâr enerjisinden elde edilen enerjiyi şehrin birçok yerinde aktif bir şekilde kullanmak
- Üretimde en düşük enerji ile en yüksek verimi elde etmek (yenilenebilir enerji kaynaklarıyla)
- Atık ısıyı geri kazanmak için ısı ve güç sistemini oluşturulması

- Tüm binalarda ve diğer konaklama alanlarında kullanılan enerji miktarının ölçülmesi

Elektrik, su ve ısınma sistemlerinin akıllı şebekelere dönüştürülmesi olarak belirlenmiştir (Bibri, Krogtie, 2020, s. 12-15).

Stockholm'de bazı bölgeler eko-şehir çalışmaları neticesinde sürdürülebilir bölge ya da eko-bölge olarak tanımlanmaktadır. Bunun sebebi, konum olarak değerli olup yaşam şartları ve çevresel açıdan elverişsiz olan bölgelerin eko- bölge olarak ilan edilmesidir. Ardından bu bölgede iyileştirme çalışmaları başlatılmaktadır.

Stockholm'un Hammarby Sjöstad bölgesi sürdürülebilir bölge (eco-bölge) olarak nitelendirilmektedir. 1990'lı yılların başlarında Hammarby Sjöstad bölgesi çevre kirliliğinin oldukça fazla olduğu bir sanayi bölgesi olarak bilinmektedir. Bulunduğu konum vasıtasıyla hem şehir hayatına hem de doğal alanlara yakındır. Bu durum da bölgeyi avantajlı hale getirmektedir. 1996 yılında Hammarby Sjöstad Bölgesi'nde sürdürülebilir bir yaşam şekli oluşturmak için çalışmalara başlanmıştır. 17 Haziran 1996'da Hammarby Sjöstad bölgesi için oluşturulan çevre programı Stockholm Kent Konseyi tarafından kabul edilmiştir (Mahzouni, 2015, s. 291).

Eko-şehri oluşturmak için bölgeyi iyi bilmek gerekmektedir. Bölgenin coğrafi konumunu olumlu yönde değerlendirerek yapılan çalışmalar daha kısa sürede tamamlanmaktadır. Dolayısıyla Hammarby Sjöstad bölgesinin su kenarında bir alan olması yenileme çalışmaları yaparken ilk iş su kaynaklarını sürdürülebilirlik faaliyetlerine dahil etmektir. Bu sebeple bölgede öncelikle su arıtma sistemi kurulmuştur. Bölgede oluşan atık sular kurulan arıtma sistemi sayesinde yeniden kullanılmak üzere temizlenmektedir. Bu işlem sonrasında ortaya çıkan çamur da geri dönüştürülerek tarımda gübre olarak kullanılmaktadır. Yağmur suyu ise topraktan süzülerek kanallarda depolanır. Bunlar, çevrenin peyzajında ve yeşillendirme çalışmalarında kullanılmaktadır. Bu atık su sisteminde elde edilen çamur sindirildiğinde biyogaz oluşmaktadır. Bu gazın dairelerde kullanılması da ısınma sorununu ortadan kaldırmaktadır. Dairelerdeki elektrikli ocaklar biyogaz kullanımına

uygun olarak tasarlanmıştır. Bu sayede %20 oranında daha az elektrik tüketimi yapılmaktadır (Iverot, Brandt, 2011, s.1051-1054).

Bölgenin ısı problemi tamamen sürdürülebilir kaynaklar ile sağlanmaktadır. Öncelikle ısıyı kontrol edebilmek adına bölgesel ısıtma sistemi meydana getirilmiştir. O dönemde bu ısının %34'ü arıtılmış atık sudan, %16'sı biyoyakıttan ve %47'si yanıcı evsel atıklardan sağlanmaktadır. Bu sayede %100 oranında sürdürülebilir bir ısıtma sistemi elde edilmiştir. Son olarak arıtılmış atık sudan elde edilen ısı, soğutma amaçlı kullanılan klima sistemlerinin yerine marketlerin soğuk hava depoları vb. alanlarda kullanılmaktadır.

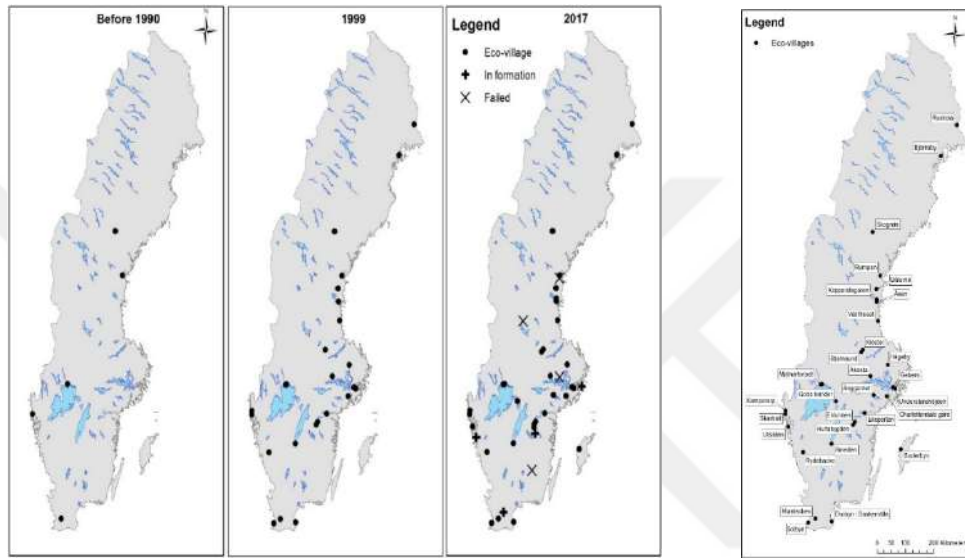
Konaklama alanında ise binaların dış yüzeyleri güçlü güneş panelleri ile kaplanmıştır. Bu da binanın kendi elektriğini ve sıcak su ihtiyacının giderilmesini sağlamaktadır. Ayrıca dairelerde ısınma için biyogaz ocakları bulunmaktadır. Yerleşim alanlarına yakın bölgelerde sokakta 2 adet güneş pilli bina bulunmaktadır. Bu binalar bölgeye elektrik desteği sağlamaktadır. Yapılan çalışmalar neticesinde kısa zamanda Stockholm kenti son halini almıştır. 3.8.' de Stockholm kentinin Şehir Planlaması görülmektedir. (Manna, 2015, s. 14).

3.3.4.6.2. Ekoköyler (Eco- villages)

Bir çeşit sürdürülebilir kalkınma etkinliği olan eko-köyler, çevresel etkiden uzak alternatif bir yaşam biçimi oluşturma hareketliliği olarak bilinmektedir. Ekoköyler, tarım ve permakültür kavramlarına daha fazla odaklanarak, yerel değerlerin ön plana çıktığı bir yaşam biçimidir. Sürdürülebilirlik kavramını 3 farklı boyutta (ekonomik, ekolojik, sosyal) ele alan, sadeleştirilmiş bir yaşam biçimini tercih eden, kalabalık şehirlerin gürültüsünden uzak ve bir hayli doğal alanlara yakın olan yerlerdir.

İsveç'te eko-köy faaliyetleri için 1991 yılında Ulusal Konut, Bina ve Planlama Kurulu tarafından bir tanım geliştirilmiştir. Tarım arazilerine erişimi sağlanan ve sürdürülebilir bir hayat tarzını benimsemiş küçük köyler (en fazla 50 haneye sahip) olarak tanımlanmıştır. Bu tanımlamanın ardından eko-turizm kavramı yaygınlaşarak yeni eko-köyler oluşturulmuştur. Şu anda ise İsveç'te toplamda 30

tane eko-köy bulunmaktadır. Dünyada 1970 ve 1980’li yıllarda oluşmaya başlayan eko-köyler günümüzde, oldukça rağbet gören ekoturizm faaliyetlerinden birisidir. Yapılan çalışmalar neticesinde 1990 yılından 2017 yılına kadar olan süreçte meydana getirilen ekoköyler belirtilerek bir eko-köy haritası oluşturulmuştur. 3.9.’da yer alan harita oluşturulan ekoköylerin haritasıdır. Bu sayede İsveç’te var olan tüm eko-köyler konumlandırılarak hedefleri belirlenmiştir (Magnusson, 2018, s. 1-10).



Harita 3. 9. İsveç’te ki Eko-köylerin Evrimi

Kaynak: Magnusson, 2018, s. 1-10

Tablo 3.2. İsveç'te Bulunan Ekoköyler Listesi

Name	Established	Location	Household
Ekoby Rumpån (3)	1967	Sundsvall	1-30
Skogsnäs (3)	1973	Ramsjö	25
Tuggelilla (2)	1983	Karlstad	16
Solbyn (2)	1988	Lund	50
Skarkäll (3)	1989	Hamburgsund	7-23
Kloster (3)	1990	Hedemora	8
Alesta (2)	1990	Västeraås	26
Rusköla (2)	1990	Övertorneå	9
Toarp- Myrstacken (2)	1991	Oxie	37
Ekoby Balarna (3)	1991	Berghsjö	6
Björnsbyn (2)	1992	Luleå	17
Åsen (3)	1993	Härnösand	6
Smeden (2)	1993	Jönköping	24
Hultabyden (2)	1994	Linköping	45
Mjölntorp (2)	1995	Karlstad	18
Undersenshöjden (1)	1995	Stockholm	44

Vaxhuset (1)	1994	Söderhamn	3
Ekoporten (1)	1995	Norrköping	18
Ekobyn i Baskemölla (2)	1995	Baskemölla	12
Rydebacke ekoby (3)	1996	Marks kommun	18
Charlottendals gård (3)	1997	Jarna	2
Kampetorp 83)	1998	Tanums kommun	6
Gebers (1)	1998	Stockholms	32
Haga ekoby (3)	1998	Uppsala	22
Eklunden (2)	1999	Skeda	7
Utsikten ekoby (3)	2000	Orust	17
Suderbyn people care (3)	2008	Gotland	3
Anggardet	2010	Flen	1
Goda hander	2011	Laxa	3
Ekobygden stjärnsund	2013	Hedemora	3
Lagnö bo	2017	Jarna	19

Kaynak: Magnusson, 2018, s. 1-10

Tablo 3.2.'de 1967-2017 yılları arasında İsveç'te oluşturulmuş ekoköylerin isimleri, buldukları bölge ve ekoköyde bulunan ev sayısı verilmiştir. 90'lı yıllarda ekoköy kavramının yaygınlaşmasıyla birlikte ekoköylerin kurulması hızlı bir süreci de ortaya çıkartmıştır. Neredeyse her yıl yeni bir ekoköy oluşturulmuştur. Ekoköylerde bulunan ev sayıları yıllara göre farklılık göstermektedir. Bu durum ekoköyün konumu, kaynak tedariki, bölge halkının demografik özellikleri gibi sebeplerden kaynaklanmaktadır. 2017 yılına gelindiğinde, 19 haneli Lagnö bu isimli ekoköy meydana getirilmiştir.

3.3.4.6.2.1. Toarp Ekoköyü (Toarp Eco-village)

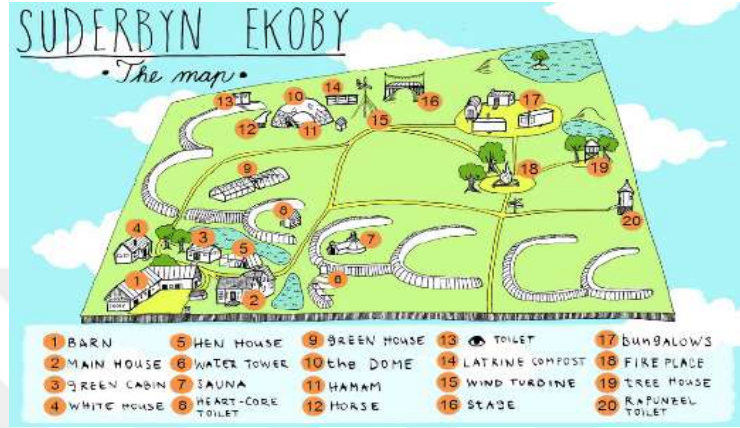
Toarp İsveç'te ikinci nesil ve gelişmiş eko-köylerden birisidir. Toarp ekoköyü İsveç'in güneyinde bulunan Mölmö kentine 15 km uzaklıkta bulunan bir ekoköydür. Düşük enerji kullanımı ve atık yönetim sistemi ile ön planda olan bir kasabadır.

1992 yılında İsveç yapı kooperatifi HSB vasıtasıyla ve çevreye duyarlı bireylerin desteğiyle kurulmuştur. Köyde ilk aşamada toplamda 150 kişi için 37 ev vardır. Köyde bulunan mevcut kişi sayısı zamanla düşürülerek 34'ü çocuktan oluşan 100 kişi olmuştur. Toarp ekoköyünde ortak kullanıma ait birkaç bina, sebze ve meyve yetiştirmek için bahçeler, su arıtma sistemi, katı atık arıtma sistemi ve yenilenebilir enerji santralleri (hem ısınma hem de diğer enerji ihtiyacı için) bulunmaktadır. İsveç'in benimsemiş olduğu sıfır atık sistemi ekoköylerde de kullanılmaktadır. İnsan atıklarının dahi arıtılarak gübre olarak kullanıldığı yerlerden birisi de Toarp ekoköyüdür. Gelişmiş arıtma sistemi sayesinde kendi kendine yetebilen bir ekoköy oluşturmak adına bu arıtma sistemleri fazlasıyla kullanılmaktadır. Ayrıca köy içerisinde araba kullanımı yasaktır. Ulaşım çoğunlukla bisiklet vb. araçlarla sağlanmaktadır (Fittschen, Niemczynowicz, 1997, s. 161-166).

Toarp geliştirdiği kompost tuvalet sistemi ile bilinmektedir. Bu sistem arıtma işlemini yapan bir projedir. Köyde yaşayan halk arzu ettiğinde bu kompost tuvaletleri alabilir. Bu tuvaletlerde kullanılan su arıtılmış sudur. Bu sayede tonlarca su tasarrufu yapılabilmektedir. Ayrıca oluşan atıkları ayrıştırıp tarımsal faaliyetlerde kullanmak üzere gübre haline getirilmektedir. Bu da kendi sebze ve meyvesini yetiştiren kişiler

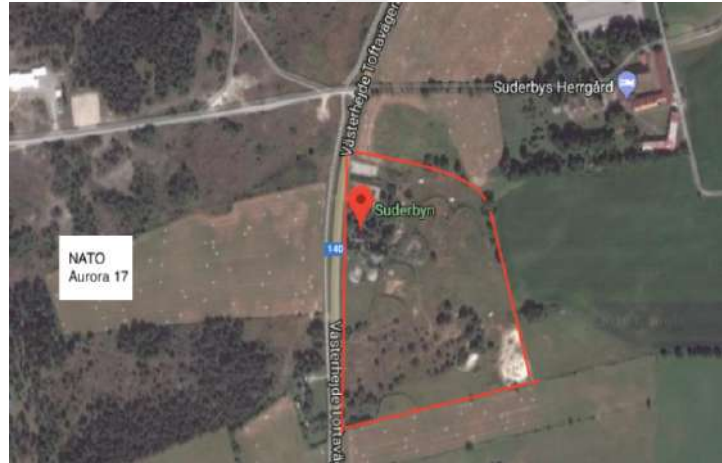
için kimyasal madde olmadan ürünleri en doğal yollarla yetiştirme fırsatı sunmaktadır (Haraldsson, 1998, 4-10).

3.3.4.6.2.2. Suderbyn Permakültür Ekoköyü (Suderbyn Permaculture Ecovillage)



Fotoğraf 3.13. Suderbyn Permakültür Ekoköyünün Haritası

Kaynak: Who we are (suderbyn.se), 2021



Fotoğraf 3.14. Suderbyn Permakültür Ekoköyünün Uydudan Görüntüsü

Kaynak: Niethammer, 2018, s. 54

Suderbyn Permakültür Ekoköyü İsveç'in güneyinde bulunan ve bölgenin en büyük adası olan Gotland adasındaki Visiby kentine 8 km uzaklıkta bulunmaktadır. Toplamda 5 hektarlık alana sahip olan ekoköy Vasterhejde Toftavägen anayolu ile yan yana konumlanmıştır. 3.14.'te yer alan fotoğrafta ekoköyün uydudan görüntüsü

yer almaktadır. Suderbyn ekoköyü konumu sebebi ile ulaşım bakımından oldukça avantajlıdır. Yakınında bulunan anayol Gotland adasına giden anayollardan birisidir. Diğer kısımlar askeri alan olarak kullanılmaktadır. Askeri alanlara girmek yasak olduğundan Suderbyn Herrgard olarak işaretlenen bölge ekoköye ait bölge olarak belirlenmiştir. Burada dışarıdan gelen ziyaretçiler için konaklama alanı oluşturulmuştur (Niethammer, 2018, s.36-57).

Suderbyn Permakültür ekoköyü 2008 yılında kurulmuştur ve 3 farklı kuruluş bünyesinde yer almaktadır. Bunlar; Suderbyn Halk Bakımı Kooperatifi, Suderbyn Toprak Bakımı Vakfı ve Relearn Suderbyn Sivil Toplum Kuruluşudur.

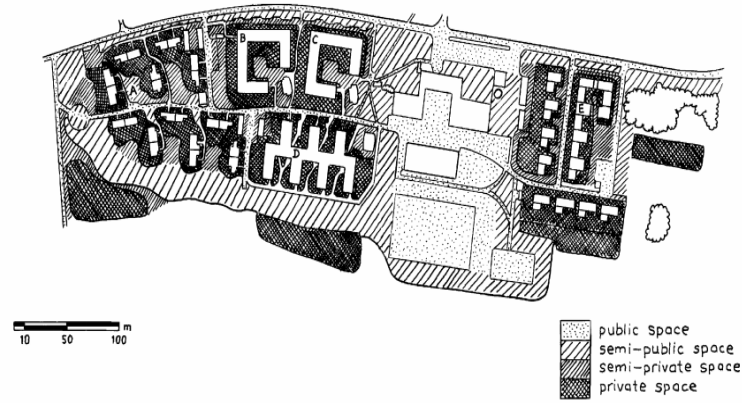
Bireyler, bu ekoköyü permakültür kavramının benimsediği ilkeler doğrultusunda daha sürdürülebilir bir hayat sürebildikleri bir yer olarak kurulmuştur. Permakültür kavramını ekoturizm ile birleştiren bu ekoköyde diğer ekoköylerden farklı olarak çeşitli ortak kullanım alanları mevcuttur. 3.13.'te yer alan fotoğrafta Suderbyn Ekoköyü'nün haritası görülmektedir. Bu haritaya göre ekoköyde toplamda 20 adet ortak kullanım alanı bulunmaktadır. Buraya gelen insanlar maddi bir karşılık beklemeden köyün tüm ürünlerinin yetiştigi bahçede çalışmakta ve eko-bina projeleri ve permakültür ile sürdürülebilirlik ilkelerini kapsayan projeler yapmaktadır. Suderbyn Permakültür ekoköyü uluslararası bir ekoköydür. Birçok ülkeden ziyaretçi burada konaklayarak ekoköyün faaliyetlerine katılmaktadır. Uluslararası etkileşimi arttırmak için AB Erasmus+ faaliyetleri kapsamında “Yeşil Beceriler” isimli (1 yıllık) projeler yürütmektedir. Proje katılımcıları permakültür ve sürdürülebilirlik çalışmalarına katılım sağlamakta bununla birlikte ekoköy için sürdürülebilir projeler üretmektedir.

Suderbyn Permakültür Ekoköyü çoğunlukla proje merkezi olarak kullanılmaktadır. Bu sayede uluslararası bir ortamda daha çok bireye Ekoturizm ve Permakültür kavramlarını tanıtmaya imkânı sağlamışlardır. Örneğin biyogaz kullanımı ve yaygınlaştırılması, yenilenebilir enerji kaynaklarının yaygınlaştırılması ve enerji tüketimi gibi konularda 2018-2020 tarihleri arasında projeler yürütülmüştür (RELEARN's projects (suderbyn.se), 2020).

3.3.4.6.2.3. Haga Ekoby Ekoköyü (Haga Ekoby Ecovillage)

Haga Ekoby, İsveç'in güneydoğusunda yer alan Uppsala kentinde bulunan bir ekoköydür. Uppsala kenti İsveç'in Stockholm, Göteborg ve Malmö şehirlerinden sonra en büyük dördüncü kenti olarak bilinmektedir. Uppsala kenti İsveç'in dini (piskoposluk) merkezlerinden birisidir. Ayrıca sahip olduğu üniversite Uppsala Üniversitesi, İskandinav bölgesinin en eski yüksek öğretim kurumu olma özelliğini taşımaktadır. Sahip olduğu tüm bu özellikler sayesinde İskandinav halkı ve diğer ülkeler tarafından sıkça ziyaret edilen kentlerden biri haline gelmiştir.

Hågadalen-Nåstens doğa rezervi Uppsala kentinde bulunmaktadır. Uppsala'nın batısındaki Hågaån Vadisi'nde ve Nåsten ormanlık bölgesinde yer alan kültürel peyzaj alanı, Hågadalen'i meydana getiren bir doğa rezervidir. Sahip olduğu tüm olanaklar sayesinde bu bölgede bir 1998-2000 yıllarında ekoköy kurulmasına karar verilmiştir. Toplamda 10 yıl süren planlama ve inşaat sürecinin ardından ekoköy başarılı bir şekilde inşa edilmiştir. Haga Ekoby adı verilen eko köy eko-teknoloji ile inşa edilmiştir. Eko-teknoloji sayesinde zemin ve hava soğumalı kiler sistemleri, atıkları dönüştürülebilen tuvalet sistemleri, elektrik tasarruflu buzdolapları, ana malzemesi ahşap olan ve eko fiber ile yalıtılmış müstakil evler yapılmıştır. Oluşturulan eko köyde kamusal, yarı kamusal, yarı özel ve özel alanlar mevcuttur. 3.15.'te yer alan fotoğrafta sınıflandırılan bu alanlar detaylı bir biçimde gösterilmiştir. Bu alanlar sayesinde eko köyde daimî olarak yaşam süren halk rahatsız edilmeden, dışarıdan gelen ziyaretçiler gününbirlik eko köyün farklı olanaklarından yararlanabilmektedir.



Fotoğraf 3.15. Hågabý'de Halka Açık, Yarı Kamusal, Yarı Özel ve Özel Alanlar

Kaynak: Berg, 2003, s.44

Yarı-kamusal alanlar daha çok genç nüfusun buluşma noktası olarak tasarlanmıştır. Kamusal alanlar ise çoğunlukla ziyaretçilerin kullandığı alanlar olarak kullanılmaktadır.

Ekoköyde 1998 yılından bu yana yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımı günden güne artmıştır. Özellikle ulaşım sektöründe %85 etanol (hava kirliliğini azaltmak için kullanılan bir yakıt türü) yakıtı veya elektrik ile çalışan araçlar kullanılarak ulaşım araçlarından oluşabilecek zarar minimuma indirilmeye çalışılmıştır. Bunun dışında birçok yapı doğal yaşamın simgesi haline gelen ahşaptan yapılmıştır (Berg, 2003, s.30-45).

3.3.4.6.2.4. Understenshöjden Ekoköyü (Understenshöjden Eco-Village)

Understenshöjden Ekoköyü Stockholm şehir merkezinin birkaç km dışında bulunan Björkhagen Bölgesi'nde var olan bir ekokördür. 1990'lı yılların başlarında inşa edilmiş olan bu ekoköy Stockholm'ün ilk tek aileli ev alanıdır. Ayrıca Understenshöjden Ekoköyü İsveç'in ilk ekoköylerinden birisi olarak bilinmektedir. Ekoköyde toplamda 44 hane yaşamaktadır. Fakat burada yaşayan kitle dışında İsveç'in farklı bölgelerinden de birçok ziyaretçi gününbirlik burada vakit geçirebilmektedir.

Understenshøjden ekoköyü inşa edilmeden önce burada ekolojik bir hayat kurmak isteyen kişiler tarafından 1989 yılında EBBA (Björkhagen'de ekolojik yapı) isimli dernek kurulmuştur. Ardından ekolojik bir konaklama alanı oluşturmak isteyen dernek üyeleri konaklama alanlarının inşa edilmesi için bir çalışma başlatmıştır. Bu çalışmanın temel özelliği konaklama alanlarının düşük bir enerji tüketimine sahip olması ve doğaya çok fazla müdahale edilmeden inşa edilmesidir. 1994-1996 yılları arasında inşa etme süreci tamamlanmıştır. Bu süreçte ahşap, kil tuğla gibi doğal malzemeler kullanılmıştır.

Ekoköyde ısınma sistemi olarak jeotermal sistem ve güneş sistemi kullanılmaktadır. Ayrıca her evin kendi özgü evsel atık depoları mevcuttur. Bu depolarda biriken atıklar sıcak kompost yöntemi kullanılarak ayrıştırılmaktadır. Tüm evsel atıklar biyolojik olarak sıcak kompostta kompostlanmış olarak ayrıştırılmıştır. Artık atıklar ve geri dönüştürülebilir malzemeler belediye koleksiyonuna gitmektedir.

Dernekte ayrıca sakinlerin daha sonra yeni sahipler bulabilecek tüm eski şeyleri bırakabilecekleri bir yeniden kullanım odası da vardır. Bu sayede tarımda ve diğer alanlarda bu atıklardan elde edilen ve besin değeri yüksek olan bir çeşit gübre rahatlıkla kullanılmaktadır (Hur kom området till? Understenshøjden (understenshojdense) , 2020).

3.3.4.7. İsveç'te Milli Parklar

1. ABISKO
2. STORA SJÖFALLET/ STOUR MUORKKE
3. SAREK
4. PIELJEKAISE
5. SONFJALLET
6. HAMRA
7. ANGSÖ
8. GARPPHYTTAN
9. GOTSKA SANDON
10. DALBY SÖDESKOG
11. VADVETJAKKA
12. BLA JUNGFRUN
13. NORRA KVILL
14. TÖFSINGDALEN
15. MUDDUS/MUTTOS
16. PADJELANTA/ BADJELADDA
17. STORE MOSSE
18. TIVEDEN
19. SKULESKOGEN
20. STENSHUVUD
21. BJÖRNLANDET
22. DJURO
23. TYRESTA
24. HAPARANDA SKARGARD
25. TRESTICKLAN
26. FARNEBOFJARDEN
27. SÖDERASEN
28. FULUFJALLET
29. KOSTERHAVET
30. ASNEN



Fotoğraf 3.16. İsveç'te Yer Alan Milli Parklar

Kaynak: İsveç milli parkları (nationalparksofsweden.se) 2021

İsveç milli park sayısı bakımından oldukça zengin bir ülkedir. Genellikle İsveç'in güneyinde yoğunluk gösteren bu alanlar 1909 yılında oluşturulmaya başlanmıştır. İsveç, Avrupa'da ilk milli parkı kuran ülke konumundadır. Başlangıçta 9 adet milli parka sahiptir. Zamanla yapılan saha çalışmaları neticesinde bu sayı giderek artış göstermiştir. Günümüzde toplam sayıları 30'a ulaşan milli parkların sonuncusu 2018 yılında kurulan Kronoberg County'deki Åsnen Milli Parkı olmuştur. 3.16.'da yer alan fotoğrafta İsveç'te bulunan tüm milli parklar ve konumları belirtilmiştir. Ülkedeki tüm milli parklar İsveç Çevre Koruma Ajansı tarafından yönetilmektedir.

İsveç'te bulunan birçok milli parkın içerisinde Naturum adında birer merkez bulunmaktadır. Bu doğa merkezleri milli park içerisinde düzenlenecek olan etkinlikler, sergiler vb. faaliyetlerin kapsamlı bir biçimde gerçekleştirilebilmesi için

kurulmuştur. Ayrıca milli parkın içerisinde yer alan bitki ve hayvan formasyonları hakkında profesyonel biçimde bilgilendirmelerin yapıldığı alanlardır.

3.3.4.7.1. Abisko Milli Parkı

İsveç'in Laponya eyaletinde bulunan Abisko Milli Parkı, Norveç sınırına oldukça yakın bir yerde bulunmaktadır. 77 km² alanda yer alan milli park, Kuzey Kutup dairesinde bulunmaktadır. Milli park Kuzey Kutup Dairesi'nde yer aldığından, bölgede kış aylarında yoğun kar yağışı ve don olayları görülmektedir. Bu sebeple milli park ziyaretçiler tarafından en çok yaz aylarında tercih edilmektedir. Milli park, İskandinav bölgesinin en büyük gölü olan Torneträsk Gölü ile çevrili olup vadilerden oluşmaktadır.

1909 yılında kurulan milli park 440 km uzunluğunda olan Kungsleden yürüyüş parkurunu içerisinde barındırmaktadır. Bu sebeple birçok trekking grubu tarafından ziyaret edilmektedir. Ayrıca milli park içerisinde kros kayağı ve diğer kayak sporlarını yapabilmek için özel alanlar bulunmaktadır.

Abisko Milli Parkı'nın bir diğer özelliği ise kuzey ışıklarının (Aurora Borealis'in) milli parkın bulunduğu bölgeden rahatlıkla görülebilmesidir. Bu sayede birçok dağ köpeği veya geyik ile yapılan kızaklı turlara da ev sahipliği yapmaktadır. Bunun dışında bölgede meydana gelen eşsiz bir doğa olayı olan gece güneşi (yaz aylarında Kuzey Kutup Dairesi'nde güneşin gece görünür hale gelmesi) olayı için de birçok ziyaretçi Abisko Milli Parkı'nı ziyaret etmektedir.

3.3.4.7.2. Stora Sjöfallet Milli Parkı

Stora Sjöfallet Milli Parkı İsveç'in kuzeyinde Kuzey Kutup Dairesine 20 km uzaklıkta bulunmaktadır. İsveç'in 3. büyük milli parkı olan Stora Sjöfallet Milli Parkı, 1909 yılında oluşturulmuştur. Stora Sjöfallet Milli Parkı'nın bulunduğu bölge şelaleler bölgesinde olduğu için İsveç'te en çok ilgi gören milli parklar arasındadır. Sarek Milli Parkı'na da oldukça yakın olan Stora Sjöfallet Milli Parkı şelalelere yakın olması sebebiyle bir elektrik kaynağı olarak görülmüş ve burada hidroelektrik santrali kurulmuştur. Ardından 1960 yılında tekrardan incelenerek şelalelerin bulunduğu alan milli park statüsünden çıkartılmıştır. Fakat buna rağmen milli park

bulunduğu konum ve doğal yapısı sayesinde en çok ziyaret edilen doğal alanlar arasında olmayı başarmıştır. Bölgede çoğunlukla yürüyüş grupları faaliyetler yapmaktadır. Ayrıca bölgede bulunan kahverengi ayı popülasyonunu ve Ren geyiği sürülerini gözlemlemek için özel gruplar bölgeyi ziyaret etmektedir (Vedung, 2002, s. 51-52).

3.3.4.7.3. Sarek Milli Parkı

Sarek Milli Parkı İsveç Laponya'sındaki Kuzey Kutup Dairesi'nin kuzey kısmında yer almaktadır. Milli park 1909 yılında kurulmuştur ve Avrupa'nın en eski milli parkıdır. Parkın bir diğer dikkat çeken özelliği ise İsveç'te bulunan en yüksek 13 zirveden 6.sı olmasıdır. Milli park İsveç'in en yüksek dağları arasında yer alan Sarektjåkkå ve Áhkkå dağlarının arasında yer alan Sarek Bölgesi'nde bulunmaktadır. İsveç'in en değerli buzul bölgesi olan Holosen buzul bölgesinde bulunan milli park dağcılık ve kayak faaliyetlerinin en çok tercih edildiği bölgelerden birisidir (Karlm, Denton, 1986, s. 25).

Bölgede bulunan en önemli faaliyetlerden birisi Sarek Milli Parkı'ndan geçen ünlü bir yürüyüş rotasıdır. Kungsleden'in Abisko'dan başlayarak ve Vakkotavare'de sonlanan rotanın bir bölümü 2009 yılında Sarek Milli Parkı ile birleştirilmiştir. 225 km (140 mil)'den oluşan rota doğa yürüyüşü yapan gruplar tarafından en çok tercih edilen yürüyüş rotalarından birisi haline gelmiştir.

Avrupa'nın son vahşi doğal bölgesi olarak tanımlanan Sarek Milli Parkı 1996 yılından bu yana UNESCO tarafından Dünya Mirası olarak kabul edilen İsveç Laponya'sının en büyük alanlarından birisidir. Özellikle bölgede yaşayan yerli Sami toplulukları ve el değmemiş doğal güzellikleri ile birlikte bölge ziyaretçilerine eşsiz manzaralar sunmaktadır. Bölgede çoğunlukla profesyonel yürüyüş faaliyetleri yapılmaktadır. Bununla birlikte kuş gözlemciliği, Ren geyiği sürüleri gözlemciliği, endemik çiçek türlerini keşfetmek amacıyla oluşturulan özel ilgi turları düzenlenmektedir. Bölge çoğunlukla özel ilgi grupları tarafından ziyaret edilmektedir. Doğal yapıyı bozmamak adına bölgeye herhangi bir turistik yapı inşaa edilmemiştir (Regn l, 2016, s. 1-2).

3.3.4.7.4. Pieljekaise Milli Parkı

İsveç'te Jäckvik ve Adolfström dağları arasında yer alan milli park Arjeplog dağlık bölgesinde yer almaktadır. Kuzey Kutup Dairesi'ne yaklaşık 30 km uzaklıkta bulunan milli park deniz seviyesinden 1.138 metre yüksekliğinde bulunan en yüksek dağ olan ve milli parka adını veren Pieljekaise dağının bulunduğu bölgededir. Milli park, huş ormanı olarak bilinen örümcek ağına benzetilen ince dallara ve beyaz bir kabuğa sahip olan ağaç türünün oluşturduğu ormanlık alanlardan oluşmaktadır. Bu endemik ağaç türü sebebi ile oldukça ilgi çeken milli parklardan birisidir. Bu yüzden çoğunlukla fotoğrafçı gruplar tarafından ziyaret edilmektedir (Nationalparksfakta | Pieljekaise nationalpark | Vålj nationalpark | Sveriges nationalparker, 2021).

3.3.4.7.5. Hamra Milli Parkı

Hamra Milli Parkı İsveç'in Baltık Denizi kıyısında yer almaktadır. 1909 yılında kurulan milli park 1383 hektarlık bir alandan oluşmaktadır. Hamra Milli Parkı İsveç'te oluşturulan ilk 9 milli parktan birisidir. Bu sebeple milli park İsveç'in en eski ormanlarından oluşmaktadır. Milli parkın içerisinde en uzun 10 km olan kısa yürüyüş yolları bulunmaktadır. Coğrafi konumu sebebiyle parkın büyük bir kısmı bataklıklardan oluşmaktadır. Fakat bu durum milli parkın içerisinde yürüyüş yapılmasına engel değildir. İnşa edilen tahta köprülerle mevcut alanın tamamı turizm faaliyetlerine açılmış durumdadır. Milli parkta çoğunlukla bataklık turları düzenlenmektedir. Burada bulunan endemik bitki ve hayvan türlerini ve özellikle bataklık bölgesinde yaşayan canlı türlerini doğal yaşam alanlarında görmek amacıyla birçok ziyaretçi bölgeye gelmektedir. Milli parkın ziyaret edilmesinin bir diğer sebebi ise bölgede yetişen bir ağaç türünün biraraya gelmesi ile oluşan sakallı orman olarak adlandırılan ağaç formasyonlarıdır. Ayrıca milli parkın çoğunluğu bataklıklardan meydana geldiği için bu bölgede oldukça fazla oranda böcek çeşidi bulunmaktadır. Bölgede yapılan araştırmalara göre milli parkın içerisinde bulunan bataklık alanlarda 4000'den fazla böcek türü bulunmaktadır.

Tüm bu olanaklar neticesinde Hamra Milli Parkı eşsiz bir doğal yapıya sahiptir. Milli parkta bulunan flora ve faunayı deneyimlemek isteyen bireyler

bataklık turları, böcek ve bitki inceleme turları gibi farklı tur çeşitleri ile bölgeye gelmektedir (Wikars, 2009, s.8).

3.3.4.7.6. Ängsö Milli Parkı

1909 yılında kurulan Ängsö Milli Parkı İsveç'in başkenti Stockholm kentine bağlı olan takımadalarda yer almaktadır. Bir ada olan milli parka ulaşım sadece deniz yolu ile sağlanmaktadır. Milli park doğal ve kültürel açıdan İsveç tarihinin izlerini taşıyan bir yerdir. Ayrıca çiçekli saman çayırları ve ormanlık meralarıyla İsveç'in geleneksel eski tarzda çiftlik manzarasını tam anlamıyla yansıtan bir yer olarak bilinmektedir. Parkın toplam alanı 168 hektar olmakla birlikte bu alanın neredeyse tamamı sulak bir araziden oluşmaktadır. Fakat sulak bir arazi olsa da milli parkın içinde işaretlenen bölgelerde doğa yürüyüşleri yapılabilmektedir (Sundin, 2005, s.14).

Birçok kuş popülasyonunun geçiş noktası olması ve sulak bir arazi üzerinde bulunması sebebiyle milli parkın bir bölümü kuş koruma alanı olarak belirlenmiştir. Özellikle bu bölgeye özgü kuş türleri olan ve sadece ilkbahar aylarında bu bölgede görülebilen deniz kartalı ve Ospreys isimli kuş türü milli parkın ziyaret edilme sebeplerinden birisidir. Her yıl kuşların yuva yapma dönemlerinde (1 Şubat-15 Ağustos) milli parkın bir bölümü ziyarete kapanmaktadır. Çoğunlukla milli parka farklı kuş türlerini gözlemlemek amacıyla düzenlenen özel turlar gelmektedir. Milli parkta düzenli olarak Ornitoloji faaliyetleri düzenlenmektedir (Getting here | Visitor Information | Ängsö National Park | Choose National Park | Sweden's national parks (nationalparksofsweden.se), 2021).

3.3.4.7.7. Tyresta Milli Parkı

Tyresta Milli Parkı, 1993 yılında İsveç'in başkenti olan Stockholm'e 20 km uzaklıkta kurulmuştur. Milli parkın bulunduğu yerde aynı zamanda bir doğa koruma alanı bulunmaktadır. Parkın içerisinde bulunan orman İsveç'in en büyük ve en eski ormanlık alanlarından birisidir. Milli parkın içerisinde toplamda 8 tane göl ve baraj bulunmaktadır. Yaklaşık olarak 5000 hektarlık bir alana yayılmış olan milli park, 400 yıllık eski çam ağaçları ile kaplıdır. Milli parkın içerisinde bulunan Naturum (bilgi

merkezi) misafirler için günlük tanıtım etkinlikleri düzenlemektedir. Milli parkın sahip olduğu doğal alanlarının içerisinde gezmek isteyen yürüyüş grupları için kısa doğa yürüyüşü güzergahları oluşturulmuştur. Bu faaliyetler toplam uzunluğu 55 km olan 15 adet yürüyüş parkurunda gerçekleştirilmektedir. Ayrıca engelli bireyler için de ayrı bir yürüyüş parkuru bulunmaktadır. Bunun dışında milli parkın içerisinde 1 ya da 2 günlük olmak şartıyla kamp alanı vb. konaklama alanları bulunmaktadır. Korunan alanın içerisinde yapılması uygun olmayan etkinlikler için de milli parkın bulunduğu bölgede olan Tyresta köyüne çeşitli kamp alanları, kayak parkuru ve sauna gibi bölgenin doğal yapısına uygun etkinliklerin yapılabileceği alanlar inşa edilmiştir. Milli parkın Stockholm'e olan yakınlığı yılın tüm zamanında yoğun bir şekilde ziyaret edilmesini sağlamıştır (Jakovlev, Kjærandsen, Kjærandsen, 2008, s. 29-31).

3.3.4.7.8. Kosterhavet Milli Parkı

Kosterhavet Milli Parkı, İsveç'in batı kıyısında Norveç sınırında yer alan bir milli parktır. 2009 yılında açılan milli park İsveç'in ilk deniz milli parkı olarak kurulmuştur. Skagerrak denizinin bir parçası olan milli park bölgedeki Koster Adaları'nın çevresindeki kıyı şeridini kapsamaktadır.

Milli parkın bulunduğu alan Atlantik Okyanusu etkisinde altında olduğu için burada bulunan deniz canlıları birçok yerde görülmeyen endemik türlerdendir. Milli parkın bulunduğu kıyı şeridinde toplamda 6000 canlı türü tespit edilirken bu canlıların 200'den fazlası İsveç'in hiçbir kıyısında bulunmayan canlı türleri olarak belirlenmiştir. Bu sayede milli parkın bulunduğu bölgede kıyı balıkçılığı oldukça önem kazanmıştır (Stenseke, Skriver Hansen, 2014, s. 29-30). Bölgeden çıkartılan karides ve ıstakozları yemek için birçok ziyaretçi bölgeye gelmektedir. Ayrıca Kosterhavet Milli Parkı bulunduğu coğrafi konumu itibariyle İsveç'in en büyük fok balığı sürüsüne sahiptir. Dolayısıyla bu endemik türleri görmek isteyen gruplar tarafından dalış faaliyetleri de önemli ölçüde tercih edilen aktiviteler arasındadır. Tüm sahip olunan endemik canlı türleri ve doğal alanları sayesinde milli park turistler tarafından her zaman ziyaret edilen uğrak noktalar arasında yer almaktadır (Gordon McInnes, 2013, s. 3-17).

3.3.4.7.9. Färnebofjärden Milli Parkı

Färnebofjärden Milli Parkı 1998 yılında İsveç'in merkezinde kurulmuştur. Dalälven Nehri çevresinde olan milli park sulak bir arazi üzerinde olması sebebiyle oldukça verimli çayırlara, geniş bir ormanlık alana sahiptir. 200'den fazla ada ve adacığı sınırları içerisinde barındıran milli park ülkenin güneyindeki geniş yapraklı ormanlar ile kuzeyinde yer alan iğne yapraklı ormanların arasında yer almaktadır. Dolayısıyla milli park karışık ve çok geniş bir bitki formasyonuna sahiptir.

Milli parkta yaşayan endemik kuş türlerini keşfetmek için bölgede çeşitli çalışmalar yürütülmektedir. Bu sayede kuş gözlemciliğı turları burada sıklıkla düzenlenen tur organizasyonları arasında yer almaktadır. Ayrıca bölgede yürüyüş, kano ve balıkçılık faaliyetleri de yapılmaktadır (Hannon, Halsall, Molinari, Stoll, Lilley, Bradshaw, 2020, s.2).

3.3.4.7.10. Store Mosse Milli Parkı

Store Mosse Milli Parkı İsveç'in güneyinde yer almaktadır. 1983 yılında faaliyete geçen milli park İsveç'in en büyük bataklık ve yosun alanlarından birisidir. Yaklaşık 8000 hektarlık bir alanın tamamı bataklıktır ve bu bataklık üzerine inşa edilen ahşap yürüyüş parkurları ile milli parkın birçok bölgesi faaliyete açılmıştır. Oluşturulan yürüyüş güzergahlarının uzunlukları 500 metre ile 14 km arasındadır. Milli park sahip olduğu bataklık alanlarda eşsiz orkide ve farklı bitki formasyonlarına sahiptir. Biyologlar tarafından bölgeye bu türleri ortaya çıkartmak için keşif gezileri düzenlenmektedir. Ayrıca milli parkın içerisinde bir de kuş gölü bulunmaktadır. Kävsjön Kuş Gölü bölgede bulunan farklı kuş türlerinin uğrak noktası olan ve birçok gözlem noktasına sahip bir alandır. Özellikle kartalların yuva yaptığı bölge olan milli park aynı zamanda geyiklere de ev sahipliğı yapmaktadır. Milli parkta çoğunlukla kuş gözlem kulelerinin varlığı sayesinde kuş gözlemciliğı faaliyetleri ve trekking faaliyetleri yapılmaktadır.

Store Mosse Milli Parkı 1988 yılında Avrupa Bakanlar Kurulu konseyi tarafından verilen "Kategori A" ödülüyle desteklenmiştir. Ayrıca milli park Avrupa

Birliği'nin korunan habitat türleri ağı olan “Natura 2000” programının da bir parçasıdır (Jentzsch, Stemborn, 2009, s.109- 111).

3.3.4.8. Kültür Turizmi

İsveç'te kültür turizmi etkinlikleri birçok alanda gerçekleştirilmektedir. Tarihi, dini veya yerel anlamda önem arz eden yerlere düzenlenen turlar, her yıl düzenli olarak yapılan festivaller ve yerel kültürü simgeleyen toplulukların turizm ile birleştirilmesi olarak açıklanabilir. Bu anlamda daha çok yerel kültürü tanıtmaya yönelik faaliyetler yapılmaktadır.

3.3.4.9. Festival Turizmi

İsveç'te düzenlenen festivaller turizm çalışmaları açısından önemli bir faktördür. Bu aşamada ülkenin iklim özelliklerini ön plana çıkartan birçok kış festivali ve kültürel açıdan sahip olduğu yerel değerlerin toplum içerisindeki önemini ortaya koymak amacı ile Viking festivalleri gibi festivaller düzenlenmektedir.

3.3.4.9.1. Kiruna Kar Festivali

Kiruna İsveç'in en kuzeyinde bulunan bir şehirdir. Kiruna Bölgesi'nde tam anlamıyla kutup iklimi yaşanmaktadır. Ayrıca İsveç'in en kırsal alanlarından birisi olarak da bilinmektedir. İsveç'in yerli halkı olan Sami topluluklarının da yaşam sürdürdüğu yer olarak bilinen Kiruna şehri, İsveç'te Ren geyiği kullanımının yaygın olduğu bölgelerden birisidir. Bununla birlikte kuzey ışıklarının rahatlıkla görülebildiği şehirler arasında yer almaktadır.

Kiruna şehri kültürel açıdan İsveç'in etnik yapısını tam anlamıyla yansıtan bir yerdir. Sami topluluklarının yaşam alanı olması, Ren geyiği yetiştiriciliğinin yapılması gibi bölgenin kültürel değerlerini barındırması Kiruna şehrini farklılaştırmaktadır. Bu sebeple burada özellikle İsveç toplumunun değerlerini ve sahip olduğu coğrafyayı tanıtan farklı kültürel aktiviteler düzenlenmektedir. Bu etkinliklerden birisi Uluslararası Kiruna Kar Festivali'dir. Her yıl ocak ayının son haftasında düzenlenen bu festival Avrupa'da en çok ziyaret edilen kar festivalleri arasındadır. Festival, Kuzey Kutup Dairesi'nin 140 km yukarısında kuzey ışıklarının

net olarak görüldüğü alandan yapılmaktadır. Festivalde kardan heykel yapma yarışması, köpek veya kızaklı Ren geyiği yarışları, buz pateni gösterileri, yerel dans ve eğlence faaliyetleri yapılmaktadır. Ancak festivalin ana konusu Kiruna Uluslararası Kar Heykeli Yarışması'dır. Bu yarışma 1991 yılından bu yana düzenlenen bir yarışmadır. Yarışma esnasına yapılan kar heykellerinden örnekler 3.17.'de gösterilmiştir.



Fotoğraf 3.17. Kardan Heykel Yapma Yarışması İçin Örnekler

Kaynak: Kiruna Snow Festival, Kiruna- Routes North, 2021



Fotoğraf 3.18. Ren Geyiği Yarışları

Kaynak: Day trip: Ráidu – Encounter with reindeer» Kiruna Lapland (kirunalapland.se), 2021

3.3.4.9.2. Jokkmokk Kış Festivali

Jokkmokk İsveç'in kuzeyinde bulunan bir kenttir. Kentin en büyük özelliği İsveç'teki Sami kültürünü hala devam ettiren önemli noktalardan birisi olmasıdır.

Aynı zamanda Sami ırkına mensup bireylerin yaşadığı noktalardan birisidir. İsveç'te turizm çalışmalarının yaygınlaşmasından sonra yerel kültüre ait değerler ortaya çıkmıştır. Sami toplulukları da turizm faaliyetleri ile tanınmaya ve tanıtılmaya başlanmış yerel değerlerden birisidir. Özellikle düzenlenen festivaller kısa süre içerisinde yerel değerlerin gün yüzüne çıkmasını sağlayan birer turizm faaliyetidir.

Jokkmokk kentinde düzenlenen kış festivali buna bir örnektir. Normalde Jokkmokk kentinde her hafta pazar günü Sami pazarı kurulmaktadır. Bundan yola çıkarak her yıl şubat ayında bir kış festivali düzenlenmektedir. Bu festivalde Sami topluluklarının yerel değerleri ve kültürel yapısı tanıtılarak bunun üzerinden faaliyetler düzenlenmektedir. Bölgede Ren geyiği yetiştiriciliği yapılması ve Ren geyiği sürülerinin bulunması, festivale katılan ziyaretçilerin Sami kültürünü daha yakından tanınmasına olanak sağlamaktadır (Jokkmokk Winter Market a) unique Festival Jokkmokkguiderna, 2021).

3.3.4.10. Sami Turizmi

Sami ırkı Norveç'in kuzey kesimlerinde İsveç ve Finlandiya'nın bazı bölgelerinde yaşam süren ve farklı hayat tarzları ile karakterize olmuş topluluklardır. Sami turizmi İsveç'in en kuzeyinde bulunan Jokkmokk'ta yapılmaktadır. İsveç'te yaklaşık 17.000 Sami ırkına mensup kişi yaşamaktadır. Sami turizm faaliyetlerinin İsveç'teki merkezi burasıdır (Rusya'da Sami topluluklarına ev sahipliği yapmaktadır).

İlk olarak Sami topluluklarının turizm faaliyetleri ile tanışması 17. yüzyılda olmuştur. Sami turizminin ilk çalışmaları Sami ırkına ait ürünlerin türünü ve nerede bulduklarını belirlemek adına yapılmış çalışmalardır. Bölgeye gelen İngiliz oyuncu Alex Hutchinson'un Sami topluluklarına mensup birisi ile tanışması ve ardından bunu rapor etmesi üzerine Sami turizmi oluşmaya başlamıştır. 17. Yüzyılın başlarında İsveç'in kuzeyinde bulunan Lapland (Laponya) eyaletinde tüm Sami turistik mekanları ve işletmeleri hakkında bir anket düzenlenmiştir. Bu anket bölgeye gelen turistlerin Sami turizm arzı ile ilgili fikirlerini ölçmektedir. Yapılan araştırmalar sonucunda turist gruplarının Sami turizmini merak ederek bölgeyi ziyaret etmek istedikleri, Sami yerli halkının yaşam şekillerini, sanatsal, dini ve

kültürel değerlerini merak ettikleri ortaya çıkmıştır. Laponya Sami topluluklarına olan ilgi sayesinde İsveç'in en iyi turist çeken konumu haline gelmiştir. Yoğun ilgi bölgede altyapı çalışmalarının hızlanmasına ve diğer turizm paydaşları tarafından bölgenin hızla keşfedilmesini sağlamıştır (Larsson, Sjaunja, 2020, s. 94,95).

Avrupa'nın son vahşi doğasının temsili olarak bilinen Sami toplulukları ren geyikleri ile iç içe ve çetin kış şartlarına rağmen göçebe olarak yaşamaları sebebiyle Kuzey Avrupa ülkelerinin yerli topluluklarını temsil eden bir değer haline gelmiştir. Sami toplulukları Ren geyiği sürülerine çobanlık yapmasıyla bilinmektedir. 17. yüzyılda Ren geyiği avı yapan Sami toplulukları günümüzde ise bu hayvanlara sürü halinde bakmaktadır. Zamanla bu orijinal topluluğu kendi yaşam standartları içerisinde görmek için birçok tur düzenlenmeye başlamıştır. Her yıl düzenlenen turlar sayesinde ortalama 400.000'den fazla ziyaretçi bölgeyi ziyaret etmektedir (Pettersson, 2004, s.9-28).

Sami topluluklarında Ren geyiği doğal bir bileşendir. Bu da önemli bir turistik ürün haline gelmiştir. Zamanla Sami turizminin sembolü olarak kullanılmaya başlanmıştır. Ren geyiği sembolünün Sami turizminde kalıplaşması ardından yapılan el sanatları ve figürlü sanatsal etkinliklerde temel ürün Ren geyiği haline gelmiştir. Sami turizm etkinliklerinde, Sami topluluklarının yaşadıkları çadırlara götürülen küçük etnik turist grupları topluluğunun bir gününe şahit olma fırsatını yakalayabilmektedir. Ren geyiği kızakları ile gezme imkanına sahip olarak, kurulan Sami çadırlarında el sanatlarını yakından takip edilebilmektedir (Müller, Pettersson, 2001, AS.5-12).



Fotoğraf 3.19. Sami Pazarları

Kaynak: Jokkmokk Winter Market 2020 (travelco-swedishlapland.com), 2017



Fotoğraf 3.20. Taltavis Gölünün Bulunduğu Sami Pazarı

Kaynak: The Sami festival of Jokkmokk Market- Travel Blog (autocarhire.com), 2012

İsveç'te bulunan Sami turizm merkezleri İsveç'in kuzeyinde bulunan Laponya ve Jokkmokk eyaletleridir. Sami turizm faaliyetlerini desteklemek amacıyla Laponya'da Sami pazarı kurulmasına karar verilmiştir. Laponya Bölgesi'nde Jokkmokk isimli Sami köyünde bulunan Taltavis Gölü'nün bulunduğu alan pazar yeri olarak kullanılmaya başlanmıştır. Sami pazarı sadece kış aylarında düzenlenmektedir. Bunun temel sebebi ise kış aylarında donmuş göl ve nehirlerin üzerinde kızaklarla seyahat etmesi oldukça kolaydır. Bu sebeple köpekli kızaklar kullanılarak pazara ulaşım kolaylaşmıştır. İlk aşamada Sami pazarı 2 gün boyunca faaliyet göstermiştir. Artan talep ve turist yoğunluğuna bağlı olarak bu sayı 3'e

çıkartılmıştır. Sami toplulukları tarafından aktif bir şekilde kullanılan ren geyikleri bu pazarda tanıtılmıştır. İlk kızaklı Ren geyiği geçidi bu pazar alanında yapılmıştır.

Günümüzde bu pazar yeri sadece sergilerden ibaret değildir. Bir Sami çadırı kurularak burada konferanslar, resim sergileri, köpek kızağı turları, Ren geyiği turları, yöresel halk oyunları, geleneksel yemekler düzenlenmekte ve daha sonra Sami pazarı bir festival olarak kutlanmaya başlanmıştır. Ayrıca bölgeye Sami müzesi de inşa edilmiştir. Sami kültürünün birçok seminer ve filme konu olması, Sami topluluklarına olan ilgiyi de zamanla artmıştır. Bu sayede yapılan en önemli organizasyonlar arasında 1989 yılında kurulan Sami müzesi Ájtte bulunmaktadır. Müze Sami kültürünü yansıtan birçok çalışma ile doludur. Ayrıca müzenin içerisinde bir de Sami kütüphanesi bulunmaktadır. 3.20.'de kurulan sami pazarı görülmektedir. (Petterson, 2003, s.3-10).

3.3.4.11 Viking Turizmi

Viking temalı turizm ve eğlence sektörü İskandinav ülkelerinde 1970'li yıllarda ortaya çıkmıştır. Aynı zamanda diğer Avrupa ülkelerinde de Viking temalı turizm faaliyetleri düzenlenmeye başlanmıştır. Fakat Viking kavramı konusunda İskandinav ülkelerinde ve diğer Avrupa ülkelerinde farklı tanımlamalar yapılmaktadır. Avrupa'da Viking toplulukları, yağmalayan, yıkan ve yok eden denizci topluluklar olarak bilinmektedir. Fakat İskandinav ülkeleri, bu tanımın aksine Vikingler'i savaştan ve kazanan deniz toplulukları olarak tanımlamaktadır. Dolayısıyla İskandinav ülkelerinde düzenlenen Viking temalı faaliyetlere bu toplulukların savaşçı denizci kimlikleri yansıtılmıştır.

Viking toplulukları ve kültürel değerlerinin toplumsal bir miras olduğunu ve nesilden nesile aktarılması gerektiğini savunan İskandinav ülkeleri, Viking kültürünü ayakta tutmak için Viking festivalleri, Viking köyleri, Viking pazarları ve ticaret ağları oluşturmuştur. Düzenlenen tüm etkinliklerde Viking kültürünü hissettirmek amacıyla Viking temalı kostümler ve o dönemin desenlerini yansıtan eşyalar kullanılmıştır. En çok tercih edilen ve katılımcı sayısı yüksek olan etkinlikler Viking pazarları, festivalleri ve müzeleridir. Burada düzenlenen etkinlikler kapsamında

Viking dönemi dövüş sahneleri, binicilik faaliyetleri veya çeşitli zanaat gösterileri yapılmaktadır (Halewood, Hannam, 2001, s. 566-573).



Fotoğraf 3.21. Föteviken Müzesi (Viking Müzesi) ve Viking Pazarı

Kaynak: The Viking Market 2021 | Fotevikens Museum, 2021

Fötövikens Müzesi İsveç'in Güney Skane eyaletinde Höllviken yarımadasında yer alan arkeolojik açık hava müzesidir. 1995 yılında kurulan müze Viking dönemine ait birçok tarihi esere sahiptir. Ayrıca müzenin kurulması ile 2008 yılında bölgede bir Viking kasabası ve Viking pazarı kurulmuştur. Müze kapsamında Viking dönemini çağrıştıran canlandırma etkinlikleri düzenlenmektedir. Bu etkinlikler 2013 yılından günümüze kadar olan süreçte her yıl düzenlenmiştir. Düzenlenen etkinliğe 15 ülkeden toplamda 620 farklı katılımcı dahil olmuş ve Viking tarihi canlandırılmıştır (Kobialka, 2013, s.141-156).

Müze kapsamında Viking Haftası düzenlenerek Viking toplumlarının günlük hayatlarında ilgilendikleri tüm sosyal faaliyetleri sergilenmektedir. Ayrıca her yıl 28 Haziran-4 Temmuz tarihleri arasında düzenlenen Viking haftası boyunca Viking pazarına acenteler konaklamalı turlar organize edilmektedir. Bölgeye gelen turistler Viking pazarının olduğu tarihler boyunca kurulan geleneksel Viking çadırlarında konaklayarak tüm Viking kültürünü ve değer yargılarını öğrenme şansına sahiptir (The Viking Market 2021 | Fotevikens Museum, 2021).

3.3.4.12. Edebiyat Turizmi (Literary Tourism)

Edebiyat turizmi, kültür turizminden doğan bir turizm çeşididir. Küçük gruplar halinde yapılan bu turizm, İsveç'in en önemli yazarlarının yaşadıkları kasaba, köy vb. noktalara yapılan turları içermektedir. Belirlenen noktalara düzenlenen turlarda yazarların çocukluğunun geçtiği evi, köyü vb. yerleri ziyaret ederek yazdığı kitaplar hakkında anlatımlar yaparak, yazarların kitaplarını yazarken esinlendikleri ortamı deneyimleme fırsatı sunmaktadır (Kompanient, Rauhut, 2019, s.1-3).

Literatürde edebiyat turizminin birçok tanımı yapılmıştır. Bunlardan bazıları Herbert (1996)'a göre; yazarların çalışmalarında yarattıkları ya da eserlerini meydana getirirken ruhsal durumlarını etkileyen mekanlara ziyaret iken; Müller (2006)'e göre edebiyatçıların miras olarak bıraktıkları noktalara yapılan geziler; Urry (1990)'e göre ise yazarın hayatı veya eseri ile bütünleşmiş yerleri keşfetmek için düzenlenen faaliyetler olarak bilinmektedir (Carvalho, Baptista, Costa, 2012, s. 6-9).

Günümüzde ünlü yazarların yaşadıkları yerler ya da ünlü bir filmin çekildiği mekanlar birçok kişi tarafından ilgi görmektedir. Birçok kişi izlediği bir filmde ya da okuduğu bir kitapta geçen sahnelerin olduğu yerleri görüp deneyimleyerek filmi ya da kitabı yaşamış gibi deneyimlemek istemektedir. Edebiyat turizminin ortaya çıkış sebeplerinden birisi olan bu düşünce sayesinde birçok kırsal bölge kültürel, ekonomik ve sosyal anlamda canlanmıştır (Yiannakisa, Daviesb, 2012, s.33-36). İsveç'te düzenlenen edebi turların merkezi noktalarından birisi Stockholm'dür. Burada Astrid Lindgren'in yazdığı çocuk romanları, August Strindberg'in hikayeleri, Carl-Michael Bellman'ın şiirleri, Stieg Larsson'un Milenyum Üçlemesi gibi insanlar üzerinde etki bırakmış eserlerin turları düzenlenmiştir. Bu turlar rehber işliğinde olup bahsedilen kitap hakkında bilinmeyen yönler vb. etkileyici anlatımlar yapılmaktadır.

Stockholm dışında Mikael Niemi'nin romanlarıyla dikkat çeken ve İsveç'in kuzeyinde bulunan Pajala kasabası, İsveç'in güneyinde bulunan ve Henning Mankell'in romanlarıyla bilinen Ystad kasabası vb. kırsal alanlarda bulunan destinasyonlar edebiyat turizmi sayesinde düzenlenen turlarla canlanmıştır. Edebiyat

turları metropol şehirlerden çıkarak küçük köy ve kasabalara gitme isteği uyandıran turlar arasında yer almaktadır (Müller, 2006, s. 214- 218).

3.3.4.13. Ulaşılabilir- Engelsiz Turizm (Accesible Tourism)



Fotoğraf 3.22. Ulaşılabilir-Engelsiz Turizm

Kaynak: The Disabled Travelers Guide to the Galaxy | TravAbility, 2020

Ulaşılabilir turizm ilk olarak Avrupa ülkelerinde ortaya çıkmıştır. Engelli turizmi olarak da bilinen bu turizm çeşidinde temel amaç tatil, dinlenme vb. faaliyetlerden engelli bireylerin de tam anlamıyla yararlanabilmesidir. Son yirmi yılda özellikle Kuzey Avrupa (İskandinavya) Bölgesi'nde oldukça ön planda olan bu turizm faaliyeti İsveç başta olmak üzere birçok İskandinav ülkesinde tercih edilmektedir. Turizm kavramını daha geniş bir anlayış içerisinde açıklayan Kuzey Avrupa ülkeleri seyahat etme, dinlenme ve diğer turizm faaliyetlerinin her birey açısından ulaşılabilir olması gerektiğini ve ihtiyaç duyulduğunda kolaylıkla dahil olunabilmesi gerektiğini savunmaktadır. Bu sebeple engelli bireyleri göz önüne alarak ulaşılabilir turizm çalışmalarını tam anlamıyla desteklemektedir. 3.22.'de engelli bireylerin yapabileceği çeşitli aktiviteler gösterilmiştir (Avrupa Komisyonu İşletme ve Sanayi Genel Müdürlüğü, 2015, s. 4-7).

İlk ulaşılabilir turizm çalışmaları 1990'lı yıllarda başlamıştır. Öncelikle birçok turistik tesis, tekerlekli sandalye kullanıcıları başta olmak üzere diğer engelli bireylerin ihtiyaçlarına göre uyarlanmış konaklama hizmeti vermeye başlamıştır. Bu çalışmanın ardından Ulusal Turizm Kurulu engelli bireylerin de tatil yapma ve seyahat etme haklarının olduğunu bildirmiştir. Bununla birlikte 1993 yılında engelli bireyler için bir tatil rehberi hazırlanmıştır.

2000 yılında İsveç Parlamentosu bu konu üzerinden engelli bireylerin refah seviyede yaşayabilmesi için bir eylem planı hazırlanması gerektiğine karar vermiştir. İlk aşamada bu eylem planının 2010 yılına kadar uygulanması hedeflenmiştir. Bu düzenleme ile birlikte İsveç Parlamentosu İsveç'in herkes için ulaşılabilir bir ülke olması gerektiğini belirtmiştir. Bu amaç doğrultusunda İsveç'te ulaşım, konaklama alanları, restoranlar ve kamu alanlarında vb. noktalarda gerekli düzenlemeler yapılmıştır. Bu sırada yapılan çalışmaları desteklemek için 2007 yılında ulaşılabilir Turizm Derneği kurulmuştur. Bu sayede ülkede yeni bir turizm kapısı oluşmuş ve yeni yatırımlara ihtiyaç duyulmuştur. Ayrıca İsveç'te bulunan birçok seyahat acentesi engelli bireyler için turlar düzenlemektedir. Engelli kişilere özel rehber, konaklama, ulaşım imkânı sağlayan acentelerde engelli bireyler için birçok tur seçeneği bulunmaktadır (Müller, 2012, s.1-10).

3.3.4.14. İsveç'te Ekoturizm Çalışmaları Kapsamında Çıkarılan Yasalar-Sözleşmeler

İsveç'te ekoturizm ve sürdürülebilirlik çalışmaları kapsamında çeşitli yasa ve sözleşmeler yürürlüğe girmiştir. Buradaki temel amaç alınan sürdürülebilirlik kararlarının düzenli bir biçimde işleyişini sağlamak ve bu kararların gerekliliğini ön plana atmaktır. Çıkarılan yasa ve sözleşmeler sayesinde benimsenen sürdürülebilirlik ve ekoturizm kavramının ilke ve prensipleri, önemli noktaları ve amaçları kapsamlı bir biçimde değerlendirilerek uygulamaya koyulmaktadır.

3.3.4.14.1. İsveç Doğa Koruma Yasası (Nature Protection Act-1909)

İsveç'te ekoturizm çalışmalarının dönüm noktası BM İnsani Çevresi Bildirisi olarak bilinmektedir. Bu konferansın ardından çevresel anlamda sürdürülebilirliği destekleyen ilk doğa koruma yasası yürürlüğe konulmuştur. İsveç'te oluşturulan Doğa Koruma Yasası 1909 yılında yürürlüğe girmiştir. Bu kanun birçok doğal alanda uygulanabilecek koruma stratejilerini kapsamaktadır. Bu yasanın ardından ülkede belirlenen bazı özel bölgeleri koruma altına alma faaliyetleri başlamıştır. Bu bağlamda 1909 yılında ilk aşama olarak milli parklar oluşturulmaya başlanmıştır. Sıkı bir çalışmanın ardından 1909 yılının sonlarına doğru gelindiğinde ise oluşturulan milli parkların sayısı 9'a ulaşmıştır. 1909 yılında başlayan korunan

alanları oluşturma hareketliliği sayesinde toplamda 30 adet milli park ülkeye kazandırılmıştır. Şu anda ise İsveç'in yüzölçümünün %15'ini milli parklar oluşturmaktadır. Kanun 1952 ve 1964 yıllarında dönemin getirdiği olanaklara uygun bir biçimde tekrar yenilenmiştir (Eberstål, 2017, s.6).

3.3.4.14.2. Yeni Çevre Kanunu (Miljöbalken -1998)

İsveç Sosyal Refah devleti 20. yüzyılın son dönemlerinde çevre planlama ve bu yönde üretilen stratejileri değerlendirme altına almıştır. Bu bağlamda çevresel etkileri en aza indirgeyerek planlı kalkınma ve tahribata uğramamış doğal çevre hareketliliğini topluma benimseterek ülkenin çevre koruma modelini oluşturmaya başlamıştır. Bu kapsamda 1998 yılında Yeni Çevre Kanunu (Miljöbalken) kabul etmiştir. Yapılan son düzenlemelerden sonra 1999 yılında kanun yürürlüğe girmiştir. Bu çevre kanunu kendisinden önce çıkartılan yasal düzenlemelerin tamamının tek çatı altında toplanması ve uygulanabilir hale gelmesini sağlamıştır. Çıkartılan bu kanunda dikkat çeken bazı ilkeler mevcuttur. Bunlar;

“Kirlenen Öder” ilkesi (çevre kirliliğine sebep olan kişilerin tespit edilerek cezalandırılması)

En uygun teknoloji kullanma ilkesi (çevre sorunları vb. durumlarda dönemin getirdiği teknolojiden faydalanılması)

Topluma yeterli eğitim verme ve bilgilenmeyi etkin kılma ilkesi (çevre ve koruma çalışmaları hakkında halkın bilgilendirilmesi)

Sürdürülebilir kaynak yönetimi ve eko-dönüşüm ilkesi (çevresel sürdürülebilirliği sağlamak için kaynakların sürdürülebilir, yenilenebilir ve geri dönüşüme uygun olması)

İhtiyat ilkesi (Ekonomik Kalkınma ve İş birliği Örgütü tarafından 1972 yılında yürürlüğe konulmuştur. Bir faaliyetin çevreyi olumsuz etkilemesi durumunda şüpheler attığında bilimsel bir kanıt olması beklenilmeden müdahale edilmesidir).

Yeni Çevre Kanunu oldukça geniş kapsamlı tutulmuştur. Temel hedefi halkı bilgilendirerek çevresel sorunları aşmak bu sayede sürdürülebilir bir çevre sistemi oluşturmaktır (Akıncı, 2007, s.392-393).

3.3.4.14.3. Fosilsiz İsveç Yasası (Fossils Free Sweden- 2017)

“Fossils Free Sweden” yasası 2017 yılında yürürlüğe girmiştir. İsveç dünyanın ilk fosil yakıtsız ülkesi olmayı hedeflemektedir. Buradaki temel amaç, 2045 yılına kadar var olan karbon emisyonunu sıfıra indirmek ve karbon emisyonların iklimler üzerindeki meydana getirdiği etkiyi tamamen ortadan kaldırmaktır.

Bu yasa yürürlüğe girdikten sonra çalışmalara başlanılmıştır. Tek bir koldan değil, 22 farklı sektör ele alınarak karbon emisyonunun en aza indirilmesi hedeflenmiştir. Bu sektörler; çelik endüstrisi, denizcilik endüstrisi, hızlı hareket eden tüketici-mal endüstrisi, petrol ve biyoyakıt endüstrisi, gaz sektörü, orman sektörü, geri dönüşüm sektörü, madencilik ve madencilik mineral endüstrisi, dijitalleştirme danışmanlık sektörü, çimento endüstrisi, gıda perakende sektörü, ağır karayolu taşımacılığı, beton endüstrisi, agrega/inşaat malzemesi üretimi endüstrisi, inşaat ve inşaat mühendislik sektörü, elektrik sektörü, havacılık endüstrisi, otomotiv endüstrisi, ısıtma sektörü, otomotiv endüstrisi ve kayak merkezi sektörü olarak belirlenmiştir. 3.23.’te belirlenen sektörler görülmektedir. (Becoming the first fossil free welfare nation in the world (fossilfrittsverige.se), 2017).



Fotoğraf 3.23. Fosilsiz İsveç Yasasında Yer Alan Sektör

Kaynak: Becoming the first fossil free welfare nation in the world (fossilfrittssverige.se), 2017

3.3.4.14.4. Kamu Erişim Hakkı (Allemansrätten)

İsveç doğal kaynaklar yönünden oldukça zengin bir ülke konumundadır. Her bireyin doğaya ulaşabilme, doğadan faydalanabilme hakkı olduğuna inanılmaktadır. Bu inanç doğrultusunda ülkede Kamu Erişim Hakkı isimli bir yasa çıkartılmıştır (Stephenson, 2010, s.20-21). Bu yasaya göre her birey var olan doğal kaynaklara belirlenen kurallar dahilinde ulaşabilir ve bu kaynakları kullanarak çeşitli faaliyetlere katılabilir. Ülkedeki herkes açık havada, kamu ya da özel mülke ait olan arazilerde serbest bir şekilde dolaşma hakkına sahiptir (McNeish, Olivier, 2017, s. 2-5).

“Rahatsız etmeyin ve yok etmeyin” sloganıyla uygulanan Kamu Erişim Hakkı yasasından faydalanabilmek için uyulması gereken kurallar;

Belirlenen bölgede bir çadır kurarak yerin konumuna bağlı olarak birkaç gün konaklama imkân verilmektedir.

Ateş yakılmasına izin verilir fakat sadece bölgede bulunun kuru ağaç vb. maddelerden yararlanabilirsiniz. Yasa gereğince canlı olan hiçbir şeyi kıramaz ya da yok edilemez.

Tarım faaliyeti yapılan topraklar, özel konutlar dışındaki diğer doğal alanlara erişim sağlanabilir.

Bölgede yetişen mantar, meyve vb. doğal gıdaların toplanmasına izin verilir.

Korunan alanlar, mili parklar ve doğa rezervlerinin bulunduğu alanlara gidildiğinde ek olarak korunan alanların belirlediği kurallara uyulmalıdır.

Özel mülkü ihlal etmediğiniz sürece var olan tüm plaj ya da göllerde yüzülebilir.

Belirtilen kurallar dahilinde yapılan tüm açık hava faaliyetlerine herkes katılım sağlayabilir (Sandell, 2010, s.3-4).

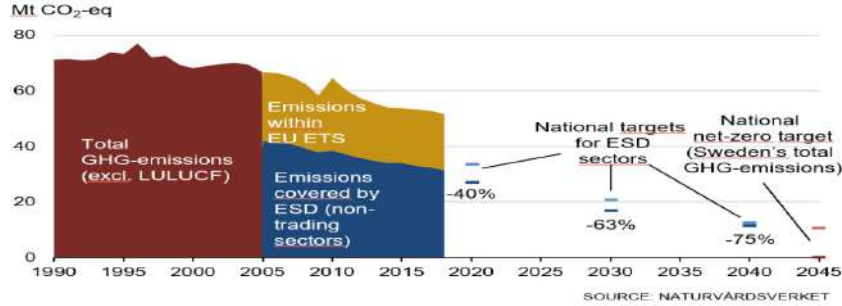
3.3.4.14.5. Karbon Vergisi (1995-2003)

İsveç'te karbondioksit gazı sera gazlarının %80'ini oluşturmaktadır. Bu bağlamda İsveç'te uygulanan enerji vergi sisteminde 1991 yılında bazı yenilikler yapılmıştır. Bu düzenlemeden sonra ek olarak akaryakıt üzerine karbon ve enerji bakımından vergiler getirilmiştir. Burada dikkat edilen husus araçlar değildir. Önemli olan aracın egzoz dumanında var olan zararlı maddelerin miktarıdır (Çiçek, Çiçek, 2012, 97-99).

Temel amacı karbondioksit emisyonunu azaltmak olan karbon vergisi, fosil yakıt kullanımının fazla olduğu ülkelerde ve bu kullanımdan ortaya çıkan sera gazı etkisi sebebiyle uygulanmaktadır. Bu vergi sistemi 1995-2003 yılları arasında dünyada ilk defa Norveç, Finlandiya, Hollanda, Danimarka ve İsveç'te uygulanmıştır. Ayrıca o dönemde karbon vergisi, ülkelere büyük oranda ekonomik katkı sağlamaktadır. İsveç Hükümeti 2045 yılına gelindiğinde emisyon oranının tamamen yok olmasını hedeflemektedir. Vergiden elde edilen gelirler teknolojik gelişmelerde, doğal alanları koruma çalışmalarında vb. harcamalarda kullanılmaktadır (Hotunluoğlu, 2007, 32-50).

İsveç enerji vergilendirme konusunda oldukça geniş bir sisteme sahiptir. Karbondioksit vergisi dahil toplamda 4 farklı vergi çeşidi bulunmaktadır. Bunlar; SO₂ (kükürt) Vergisi, NO_x (Nitrojen Oksit) Vergisi, Enerji Ürünleri Vergisi şeklindedir (Çakmak, 2018, 40-41).

Grafik 3.4. İsveç Karbon Yasası Gereğince 1990 Yılından 2045 Yılına Kadar Hedeflenen Karbon Durumu



Kaynak: Sweden's Climate Act and Climate Policy Framework - Swedish Environmental Protection Agency (swedishepa.se), 2021

3.4.'te belirtilen grafiğe göre İsveç karbon yasası sayesinde 2045 yılında karbon emisyon oranını sıfırlamayı hedeflemektedir. Verilen grafiğe göre 2020 yılında %40 oranda bir azalma yaşanmıştır. Bu oranın 2030 yılına gelindiğinde %63'e düşmesi beklenirken, 2045 yılında ise %100 oranında bir azalma hedeflenerek karbon emisyonunun sıfırlanması beklenmektedir.

3.3.4.14.6. İklim Yasası (2018)

2017 yılında tasarlanan ve 2018 yılında yürürlüğe giren İsveç İklim Yasası, İsveç hükümetinin iklim politikası çalışmalarını içermektedir. Hükümet iklim değişikliği vb. olumsuz durumları önlemek amacıyla bir iklim politikası yürütmeye karar vermiştir. Bu politikaya göre temel hedefler;

İklimlerin dengesini bozan tehlikeleri belirleyerek en aza indirmek

Gelecek nesillerin oluşabilecek iklim değişikliği ve zararlı etkilerden en az derecede etkilenmesini sağlamak

Karbondioksit ve diğer sera gazlarının emisyonunu kontrol altına almak

Her dört yılda bir iklim politikasını düzenleyerek gereken değişiklikleri yapmak

Belirlenen küresel iklim hedeflerine ulaşmak için yapılacak çalışmalarını maliyetlerini belirlemektir (Climate Act- Sweden - Climate Change Laws of the World (climate-laws.org), 2021).

3.3.4.14.7. Diğer Kanun ve Sözleşmeler

Aarhus Bilgiye Erişim, Karar Alma ve Çevre Konularında Adalet Erişime Kamu Katılımı Sözleşmesi

Tehlikeli Atıkların Sınır Ötesi Hareketlerinin Kontrolü ve Bertarafı Hakkında Basel Sözleşmesi

Avrupa Yaban Hayatı ve Doğal Yaşam Alanlarının Korunmasına İlişkin Berne Sözleşmesi

Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi (CBD)

Sınır Ötesi Bağlamda Çevresel Etki Değerlendirmesi Konvansiyonu

Nesli Tükenmekte Olan Yabani Fauna ve Flora Türlerinde Uluslararası Ticaret Konvansiyonu (CITES)

Uzun Menzilli Sınır Ötesi Hava Kirliliği Konvansiyonu (CLRTAP)

Göçmen Yabani Hayvan Türlerinin Korunması Sözleşmesi (CMS)

Avrupa Peyzaj Sözleşmesi

Gemilerin Güvenli ve Çevreye Duyarlı Geri Dönüşümü için Hong Kong Uluslararası Sözleşmesi

Merkür'de Minamata Konvansiyonu

Özellikle Su Kuşları Habitatı Olarak Uluslararası Öneme Sahip Sulak Alanlara Ramsar Sözleşmesi

Kalıcı Organik Kirleticiler Hakkında Stockholm Konvansiyonu

Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi (UNFCCC)

Ozon Tabakasının Korunması için Viyana Sözleşmesi

Mineral Yasası

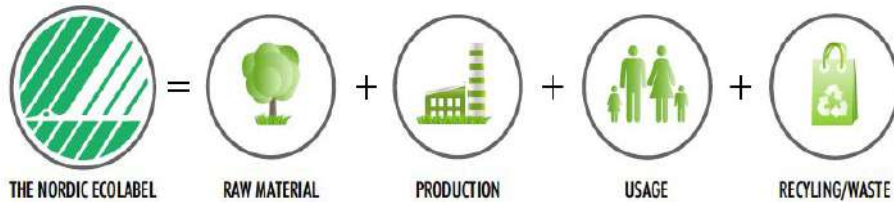
Ormancılık Yasası

Dünya Mirası Sözleşmesi (Swedish Environmental Protection Agency, 2021, International environmental conventions - Swedish Environmental Protection Agency (swedishepa.se)).

3.3.4.15. İsveç Eko-etiket Programları

Eko-etiket kavramı üreticilerin, ithalatçı ve diğer satış birimlerinin pazarladığı ürünlerin belirli sürdürülebilirlik kriterlerini karşılama sonucunda almaya hak kazanacağı gönüllü olarak sunulan çevresel etiket programıdır. Bu etiketlere sahip olan ürünlerin çevreye uygun şartlar altında üretildikleri ve doğada kalıcı hasar bırakmayacakları anlamını taşımaktadır. İlk olarak 1970 yıllarında ortaya çıkmıştır. Eko- sertifikalar sürdürülebilirlik kavramının benimsediği tüm ilkeleri belirli bir şemada toparlayarak üretilen ürünlere entegre etmeyi hedeflemektedir. Bu sayede bu entegrasyon işlemini eksiksiz bir şekilde yapmayı başaran ürünler bu sertifikalara sahip olarak sürdürülebilirlik faaliyetleri çerçevesince onaylanmış olacaklardır (Engindeniz, Çınar, 2019, s.261).

3.3.4.15.1. Nordic Swan Eko-etiketi



Fotoğraf 3.24. Nordic Swan Eko-etiketi Logosu

Kaynak: Nodric Ecolabel (eko-etiket.net), 2021

Sürdürülebilir bir tüketim ağı oluşturmak adına 1989 yılında kurulmuştur. Kuzey Avrupa Bakanlar Konseyi tarafından oluşturulan program tüketiciye çevreye duyarlı ürün üretimi yapması konusunda fikir verip, yardımcı olması için kurulmuş sistemdir. Program bünyesinde otel ve restoran hizmetleri gibi toplamda 63 farklı ürün grubunda 2000'den fazla Swan etiketi ile onaylanmış ürünleri barındırmaktadır. Bu ürün gruplarından herhangi birisinde gerekli şartlar sağlanırsa eko-etiketi almaya hak kazanılır. Bu kriterler; üretim esnasında kullanılan enerjinin türü, iklim özellikleri, su kullanımı, hammadde, üretimde kullanılan kimyasallar, atık su sistemi ve paketlemede kullanılan ürünün türü olarak belirlenmiştir. 3.24.'te yer alan fotoğrafta Nordic Swan Eko-etiketinin logosu görülmektedir. Logoda eko-etiketin kriterlerini temsil eden ifade ve şekiller yer almaktadır (Nordic Ecolabel (eko-etiket.net), 2021).

3.3.4.15.2. The Good Environmental Choice (Bra miljöval) Eko-etiketi



Fotoğraf 3.25. The Good Environmental Choice Eko-etiketi Logosu

Kaynak: Good Environmental Choice "Bra Miljöval" | Ecolabel Index, 2011

The Good Environmental Choice etiketi ilk olarak 1987 yılında İsveç Koruma Derneği'nin bir parçası olarak oluşturulmuştur. Daha sonra yapılan değişim ve gelişimlerle birlikte 15 farklı kriter ve standardizasyon süreci bakımından dünyanın alınması en zor eko-etiketlerinden biri olduğu iddia edilmektedir. Bu etikete sahip

ürünlerin tüketiciye vermek istediği mesaj bu Good Environmental Choice logosuna sahip ürün gruplarının çevreye en az zararlı ürünler olduğudur. Başta kâğıt ürünleri ve temizlik ürünleri olmak üzere birçok ürün grubunu kapsayan geniş bir ürün ağı bulunmaktadır.

Genel anlamda bir ürünün Good Environmental Choice logosuna sahip olabilmesi için; insan sağlığı için zararlı kimyasalları içermemesi, ürünün üretiminde yenilenebilir enerji kaynaklarını kullanılması veya mümkün olduğunca az enerji kaynağının kullanılması, üretim esnasında düşük karbon emisyonlarının oluşması ve son olarak da ürün piyasaya sunulduktan sonra hakkında çıkabilecek sorunların arkasında olmaktır. Buradaki temel amaç bir ürünün üretim aşaması ve üretiminde kullanılan hammadde, hazırlanış tekniği bakımından doğaya zarar vermemesi ve tüketildikten sonra da kalıcı bir etki bırakmadan doğada kolayca yok olabilmesidir (Lefébure, Muñoz, 2011, s.14).

3.3.4.15.3. Krav Ekoetiketi

Krav eko-etiketi İsveç'te kurulmuş bir gıda etiketidir. 1985 yılında kurulan eko-etiket "sağlam organik gıda, doğal çevre, hayvanlar için sağlam bakım, iyi sağlık ve sosyal sorumluluk" anlamına gelmektedir. Vahşice yakalanmış deniz ürünleri için oluşturulmuş bir etiket programıdır. Buradaki temel amaç bu ürünlerin bilinçsizce toplanmasının çevreye olan olumsuz etkilerini ve bu ürünlerin yaşam döngüsünün belli aşamalarını kapsayan çoklu özelliğe sahip bir eko-etikettir. Ayrıca belirlenen ürün gruplarının aşırı kullanımını önlemek, balık ürünlerini toplu olarak yakalanmasını önleme (sadece olta balıkçılığının yapılması), sıfır atık vb. durumları gerçekleştirmektir.

Krav eko-etiket programının piyasada 5500'den fazla Krav logosuna sahip ürünü bulunmaktadır. Ayrıca bu ürün gruplarını denetlemek için 5 farklı sertifikasyon grubu işlem yapmaktadır. Bu sistem sayesinde İsveç'teki deniz ürünleri tüketimi kontrol altında tutulmaktadır. Böylece birçok deniz canlısının nesli uzun yıllar devam etmektedir (Ziegler, Sonesson, 2009, s. 419-420).

3.3.4.15.4. Marine Stewardship Council (MSC) Eko-etiketi



Fotoğraf 3.26. Marine Stewardship Council Eko-etiketi Logosu

Kaynak: Sustainable Fishing | MSC | Marine Stewardship Council, 2021

Marine Stewardship Council (Deniz Yönetim Konseyi) balıkçılık faaliyetlerinin daha sürdürülebilir şartlar altında yürütülmesi için 1997 yılında Londra’ da kurulmuştur. Bu etiketi kullanarak deniz ürünlerinde çevresel bakımdan yapılacak olan en iyi seçimi öğretmek amacıyla kurulmuş küresel bir programdır. Buradaki temel amaç balıkçılık faaliyetlerinin sürdürülebilirliğini sağlayarak okyanuslardaki canlı popülasyonlarını koruma altına almaktır.

Bu eko-etiket ile verilmeye çalışılan mesaj MCS etiketi sürdürülebilir balıkçılık faaliyetleri ile sağlıklı okyanuslar, yeni geçim kaynakları ve ekonomik çalışmalar için gereklidir mesajıdır. Balıkçılık faaliyetlerinin sertifikalandırılması için toplamda 31 kriter olsa da temelde 3 farklı ilkeye uyum sağlaması gerekmektedir.

- Sürdürülebilir deniz ürünleri (balık vb.) depolama
- Oluşabilecek çevresel zararın en aza indirilmesi

Balıkçılık faaliyetlerinin sürdürülebilir olması için düzenli bir yönetim sistemine sahip olmalı ve balıkçılık alanında yerel, ulusal ve uluslararası yasaların tamamına uyum sağlamalıdır ilkeleridir (Ponte, 2012, s.1-10).

3.3.4.15.5. Bo på Landgård (Stay on a Farm) Eko-etiketi



Fotoğraf 3.27. Bo på Landgård (Stay on a Farm) Eko-etiketi Logosu

Kaynak: Farm accomodation in the Swedish countryside | Farmstay Sweden, 2021

Bo på Landgård (Stay on a Farm) “Çiftlikte Kal” anlamına gelen program 1989 yılında İsveç’in güneyinde yer alan Skåne ilinde Ulusal Tarım Ajansı ve Çiftçi Birliği'nin desteğiyle kurulan eko-etiket programıdır. İlk aşamada pilot bir proje durumundayken daha sonra İsveç’in tüm ilçelerinde proje ofisleri kurulmuştur. Proje kırsal turizmin gelişmesini hedefleyen ve kâr amacı gütmeyen bir çalışmadır.

Programın temel amacı çiftlik turizmini yaygın bir turizm çeşidi haline getirmektir. 90’lı yıllarda çiftlik turizmi diğer turizm çeşitlerine göre gölgede kalan ve çok fazla tercih edilmeyen bir faaliyet olarak bilinmektedir. Bu program İsveç’te bulunan birçok çiftliği belirli standartlara göre değerlendirme altına almaktadır. Bu değerlendirmeden geçerli not alan çiftliklere programın logosunu içeren bir çeşit onay belgesi verilmektedir. Bu onay belgesine sahip olan çiftlikler aktif olarak binicilik faaliyetleri, yeterli düzeyde konaklama çalışmaları ve diğer çiftlik deneyimlerini tam anlamıyla müşterilere sağlayabilmektedir. Bu sayede kapanmaya yüz tutmuş, birçok kişi tarafından tercih edilmeyen çiftlikler insanların uğrak mekanları haline gelmiştir. Çiftliklerde konaklayan bireylere binicilik dersleri, hayvanların bakımı vb. dersler verilmektedir. Ayrıca çiftliklerde konaklayan bireylere çiftliğin bünyesinde olan hobi bahçelerinde keyifli dakikalar geçirmeleri için imkanlar sunulmaktadır.

Gereken standartları sağlayan çiftlikler yeniden turizm piyasasında yer almış ve ekonomik açıdan canlanmıştır. 1989 yılında Bo på Lantgård programına dahil olmuş ve sertifikaya sahip sadece 9 tane çiftlik bulunmaktadır. 1992 yılında bu sayı 60 işletmeye yükselmiştir. 1997 yılında 230 işletmeye yükselerek program İsveç'te birçok katılımcı tarafından beğenilmiş ve farklı işletmelere önerilmiştir. 2005 yılına gelindiğinde ise 428 işletme programa kaydolmuştur.

Çiftlik turizmini tercih eden turistler site üzerinden yapmak istedikleri tatil çeşidine göre tercih yapabilmektedirler. Avcılık, balıkçılık, binicilik, sürdürülebilirlik, Noel, gastronomi vb. konularda tatil seçimi bulunmaktadır. Bu seçeneklerden herhangi birisine dahil olduğunda seçim yaptığınız faaliyeti uygulama ağırlıklı bir tatil yapma imkanına sahip olunmaktadır (Gössling, 2006, s.64-66).

3.3.4.15.6. Certifierad Natureguide (2020) Eko-etiketi



Fotoğraf 3.28. Certifierad Natureguide Eko-etiketi Logosu

Kaynak: Certifierad naturguide- Naturturismföretagen (naturturismforetagen.se), 2021

Profesyonel Turist Rehberleri için tasarlanmış bir sertifika programıdır. 2020 yılında İsveç'te kullanıma sunulan programın amacı, rehberlik hizmetinin ve doğal alanların misafirlere doğru ve eksiksiz bir şekilde anlatılarak doğal hayatın kalitesinin en doğru bilgilerle karşı tarafa aktarılmasıdır. Bir diğer amaç ise Turist Rehberliği mesleğini icra eden kişilerin belirlenen konularda uzmanlaşmasını ve sadece o konularda hizmet vermesini sağlamaktır. Bu sayede daha sağlıklı ve güvenilir bir rehberlik hizmeti verilebilecektir. Profesyonel Turist Rehberleri teorik

ve pratik olmak üzere 2 farklı aşamadan sınava tutularak bu belgeye sahip olmaktadır (Certifierad naturguide – Nationell certifiering av naturguider, 2021). Turist rehberi olarak mesleğini devam ettiren kişiler bu sertifikaya sahip olduklarında ek olarak açık hava eğitimcileri, doğa danışmanları ya da kültürel çevre eğitimcileri olarak da adlandırılmaktadır (Utbildningsnorm Naturguider (utbildningsnorm-naturguider.se), 2021).

3.3.4.15.7. Godkänd Gård för Hästturism (Certified Horse Farms) Eko-etiketi

Godkänd Gård för Hästturism (Certified Horse Farms) eko-etiketi 2001 yılında faaliyete açılmış bir uygulamadır. Proje İsveç Turizm Otoritesi, İsveç Çiftçiler Federasyonu ve İsveç Tarım Kurulu'nun iş birliğince yapılmıştır. Bu eko-etiketin kurulma amaçlarından birisi İsveç'te at turizmini geliştirerek farklı turizm çeşitlerinin gelişmesine yardımcı olmaktır. Sertifikasyon işlemi 34 adet kriterin tam anlamıyla gerçekleştirilmesiyle sağlanır. Bu sertifikayı genellikle çiftlikler tercih etmektedir. Bu sertifikaya sahip olan çiftlikler, bünyesinde profesyonel anlamda binicilik faaliyetlerine de sahip olduğunu göstermektedir (Glössling, 2006, s.66).

Bu sertifikasyon sistemi sayesinde çiftliklere olan talep artmış ve tatilciler için birer seçenek haline gelmiştir. Birçok çiftlik yapılan profesyonel ve amatör binicilik parkurları ile desteklenerek vazgeçilmez destinasyonlar haline getirilmiştir (LRF Horse- LRF, 2021).

3.3.4.15.8. Naturens Bästa (Nature's Best) Eko-etiketi



Fotoğraf 3.29. Naturens Bästa (Nature's Best) Eko-etiketi Logosu

Kaynak : Nature's Best® - Naturturismföretagen (naturturismforetagen.se), 2021

Doğanın en iyisi isimli eko-sertifika İsveç Ekoturizm Derneği ve İsveç Seyahat ve Turizm Derneği ile ortak geliştirilmiştir. Kurulma amacı kültürel mirasın sürdürülebilirliğini sağlamak ve doğal alanları korumaktır. Bu eko-sertifika sistemi oldukça geniş bir ürün ağıda sahiptir. Ekoturizm kapsamında kurulan tüm dernek, ajans, tur operatörleri, vb. kurumları denetleyerek sunulan hizmetin sürdürülebilirliğini denetlemektedir.

İskandinav ülkelerinde kurumları denetleyerek sürdürülebilirliğini sorgulayan ilk sertifikasyon sistemlerinden olan Nature's Best, son üç yılda 220 sertifikalı işlem yapan 70 tur operatörünü onaylamıştır. Ekoturizm pazarına doğrudan etki ederek piyasanın ekoturizm çalışmaları bakımından kalitesini arttıran sistem her geçen gün daha da gelişim göstermektedir (Livari, Hanni-Vaara, 2017, s.16-17)

3.3.4.15.9. Diğer Eko- sertifika Programları

- Det Naturliga Fisket (Natural Fishing)
- Naturlig Laddning (Nature-based Activities)
- The Green Key
- The EU Flower

- Green Globe 21
- ECEAT (European Centre for Ecological and Agricultural Tourism)
- Swedish Welcome



3.4. Norveç

Norveç, Kuzey Avrupa'da bulunan İskandinav Yarımadası'nın batısında yer almaktadır. Coğrafi konumu ve balıkçılık faaliyetleri ile ön plana çıkan ülke ekoturizm faaliyetlerinde önemli bir değere sahip olan ülkeler arasında yer almaktadır.

3.4.1. Norveç'in Coğrafi Konumu ve Genel Özellikleri



Harita 3.10. Norveç Haritası

Kaynak: Norway Maps & Facts- World Atlas, 2021

Norveç Kuzey Avrupa'da bulunan ve İskandinav Yarımadası'nın batısında yer alan bir ülkedir. Resmi adı Norveç Krallığı olarak bilinen ülkenin yüz ölçümü 385,199 km²'dir (Önal, 2016, s.1358). 3.10.'da yer alan haritada Norveç'in konumu belirtilmiştir. Batı Avrupa'nın en kuzeyinde bulunan Norveç bir kıyı ülkesi olup batısında Atlantik Okyanusu (Norveç Denizi), güneyinde Baltık Denizi, kuzeyinde Kuzey Denizi, güney doğusunda Finlandiya ve Rusya ülkeleri bulunmaktadır. Ülkenin 2 adet resmi dili (Bokmal Norveççesi ve Nynorsk Norveççesi) vardır. Norveç yüz ölçümü bakımından büyük olmasına rağmen nüfus açısından küçük bir ülkedir. Yaklaşık 5,4 milyon nüfusa sahip olan ülkede nüfusun çoğunluğu yerli halkın dışında diğer Avrupa ülkeleri vatandaşlarından meydana gelmektedir. Ülkenin başkenti Oslo şehridir ayrıca ülkenin en kalabalık ve en büyük şehri olarak bilinmektedir (Şengün, 2021, s. 339).

Avrupa'nın kuzey ülkelerinden birisi olan Norveç, İskandinav dağlarının olduğu geniş bir dağlık alana sahiptir ve ayrıca Kuzey Avrupa'da bulunan en dağlık ülkelerden birisi olarak bilinmektedir. Üç tarafı denizlerle çevrili olan ve topraklarının büyük bir çoğunluğu kıyı bölgelerinden meydana gelen Norveç 50,000 adet adaya sahiptir. Su kaynakları bakımından zengin olan ülkede yaklaşık 450.000 tatlı su gölü bulunmaktadır. Ancak bu göllerin birçoğu oldukça küçük olduğu için işlevsel yerler değildir. Norveç'in en büyük gölü 362 km²' lik alana sahip olan Mjøsa Gölü'dür. Deirnlük bakımından da ülkede 4. sırada yer almaktadır.

Norveç, buzul çağı bitmeden öncesinde tamamen buzlarla kaplı bir alandır. Ardından buz kütlelerinin geri çekilmesiyle ülkenin gölleri, dağları, nehirleri meydana gelmiştir. Engelibeli yer şekillerine sahip olan ülke yüksek platolar, dağlık alanlar ve dik vadilerden meydana gelmekle birlikte Avrupa'nın en dağlık bölgelerinden birisi olarak bilinmektedir. Norveç, fiyordları ile ünlü olan ülkelere birisi olmakla birlikte Avrupa'da yer alan en büyük buzul Norveç sınırları içerisinde bulundurmaktadır. Buzul çağından geriye kalan hazine olarak bakılan fiyordlar Norveç'in en önemli destinasyonları arasındadır. Ülkenin en önemli fiyordları Baknafjord, Geirangerfjord, Hardangerfjord, Moldefjord, Sognefjord, Trondheimfjord ve Vestfjord'dur.

Norveç iklimi oldukça çeşitlilik göstermektedir. Ülkenin kuzey kutup noktasına yakın olması sebebiyle oldukça soğuk olduğu düşünülmektedir. Fakat Norveç Avrupa'nın en kuzeyinde bulunan bir ülke olmasına rağmen bölgesel olarak sıcaklığın değişim gösterdiği nadir ülkeler arasında yer almaktadır. Norveç'in kuzeyi, doğusu ve batısı arasında farklı iklim şartları yaşanmaktadır. Ülkenin doğu tarafında bulunan dağlık alanlardaki yağış miktarı batıya göre oldukça düşüktür. Başkenti Oslo şehrinin bulunduğu bölge ve çevresi yükselti bakımından düşük olduğu için yazları sıcak ve güneşli kış ve bahar aylarında kar ve yağmur yağışının yoğun olduğu bir bölgedir. Hava sıcaklığının değişim göstermesinin temel sebeplerinden birisi olan Kuzey Atlantik sıcak su akıntısıdır (Tontus, 2015, s.1-2).

Norveç nüfusunun %80'i Norveç kilisesine bağlı olan Evangelik Lüteryan dinine inanmaktadır. Geriye kalan %20 bölüm ise Hristiyan ve Müslüman kesimden meydana gelmektedir (Gelici, 2018, s.147).

Norveç parlamenter ve demokratik esaslara dayalı anayasal monarşi ile yönetilen bir krallıktır. Yönetim şekli kalıtsal monarşi olan ülkede, kralın siyasi gücü belirli kurallar ve sınırlar çerçevesinde belirlenmiştir. Evangelik Lüteryan dini kral tarafından onaylanarak resmi din olarak tanımlanmıştır. Fakat ülkede herkes kendi dinini seçebilecek özgürlüğe sahiptir (Albayrak, Birinci, 2017, s. 73-74).

Ülkenin yönetimi 1991 yılında tahta çıkan ve halen de ülkenin başında olan Kral V. Harald tarafından sağlanmaktadır. Norveç hem yönetim şekli hem de ekonomik imkanları sayesinde Avrupa'da refah seviyede olan ülkeler arasında yer almaktadır. Hükümetin desteği ve serbest pazar faaliyetlerinin birleşimiyle birlikte karma ekonomik yapının bir örneği olan Norveç, kişi başına düşen milli gelirin en yüksek olduğu ülkelerden birisi konumundadır. Avrupa'da en yüksek istihdam oranına sahip ülkelerden birisiyken aynı zamanda işsizlik oranın Lüksemburg'dan sonra en düşük olduğu ülke de Norveç'tir. İskandinav Refah Modeli'ni benimseyen Norveç, sosyal ve ekonomik şartların eşitliğini sağlayarak bireysel faydanın en üst seviyede olması için en çok yatırımı halka yönelik toplumsal hizmetlerde yapmaktadır (Öztürk, Suluk, 2020, s. 384-385).

3.4.2. Norveç'in Tarihi

Norveç'in tarihi incelendiğinde Norveç krallığının 872 yılında Viking kralı Kral Harald Hårfagre tarafından kurulduğu bilinmektedir. İskandinav ülkelerini bir arada tutmak adına 1397 yılında İsveç, Norveç ve Danimarka krallığına bağlı olarak Kalmar Birliği kurulmuştur. Ardından 1523 yılında bu birlik İsveç'in ayrılması ile bozulmuştur. Ancak uzun bir süre Danimarka ve Norveç bu birlikteliği sürdürmüştür. Fakat 1814 yılında imzalanan Kiel Antlaşması gereğince Danimarka, Norveç'i İsveç krallığına devretmiştir. Bu antlaşmanın ardından Norveç, İsveç krallığından ayrılarak tam bağımsızlığını 1905 yılında ilan etmiştir. Bu tarihten itibaren Norveç kendi krallığının bağımsızlığını korumuştur. Kendi anayasal sistemini oluşturarak anayasal monarşi ile yönetilen demokratik bir ülke olarak günümüze kadar varlığını

korumuştur. 1970’li yıllarda petrol ve doğalgaz rezervlerinin keşfedilmesiyle de sosyal ve ekonomik açıdan hızla büyüyen ülke, zamanla uluslararası faaliyetlerde ses getirmiştir.

2000’li yıllara gelindiğinde belirli bir ekonomik güce sahip olan Norveç ve diğer Kuzey Avrupa ülkeleri ilk olarak toplumun yaşam standartlarını ve ekonomik yapısını iyileştirmek adına çalışmalar yapmayı hedeflemiştir. Bunun ardından Norveç ilk olarak yoksulluk yasasını yürürlüğe koymuştur. Bu yasa ile toplum içerisindeki ekonomik açıdan gelir dengesizliğinin eşitlenmesi hedeflenmiştir. Bu aşamada Norveç ile diğer Kuzey Avrupa ülkeleri refah ülke modelini benimseyerek toplumda herkese iş ve tam ücret politikasını yürütmüştür. Benimsenen bu politikayla birlikte Norveç Refah Devleti toplumsal huzur, adalet ve sosyal güvenlik ile toplumsal yardımlaşmayı kendilerine temel hedef olarak belirlemiştir (Küçüköğlü, Ercan, 2019, s. 2277-2283).

Norveç’in refah ülke modelini benimsemesinin ardından günümüze kadar olan süreçte ülke içerisindeki yaşam standartlarında artış göstermiştir. 2019 yılında Birleşmiş Milletler tarafından ülkeler arasındaki gelir düzeyleri, eğitim durumları ve toplumun beklentilerine dayanarak düzenlenen İnsani Gelişmişlik Endeksi’ne göre Norveç 0,957’lik puanıyla dünyada yaşam standartları bakımından en yüksek değerle en yaşanabilir ülke olarak belirlenmiştir. Ayrıca Norveç 1990 yılından beri yapılan bu araştırmada en yüksek puanı alarak zirvede kalmayı başarmıştır (UNDP, 2019).

3.4.3. Norveç’te Turizm

Norveç ekonomisinde ihracat, temel yapı taşlarından birisidir. Bu sektör genellikle petrol, doğalgaz, balıkçılık ve gemi sektörü üzerine kuruludur. Norveç’in tüm dünyaya ihraç ettiği petrol vb. kaynaklar ülke ekonomisini oldukça ileri bir seviyeye taşımıştır. Ancak ülkedeki iklim koşulları sebebiyle tarımsal faaliyetlerin yapılamaması, tarım sektöründe iş gücü piyasasının yeterli olmaması gibi durumlar Norveç’i ekonomik açıdan kazanç elde edebilecek farklı alanlara yönlendirmiştir. Ancak Norveç’in temel hedefi odaklandığı ve kazanç elde edeceği sektörde ekonomik bakımdan kalkınmayı sağlamaktır. Bundan dolayı sahip olduğu doğal kaynaklar ve coğrafi konumunu göz önüne alarak tüm dünyada bir endüstri haline

gelen turizm sektörüne katılmayı hedeflemiştir (Uludağ İhracatçı Birlikleri Genel Sekreterliği Arge Şubesi, 2017, s.3). Buradaki en önemli özellik Norveç'in turizm sektörüne giriş yaptığı ilk yıllardan bu yana kitle turizminden ziyade doğal ve sürdürülebilir turizm faaliyetlerinden yana olmasıdır. Bu sebeple 1700'lü yıllar Norveç turizm endüstrisinde doğaya dönüş olarak adlandırılmaktadır. Sonrasında ise genellikle soylulardan meydana getirilen yürüyüş grupları oluşturularak farklı rotalara trekking aktiviteleri düzenlenmiştir. Bu sayede turizm faaliyetleri büyük bir hızla yayılmaya başlamış ve aynı zamanda varlıklı bireylerin dışında orta sınıf gelir düzeyine sahip bireylerin de katılım sağlayabileceği turizm etkinlikleri düzenlenmiştir. 1800'lü yıllara gelindiğinde ise Norveç Dağları bir rekreasyon bölgesi olarak ilan edilmiştir. Böylece sadece trekking faaliyetleri düzenlenmeyip daha geniş çaplı organizasyonlara ev sahipliği yapma hakkını elde etmiştir. Ayrıca Norveç dağlarında turizm faaliyetleri bakımından kapsamlı araştırmalar yapılmaya başlanmıştır. Sonuç olarak Norveç dağlarının bir rekreasyon bölgesi haline gelmesi ülkenin turizm sektöründeki gelişimini hızlandırmıştır. Bununla birlikte Norveç'in ilk turizm organizasyonu olarak bilinen Norveç Trekking Derneği (DNT) 1868 yılında kurularak faaliyete geçmiştir.

1800'lü yılların ikinci yarısına gelindiğine ise vapur ve demiryollarındaki ilerlemeler sayesinde Norveç'te yeni bir döneme girilmiştir. Buhar motorlarının geliştirilmesi denizcilik faaliyetlerinin gelişmesinde etkili olmuş ve turizm endüstrisinde fark yaratmıştır. Bu sayede Norveç fiyordları kruvaziyer turizmi için önemli destinasyonlar haline gelmiştir. Norveç turizm endüstrisindeki bu önemli gelişme vapur şirketlerinin kurulmasını sağlamış ve Norveç'e gelen turist sayısını önemli ölçüde arttırmıştır. Tüm bu gelişmeler sayesinde 1800'lü yıllar Norveç turizm endüstrisinde ikinci yeşil dalga olarak tanımlanmaktadır.

1900'lü yıllara gelindiğinde Norveç hükümeti turizm faaliyetlerini yaygınlaştırmak ve herkesin turizm faaliyetlerine katılmasına fırsat vermek amacıyla tatil izni yasallaştırılarak zorunlu hale getirilmiştir. Böylece sadece üst düzey kişilerin değil, yerel halkın da tatil yapma hakkı ortaya çıkmıştır. Bu durum ise

seyahat eden kişi sayısının artmasına olanak sağlamıştır. Norveç turizmindeki bu gelişmelerin tamamı ise üçüncü yeşil dalga olarak isimlendirilmiştir.

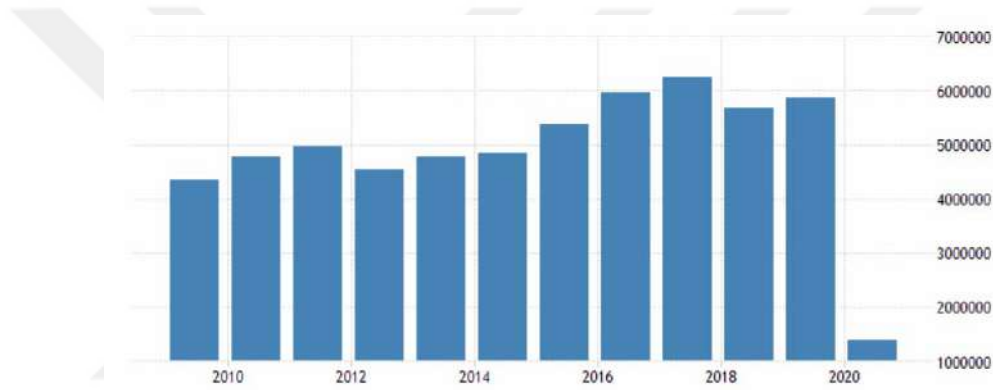
Dünyada birçok ülkenin temel ekonomik kaynağı haline gelen turizm faaliyetlerinin Norveç'te de gelişmesi için 1900'lü yıllara kadar birçok alanda yenilikler yapılmıştır. Ancak ilerleyen süreçte bu durumun devamlılığının sağlanması ve sürdürülebilir olması için turizm ve çevre arasındaki ilişkinin korunması gerçeği ortaya çıkmıştır. Mevcut kaynakların aşırı kullanımına fırsat vermeden hem uzun yıllar devamlılığını sağlanması hem de doğal kaynaklar bakımından yok olmaması için yapılan turizm çalışmaları çevreye duyarlı turizm olarak kabul görmeye başlamıştır (Oall, 2014, s.2563-2565).

Ekonomik açıdan refah seviyesine ulaşan Norveç, toplumun arz ve talep dengesine göre turizm çalışmalarına ağırlık vermeye başlamıştır. Norveç turizm sektörü yerel topluluklar ve bu amaçla kurulan kuruluşlarla birlikte sektörün paydaşlarını meydana getirmektedir. Bu paydaşlardan en kapsamlı olanlarından birisi ise Norveç Turizm Ofisi'dir. Bu bağlamda turizm çalışmalarını desteklemek, denetlemek ve kısa vadede sorunlara çözüm bulmak amacıyla Norveç Turizm Ofisi gibi birçok kuruluş meydana getirilmiştir.

Doğal alanlar bakımından oldukça zengin alanlara sahip olan Norveç, turizm endüstrisinde resmi olarak varlığını 1984 yılında Norveç Turizm Ofisi'ni kurarak başlatmıştır. Norveç hükümeti ve Norveç turizm endüstrisinin çalışmalarıyla kurulan ve aynı zamanda ticari bir kuruluş olan Norveç Turizm Ofisinin hedefi ülkeye giriş yapan yabancı turist sayısını arttırmak ve Norveç'i turizm sektöründe bir marka haline getirerek ülkeyi kalkındırmak olmuştur. Norveç Ticaret ve Endüstri Bakanlığı'na bağlı olarak yürütölen Norveç Turizm Ofisi birçok acenteyi de bünyesine bağlayarak daha kapsamlı bir şekilde turizm faaliyetlerini yürütmeyi başarmıştır (TURSAB, 2005, s. 2-3). Böylece turizm alanında yapılan yenilikler sürdürülebilirlik çalışmaları ile bütünleşme dönemine girmiştir. Bu dönemin ilk resmi faaliyeti ise Birleşmiş Milletler genel sekreterinin teklifi sayesinde ve Norveç başbakanı Gro Harlem Brundtland önderliğinde 1987 yılında meydana gelen Ortak Geleceğimiz (Brundtland) Raporu'dur. Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu (The

World Comission on Environment and Development-WCED) tarafından hazırlanan bu rapor Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'na sunulmuştur. Toplamda 20 farklı ülkenin katılım sağladığı bu etkinlikte, o dönemde hızla artan çevre problemleri nedeniyle çevresel ve ekonomik kalkınma arasındaki dengenin sağlanması ve bu durumun sürdürülebilir hale getirilmesi bir çeşit değişim süreci olarak düşünülmektedir. Sonuç olarak bu rapor Norveç başta olmak üzere birçok ülkedeki sürdürülebilir turizm çalışmalarının temelini oluşturmaktadır (Rosenberg, Lynch, Radmann, 2021, s.2-4).

Grafik 3.5. 2010 Yılı İle 2020 Yılları Arasında Norveç'e Gelen Turist Sayıları



Kaynak: Norway- International Tourism, Number Of Arrivals- 2022 Data 2023 Forecast 1995-2020 Historical (tradingeconomics.com), 2020

Yukarıda belirtilen grafikte 2010 yılı ile 2020 yılları arasında Norveç'e gelen turist sayısı belirtilmiştir. İstatistiklere bakıldığında 2020 haricinde önceki yıllarda Norveç'e gelen turist miktarının oldukça fazla olduğunu ve 2020 yılında keskin bir düşüş yaşadığı ortaya koyulmuştur. Bunun temel sebeplerinden birisi Norveç gibi birçok ülkeyi etkisi altına alan global sorunların seyahat faktörlerini engellemesidir. Dolayısıyla 2020 yılında bireylerin seyahat özgürlüğü kısıtlanınca ülkelere giren turist sayılarında düşüşler yaşanmıştır.

3.4.4. Norveç'te Ekoturizm Faaliyetleri

Norveç'te doğaya dayalı turizm kavramı ilk aşamada geleneksel faaliyetler ile ortaya çıkmıştır. Bu faaliyetler Ren geyiği sürüleri ve bu sürüleri görmek için düzenlenen turlar faaliyetlerdir. Artan turist sayısı ve doğaya dönüş faaliyetleri

kapsamında doğal alanları koruma faaliyetleri de başlatılmıştır. Norveç'te ilk ekoturizm çalışmaları doğa koruma ve yerel halkı bilinçlendirme üzerine yapılmıştır. Ardında doğa temelli turizm faaliyetleri yaygınlaşmıştır. Norveç'te ekoturizm faaliyetleri bakımından en çok tercih edilen faaliyetlerden bazıları macera turizmi, kış turizmi, yerel kültürün yaygınlaştırılmasını hedefleyen kültür turizmidir. Bunun dışında birçok alanda ekoturizm faaliyetleri gerçekleştirilmektedir (Ministry of the Environment, 2020, s.5-16).

3.4.4.1. Norveç'te Kış Turizmi Faaliyetleri

Norveç, Kuzey Avrupa'da yer alması sebebiyle kış mevsiminin hâkim olduğu bölgelerden birisidir. Kış aylarında yoğun kar yağışı görülmesi ve mevsimin süre bakımından uzun geçmesi sebebiyle turizm faaliyetlerinde kış aktivitelerinin yoğun olduğu bölgelerden birisidir.

3.4.4.1.1 Kayak Aktiviteleri (Skiing Activities)

İskandinav Bölgesi'nde bulunan çeşitli mağara çizimlerine göre kayak faaliyetleri yaklaşık 6000 yıllık bir geçmişe sahiptir. İskandinav yarımadasında hâkim olan sert iklim şartları ve don olaylarının meydana gelmesi gibi sebepler ile ulaşım için kullanılabilecek tek aracın kızaklar olduğu bilinmektedir. İlk olarak 1206 yılında askeri birliklerin Norveç iç savaşı esnasında kayak ekipmanlarını kullanarak bölgeler arası seyahat etmeleri ve bu sayede savaşı kazanmaları kayak faaliyetinin Norveç'e bir spor olarak geçiş aşamasını oluşturmaktadır. Ardından Norveç'te birçok kayak merkezi oluşturulmuştur. Bunlar; İsveç'in ilk kayak merkezlerinden birisi olan Geilo Kayak Merkezi, Norveç'in en büyük kayak merkezi olan Trysil Kayak Merkezi, Norveç'in en ekstrem kayak pistlerine sahip olan Hemsedal Kayak Merkezi, Voss Kayak Merkezi, Lillehammer ve Hafjell Kayak Merkezi, Skykampen Kayak Merkezi, Beitostolen Kayak Merkezi, Narvik Kayak Merkezi'dir (Koşan, 2013, s. 295).

3.4.4.1.2. Kros Kayağı

Norveç'te bulunan kayak merkezleri kuzey ülkeleri arasında en çok tercih edilen faaliyet alanları arasındadır. Bu kayak merkezlerinden birisi ise Skimore Oslo

Kayak Merkezi'dir. Oslo şehir merkezine sadece 30 dakikalık mesafede bulunan bu kayak merkezi birçok kış sporunun hem eğitim hem de faaliyet alanıdır. Farklı seviyelerde toplamda 18 adet normal kayak pisti, 11 adet asansörlü kayak pisti, kros kayağı faaliyet alanları ve snowboard gibi farklı kış sporlarına ev sahipliği yapmaktadır. Toplamda 2700 kilometreden oluşan kros kayağı parkurları mevcuttur. Skimore Kayak Merkezi'nde en çok tercih edilen kayak çeşidi ise kros kayağıdır.

İlk olarak 1888 yılında ortaya çıkan kros kayağı alp kayak sporunun farklı bir versiyonudur. Herhangi bir mekanik tesise ihtiyaç duyulmadan yapılan bu spor 5-10 cm kar yığınının olduğu birçok bölgede yapılabilmektedir. Ayrıca alp kayağına göre ayakkabılar kayak takımına parmak ucundan bağlanmaktadır. Böylece topuklar serbest kalarak engebeli alanlarda yapılabilecek manevralar kolaylaştırılmıştır.

Fridtjof Nansen isimli bir kayakçının Grönland'ı doğusundan batısına kayakla toplamda 42 günde geçmesi kros kayağını ortaya çıkartmıştır. 1954 yılında yapılan Oslo Kış Olimpiyatları sayesinde kros kayağı ülke geneline yayılmıştır. Turizm faaliyetlerinin de etkisi ile Norveç'te farklı bir kış sporu olarak değerlendirilmektedir. Ayrıca bu spora özel kayak merkezleri de oluşturulmuştur. (Özaygen, Ülkenli, 2009, s. 67-68).

3.4.4.1.3. Kızakla Kayma

Kızaklı kayak faaliyetleri Sami kültüründen gelen bir faaliyettir. Geleneksel bir faaliyet olması bu kayak çeşidini önemli kılmaktadır. Bu sebeple hem gelenekleri yaşatmak hem de kış sporlarına farklı bir bakış açısı katmak amacıyla kızakla kayma faaliyetleri günümüzde oldukça tercih edilen kış sporları arasındadır. Oslo'da bulunan en büyük kızakla kayma merkezi Korketrekkeren Kayak Merkezi'dir. Bölgenin en popüler kızak pisti burada bulunmaktadır.

3.4.4.1.4. Kayakla Atlama



Fotoğraf 3.30. V Tarzı Tekniğin Uçuş Esnasındaki Kademeleri

Kaynak: Albayrak, 2019, s.25

Kayakla atlama ilk olarak 19. yüzyılın son dönemlerinde yapılmaya başlanılan bir kış olimpiyatları sporudur. Kayakla atlama sporu in-run (atlama rampası), landing (iniş tepesi), take-off (çıkış noktası) ve outrun (durma alanı)dan meydana gelen çeşitli boyutlardaki rampadan aşağıya doğru kayarak ve dengeyi sağlayarak en ileriye atlamayı hedefleyen bir kış sporudur. Bu spor birçok farklı teknik ve yöntem ile yapılmaktadır. 3.30.'da yer alan fotoğrafta kayakla atlama sporunun önemli atlayış biçimlerinden birisi olan V tarzı teknik görülmektedir. Kayakla atlama sporu 1924 yılından günümüze kadar olan süreçte Kış Olimpiyatlarına ve 1925 yılından itibaren FIS Nordic Dünya Kayak Şampiyonası'nda bir kış sporu branşı olarak yer almıştır (Albayrak, 2019, s.25).

3.4.4.1.5. Biatlon



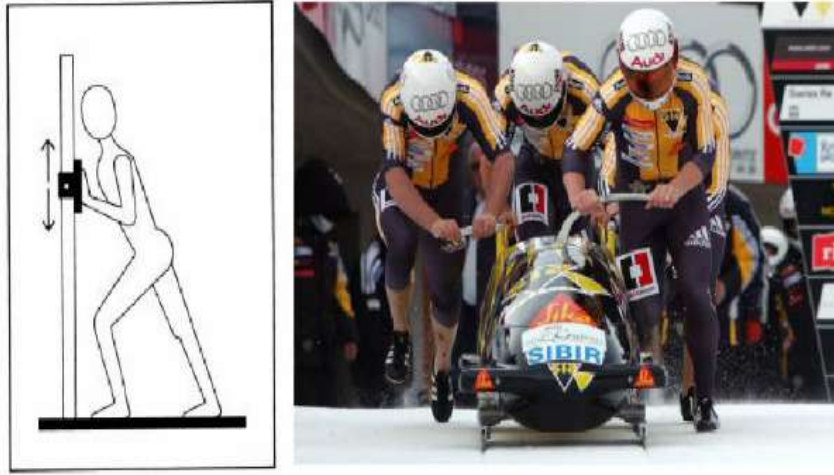
Fotoğraf 3.31. Biatlon

Kaynak: Biathlon Norway Görsel, Stok Fotoğraf ve Vektörleri | Shutterstock, 2021

Norveç'te yapılan bir diğer kış sporu ise Biatlon'dur. Biatlon sporu kros pateni ile tüfekli atışın birleştirildiği bir kış sporudur. İlk olarak 18. yüzyılda İskandinavya Bölgesi'nde ortaya çıkmıştır. Bir grup askerin İsveç ve Norveç sınırında devriye gezerken hızlı hareket etmeleri ve aynı anda silah kullanmaları gerekmiştir. Hava şartlarından dolayı kızaklarla ulaşım sağlayan askerler kızak ile silahla ateş etme faaliyetlerini bir araya getirerek Biatlon sporunu meydana getirmişlerdir. Biatlon sporu engebeli parkurlarda uygun görülen atış mesafesindeki hedefe ateş etmeyi içermektedir. 3.31'de Biatlon sporunun atış ve hareket aşamaları gösterilmiştir.

Biatlon faaliyetleri Amerika Birleşik Devletleri'nin Squaw Valley kentinde 1960 yılında düzenlenen kış oyunları olimpiyatında ilk defa katılım sağlayarak olimpiyat etkinliği seçilmiştir. Bu sayede Biatlon sporu birçok ülke tarafından tanınmıştır. Biatlon faaliyetlerinin kış sporlarından birisi olarak tanınmasının ardından bu spora özel engebeli pistler hazırlanmış ve ekipmanları temin edilmiştir. Ardından Biatlon eğitimlerine başlanarak kayak faaliyetlerine farklı ve geleneksel bir boyut kazandırılmıştır (Laaksonen, Jonsson, Holmberg, 2018, s. 2).

3.4.4.1.6. Bobsleigh Skeleton (İskelet Kızağı)



Fotoğraf 3.32. Bobsleigh Aktivitesinden Bir Görüntü

Kaynak: Left: body posture while performing the Bob start test (BST). Further... | Download Scientific Diagram (researchgate.net), 2021

Bobsleigh sporu, kızağa benzeyen ve bir çeşit özel kar aracı olarak tasarlanmış, eğimli ve dar parkurlarda yapılan bir kış sporudur. İlk olarak İsviçre’de bulunan Bobsleigh kış sporu günümüzde İskandinav ülkelerinde aktif bir şekilde yapılan bir spordur. Teknolojik gelişmeler ile doğrudan bağlantılı bir spor olması birçok kişi tarafından tercih edilme sebebidir. Bobsleigh kızağı altında 2 adet çelik paten bulunan ve kontrol mekanizması bir direksiyon ile sağlanan bir araçtır. Toplamda 4 kişinin bulunduğu araç dar ve engebeli parkurlarda hızla hareket ederek hedefine ulaşmaktadır (Dabnichki, 2015, s. 436-437).



Fotoğraf 3.33. Bobsleigh Skeleton (İskelet Kızağı) Aktivitesinden Bir Görüntü

Kaynak: Olympic luge/bobsled/skeleton: The essential guide | MPR News, 2021

Dünyanın ilk kayma sporlarından birisi olarak kabul edilen Bobsleigh Skeleton kış sporudur. Sporcu sadece gövdesini kaplayacak şekilde tasarlanmış olan küçük ve ince bir kızakla buz ile kaplanmış kanalların içerisinde son hızla kaymaktadır. Diğer kayak faaliyetlerinden en büyük farkı ise kızakın üzerinde yüzükoyun bir pozisyonda yatarak kayılmasıdır (Mosey, 2014, s. 63).

3.4.4.2. Kuzey Işıkları /Aurora Borealis Turizmi

Kuzey Avrupa'da birçok bölgede Aurora Borealis turizmi (kuzey ışıkları turizmi) yapılmaktadır. Finlandiya Laponya'sından sonra 21. yüzyılın ilk yıllarında kuzey ışıkları ve bu bölgelere yapılan turlar bakımından gelişen ülkelerden birisi de Norveç'tir. Kutup dairesinin üçüncü büyük kenti olan Tromso ve Norveç'in kuzeyinde bulunan ve ülkenin en soğuk şehri olarak bilinen Finnmark eyaleti kış turizmi bakımından turistler tarafından tercih edilen destinasyonlar arasında yer almaktadır. Bölgede köpek kızağı turları, kar safarileri, at ve Ren geyiği ile yapılan çevre turları ve Ren geyiği çiftlikleri gezileri düzenlenmektedir (Heimtun, Tuulentie, Jóhannesson, 2015, s.15-20).

Norveç'te kuzey ışıkları turizmi için oldukça geniş imkanlar sağlanmaktadır. Norveç'in kuzeyinde bulunan Svalbard Havaalanı, Harstad / Narvik Havaalanı, Bodø Havaalanı, Alta Havaalanı ve Tromsø Havaalanı kuzey ışıklarının bulunduğu

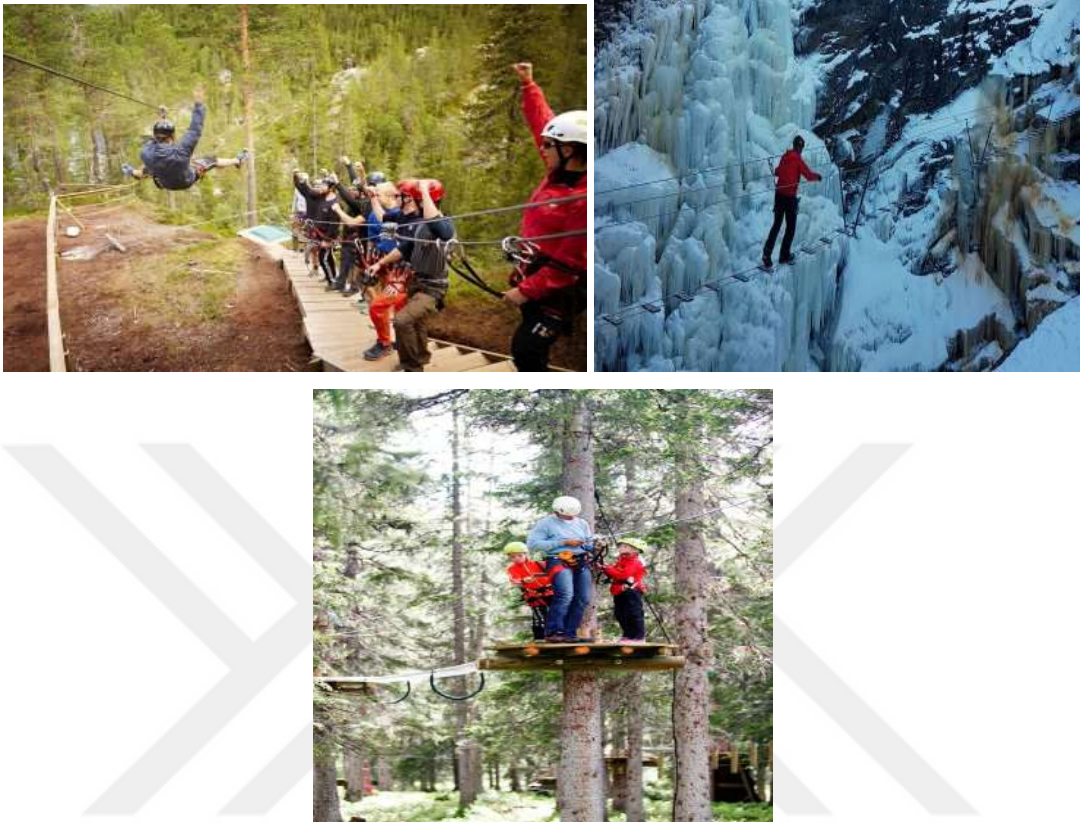
bölgelere erişim sağlamaktadır. Norveç'te Arktik Okyanusu'na bağlı olan Svalbard Takımadaları kuzey ışıkları turizminde en çok ziyaret edilen alanlardandır. Svalbard Takımadası manyetik kutup bölgesinin altında olması sebebiyle kuzey ışıklarının en net görülebildiği yerler arasında yer almaktadır. Kuzey ışıkları turlarına katılım sağlayan kişiler sadece kuzey ışıkları değil aynı zamanda bölgede nadir görülen kutup aylarını ve balinaları izleme turlarına da katılım sağlayabilmektedir (Fanning, 2019, s.1).

3.4.4.3. Macera Turizmi

Norveç'te macera turizmi oldukça tercih edilen turizm faaliyetleri arasında yer almaktadır. Norveç'e bağlı bir takımada olan ve aynı zamanda %60'ı buzullarla kaplı olan Svalbarb, macera turizmi faaliyetleri için en uygun destinasyonlardan birisidir. Takımadada, denize uzaklığı 1600 metreden fazla olan buzullarla kaplı dağlar ve 160'tan fazla fiyord bulunmaktadır. Takımada sahip olduğu el değmemiş doğası sebebiyle özel seyir turları için oldukça tercih edilen noktalardan birisidir. Ancak macera turizmi için uygun doğal yapıya da sahiptir. Özellikle yüksek dağlarda kış aylarında yapılan trekking, telemark kayağı, scooter turları vb. faaliyetler yer almaktadır. Burada yapılan trekking ve diğer faaliyetler, iklim şartları ve coğrafi şartlar sebebi ile oldukça zorlu parkurlarda yapılmaktadır. Bu sebeple bu spor faaliyetleri macera turizmi faaliyetleri içerisinde yer almaktadır (Gyimóthy, Mykletun, 2004, s.10-13).

Norveç toplumu boş zamanlarını temeli doğaya dayanan etkinlikler yaparak geçirmeyi tercih etmektedir. Ancak günlük hayatta sahip olunan boş zaman kavramı bu faaliyetleri gerçekleştirmek için yeterli değildir. Bu sebeple bireyler konaklama alanlarına yakın, şehir merkezlerinde bulunan ancak doğal alanlar içerisinde yapabilecekleri faaliyetlere ihtiyaç duymuşlardır. Bu durum da tırmanış parklarının inşa edilmesine sebep olmuştur. 2000'li yıllarda inşa edilmeye başlanan tırmanış parkları hızla çoğalarak gelişmiştir. Açık hava rekreasyonlarına yeni bir bakış açısı getiren tırmanış parkları her yaşta kişiye hitap edecek şekilde tasarlanmaktadır. Bireylerin yaş ve fiziksel özelliklerine göre zorluk derecesine sahip tırmanış parkları günümüzde ailelerin en çok tercih ettiği faaliyetler arasında yer almaktadır.

3.4.4.3.2. Rypetoppen Macera Parkı (Rypetoppen Adventurpark)



Fotoğraf 3.34. Rypetoppen Macera Parkında Yapılan Etkinlikler

Kaynak: Holiday and leisure- Rypetoppen Adventurepark, 2021

Bir diğerk park ise Rypetoppen Macera Parkı'dır. Norveç'in İsveç sınırına yakın olan Teveldalen Bölgesi'nde bulunan macera parkı Norveç'in en büyük tırmanış parkurlarından birisidir. Macera kampında 3.34.'te yer alan tırmanış etkinlikleri için hazırlanmış toplamda 22 parkur ve 28 zip-line hattı bulumakta ve bunun dışında ağaç, kaya tırmanışı Via Ferrata (kayalıklara monte edilmiş demir merdivenler ile yapılan tırmanış) parkuru faaliyetleri için 15 tırmanma parkuru bulunmaktadır. Ayrıca bölgede bulunan Brudesløret Şelalesi'nde kano ve rafting faaliyetleri de yapılmaktadır (Fossgard, Fredman, 2019, s.4-5).

3.4.4.3.3 Oslo Skimore Climbing Park ve Oslo Klatrepark Tırmanış Parkı (Oslo Skimore Climbing Park and Oslo Klatrepark Climbing Park)

Oslo tırmanma parkı Norveç'in başkenti olan Oslo kentinde yer almaktadır. Oslo şehir merkezine 30 dakikalık mesafede bulunan her iki park da aktif olarak kullanılan tırmanış sahalarındandır. Her yaşa ve seviyeye uygun olarak tasarlanmış olan tırmanış parkı diğer tırmanış noktalarından yanı sıra 100 metrelik zip-line hattına sahiptir. Tırmanış faaliyetleri dışında çeşitli temalarda bisiklet turları, trekking turları, tren gezileri, tekne turları da bulunmaktadır. Oslo Skimore ve Klatrepark parklarının kuruluş amaçlarından bir tanesi belirli ölçütlerde ekoturizm ve macera turizmüne ait olan faaliyetlere toplumdaki her bireyin kolayca ulaşarak, bunları deneyimlemesini sağlamaktır. Kurulan bu parklar sayesinde doğa sporlarının ülke genelinde aktif bir şekilde yapılması sağlanmaktadır (Oslo Guide, 2021).

3.4.4.4. Bisiklet Turizmi



Fotoğraf 3.35. Norveç'in Trondheim Kentinde Bir Bisiklet Asansörü

Kaynak: Matias, Virtudes, 2020, s. 143

Sürdürülebilir hayatı benimsemiş olan toplumlarda çevreye olumsuz etki bırakmayan enerji ve ulaşım kaynakları tercih edilmektedir. Bisiklet en güvenilir ve doğa dostu ulaşım aracı olarak bilinmektedir. Norveç, bisikletin ulaşımında önemli bir yere sahip olduğu ülkeler arasındadır. Kış mevsiminin hâkim olduğu ülkede yapılan tüm spor faaliyetleri mevcut hava şartlarına göre uyarlanmaktadır. Bisiklet sürüş

faaliyetleri de bunlardan birisidir. Norveç'teki kış bisiklet parkurlarından en çok tercih edilen Geilo ve Trysil parkurlarıdır.

Norveç, kentsel alanlarda bisiklet kullanım hareketliliğinin artırılması ve kentsel sürdürülebilirliğin geliştirmesi konusunda etkili bir strateji tasarlamıştır. Norveç ulaşım politikaları sürdürülebilirlik kavramı ile birleştirilerek bisiklet turizmini desteklemektedir. Bu sayede Norveç'te sürdürülebilirlik faaliyetlerini desteklemek amacıyla birçok bisiklet yolu yapılmıştır. Bu amaçla yapılan ilk faaliyetlerden birisi bisiklet asansörüdür. 3.35.'te görülen bisiklet asansörü 1993 yılında Norveç'in Trondheim şehrinde tasarlanmıştır. CycloCable olarak adlandırılan bu sistemin temel amacı bisiklet kullanımını engelleyebilecek dik yokuşlar, engebeli araziler gibi tüm faaliyetleri ortadan kaldırarak halkın her şartta günlük hayatta ulaşımını bisiklet kullanarak yapmasını sağlamaktır. Coğrafi konumu sebebiyle dağlık bir bölge olan Norveç şehirlerindeki kentsel yamaçları aşmak için tasarlanan bu sistem halk tarafından ilgi görerek aktif bir biçimde kullanılmaktadır (Matias, Virtudes, 2020, s. 140-148).

3.4.4.4.1. Dağ Bisikleti

Son yıllarda macera turizminin artış gösterdiği İskandinavya Bölgesi'nde en çok tercih edilen faaliyetlerden birisi de dağ bisikletidir. Özellikle Norveç'in engebeli ve dik arazisinde yapılan bu faaliyet, macera turizmi faaliyetlerine katılım gösteren ziyaretçiler için en çok tercih edilen etkinliklerden birisi haline gelmiştir. Norveç'te toplamda 14,242 km uzunluğunda 3129 adet dağ bisikleti parkuru bulunmaktadır. Kendi arasında zorluk seviyelerine göre sınıflandırılan bu parkurlar son dönemde ekoturizm faaliyetleri arasında en çok tercih edilen etkinliklerdendir. Norveç' in en çok tercih edilen dağ bisikleti rotaları ise; Viken Parkuru (1360 Km), Innlandet Parkuru (984 Km), Nordland Parkuru (1150 Km), Buskerud Parkuru (1238 Km), Vestland Parkuru (406 Km), Oppland Parkuru (929 Km), Telemark Parkuru (934 Km), Hedmark Parkuru (854 Km), Vestfold Og Telemark Parkuru (531km), Møre Og Romsdal Parkuru (534 Km) , Oslo Parkuru (322 Km), Rogaland Parkuru (230km), Hordaland Parkuru (229km), Østfold Parkuru (439), Akershus Parkuru (755 Km), Trøndelag Parkuru (414 Km), Yelefoldu Parkuru (609km), Sogn Og

Fjordane Parkuru (226 Km), Ağder Parkuru (286 Km), Troms Parkuru (414 Km), Sør-Trøndelag Parkuru (402 Km), Aust-Agder Parkuru (132 Km), Nord-Trøndelag Parkuru (142 Km), Austagder Parkuru (78 Km), Troms Og Finnmark Parkuru (103), Vestland Fylke Parkuru (38 Km), Vestagder Parkuru (97), Vestfold Og Telemark Parkuru (119 Km), Finnmark Parkuru (113 Km), Viken Fylke Parkuru (39 Km), Ostfold Parkuru (5 Km) ‘dur.

Bisiklet turizminin bölge şartlarına uyum sağlayarak dağ bisikleti turizmine dönüşmesi ve birçok kişi tarafından tercih edilmesi sayesinde dağ bisikleti maratonu oluşturulmuştur. Norveç'in Oppland eyaletinde bir kasaba olan Lillehammer’de her yıl Birkebeinerrittet isminde bir dağ bisikleti maratonu yapılmaktadır. Yaklaşık 10.000 katılımcıya sahip olan bu dağ bisikleti maratonuna 2019 yılında 17.000’den fazla yarışmacı katılım sağlamıştır (Trail biking in Norway (trailguide.net) 2021).

3.4.4.5. Kruvaziyer Turizmi (Cruise Tourism)

Ülkelerin ekonomik anlamda gelişmelerini sağlayan turizm çeşitlerinden diğeri kruvaziyer turizmidir. Bir istihdam ve gelir kapısı olarak görülen bu turizm çeşidi deniz temelli turizm çeşitlerinden biri olup aynı zamanda denize yakın olan şehirlerin de turizm faaliyetlerine katkıda bulunmaktadır.

Uluslararası literatürde cruise tourism olarak bilinen kruvaziyer turizmi sadece büyük bir gemiye binerek farklı koy ve limanları gezmek değil, aynı zamanda kıyı bölgelerine yakın olan şehirlerdeki destinasyonları ziyaret etme olarak da tanımlanmaktadır. Kruvaziyer gemiler beş yıldızlı lüks bir otelin sahip olduğu tüm imkanlara sahip olan gemilerdir. Diğer büyük gemilerden farkı ise tamamen gezginler için dizayn edilmesidir. Bu gemilerle genellikle uzun mesafeli ve süreli seyahatler planlanmaktadır. Birçok ülkede kruvaziyer turizmine karşı talep günden güne artış göstermektedir. Bu ülkelerden birisi ise Norveç’tir. Norveç fiyordlarını ziyaret etmek isteyen turistler çoğunlukla deniz yolu ile ulaşım sağlayarak kruvaziyer gemileri tercih etmektedir.

Norveç fiyordlarında ve kıyı şeridinde kruvaziyer gemilerinin güvenli bir şekilde yelken açmasını sağlayan 67.000’den fazla ada bulunmaktadır. En uzun

fiyord 200 kilometreye kadar uzanmaktadır. Norveç'te bulunan Geirangerfjord ve Nærøyfjord fiyordları 2006 yılında UNESCO Dünya Kültür Mirası Listesi'nde en iyi muhafaza edilen yer olarak değerlendirilmiştir. Bölgedeki en popüler alanlar fiyortlar, North Cape, Spitsbergen, Lofoten Adaları ve Oslo'ya kadar uzanan sahil şerididir. Ayrıca Oslo diğer İskandinav ülkeleri ile birlikte Baltık Seyir Güzergahlarına dahil edilerek birçok kruvaziyer seyahatinin uğrak noktası haline gelmiştir (Cruise Norway Manual, 2008, s.5).

Norveç'in kruvaziyer turizmi için en çok tercih edilen rotalarından birisi Svalbard Takımadası'dır. Arktik Okyanusu'nda yer alan ve Norveç'e bağlı olan takımadanın idari anlamda merkezi Longyearbyen şehridir. Adaları çoğunlukla Rusya ve Norveç kullanmaktadır. Svalbard takımadalarının %60'ı buzullardan meydana gelmekte olup bölgede birçok dağ ile fiyord bulunmaktadır. Bu sebeple Kuzey Avrupa'da kruvaziyer turizmde önce gelen duraklar arasındadır (World Wide Fund for Nature, 2004, s. 4-11).

Norveç'in kruvaziyer turizmde tercih edilen diğer rotalarından birisi olan Geiranger köyüdür. Yaklaşık 250 nüfuslu olan köy Norveç'in batı kesiminde yer almaktadır. Bu köyün en büyük özelliği ise UNESCO Dünya Miras Listesi'nde bulunan Geiranger fiyordunun burada bulunmasıdır. Norveç'in en çok ziyaret edilen kruvaziyer rotalarından birisi olarak kabul edilen fiyord 2014 yılından bu yana ziyaretçi sayısı her yıl %5 oranında artış göstermektedir. Ziyaretçi sayısı 2018 yılında ise bir milyonu aşmıştır. Büyük yolcu gemileri ile Geiranger fiyordunu görmek için gelen ziyaretçiler, burada ortalama 1-2 gece konaklayarak bölgedeki destinasyonları ziyaret etmektedir (Guti'errez, Babri, 2020, s. 399-403).

3.4.4.6. Yaban Hayatı İzleme Turizmi (Wildlife Watching Tourism)

Turizm literatüründe yaban hayatı izleme turizmi son dönemin en çok ilgi gören turizm çeşitlerinden birisidir. Doğal yapısı ve sahip olduğu faunası bakımından birçok ülkeden ayrılan Norveç'te yaban hayatı izleme turizmi çalışmaları hızla devam etmektedir. Özellikle sadece Norveç'in Svalbard gibi bölgelerinde görülen kutup ayısı, fok balıkları vb. izleme turları oldukça ön plandadır. Dünyada kutup ayıları Rusya, ABD(Alaska), Grönland ve Norveç'te bulunan hayvan türüdür. Nadir

bulunduğu için nesli tükenmekte olan hayvanlar arasında yer almaktadır. Yaban hayatı izleme turizmi kapsamında kutup ayılarını izleme turizmi de ortaya çıkmıştır. Bu turizm çeşidi zarar verme ve tüketme amacı olmadan kutup ayılarını doğal ortamlarında fotoğraflama ve bu yolla etkileşim kurma olarak da tanımlanmaktadır. Kutup ayılarını görmek için düzenlenen turlar çoğunlukla haziran ve eylül aylarındadır.

Doğa temelli turizm faaliyetlerinden birisi olarak adlandırılan yaban hayatı izleme turizmi sayesinde safariler, kuş gözlemciliği ve balıkçılık turlarına talepler artmıştır. Svalbard Bölgesi'nde bulunan kutup ayıları sadece belirli zamanlarda görülebilen ve zorlu şartlar altında izlenilebilen hayvanlar arasında olması sebebiyle düzenlenen tur ve organizasyonlar sınırlıdır (Dybsand, 2020, s. 1-3).

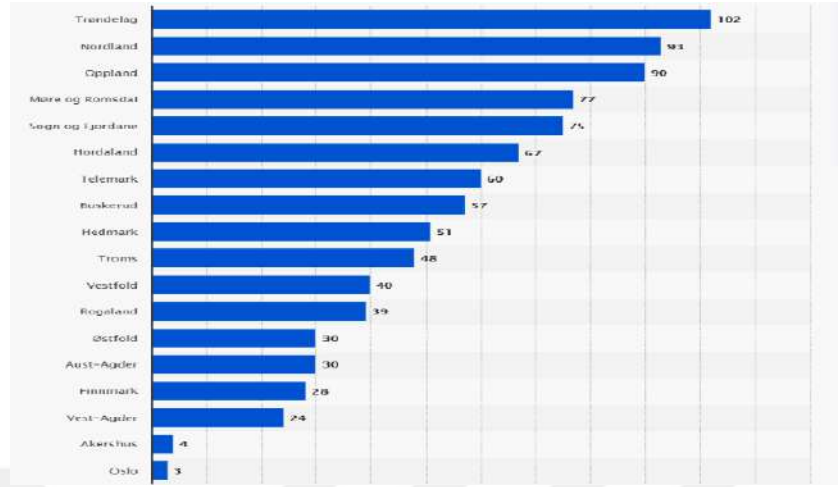
3.4.4.7. Kamp ve Karavan Turizmi

Kamp-karavan turizmi Norveç'te ilk olarak 1920'li yıllarda başlamıştır. Ardından 1930'lu yıllarda otobüs, tren ve bisiklet gibi ulaşım araçlarını kullanarak seyahat eden kişiler nehir, göl veya deniz kenarlarında çadırla tek gecelik konaklamalı seyahatler yapmaya başlamıştır. Ardından kamp alanlarının oluşturulmasıyla Norveç'teki kamp etkinlikleri daha güvenli hale gelerek yaygınlaşmaya başlamıştır. Araba kullanımının yaygınlaşması ile birlikte kamp etkinlikleri de hızla artmıştır. Bu durumu desteklemek amacıyla 1907 yılında kurulan Kraliyet Otomobil Organizasyonu (KNA), 1924'te Norveç Otomobil Federasyonu (NAF) ve 1928 yılında ise Sürücüler Temperance Derneği (MA) kamp alanlarının geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması için iyileştirme çalışmalarını finanse etmişlerdir. Çalışmalar kamp faaliyetlerinin ülke genelinde boş zaman kavramını doğal alanlarda geçirmek için bir etkinlik olarak düzenlenmesinde etkili olmuşlardır. Norveç toplumunda araba kullanımının artması kısa çalışma saatleri ile birlikte birleşerek aile içinde özgür bir şekilde yaşama imkânı sağlamıştır. Böylece şehirden uzaklaşma ve doğal alanlarda vakit geçirme faaliyetleri hız kazanmıştır.

Bu durumun bir çıktısı olarak 1960 yılından itibaren çeşitli kamp alanları açılmaya başlamıştır. Bu kamp alanlarından en kapsamlısı ise Kuzey Avrupa'nın en büyük kamp alanı olan Oslo yakınlarındaki Bogstad kamp alanı kurulmuştur.

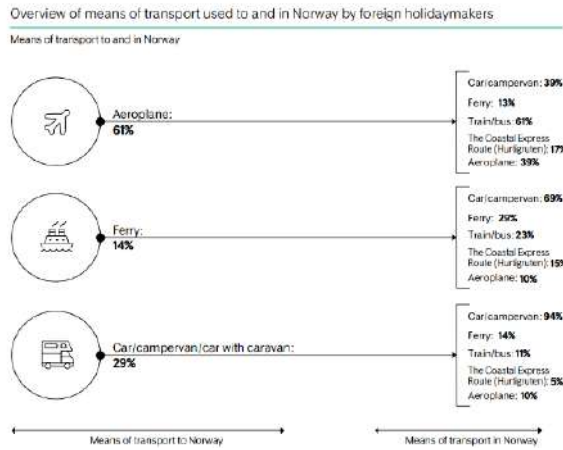
Norveç'te 1964 yılında 387 kamp alanı varken bu sayı 1972 yılında 532'ye yükselmiştir. Kamp faaliyetleri arttıkça aranan nitelik ve ihtiyaçlar da artış göstermiştir. Bir ormanda konaklamak isteyen ve aynı zamanda konfor arayan aileler için küçük kabinler tasarlanmıştır. Böylece karavan turizmi ortaya çıkarak kamp faaliyetleri ile birleştirilmiştir. 1970'li yılların başlarında 15.000'den fazla kabin inşa edilerek hizmete açılmıştır. 2019 yılına gelindiğinde ise 3.6.'da belirtildiği üzere Norveç'in farklı bölgelerinde özel işletmeler vasıtasıyla açılan kamp bölgeleri haricinde devlet eliyle açılan toplamda 918 kamp alanı kurulmuştur. Ayrıca genellikle su kenarlarına inşa edilen kabinlere zamanla çeşitli kısıtlamalar ve düzenlemeler getirilerek kamp-karavan turizmi faaliyetleri devlet tarafından bir sistem oluşturmak amacıyla ele alınmıştır (Østby, 2013, s.288-294).

Kamp ve karavan turizmini uç noktalarda yaşayan Norveç, kamp ve karavanlar için ayrılmış olan özel tesisleri genellikle şehirden uzakta, tamamen doğanın içerisinde kurmuşlardır. Yapılaşmanın olmadığı fiyordların bulunduğu yerlerde, göl, nehir, deniz kenarı olan bölgelerde ve kuzey ışıklarının altında kamp alanları bulunmaktadır. Norveç'te en çok tercih edilen kamp alanlarından bazıları, Lillehammer Kampı, Lovisenberg ile Kampı, Sandvika Fiyord Kampı, Sjøhus Kampı, Moysand Aile Kampı, Geiranger Kampı, Preikwstolen Kampı, Skottevik Ferienser Kampları'dır.

Grafik 3.6. 2019 Yılına Göre Norveç Bulunan Kamp Alanları Sayısı

Kaynak: Norway: number of camping sites by county 2019 | Statista

Yukarıda verilen grafiğe göre 2019 yılında en çok kamp alanı Viking Krallığı'nın şehri olarak bilinen ve aynı zamanda 200 yıl Norveç'in başkenti olan liman şehri Trøndelag şehridir. Norveç'in ortasında yer alan bu şehirde toplamda 102 adet resmi kamp alanı bulunmaktadır. 2021 yılında ise bu veriler artış göstermiştir.

Grafik 3.7. Norveç'te Ulaşım Araçları

Kaynak: Helgebostad, 2019, s. 37

Kamp faaliyetleri ile birlikte artış gösteren bir diğer faktör ise karavan tatilciliğidir. 3.7.'de yer alan verilere göre farklı ülkelerden Norveç'e karavan ile yolculuk yaparak geçiş yapmayı tercih edenler %29 oranındadır. Ancak ülkeye farklı

ulaşım araçları ile giriş yapılımasına rağmen ülke içerisinde karavanla ulaşım sağlayarak tatil yapmayı tercih eden kişiler ise diğer ulaşım araçlarına göre oldukça fazladır (Helgebostad, 2019, s. 31-38). Bu durum da kamp faaliyetlerinin ardında karavan faaliyetlerinin de talep grdğn ortaya koymaktadır.

3.4.4.8. Balıkçılık Turizmi



Harita 3.12. Norveç Denizi Balıkçılık Faaliyetleri Ekolojik Bölgesi

Kaynak: The International Council for the Exploration of the Sea (ICES), 2019, s. 2

Turizm faaliyetleri, destinasyonun bulunduğu iklim ve coğrafi şartlara göre Őekil almaktadır. Özellikle kıyı bölgelerde ekonomik anlamda refaha ulaşmayı sağlayan yapı taşlarındandır. Norveç’te yapılan turist balıkçılığı turizmi de bu faaliyetlerden birisidir. 1990’lı yıllarda önem kazanan turist balıkçılığı Norveç turizm pazarının temel turizm faaliyetleri arasındadır.

Norveç Denizi iki ayrı su havzası olan Norveç ve Lofoten havzalarını kapsamaktadır. Bununla birlikte denizdeki sıcak su akıntısı, bölgede ılık su akışını sağlamaktadır. Norveç, Avrupa’nın kuzeyinde olmasına rağmen sıcak su akıntısı sayesinde birçok balık popülasyonunun yaşamını elverişli durumdadır. Bu sayede hem turizm bağlamında hem de ticari balıkçılık faaliyetleri açısından önem

kazanmıştır. Özellikle Norveç bölgesine özgü olan Norveç somonu ülkenin simgesi haline gelmiştir.

Ticari balıkçılık dışında turizm balıkçığının ekonomik anlamda daha fazla katkı sağladığı yapılan birçok çalışma sayesinde ortaya koyulmuştur. Bu bakımdan bir balığın turist tarafından yakalanması ile ticari bir balıkçı tarafından yakalanması arasında ekonomik değer açısından 10 kat fark olduğu ve turistin daha fazla ekonomik kazanç sağladığı ortaya koyulmuştur. Norveç'te balıkçılık faaliyetlerini yapabilmek ve bu bağlamda faaliyetler düzenleyebilmek için temel koşul balıkçılık lisansıdır. Bu lisansa göre tur vb. balıkçılık faaliyetleri için kiralanen veya satın alınan gemi sayıları kontrol edilmektedir. Ayrıca bölgedeki balıkçılık faaliyetlerinin sürdürülebilirliği açısından devlet tarafından balıkçılıkta kota sistemi uygulanmaktadır. Her geminin avlanma vb. faaliyetleri gerçekleştirmesi için bir kotası bulunmaktadır. Devlet tarafından verilen bu sınırı aştığı zaman gemi ticari anlamda balıkçılık faaliyetlerinde bulunması yasaktır (Monkness, Gjøsæter, Mikkelsen, Lagaillarde, 2011, s. 1-2).

3.12'de yer alan haritada Norveç Denizi'nde belirlenmiş olan Balıkçılık Faaliyetleri Ekolojik Bölgesi yer almaktadır. Balıkçılık turizmi bakımından Norveç'in en kuzeyinde bulunan Finnmark tercih edilen bölgeler arasındadır. Bununla birlikte Tromso ve Norveç'in Barents Denizi kıyısı vizon balinalarının göç güzergahındadır. Bu sebeple yılın belirli dönemlerinde vizon balinaları, mavi balinaları, kambur balinaları, yüzgeçli balinaları, beyaz gagalı yunuslar gibi diğer balina ve yunus türlerini görmek için çeşitli seyir turları düzenlenmektedir (The International Council for the Exploration of the Sea, 2019, s. 1-8). Bununla birlikte fiyordlarda Fiyordda Buz Balıkçılığı (Ice Fishing on The Fjord), Rehberli Balıkçılık (Fishing with Guide), Drevja Nehrinde Somon Balık Avı (Fishing For Salmon in Drevja River), Özel Yat Balıkçılık Gezisi Private (Yacht Fishing Cruise) vb. isimlerle turlar düzenlenmektedir (Norway Sea Fishing Holidays | Sportquest Holidays, 2021).

3.4.4.9. Çiftlik Turizmi

Kırsal turizmin bir alt kolu olarak ortaya çıkan ekolojik tarım turizmi olarak da adlandırılan çiftlik turizmi, ekolojik tarım faaliyetleri ile turizm faaliyetlerinin bir araya gelmesi sonucu oluşan turizm çeşidi olarak değerlendirilmektedir. Kırsal turizmin oldukça rağbet gördüğü bir ülke olan Norveç'te çiftlik turizmi faaliyetleri gelişmekte olan turizm çeşitleri arasındadır (Engeset, Heggem, 2015, s.2-5).

Kırsal turizme ve doğal kaynaklara olan talep artışı turizm pazarında çeşitlenmeyi sağlamıştır. Değişen turizm pazarı ve talepler doğrultusunda kitle turizmine olan ilginin azalarak kırsal ya da doğa temelli yapılan faaliyetlere artan ilgi, kırsal turizm faaliyetlerinde büyümeye gidilmesine yol açmıştır. Ayrıca ziyaretçilerin daha çok şehirden uzak ve doğal alanlara yakın bölgelerde konaklama isteği Norveç'te çiftlik turizminin ortaya çıkışını desteklemiştir. 2004 yılında Tarım Bakanlığı, çeşitli kırsal turizm kuruluşları ve Norveç Turizm Kurulu'nun da dahil olduğu bir ortaklık, Norveç'te bulunan kırsal turizm paydaşlarını harekete geçirmiştir. Bu sebeple kırsal alanlarda sunulan turizm hizmeti bir endüstri haline getirilerek çiftlik turizmi desteklenmiştir.

Çiftlik turizmi ilk aşamada bir çeşit konaklama türü olarak değerlendirilse de ilerleyen süreçte çiftçilik faaliyetlerini de kapsamaktadır. Bunlar bir çiftçinin günlük hayatında yapmış olduğu tarım faaliyetleri, hayvan bakım faaliyetleri vb. işlerden oluşmaktadır (Jervell, Loureiro, 2005, s. 453-458).

Ayrıca Norveç'te bulunan çiftlik otellerini tek elden yönetmek adına bazı kuruluşlar meydana getirilmiştir. Burada temel amaç çiftlik evlerine mesleki açıdan destek olmak ve onları turizm pazarında bir pay elde edebilmek için geliştirmektir. Aynı zamanda birçok tarım ve hayvancılık faaliyetlerini içeren kurs imkânı da sunan kuruluşlar, çiftlik otellerin ve yeşil hayat kavramının ulaşabileceği kitleyi en üst seviyeye çıkartmak için birçok okula bahçe imkânı sunmaktadır. Bu kuruluşlar, yetişen neslin tarımsal faaliyetleri öğrenmesi ve doğadan kopmaması için çeşitli çalışmalar yürütmektedir (Inn på tunet Norge (innpatunet.no), 2021).

Nordigard Blossom iftlik Oteli (Nordigard Blossom Farm House)



Fotoğraf 3.36. Nordigard Blossom Farm

Kaynak: THE HALL | blossom (nordigardblossom.com), 2021

Nordigard Blossom Farm, Norveç'in ortasında Vågå isimli bir bölgede bulunan bir çiftlik otelidir. Vågå bölgesinin en eski çiftliği olarak bilinen çiftlik oteli 17. yüzyıldan beri hizmet vermektedir. Otelin bulunduğu konum bölgenin en yüksek dağı olan Jotunheimen'i ve Rondane Milli Parkı'nı görme fırsatı sunmaktadır. Otelin bulunduğu alan oldukça geniş tarım arazilerine ve otlaklara sahiptir. Burada konaklayan ziyaretçiler tarım ve hayvancılık hususunda birçok faaliyet yapma imkanına sahiptir. 3.36'da yer alan fotoğrafta Nordigard çiftlik evinin görüntüsü ve odalarının iç dizaynı gösterilmiştir. Ortamın sıcaklığını ve samimiyetini temsil etmesi sebebi ile çoğunlukla ahşap ürünler kullanılmıştır (THE HALL | blossom (nordigardblossom.com), 2021).



Fotoğraf 3.37. Flatheim Farm House (Flatheim Çiftlik Oteli)

Kaynak: Gaularfjellet üzerinde Flatheim- Gaularfjellet Flatheim, 2021

Flatheim Farm House, Viksdalen Vadisi'nde bulunan bir çiftlik evidir. Viksdalen Şelalesi'ne 10 dakikalık yürüyüş mesafesinde olan çiftlik evinin bulunduğu bölgede balıkçılık, kayak, dağ bisikleti vb. aktiviteler yapılabilmektedir. Ayrıca gelen ziyaretçilerin çiftlik evine ait olan hayvanlar ile ilgilenebilmeleri için özel alanlar oluşturulmuştur. 3.37.'de Flatheim çiftlik evinin görünümü yer almaktadır. Çiftlik evinde gerçekleştirilmesi planlanan aktivite ve çalışmalar için evin etrafında büyük bir arazi hazırlanmıştır. Bu arazide çiftlikte yer alan hayvanlara bakım vebisiklet sürme faaliyetleri vb. aktivitelerin yapılması planlanmaktadır.



Fotoğraf 3.38. Dønhaug Gjestegard Farm House (Dønhaug Gjestegard Çiftlik Oteli)

Kaynak: Dønhaug Gjestegard- Uskedalen, Kvinnherad tatil evi- Fjord Norveç (fjordnorway.com), 2021

Norveç'in 2. büyük fiyord olan Hardangerfjord'un bulunduğu bölgede yer alan çiftlik evi 2003 yılından bu yana yenilenerek hizmet vermektedir. Burada dağ bisikleti, trekking vb. faaliyetler yapılabilir (Dønhaug Gjestegard- Uskedalen, Kvinnherad tatil evi- Fjord Norveç (fjordnorway.com), 2021).

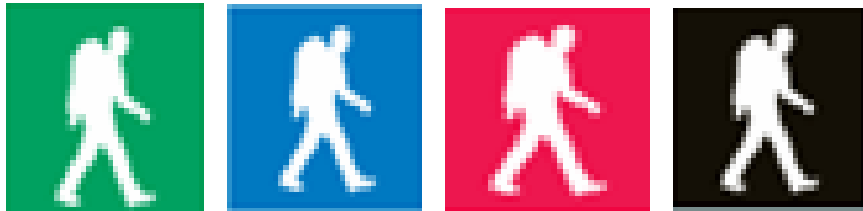


Fotoğraf 3.39. Tjonnas Farm Stay (Tjonnas Çiftlik Oteli)

Kaynak: Tjonnas Farm Stay, Rental Sauland (gites.fr),2021

Tjonnas Farm Stay Norveç'in güneybatısında bulunan Telemark Bölgesi'ndeki Sauland'da yer alan bir çiftlik evidir. Çiftlik evine gelen ziyaretçiler burada hayvanlarla ilgilenebilir aynı zamanda tarımsal faaliyetlere katılım sağlayabilir. Ziyaretçiler elde ettikleri ürünleri tüketerek hem sağlıklı hem de doğal beslenme imkanına sahip olmaktadır. 3.39'da yer alan fotoğrafta Tjonnas çiftlik evinin bir odası ve bu çiftlik evinin dışarıdan görünümü yer almaktadır. Oldukça sade ve doğal bir görünüme sahip olan çiftlik evi çoğunlukla ahşap ürünlerin kullanımı ile inşa edilmiştir (Tjonnas Farm Stay, Rental Sauland (gites.fr), 2021).

3.4.4.10. Norveç'te Doğa Yürüyüşleri



Fotoğraf 3.40. Norveç Doğa Yürüyüşü Zorluk Seviyeleri

Kaynakça: www.sognefjord.no/en/WHERE-TO-STAY/, 2021

Norveç'te yürüyüş faaliyetleri en çok tercih edilen doğa aktivitelerinden birisidir ve zorluk derecesine göre birçok yürüyüş rotası bulunmaktadır. Parkur zorlukları belirlenen renkler ile kategorize edilmiştir. 3.40.'da yer alan fotoğrafta belirtildiği üzere, parkurların renklerini ve zorluk seviyelerini belirten işaretler verilmiştir. Yeşil renkli parkurlar very easy (çok kolay), mavi renkli parkurlar easy (kolay), kırmızı renkli parkurlar more demanding (daha zorlu), siyah renkli parkurlar demanding (zor) şeklinde isimlendirilmektedir. Yeşil renkli parkurlar deneyim gerektirmeyen kısa yürüyüşlerdir. Bunlar kısa patikalardan oluşmaktadır. Mavi renkli parkurlar orta seviyede yürüyüşçülere uygun güzergahlardır. Ara sıra kısa eğimli yollar bulunmaktadır. Kırmızı renkli parkurlar deneyimli yürüyüşçüler için geçerli olan kayalar ile kaplı yamaçlardan, dik yamaçlardan ve sulak arazilerden geçen parkurlardır. Siyah renkli parkurlar ise yürüyüş konusunda deneyimli ve eğitilmiş bireylere uygun parkurlardır. Bu parkurları tercih eden kişilerin harita ve pusula bilgisine sahip olması gerekmektedir. Oldukça dik ve kayalıklardan meydana gelen zorlu bir arazi üzerinde yürüyüş yapılmaktadır (www.sognefjord.no/en/WHERE-TO-STAY/, 2021).

3.4.4.10.1. Büyük Şelale Yürüyüşü (Utladalen, Årdal – The Great Waterfall Walk)



Fotoğraf 3.41. Utladalen, Årdal – The Great Waterfall Walk Yürüyüş Alanı

Kaynak: Vettisfossen Waterfall • Hiking Route» outdooractive.com, 2021

Büyük Şelale Yürüyüşü, Utladalen Vadisi'nde bulunan 275 metrelik serbest düşüşüyle Norveç'in en yüksek şelalelerinden birisi olan Vettisfossen şelalesinin bulunduğu alanda yapılmaktadır. 3.41.'de yer alan fotoğrafta Utladalen Şelalesi

görülmektedir. Norveç'in en güzel manzaralarını içeren bu yürüyüş rotasında, Utladalen Peyzaj Koruma Alanı ve Jotunheimen Milli Parkı'nın yaklaşık 300 km²'lik koruma alanı ile birleşen yürüyüş rotası ve birden fazla parkur bulunmaktadır. Oldukça dik bir arazi olsa da birçok trekking grubu tarafından tercih edilen bir rotadır. Yerel bir rehber eşliğinde yürüyüş yapılmaktadır. Büyük Şelale Yürüyüşü parkuru zorluk derecesi olarak mavi renkli parkurlardan birisidir (Potthoff, 2005, s.91-92).



Harita 3.13. The Great Waterfall Walk Parkuru

Kaynak: www.sognefjord.no/en/WHERE-TO-STAY/, 2021

3.4.4.10.2. Pulpit Rock (Preikestolen)

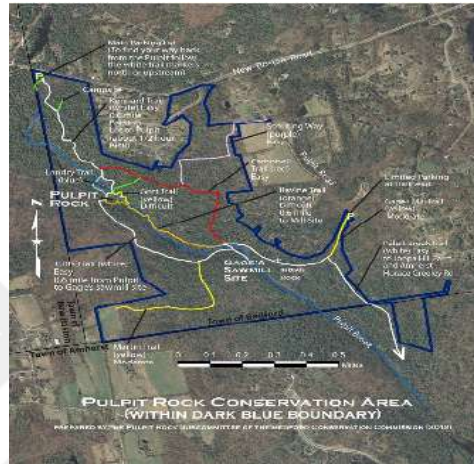


Fotoğraf 3.42. Pulpit Rock Parkuru

Kaynak: 14 Best Hikes in Norway to Put on Your Bucket List - Earth Trekkers, 2021

Norveç'in en popüler yürüyüş rotalarından birisi Pulpit kayalarına yapılan yürüyüşlerdir. Deniz seviyesinden 597 metre yükseklikte olan Pulpit Rock birçok kuş

gözlemciliği faaliyetlerine ve yürüyüş turlarına ev sahipliği yapmaktadır. İşaretli parkur sistemi ile birden fazla yürüyüş rotasının bulunduğu alan 338 dönümlük bir arazi üzerine yerleşmiş olan ve birden fazla şelale, ormanlık alan ve sulak arazilerden meydana gelen bir doğa harikasıdır. 3.42.'de yer alan fotoğrafta Pulpit Rock parkurunun ziyaretçiler tarafından tercih edilen ve fotoğraf çekim alanı olarak belirlenen yer görülmektedir.



Harita 3.14. Pulpit Kayasında Farklı Zorluk Seviyelerindeki Yürüyüş Parkurları

Kaynak: Pulpit Rock Conservation Area- Piscataquog Land Conservancy (plcnh.org), 2021

3.14.2'de verilen haritada Pulpit Rock parkurunun yürüyüş güzergahları gösterilmektedir. Bu güzergahta belirtilen renkler rota içerisinde oluşturulmuş farklı yürüyüş alanlarıdır.

- Romsdalseggen Sirtı (Romsdalseggen Ridge)



Fotoğraf 3.43. Romsdalseggen Rıdge Yürüyüş Güzergahı

Kaynak: 14 Best Hikes in Norway to Put on Your Bucket List- Earth Trekkers, 2021

Norveç'in Møre og Romsdal eyaletinde yer alan Romsdalseggen Rıdge (Romsdalseggen Sirtı), 10.3 kilometrelik bir yürüyüş rotasıdır. Kısa ama zor bir yürüyüş rotası olan Romsdalseggen Sirtı çoğunlukla yaz aylarında tercih edilen bir yürüyüş rotasıdır. Kısa bir yürüyüş rotası olmasına rağmen 970 metrelik yüksekliğe kadar ulaşan güzergâh dik ve engebeli bir araziden meydana gelmektedir. Güzergahta kırmızı renkte T harfi ile işaretler bulunmaktadır. Bu işaret sistemi her yürüyüş rotasını birbirinden ayıran bir sistemdir.

- Raudmelen – Idyllic Panorama Walk (Raudmelen – Idyllic Panorama Yürüyüşü)



Harita 3.15. Raudmelen Rotası Haritası

Kaynak: Balestrand to Raudmelen • Hiking Route» outdooractive.com, 2021

Norveç'in Vestland eyaletinin bir köyü olan Balestrand'da yer alan Raudmelen parkuru 4 kilometreden oluşan ancak zor bir parkur olarak değerlendirilen yürüyüş parkurlarından biridir. Parkurun en kalabalık sezonu mayıs ve ekim ayları arasındadır. Yürüyüş yapılacak rota boyunca çeşitli noktalarda manzarayı seyretmek amacıyla banklar bulunmaktadır. Bu da Raudmelen Rotası'nı farklı yapan özelliklerden birisidir. Seviye bakımından zor bir yürüyüş rotasıdır. 3.15.'te verilen haritada Raudmelen yürüyüş güzergahının haritası verilmiştir. Yürüyüş rotasının başlangıç bölümü son bölümüne göre daha kolaydır. Rotanın sonuna gelidikçe zorluk seviyesi artmaktadır.

- Diğer Yürüyüş Rotaları

Flatbrehytta Hiking Route –7,5 km, Nesahaugen Hiking Route- 6 km, Fuglefjellet Hiking Route- 5km, Bergefjellet Bergefjellet – Toppenhytta Hiking Route- 6 km , Bjørgahaug Hiking Rotute- 1165m, World Of Mountain Pastures Hiking Route – Stølsheimen Nature Preserve – 36 km, The Heritage Hike To Fresvik-Jordalen Hiking Route- 17km, Åsen – Nuken – View To Fjords And Sogndal Hiking Route- 2,5 Km, Bjørgåsen – Aurland – Fjord View Walk Hiking Route- 0,5 km, Hovsåsen Hiking Route – Panorama Vik- 9 km, Ryten And Kvalvika Beach Hiking Route- 8,7 km, Svolvaer Fløya And Svolvaergeita Hiking Route- 5km, Stetind Hiking Route- 10km, Trolltunga Hiking Route- 28 km, Reinebringen Hiking Route- 3km (14 Best Hikes in Norway to Put on Your Bucket List - Earth Trekkers, 2021).

3.4.4.11. Norveç'te Milli Parklar

Norveç coğrafyasının %60'ı dağlık arazi, sulak alanlar ve bataklıktan meydana gelmektedir. Ekilebilir alanın oldukça az olduğu bu ülkenin %37'si ise ormanlık alanlardan meydana gelmektedir. Sürdürülebilirlik ilkelerine göre yaşam standartlarını düzenleyen Norveç, var olan bu ekosistemin yok olma tehlikesi altına girmemesi için resmi olarak koruma altına alınması gerektiği kanaatine varmıştır. Bu sebeple ilk olarak 1904 yılında Norveç Dağ Turu Birliği (DNT) koruma planlaması yapılmaya başlanmıştır. Yürütülen kampanya ve çalışmalar neticesinde resmi olarak 1962-1963 yılları arasında milli park kavramı ortaya çıkararak koruma alanları

belirlenmiştir. Ardından Norveç hükümeti doğal alanların korunması hususunda takibinin yapılması adına Doğa Koruma Konseyi'ni kurmuştur. Konseyin kurulmasından sonra Norveç'te koruma altına alınması gereken rotalar belirlenmeye başlanmıştır. Yapılan tüm koruma çalışmalarının ardından günümüzde, Norveç'te 40 tanesi anakarada 7 tanesi ise Svalbard takımadasında olmak üzere toplamda 3000'den fazla tane korunan alan ve milli park bulunmaktadır (Haukeland, 2011, s. 10-15). Bunlar; Jotunheimen Milli Parkı, Forlandet Milli Parkı, Nordvest-Spitsbergen Milli Parkı, Rondane Milli Parkı, Ånderdalen Milli Parkı, Blåfjella–Skjækerfjella Milli Parkı, Breheimen Milli Parkı, Børgesfjell Milli Parkı, Dovre Milli Parkı, Dovrefjell–Sunndalsfjella Milli Parkı, Færder Milli Parkı, Femundsmarka Milli Parkı, Folgefonna Milli Parkı, Forollhogna Milli Parkı, Fulufjellet Milli Parkı Gutulia Milli Parkı, Hallingskarvet Milli Parkı, Hardangervidda Milli Parkı, Indre Wijdefjorden Milli Parkı, Jomfruland Milli Parkı, Jostedalsbreen Milli Parkı, Junkerdal Milli Parkı, Låhku Milli Parkı, Langsua Milli Parkı, Lofotodden Milli Parkı, Lierne Milli Parkı, Møysalen Milli Parkı, Lomsdal–Visten Milli Parkı, Nordre Isfjorden Milli Parkı, Øvre Anárjohka Milli Parkı, Øvre Dividal Milli Parkı, Øvre Pasvik Milli Parkı, Raet Milli Parkı, Reinheimen Milli Parkı, Rago Milli Parkı, Saltfjellet–Svartisen Milli Parkı, Reisa Milli Parkı, Rohkunborri Milli Parkı, Sassen–Bünsow Arazisi Milli Parkı, Seiland Milli Parkı, Sjunghatten Milli Parkı, Skarvan ve Roltdalen Milli Parkı, Sør-Spitsbergen Milli Parkı, Stabbursdalen Milli Parkı, Van Mijenfjorden Milli Parkı, Varangerhalvøya Milli Parkı, Ytre Hvaler Milli Parkı'dır (Norway's national parks (norgesnasjonalparker.no), 2021).

3.4.4.11.1. Rondane Milli Parkı (Rondane National Park)

1962 yılında kurulan Rondane Milli Parkı, Norveç'in ilk milli parkı olma özelliğine sahiptir. Norveç'in Hedmark ve Oppland şehirlerinin ilçesi olan Innlandet Bölgesi'nde yer almaktadır. 1962 yılında milli park ilan edildikten sonra 2003 yılında yapılan genişletme faaliyetleri sonucunda 963 km²'ye kadar uzanmaktadır. Milli park ren geyiklerinin geçiş güzergahı üzerinde bulunması sebebiyle ren geyiklerine ev sahipliği yapmaktadır. Milli parkurda birçok yürüyüş rotası bulunmaktadır. Milli parkın içerisinde Rondvatnet Gölü yer almaktadır. Kurak bir arazisi olan milli parkta birçok vahşi hayvan yaşam sürmektedir. Bunlar geyik,

vaşak, misk öküzü, karaca, kurt ve ayılardır. Milli parkın içerisinde birden fazla zorluk seviyesine göre derecelendirilmiş yürüyüş parkurları bulunmaktadır. Bunlar; Ulafossen Yolu, Rondvassbu-Storrenden Yolu, Mysusaeter – Peer Gynt Cabin Yolu, Illmannhoe Yolu, Hogronden Yolu, Spranget-Rond-Doral Yolu'dur. Milli parkın içerisinde huş ağacı ormanı ve liken bitkisi ile kaplı alanlar bulunmaktadır (Kerguillec, Sellier, 2015, s.18-22).

3.4.4.11.2. Nordvest-Spitsbergen Milli Parkı (Nordvest-Spitsbergen National Park)

Svalbard Takımadası'nda bulunan yedi milli parktan bir tanesi olan Nordvest-Spitsbergen Milli Parkı 1973 yılında kurulmuştur. Milli park Svalbard Ren geyiği türüne, kutup tilkisine, deniz aygırlarına, kutup ayılarına ve birçok kuş popülasyonuna ev sahipliği yapmaktadır. Bir ada üzerinde yer alan milli parkta 16.000 tür bitki türü saptanmıştır.

Milli parkın en önemli özelliklerinden birisi Svalbard Ren geyiğine ve kutup tilkisine ev sahipliği yapmasıdır. Diğer bir özelliği ise 17. yüzyıldan günümüze kadar ulaşmış balina avcılığı istasyonlarına sahip olmasıdır. 5300 km²'lik bir koruma alanına sahip olan milli parkta dört farklı noktada kuş koruma alanı bulunmaktadır. Burada pufla ördeği ve midye kazlarının ve deniz kuşlarının yaşam alanları oluşturulmuştur. Bu alanların dışında parkın büyük bir bölümü buz ve kar ile kaplıdır (Veisten, vd., 2015, s.488).

3.4.4.11.3. Forlandet Milli Parkı (Forlandet National Park)

Forlandet Milli Parkı Norveç'te bulunan Svalbard Takımadaları'nda yer almaktadır. 1973 yılında oluşturulan milli park Prins Karls Forland Adası'nın tamamını kapsamaktadır. Ayrıca adanın etrafındaki denizi de kapsayan milli park toplamda 616 km² büyüklüğünde kara parçası ve 4031 km² büyüklüğünde deniz alanından meydana gelmektedir.

Milli parkın en önemli özelliklerinden bir tanesi tarihte balina avcılığının yapıldığı bölgelerden birisi olmasıdır. Parkın içerisinde birçok endemik kuş türü yer almaktadır. Ayrıca Forlandet Milli Parkı, kuş ve kuşların yaşam alanlarını koruma

için çalışan sivil toplum kuruluşlarından meydana gelen Birdlife International ortaklığı tarafından çeşitli kuş popülasyonları için önemli bir saha olarak nitelendirilmektedir. uzey Kutup Tundrası Bölgesi'nde yer alan Forlandet Milli Parkı'nda toplamda 9 tanesi nadir bulunan 93 adet vasküler bitkiye rastlanmıştır (Westergaard, Hagen, vd., 2013, s.4).

3.4.4.11.4. Jotunheimen Milli Parkı (Jotunheimen National Park)



Fotoğraf 3.44. Galdhøpiggen Zirvesine Yürüyüş



Fotoğraf 3.45. Besseggen Sırtı

Kaynak: Explore Norway's Jotunheimen National Park- Life in Norway, 2021

Jotunheimen Milli Parkı, 1980 yılında Norveç'in güneyinde bulunan Jotunheimen dağlık bölgesinde yer almaktadır. 1151 km² lik bir alanı kaplayan milli park aynı zamanda Norveç'in en yüksek dağı olan Galdhøpiggen Dağı'nı da sınırları içerisinde bulundurmaktadır. Oldukça dağlık bir arazi üzerinde kurulmuş olan milli

parkta birçok yürüyüş parkuru bulunmaktadır. Çoğunlukla Galdhøpiggen Dağı'nın zirve noktalarına düzenlenen doğa yürüyüşleri ve kayak turları bulunmaktadır. Norveç dağcılık faaliyetlerinin merkezi noktalarından birisi olan Jotunheimen Milli Parkı avcılık ve balıkçılık gibi farklı turizm çeşitlerine de ev sahipliği yapmaktadır. 3.44.'te yer alan fotoğrafta Galdhøpiggen zirvesinde gerçekleştirilen yürüyüş faaliyetleri gösterilmektedir. Çoğunlukla kış aylarında aktif olan rota zorluk seviyesi bakımından orta seviyede yer almaktadır.

Milli parkın içerisinde bulunan Besseggen bölgesi Norveç'in en ünlü yürüyüş rotalarından bir tanesidir. Besseggen sırtı olarak da bilinen bölgede toplamda 13 kilometrelik bir yürüyüş parkuru ve birçok göl bulunmaktadır. Her yıl 30.000'den fazla kişi bu bölgedeki yürüyüş rotasını kullanarak göller bölgesine ulaşmaktadır. Ayrıca Norveç'in ulusal manzara rotalarından birisi olan Sognefjellet Dağ Yolu da milli parkın sınırları içerisinde yer almaktadır (Amundsen, 2012, s.30-33).

3.4.4.11.5. Sør-Spitsbergen Milli Parkı (Sør-Spitsbergen National Park)

Svalbard Takımadaları'nda yer alan Sør-Spitsbergen Milli Parkı, Spitsbergen Adası'nın güneyinde yer almaktadır. 1973 yılında kurulan milli park 13.266 km² yüzölçümü ile Norveç'in en büyük milli parkı olarak bilinmektedir. Milli parkın üçte ikisi buzdan meydana gelmektedir. Geriye kalan kısımda ise tundra iklimi görülmektedir. Milli parkta bulunan tatlı su havzaları burada çeşitli kuş türlerine de ev sahipliği yapmaktadır. Bu sebeple parkın içerisinde Bird Life International Birliği tarafından belirlenmiş birçok kuş koruma alanı mevcuttur. Özellikle İsøyane Kuş Koruma Alanı uluslararası öneme sahip bir koruma alanıdır. Milli parkın birçok bölgesinin buz tutması sebebiyle burada kutup ayısı popülasyonuna da rastlanmaktadır. Özellikle buzlanmanın en yoğun olduğu kış aylarında kutup ayısı gözlem turları düzenlenmektedir. (Zagórski, Pókala, vd., 2013, 5-7).

3.4.4.12. Norveç Ulusal Turist Rotaları

Norveç Kamu Yolları İdaresi, 1994 yılında Norveç turizm çalışmalarını desteklemek adına Norveç'te Ulusal Turist Rotaları isimli bir çalışma yürütmüştür.

Bu çalışma neticesinde Norveç'te toplamda 18 rota belirlenerek bu rotalar turistler için birer cazibe merkezi haline getirilmiştir.

3.4.4.12.1. Aurlandsfjellet Rotası



Fotoğraf 3.46. Aurlandsfjellet Rotası

Kaynak: Stegastein Norveç Stok Fotoğraflar & Sogne Fiyordu'nin Daha Fazla Resimleri - iStock (istockphoto.com), 2021

Norveç'in Sognog Fjordane bulunan Aurlandsfjellet 49 km uzunluğunda bir turizm rotasıdır. Bu yolun özelliği ise kış aylarında yoğun kar yağışı sebebi ile kapalı olmasıdır. Ortaya çıkan manzarayı görmek için birçok turist grubu bu noktayı ziyaret etmektedir. Kar yolu olarak adlandırılan bu nokta yaz aylarında ise trafiğe açıktır ancak yine de bulunduğu bölgedeki dağlık alanlarda her mevsimde kar bulunmaktadır. Ayrıca yolun belli bölgelerinde manzara izleme noktaları inşa edilmiştir. Bu sayede turist grupları açısından ziyaret edilmesi kolay olan bölgeler arasında yer almaktadır (Stegastein Norveç Stok Fotoğraflar & Sogne Fiyordu 'nun Daha Fazla Resimleri - iStock (istockphoto.com), 2021).

3.4.4.12.2. Gaularfjellet Rotası



Fotoğraf 3.47. Gaularfjellet'den Bir Görüntü

Kaynak: National Tourist Route Gaularfjellet | Nature Attractions | Sande i Sunnfjord | Norway (visitnorway.com), 2021

Norveç'in Sunnfjord bölgesinden Sogn'a giden güzergahta bulunan bir noktadır. Yol bölgedeki turizm faaliyetlerinin yapıldığı bölge olan Balestrand köyüne kadar uzanmaktadır. Burada bulunan dinlenme ve seyir alanı sayesinde Likholefossen Şelalesi gözlemlenmektedir. Oldukça etkileyici manzaraya sahip olan yol bölgeden geçen birçok kişinin uğrak noktası haline gelmiştir (National Tourist Route Gaularfjellet | Nature Attractions | Sande i Sunnfjord | Norway (visitnorway.com), 2021).



Fotoğraf 3.48. Geiranger-Trollstigen (Saç Tokası Yolu)

Kaynak: UNESCO Geiranger- Trollstigen - Åndalsnes (One way) | Round Trips | Ålesund | Norway (visitnorway.com), 2021

Geiranger, Norveç'in batısında bulunan Trollstigen Bölgesi'nde yer alan bir karayoludur. Saç Tokası Yolu veya Altın Rota olarak da adlandırılan bölge toplamda 11 adet keskin virajdan meydana gelmektedir. Bölgede bulunan Ørnesvingen'den Geiranger fiyorduna kadar uzanan yol birçok turist grubu için durak noktalarından bir tanesidir.

Geiranger Bölgesi'nden Åndalsnes'e uzanan bu rota Åndalsnes kasabasında son bulmaktadır. Dağlarla çevrili olan Åndalsnes kasabası el değmemiş doğal güzellikleri ile birlikte ziyaretçilere eşsiz manzaralar sunmaktadır. 3.48.'de yer alan fotoğrafta Geiranger-Trollstigen yolunun görüntüsü verilmiştir. Oldukça engebeli ve virajlı bir güzergâh olması sebebi ile çoğunlukla engebeli yürüyüşler konusunda deneyimli bireyler tarafından tercih edilmektedir (UNESCO Geiranger- Trollstigen - Åndalsnes (One way) | Round Trips | Ålesund | Norway (visitnorway.com), 2021).

- Hardanger Rotası



Fotoğraf 3.49. Hardanger Bölgesi

Kaynak: The Hardangerfjord in Norway- Fjord Tours, 2021

Norveç'in batısında yer alan bir fiyord bölgesidir. Burada yer alan Hardangerfjord'u dünyanın en uzun 5., Norveç'in ise 2. fiyordudur. Atlantik Okyanusu'ndan başlayarak Norveç'in iç kesimlerine kadar uzanan fiyord 179 km uzunluğunda olup Hardanger Bölgesi'nde yer alan Vestland ilçesine kadar ulaşmaktadır.

Bölgenin bir diğer özelliği ise Norveç'in en önemli meyve kaynaklarından birisi olmasıdır. Frenk üzümü, erik, kiraz, elma, armut gibi meyvelerin yetiştirildiği bölge, Norveç'te meyve üretim faaliyetlerinin %40'ını oluşturmaktadır. Ayrıca bölgede yetiştirilen elmalardan köpüklü elma şarabının üretimi de burada yapılmaktadır. Sahip olduğu eşsiz manzaraları ile birçok turist grubu tarafından ziyaret edilen bir bölgedir (The Hardangerfjord in Norway- Fjord Tours, 2021).

- Atlantic Road Rotası (Atlantik Yol)



Fotoğraf 3.50. The Atlantic Road

Kaynak: Traveling the Atlantic Road in Norway | Moon Travel Guides, 2021

Atlantik Okyanus Yolu dünyanın en ünlü yolları arasında yer almaktadır. Norveç'te bulunan Averøy Adası'nı anakaraya bağlamak amacıyla inşa edilen yol görüntü bakımından ilgi çeken noktalardan birisidir. Toplam uzunluğu 891 metre olan yol toplamda 8 köprüyü barındırmaktadır. 1983 yılında yapımına başlanılan yol toplamda 6 yıl sürmüştür. 3.50.'de yer alan fotoğrafta Atlantik Yolu görülmektedir. 1989 yılında faaliyete açılan yol doğa ile mimarini en uyumlu birleşimi olarak adlandırılmaktadır. 2005 yılında mühendislik harikası olarak seçilen yolun bulunduğu güzergahta balıkçılık, kuş gözlemciliği ve dalış faaliyetleri de yapılmaktadır (Traveling the Atlantic Road in Norway | Moon Travel Guides, 2021).

3.4.4.13. Norveç'te Sürdürülebilir Konaklama

Norveç'te sürdürülebilirlik kavramının yaygınlaşması 1987 yılında WCED tarafından "Ortak Geleceğimiz" adlı raporun yayımlanmasıyla başlamıştır. Norveç'in bir dönem başkanlığını yapan Gro Harlem Brundtland'ın adının verildiği raporda sürdürülebilirlik kavramının geniş bir tanımlaması yapılarak bu kavramın içeriği zenginleştirilmiş olup kalkınma faaliyetleri ile birleştirilmiştir. Bu faaliyetin ardından Norveç'te sürdürülebilir kentsel gelişim başlamıştır. Öncelikle şehir planlamaları yapılırken sürdürülebilirlik kavramıyla birlikte gelen sadeleşme ve doğaya yaklaşma faaliyetleri ile şehrin yoğunluğundan ayrılarak daha yeşil kentler planlanmaya başlanmıştır.

- Kar Oteli Kirkenes (Snowhotel Kirkenes)



Fotoğraf 3.51. Kar Oteli Görüntüsü

Kaynak: Kirkenes Snowhotel - Norveç'te Ice Hotel (uniqhotels.com), 2021



Fotoğraf 3.52. Snowhotel Kirkenes Otelinde Bir Oda

Kaynak: Snow Hotel'de uyuma hakkında- Fjord Travel Norway, 2021

Dünyanın ilk buz oteli olan Snowhotel Kirkenes 2006 yılında hizmet vermeye başlamıştır. Norveç'in kuzeyinde Rusya-Norveç sınırında bulunan Kirkenes kentine 8 km uzaklıkta yer alan otel 20 odadan meydana gelen ve tamamen buzdan yapılmış bir oteldir (Chen, Wang, vd., 2020, s. 5-6). Bu işletme otel dışındaki bölgeyi ziyaret etmek isteyen turistlere de hizmet vermektedir. Otel dünyanın farklı ülkelerinden gelen heykeltıraşlar tarafından 15 tondan fazla buz kullanılarak inşa edilmiştir. En fazla 2 gecelik konaklamaya izin verilen otele ulaşım çoğunlukla Kirkenes kentinden kızaklı köpekler veya kar araçları ile yapılmaktadır. Otele ait olan 18 adet huski köpeği hem otele ulaşımında hem de otele gelen ziyaretçilere fiyord bölgesini ve kuzey ışıklarını göstermek için düzenlenen turlarda kullanılmaktadır. 3.52.'de yer alan fotoğrafta görüldüğü üzere odalarda bulunan yataklar tamamen buz bloklarla kaplıdır. Odada uyumak için bir uyku tulumu ve özel kıyafetler bulunmaktadır. Yıl boyunca faaliyet gösteren otelde ziyaretçiler için birçok etkinlik düzenlenmektedir. Bunlar; kuzey ışıkları turu, huski köpekleri ile kızaklı turlar, Ren geyiği ile kızaklı turlar, kral yengeç safarisi, buzda balık tutma, kar safarisi gibi farklı etkinlikler bulunmaktadır (Snow Hotel 'de uyuma hakkında- Fjord Travel Norway, 2021).

- Canvas Hotel



Fotoğraf 3.53. Canvas Otelde Bir Odanın Dış Görünümü



Fotoğraf 3.54. Canvas Otelde Bir Odanın İç Görünümü

Kaynak: Canvas Hotel – Parlak Bisikletler, Dik Tepeler ve Soğuk Göller (uniqhotels.com), 2021

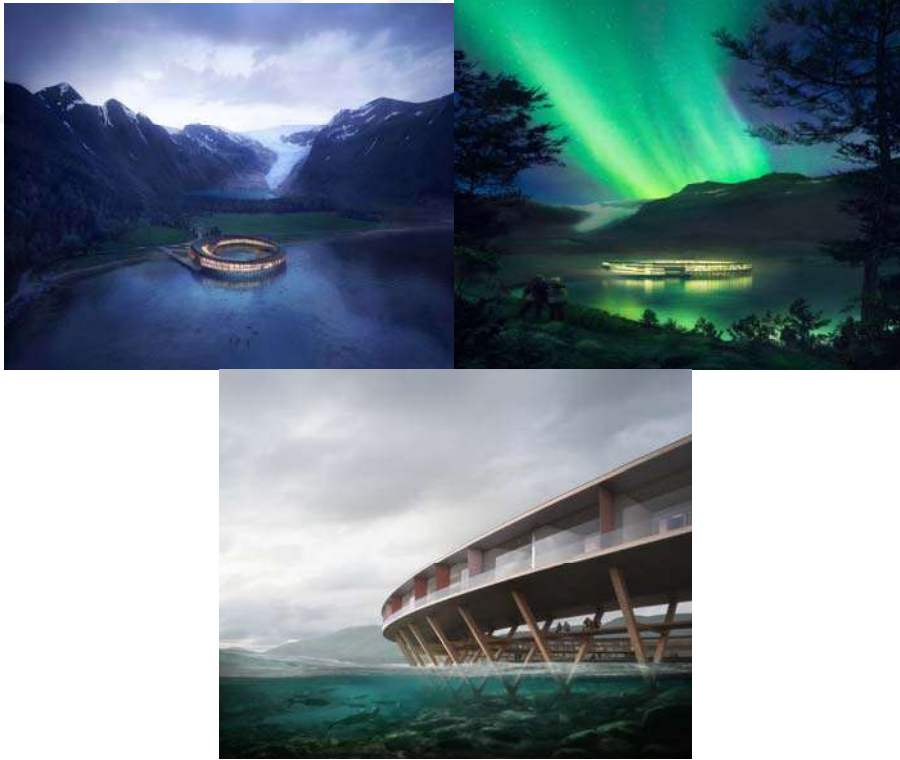


Fotoğraf 3.55. Canvas Otelde Bir Oda

Kaynak: INFORMATION IN ENGLISH- Canvas Hotels (canvasnorway.com), 2021

Norveç'in Telemark şehrine yakın bir bölgede bulunan yarımada da olan Canvas otel 2010 yılında Jan Fasting tarafından inşa edilmiştir. Bir çadır otel olan Canvas otel 3.53.'te görüldüğü gibi Cocoon isimli yuvarlak çadırlarda konaklama imkânı sunmaktadır. En fazla 4 kişinin konaklayabildiği çadırlarda çadırın orta kısmında çadırı kaplayacak büyüklükte bir yatak bulunmaktadır. Tuvalet vb. alanların çadır dışında bulunduğu otelde ziyaretçiler için özel bir sauna bulunmaktadır. Bu saunanın özelliği ise günün belirlenen saatlerinde açık bir şekilde kullanılabilmesidir.

Canvas otelin tercih edilme sebeplerinden diğeri, otele ait bir dağ bisikleti rotasının bulunmasıdır. Hem profesyonel hem de amatör sürücüler için farklı rotalara sahip olan otel birçok bisiklet grubu tarafından sıklıkla ziyaret edilmektedir. Bunun dışında balıkçılık, doğa yürüyüşü ve avcılık faaliyetleri de yapılmaktadır. The Svart Resort



Fotoğraf 3.56.The Svart Resort

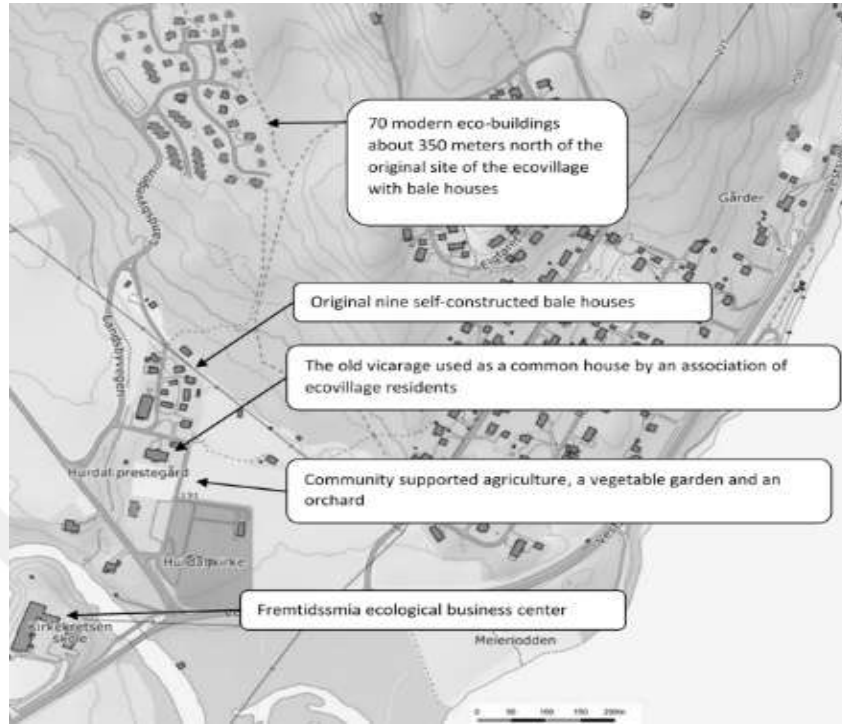
Kaynak: Svart- Snøhetta (snohetta.com), 2021

Kuzey Norveç'te Svartisen buzulunun eteklerinde kurulmuş olan Svart Resort oteli dünyanın ilk powerhouse oteli olarak tasarlanmıştır. Henüz yapım aşamasında olan otel Kuzey Kutup Dairesi'nin hemen üzerinde yer alan Svartisen buzulunun bulunduğu bölgede inşa edilmektedir. Otelin Almlifjellet Dağı'nın yakınındaki sahilden Holandsfjord'a uzanan dairesel yapısı doğada çok daha az yer kaplamasına olanak sağlamıştır. Ayrıca 3.56.2'de yer alan fotoğrafta görüldüğü üzere otelin neredeyse her tarafı cam ile kaplıdır ve bu sayede doğa ile iç içe bir manzara sunmaktadır. Otelin powerhouse olarak adlandırılmasının temel sebebi ise otelin tamamen yenilenebilir enerji sistemi ile yapılmış olmasıdır. Bu sayede enerji atığını sifıra indiren otel aynı zamanda tükettiği enerji miktarından fazla enerjiyi de üretebilmektedir. Otelin inşa edilirken temel hedeflerden birisi bulunduğu bölgenin yapısını bozmadan en az çevresel etkiyi bırakarak sürdürülebilirlik kavramına uygun bir konaklama alanı oluşturmaktır. Ayrıca konaklama sektöründe sürdürülebilirlik çalışmalarına da öncülük eden bir proje niteliğindedir. Otelin bulunduğu konum itibari ile kuzey ışıkları birçok odadan net bir şekilde görülebilmektedir. Bu sebeple kuzey ışıklarını deneyimlemek isteyen kişiler otelde konaklamayı tercih etmektedir. Bölgede yapılabilecek diğer aktiviteler ise fiyort balıkçılığı, kar safarisi, yengeç avı vb. faaliyetlerdir (Svart- Snøhetta (snohetta.com),2021).

3.4.4.14. Norveç'te Ekoköyler

Norveç ekoköy kavramının sonradan aşına olan ülkeler arasında yer almaktadır. Dolayısıyla ülkede ekoköyler yaygın bir biçimde bulunmamaktadır. Bu aşamada toplamda 5 tane ekoköy girişimi ya da ekoköy olma yolunda ilerleyen bölge bulunsa da tam anlamıyla faaliyete geçmiş olan toplamda 2 ekoköy bulunmaktadır.

- Hurdal Ecovillage



Harita 3.16. Hurdal Ekoköyünün Haritası

Kaynak: Temesgen, 2020, s. 23



Fotoğraf 3.57. Hurdal Ekoköyü

Kaynak: Hurdal Ecovillage as an Alternative Ecological Space — Engaging with the world (hyllanderiksen.net), 2021

Hurdal, Norveç'in başkenti olan Oslo kentine 80 km uzaklıkta bulunan bir ekokördür. 1990'lı yıllarda tarımsal faaliyetleri gün yüzüne çıkartmak ve bu faaliyetlerin toplum içerisindeki değerini arttırmak amacıyla meydana gelmiş bir grup tarafından kurulmuştur. Ayrıca Hurdal Norveç'in ilk ekokördür. İlk aşamada 50-60 kişiden meydana gelen bir kooperatif kurulmuştur. Buradaki temel amaç Oslo kentine yakın verimli tarım arazilerine ulaşabilmektir. Ardından Oslo'nun yakınlarında bulunan Hurdal kentinde eski bir çiftlik tarımsal faaliyetleri yapmak ve ekoköy kurmak için gereken deneyimleri sağlamak amacıyla kiralanmıştır. 2002 yılında kiralanılan çiftlikte çalışmalara başlanmıştır. 2003 yılında ise çiftliğin bulunduğu alanda kil, saman ve ahşap malzemelerini kullanılarak 9 adet ev inşa edilmiştir. İnşa edilen evler 3.57.'de yer alan fotoğrafta yer almaktadır. Ekoköyde ilk olarak gıda üretimi ve atık yönetimi hususunda çalışmalar yapılmıştır. Ardından doğal olarak elde edilebilecek olan su ve enerji gibi faktörlerin üretimi ve depolanması konusunda çeşitli planlamalar yapılmıştır. Yağmur sularının toplanması, atık suyun doğal yöntemlerle arıtılması, mevcut olan yeraltı suyunun varlığının ve kalitesinin korunması, yenilenebilir enerji kaynaklarını kullanarak ekoköyün tüm enerji sisteminin oluşturulması ve genel anlamda tüketimi azaltılıp daha basit bir yaşam tarzının oluşturulması hedeflenmiştir (Westskog, Winther, Aasen, 2018, s.7-10). Paranın çoğunlukla kullanılmadığı onun yerine değiş tokuş sisteminin hâkim olduğu bu ekoköyde devamlı olarak yaşayan bireyler de bulunmaktadır. Yapılan evlerden birkaçı köyde düzenli olarak yaşamak isteyen bireylere satılmıştır. Bu sayede ekoköyü ziyaret eden kişiler burada yaşayan kişilere misafir olarak onların yaşam tarzlarını deneyimleme fırsatı bulmaktadır. Ayrıca ekoköyde vakit geçirmek isteyen kişiler için düşük teknoloji hayata alışma sürecini kısaltmak ve bireyleri rahatlatmak için çeşitli kurslar da bulunmaktadır (Temesgen, 2020, s. 9-20).

- Eide Ecovillage



Fotoğraf 3.58. Eide Ekoköyü

Kaynak: Eide Økograd (eideeco.no), 2021

Eide ekoköyü Norveç'in batısında yer alan Vestland eyaletinin Hyllestad kentinde bulunmaktadır. Åfjorden fiyordunun olduğu bölgede yer alan ekoköy çiftçilik ve balıkçılık faaliyetlerinin hâkim olduğu bir köydür. Köyde çiftçilik ve gıda üretimi faaliyetleri aktif bir şekilde yapılmaktadır. Üretilen gıdalar ekoköyde bulunan bir dükkânda ziyaretçiler için satışa sunulmaktadır. Böylece elde edilen gelir, yine tarımsal faaliyetler için gerekli malzemelerin alınmasında kullanılmaktadır. Tarımsal faaliyetlerde oldukça başarılı olan ekoköyde birçok tarım projesi yapılmaktadır. Bunlardan birisi ise yosun yetiştirme projesidir. Bunun dışında elde edilen tarımsal ürünlerden organik bira yapma faaliyetleri de oldukça önem kazanmış bir çalışmadır.

Ekoköyün bulunduğu bölgeye yakın olan şehirdeki okullar yıl içerisinde birçok kez köyü ziyaret ederek öğrencilerine ekoturizm kavramını aşılama çalışmaktadır. Her okul haftalık olarak gezi düzenlemektedir ve her okulun ziyaret ettiği hafta yapacağı etkinlik (tarlada çalışma, kano, balıkçılık, hayvanlarla ilgilenme vb.) programlanmıştır. Program dahilinde bu etkinlikler başarılı bir şekilde gerçekleştirilmektedir.

Eide ekoköyünde günlük hayatta kullanılan birçok şey, doğaya uygun biçimde tasarlanmıştır. Köydeki atık su arıtma faaliyeti tamamen doğal yollarda meydana getirilmiş bir sistemdir. Atık sular çeşitli bitkiler yardımıyla arıtılarak

yeniden kullanılabilir. Böylece hiçbir enerji harcamadan atık su sistemi faaliyete geçmiştir.

Ekoköyde konaklamak isteyen ziyaretçiler için küçük evler tasarlanmıştır. Ekoköyün merkezinde olmayan ve burada yaşayan halktan ayrı bir yerde inşa edilmeye başlanan evler, köyde konaklayarak ekoköy hayatını deneyimlemek isteyen ziyaretçiler için olanak sağlamaktadır. 3.58.'de misafir evleri ve yerli halkın yaşadığı evler yer almaktadır. Ayrıca buraya gelen ziyaretçiler için permakültür, hayvancılık, ahşap tekne yapımı, inşaat ve bakım gibi kurslar bulunmaktadır. Bu kurslar sayesinde ekoköyü ziyaret eden bireyler, inşa edilen küçük kulübelere kalarak hem ekoköy hayatını deneyimleyecek hem de birçok alanda kurs alarak ekoturizm hakkında bilinçli bir turist olarak seyahat edebileceklerdir.

Eide ekoköyü doğa temelli turizm biçiminden ortaya çıkması sebebiyle ziyaretçileri bilinçlendirmek adına birçok rehberli tur düzenlemektedir. Gününbirlik gelen ziyaretçiler için ekoköy ve ekoturizm faaliyetlerine hâkim olan rehberler bulunmaktadır. Bu turlar sayesinde köyde yaşayan halkı rahatsız etmeden ve doğal yapıya zarar vermeden birçok tur yapılabilmektedir (Eide Økogrend (eideeco.no) , 2021).

3.3.4.4.15. Kültür Turizmi

Norveç'te kültür turizmi kapsamında toplumun kültürel ve yerel değerlerinin devamlılığını sağlamak ve bu değerleri farklı toplumlara tanıtmak amacıyla çeşitli faaliyetler yürütülmektedir. Bu faaliyetlerden en önemlisi, Viking topluluklarının yaşam şekillerini, kültürlerini, kıyafetlerini konu edinen etkinlik ve çalışmalar. İskandinav halkı için önemini ortaya koymak ve tarihte unutulmasını önlemek amacıyla Viking topluluklarını tanıtan çeşitli etkinlikler düzenlenerek kültür turizmi faaliyetleri zenginleştirilmiştir.

3.4.4.15.1. Viking Temalı Faaliyetler

8. ve 11. yüzyılları arasında Norveç'te Vikingler olarak adlandırılan kâşif, savaşçı ve akıncı birlikler hüküm sürmüştür. Gelişmiş denizcilik faaliyetleri ile

bilinen Vikingler, Kuzey Amerika kıtasına ilk ayak basan Avrupalılar olarak da bilinmektedir. Ancak Viking çağı geçmiş olsa da Norveç toplumu hala Viking birliklerinin işaretlerini taşımaktadır. Bu sebeple Viking izlerini kendi kültürel değerlerine işleyerek günümüze kadar yaşatmışlardır. Bu bağlamda Viking izlerinin daha belirgin olduğu alanlarda Viking köyleri, müzeleri, pazarları, festivalleri, mahalleleri ve şehirleri oluşturmuşlardır. Böylece hem Viking kültürünü yaşatmış hem de bu kültürü turizmin bir parçası haline getirerek ekonomik anlamda kazanç sağlayarak bu kültürün tanıtımını gerçekleştirmişlerdir.

- Lofotr Viking Müzesi, Borg, Lofoten Adaları



Fotoğraf 3.59. Lofotr Viking Müzesinin Görünümü

Kaynak: <https://blog.norwegianreward.com/wp-content/uploads/2020/03/15-Viking-Places-Lofotr-Vikingmuseum-wikimedia-Gerd-Eichmann-872x620-2.jpg>, 2022

Lofotr Viking Müzesi, Norveç'in Nordland bölgesindeki Lofoten Adaları'nda bulunmaktadır. Müze yapılmadan önce bu bölgenin Viking toplulukları tarafından kullanıldığı bilinmektedir. Bu sebeple bölgede yapılan kazı çalışmaları sonucunda eski bir Viking binasının kalıntılarına rastlanmıştır. Araştırmalar sonucunda bu kalıntıların Lider Ottaru'nun evi olduğu sonucuna varılmıştır. 83 metre uzunluğunda olan bu ev keşfedilen en uzun ev olarak bilinmektedir.

Yapılan çalışmaların sonucunda Viking kalıntılarını tüm dünyaya göstermek amacıyla 2006 yılında kalıntıların bulunduğu alanın amfi tiyatroya dönüştürülmesine karar verilmiştir. Fakat devam eden kazı çalışmalarının ardından Viking dönemine ait farklı türde eşyalar bulunmuştur. Bu sebeple amfi tiyatro yerine bir Viking müzesine dönüştürülmesine karar verilmiştir. Çoğunlukla Viking festivalinin

başlamasıyla beraber ağustos ayının ilk günlerinde ziyaret edilmektedir (Lofotr Vikingmuseum, 2021).

- Oslo Viking Gemi Müzesi



Fotoğraf 3.60. Oseberg Viking Gemi Müzesinde Yer Alan Bir Viking Gemisi

Kaynak: Mazzoli, Giuffrida, Pessione, 2018, s.4

Norveç'in başkenti olan Oslo şehrinin Bygdoy Yarımadası'nda bulunan Viking Müzesi, Viking turizminin başlangıç noktalarından birisidir. Vikingler dönemine ait gemiler ve kullanılan yatak, kızak, at arabası, çadır parçaları vb. birçok eşya burada sergilenmektedir. Müzede sergilenen Tune, Oseberg ve Gokstad gemileri Viking gemileri en çok ziyaretçi alan eserlerdir. Müzenin en ünlü tarihi eseri ise Oseberg Viking Gemisi'dir (Paasche, 2020, s.1).

Norveç'in Vestfold kentindeki Oseberg çiftliğinde bir mezar höyüğünün içinde keşfedilen Oseberg gemisi, 1904-1905 yılları arasında yapılan kazı çalışmaları sonrasında ortaya çıkartılmıştır. MS. 800'lü yıllarda gömülmüş olan Oseberg Viking gemisi günümüze kadar korunmuş en iyi Viking gemisi olarak değerlendirilmektedir. Bu sebeple Oseberg Viking gemisini ziyaret etmek için İskandinav ülkeleri başta olmak üzere birçok ziyaretçi müzeye gelmektedir (Nordeide, 2011, s.1).

- Viking Köyü Njardarheimr



Fotoğraf 3.61. Njardarheimr Viking Köyü

Kaynak: Viking Valley | Norways best,2021

Norveç'in Vestland eyaletinde bulunan Gudvangen bölgesi Viking vadisi olarak adlandırılmaktadır. Bunu temel sebebi ise bölgede bulunan Njardarheimr Viking köyüdür. Njardarheimr 2017 yılında açılan, Viking döneminden günümüze kadar gelmiş olan teknikler kullanılarak yapılan ve tamamen Viking kültürünü, geleneklerini yaşatmak amacıyla inşa edilen bir köydür. Yaşayan kültürel miras olarak değerlendirilen köyde yaz aylarında düzenli olarak yaşayan kişiler bulunmaktadır. Burada yaşayan kişiler Viking döneminde kullanılan kıyafet, eşya vb. malzemelerin aynılarını kullanarak o kültürü canlı tutmayı hedeflemektedir. Vikinglerin 100 yıl önce nasıl bir yaşam tarzına sahip olduklarını deneyimlemek isteyen kişiler Njardarheimr Viking köyüne rehberli turlar düzenleyerek Viking kültürünü yakından takip etmek ve deneyimleme şansına sahip olmaktadır (Viking Valley | Norways best, 2021).

3.4.4.16. Norveç'te Eko-etiket Programları

Norveç, eko-etiket programları bakımından İskandinav Birliği içerisinde aktif bir biçimde yer alan ülkelerden birisidir. İskandinav yarımadasının genelinde kullanılan birçok eko-etiket programını bünyesinde aktifleştirmiştir. Sadece turizm sektörü içerisinde değil, günlük hayatta kullanılan ürünlerin de üretiminden tüketimine kadar olan süreci denetleyerek doğa dostu ürünler olmasını amaçlamaktadır. Bu sebeple birçok eko-etiket programını aktif bir biçimde sürdürmektedir.

3.4.4.16.1. Ormanlıkta Sertifikasyon Onay Programı (The Programme for the Endorsement of Forest Certification, PEFC)



Fotoğraf 3.62. Ormanlıkta Sertifikasyon Onay Programı Logosu

Kaynak: PEFC- Orman Sertifikasyonu Onay Programı - Certifications (controlunion.com), 2021

Günümüzde doğal kaynaklara olan bakış açısı eskiye göre oldukça kapsamlıdır. Özellikle ormanlık alanlara olan ilgi birçok ülkenin ekonomik ve sosyal açıdan farklı çalışmalara imza atmasını sağlamıştır. Bu alanlardan birisi de ormanlık arazilerdir. Var olan ormanlık alanların sürdürülebilirliğini sağlamak ve denetimini yapmak amacıyla çeşitli sertifikasyon programları oluşturulmuştur. Ormanlıkta Sertifikasyon Onay Programı da bu çalışmalardan birisidir (Koçak, Tolunay, Türkoğlu, 2017, s. 51).

90'lı yıllarda sürdürülebilir ormancılık faaliyetlerini desteklemek amacıyla Norveç'te "yaşayan ormanlar" isimli bir proje geliştirilmiştir. Bu projenin temel amacı sürdürülebilir ormancılık fikrini yaymak ve bu bağlamda kriterler

oluşturmaktır. Proje amacına ulaşarak proje 1998 yılında orman endüstrisi ve bu alanda çalışan işçiler, orman sahipleri, çeşitli kamu kurumlarından temsilciler ve tüketiciler tarafından kabul görmüş ve “yaşayan ormanlar standardı” meydana getirilmiştir.

Ormanlık faaliyetleri ile sürdürülebilirlik çalışmalarını bir araya getiren tüm bu faaliyetler neticesinde 1999 yılında Ormanlıkta Sertifikasyon Onay Programı (The Programme for the Endorsement of Forest Certification, PEFC) kurulmuştur. Bu program sayesinde birçok ülkede sürdürülebilir ormanlık çalışmaları tek elden yönetilmiştir. PEFC programının yaygın olarak kullanıldığı ülkeler ise Almanya, İsveç, Finlandiya, Fransa, ABD ve Kanada'dır. 2000 yılında Norveç'te bu ülkeler arasına katılmıştır (PEFC Norway- PEFC - Programme for the Endorsement of Forest Certification, 2021).

3.4.4.16.2. Yeşil Anahtar Sertifikası (Green Key)



Fotoğraf 3.63. Yeşil Anahtar Sertifikası (Green Key) Logosu

Kaynak: Green Key- Certifications (controlunion.com), 2021

Green Key Eko sertifika programı konaklama hizmeti sağlayan birimler ve benzer turizm paydaşları için tasarlanmış bir programdır. Programın amacı sürdürülebilir turizmi konakla işletmeleri ile birleştirerek çevresel açıdan olumlu bir etki yaratmaktır. Ayrıca bu alanda Birleşmiş Milletler Çevre Programı (UNEP), Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü (UNWTO) ve Norveç'te GSTC tarafından ödüllendirilen tek çevre sertifikasıdır.

1994 yılında Danimarka’da başlatılan Green Key hareketliliği 2014 yılında Norveç’te başlatılmıştır. Bu uygulamanın ardından Norveç’te bulunan birçok işletme Green Key programına başvurarak sürdürülebilir otel olarak varlığını devam ettirmiştir. Günümüzde toplamda 66 ülkede 1300’den fazla işletme Green Key sertifikasyonuna sahiptir. Ayrıca Green Key sertifika programı en küresel programlardan birisi olarak bilinmektedir (Hvorfor Green Key? — Green Key (fee.no), 2021).

3.4.4.16.3. Eko-Deniz Feneri (The Eco-lighthouse) Eko-etiketi



Fotoğraf 3.64. Eko-Deniz Feneri Eko-Etiketi Logosu

Kaynak: Certified Eco-lighthouse - Advania AB (cision.com), 2021

The Eco-lighthouse eko-etiket programı The Eco-lighthouse Derneği tarafından geliştirilen bir sertifika programıdır. Norveç başta olmak üzere İzlanda, İsveç, Danimarka ve Finlandiya gibi İskandinav ülkelerinde ön plana çıkan bir programdır. Programın kurulma amacı enerji kullanımı, atık yönetimi ve tedarik sürecinde sürdürülebilirlik faaliyetlerini uygulayarak çevresel anlamda fayda sağlamak, sera gazı emisyonlarını azaltarak gelecek nesillere katkıda bulunmaktır. İlk olarak 1996 yılında faaliyete geçirilen bu projenin ilk sertifikası Hansen & Justnæs isimli ahşap ürünleri fabrikasına verilmiştir. Sertifika programının ardından 2003 yılında The Eco-lighthouse Derneği kurulmuştur. Dernek kurulduktan sonra sertifika işlemleri dernek bünyesinde gerçekleştirilmektedir. Sertifika alan şirketler her 3 yılda bir denetimden geçirilerek sertifika programının esaslarına olan uygunluğu denetlenmektedir. Şartları sağlayan şirketler tekrardan sertifikayı almaya

hak kazanmaktadır. Uygunsuz şartlar içeren şirketler ise sahip oldukları eko-sertifikayı kaybetmektedir (Om oss | Stiftelsen Miljøfyrtårn (miljofyrtarn.no), 2021).

3.4.4.16.4. Norveç Organik Gıda Eko- Etiketi (Ø-Label: Norway – Organic Food Labels)



Fotoğraf 3.65. Norveç Organik Gıda Eko-Etiketi Logosu

Kaynak: organic peaprotein | Vestkorn blog, 2021

1930’lu yıllarda Norveç’teki tarım faaliyetleri organik tarım geliştirilerek biyodinamik tarıma başlanılmıştır. Ancak 1990’lı yıllarda artan çevre sorunları sebebiyle tarımsal faaliyetleri denetleyerek kontrollerini sağlamak amacıyla özel organik sertifikasyon kuruluşu olan Debio organik tarım konusunda çalışmalara başlamıştır. Ardından oluşturulan Norveç Organik Gıda Eko-Etiketi ile Norveç pazarında bulunan tüm organik ürünler bu etiket ile sertifikalandırılarak satışa sunulmaktadır. Norveç Organik Gıda Eko-Etiketi Norveç hükümeti tarafından desteklenerek Norveç Tarım ve Gıda Üretim Kurulu’nca 1995 yılında düzenlenen organik tarımın geliştirilmesine yönelik ilk eylem planının çıkartılmasında öncülük etmiştir. Böylece organik tarım faaliyetleri sıkı bir denetim altında sürdürülerek günümüze kadar devamlılığını sağlamıştır (Schjøth, Løes, 2006, s.188-189).

3.4.4.16.5. AB Çiçeği (The EU flower)



Fotoğraf 3.66. The EU Flower (AB Çiçeği) Logosu

Kaynak: EU Ecolabel - Environment - European Commission (europa.eu), 2021

Avrupa'nın resmi eko-sertifika sı olan EU Flower Programı 1992 yılında Avrupa Komisyonu tarafından kurulmuştur. Buradaki temel amaç farklı türde üretilen birçok ürünü genel bakımdan belirlenen kriterlere uygun bir biçimde üretimden tüketime kadar olan tüm aşamalarda incelemek ve bu ürünün sürdürülebilirlik kriterlerine uygun bir biçimde üretilip üretilmediğine karar vermektir. Avrupa'da birçok ülke The EU Lower Eko-etiket programına dahil olmuştur. Ayrıca Avrupa Birliđi'nde olmayan ancak bu programı aktif bir şekilde kullanan ülkelerin başında Norveç gelmektedir. The EU Flower Programı'nın sembolü çiçektir. Daha yeşil ürün ve hizmeti simgelemektedir (Kralj, Markič, 2008, s.13).

3.4.4.16.6. Diğer Eko-sertifika Programları

- The Global Organic Textile Standard (GOTS (Küresel Organik Tekstil Standardı (GOTS))
- Fairtrade
- Oeko-Tex Standard 100 (Oeko-Tex Standart 100)
- Woolmark

- The Nordic Swan (İskandinav Kuğusu)
- Bra miljöval / the Swedish Falcon (İsveç Şahini)
- NF Environment (NF Ortamı)
- Soil Association (Toprak Birliği)

Norveç'te Ekoturizm Çalışmaları Kapsamında Çıkarılan Yasalar, Sözleşmeler

Norveç ekoturizm çalışmalarını daha sistemli yürütebilmek adına birçok yasa ve sözleşme yürürlüğe koymuştur. Bunun temel sebebi, ekoturizm ilkelerini toplumun doğal hayatı ile birleştirmek ve takibini sağlamaktır.

3.4.4.17. Kamusal Erişim Hakkı

İskandinav ülkelerinde doğal alanların önemi hükümet tarafından oldukça büyüktür. Bu sebeple alınan tüm kararlar halkın doğal hayata ulaşımını engellemeyecek statüde olduğunda hükümet tarafından kabul edilmektedir. Ancak Norveç'te bulunan birçok doğal alanın özel mülkiyeti vardır. Bu sebeple birçok kişi bu alanlara ulaşamamaktadır. Bu durumu ortadan kaldırmak ve toplumun her kesiminden kişinin doğal alanlardan faydalanması amacıyla Norveç hükümeti bu konu üzerine bir düzenleme yapmıştır. 1957 yılında çıkarılan Açık Hava Alanlarına Kamusal Erişim Hakkı Yasası doğal alanların bir kişiye ait olamayacağını ve kültürel mirasın bir parçası olduğu belirtilmiştir. Bu yasaya göre her birey doğal alanlara ulaşma ve bu alanlardan fayda sağlama hakkına sahiptir. Çıkarılan bu yasa temelinde bazı hükümlülükleri barındırmaktadır. Bu hükümleri gerçekleştirdiğiniz takdirde kişinin kamusal erişim hakkı devamlılığını sürdürür. Bu hükümlülüklerin başında doğal alanlara zarar vermemek, 2 gecedan fazla kamp vb. konaklama yapılacaksa mülk sahibi ile iletişime geçmek, bitki ve hayvan formasyonlarının gelişim dönemlerinde dikkatli davranmak vb. gerekçelerdir (Bay-Larsen, Iakovleva, Kharitonova, Didyk, 2012, s.438).

3.4.4.17.1. Norveç Doğa Koruma Yasası

Norveç 1884 yılında ilk doğa koruma alanını kurmuştur. O dönemden günümüze kadar olan süreçte farklı dönemlerde çeşitli doğa koruma yasaları kabul edilmiştir. İlk olarak 1884 yılında bir kayın ormanlık arazisi satın alınmış ve açık hava rekreasyon alanı olarak ilan edilmiştir. Bu düzenlemenin ardından Norveç 1910 yılında ilk doğa koruma yasasını yürürlüğe koymuştur. Ardından 1954 ve 1970 yıllarında bu kanunu yenilemiştir. Son olarak Norveç Doğa Koruma Yasası 2009 yılında yeni bir düzenleme ile şu anki haline getirilmiştir ve Norveç'in en kapsamlı yasası haline gelmiştir. Norveç'te bulunan tüm korunan alanlar bu yasa kapsamında korunmaya devam ederek oluşabilecek tüm çevresel etkiler ve bu konudaki alınabilecek kararlar Norveç Doğa Koruma Yasası kapsamında yapılmaktadır (Bugge, 2018, s. 35).

3.4.4.17.2. Milli Parklar Yasası

1954 yılında çıkartılan Milli Park Yasası Norveç'te milli parkların kurulma sürecini başlatan ilk yasadır. Bu yasa sayesinde Norveç'te sürdürülebilirlik bakımından tehlikede olan, endemik bitki ve hayvan formasyonlarını bünyesinde barındıran ve buna benzer özelliklere sahip olan özel alanlar belirlenerek milli park ilan edilmiş ardından da turizm endüstrisine kazandırılmıştır. Bu yasanın ardından ilk milli park çalışmaları tamamlanarak 1964 yılında İsveç'in güneyinde bulunan Rondane Milli Parkı ülkenin ilk parkı olarak ilan edilmiştir (Lundberg, 2008, s.146-147).

3.4.4.17.3. Doğa Çeşitliliği Yasası

Norveç 2009 yılında doğal kaynaklar korumak ve devamlılığını sağlamak amacıyla oluşturulan kapsamlı ve güncel olan Doğa Çeşitliliği Yasası'nı kabul etmiştir. Bu kanun ile milli parklar konusunda çeşitli düzenlemeler yapılmıştır. Milli parklarda bulunan habitat türüne göre sınıflandırma ve koruma faaliyetleri gerçekleştirilmesi bakımından birçok düzenleme yapılmıştır. Koruma açısından öncelikli türler belirlenerek bu türlerin bulunduğu alanlar milli park olarak nitelendirilmiştir. Ayrıca kentleşmenin ve altyapı bakımından elverişli alanlarda milli

parkın oluşturulmaması gerektiği gibi kararlar da bu kanun ile uygulanmaya başlanmıştır. Bu düzenleme ile Norveç'in sahip olduğu birçok ormanlık alan konumu ve altyapı faaliyetlerinin yoğun olduğu alanlara yakın olması sebebiyle korunan alan statüsüne girememiştir. Özellikle güney Norveç'te bulunan birçok bakir ormanlık alan devlet tarafından koruma altına alınmamıştır (Fauchald, 2018, 392-394).

3.4.4.17.4. Enerji Yasası (1990)

1990 yılında yürürlüğe giren Enerji Yasası ile Norveç'te kullanılan elektrik miktarının büyük bir bölümünü yenilenebilir enerji kaynaklarından sağlanmaya başlanmıştır. Norveç enerji yasasının onaylanmasıyla enerji üretimini serbestleştiren ilk ülkeler arasında yer almıştır (Hopsdal Hansen, 2013, s.1-3).

Birçok Avrupa ülkesinde yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımının artmasıyla birlikte enerji kaynakları bakımından sürdürülebilir bir sistem meydana gelmiştir. Dolayısıyla bu enerji kaynaklarını tek bir çatı altından yönetmek için bir ağ kurulma fikri ortaya çıkmaya başlamıştır. Bye and Hope (2005)'a göre enerji üretim sektörü bir pazardır. Merkezi bir ağ kurularak elektrik üretim ticareti piyasası oluşturulmalıdır. Bu fikre dayanarak 1996 yılında Nord Havuz sistemi kurulmuştur. Bu sistem İsveç ve Norveç ülkeleri arasında enerji üretimi açısından ortak bir güç elde etmesini sağlamıştır. Ardından Litvanya, Danimarka, Estonya ve Finlandiya ülkeleri de bu ağa katılım sağlamıştır. Kurulan sisteme yenilenebilir enerji kaynakları bakımından birçok kaynağa sahip olan bu ülkeler de katıldıktan sonra 2011 yılında İskandinav Bölgesi'ndeki yenilenebilir enerji faaliyetlerinin neredeyse dörtte üçü Nord Pool sistemine dahil olmuştur. Kurulan ağ genişledikçe İskandinav ülkelerindeki yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımı artmakta ve sürdürülebilir bir yaşam için başta enerji olmak üzere birçok faaliyete zemin hazırlanmaktadır (Hope, Bye, 2005, s. 5269-5278).

3.4.4.17.5. Nord Pool Yasası (1996)

Nord Pool isimli kanun İsveç ve Norveç arasında ortak bir güç değişimi yapmak amacıyla oluşturulmuş yerel bir elektrik üretim sistemidir. 1996'da Nord Pool, İsveç ve Norveç arasında ortak bir güç değişimi olarak kurulmuştur. Bu yerel

elektrik sistemi Danimarka, Finlandiya, Estonya ve Litvanya ortak elektrik pazarına girmiştir. Zamanla genişletilen sistem sayesinde 2011 yılında İskandinav Bölgesi'ndeki elektriğin neredeyse dörtte üçü Nord Pool'da işlem edilmiştir. Böylece İskandinav ülkelerinde sürdürülebilir elektrik sisteminin temelleri tam anlamıyla atılmıştır.

3.4.4.17.6. Su Kaynakları Yasası (2001)

2001 yılında kabul edilen Su Kaynakları Yasası 1940 yılında çıkartılmış olan Su Kaynakları Yasası'nın düzenlenmiş ve yenilenmiş halidir. Çıkartılan bu yasa Norveç'te bulunan yer altı ve yerüstünde bulunan su kaynaklarının sürdürülebilirlik ilkelerine göre kullanılması ve su kaynaklarının bulunduğu bölgelerdeki biyolojik çeşitliliğin devamlılığının sağlanmasını amaçlamıştır. Bu düzenlemeye göre Norveç'te bulunan herhangi bir su kaynağı izinsiz özel amaçlar için kullanılamaz. Tarımsal alanlar dahi su kaynaklarını hükümetin belirlediği kriterlere ve miktara uygun şekilde sulamakla yükümlüdür (Environmental Protection Department, 2007, s.1-4).

3.4.4.17.7. Deniz Kaynaklarının Sürdürülebilir Yönetimi (2006)

2006 Yılında Norveç parlamentosu tarafından kabul edilen Deniz Kaynaklarının Sürdürülebilir Yönetimi düzenlemesi, hidroelektrik ve petrol kaynaklarına ev sahipliği yapan Barents Denizi ve Lofoten bölgesinin sürdürülebilirliğini sağlamak amacıyla oluşturulmuş bir yönetmeliktir. Dünyanın petrol, gaz vb. yakıt türlerinin üretimi bakımından ön planda olan Norveç, bu yakıt türlerinin çıkarıldığı alanlara özgü kanun ve düzenlemeler oluşturmaktadır. Bunun temel sebebi ise petrol, gaz gibi yakıtların oluşturulma süreçleri sırasında doğal alanlar çok fazla zarar görek tahribata uğramaktadır. Meydana gelen bu tahribatı en aza indirmek ve zamanla ortadan kaldırmak için birçok düzenleme yapılmaktadır. Deniz Kaynaklarının Sürdürülebilirliği Yönetmeliği de bunlardan birisidir (Bugge, 2011, s.164-165).

3.4.4.17.8. Diğer Yasa ve Yönetmelikler

- Su Yolu Yasası (1917)

- Somon ve İç Balık Yasası (1993)
- Su Yönetimi Çerçevesi Yönetmeliği
- Yenilenebilir Enerji Direktifi
- Kuşlar Direktifi
- Yenilenebilir Enerji ve Biyoçeşitlilik Faaliyetleri İle İlgili Sözleşmeler-Bern Sözleşmesi, Bonn Sözleşmesi
- OSPAR- Kuzey-Doğu Atlantik Deniz Çevresinin Korunması Sözleşmesi (1998) (Açık deniz rüzgâr enerjisi ile yenilenebilir enerji faaliyetlerinin çevresel etkileri üzerine yapılmış uluslararası bir projedir)
- Ramsar Sözleşmesi ve NASCO Sözleşmesi (Doğal hayatı koruma çalışmaları üzerinden yenilenebilir enerjinin faaliyetlerinin yapılması için imzalanmış sözleşmelerdir)
- OED 2007 Sözleşmesi (Hidroelektrik üretiminde çevre denetiminin sağlanması ve mevcut çeşitliliğin haritalanması)

Norveç, Birdlife International Sosyal Toplum Kuruluşu (Kuşların doğal yaşam alanlarını koruma altına alarak sürdürülebilirlik çalışmalarını yürütmek amacıyla kurulmuş bir sosyal toplum kuruluşudur. Dünyada 100'den fazla ülke Birdlife International kuruluşunun üyesidir (May, Bevanger, Dijk, Petrin, Brende, 2014, s.19).

3.5. İzlanda

İskandinav Birliği içerisinde bir ada ülkesi olması sebebiyle dikkat çeken ülkelerden birisi İzlanda'dır. Volkanik arazileri, toprak yapısı ve coğrafi özellikleri ile turizm ve ekoturizm sektöründe farklılık yaratan ülkelerdendir.

3.5.1. İzlanda'nın Coğrafi Konumu ve Özellikleri



Harita 3.17. İzlanda'nın Haritada Gösterimi

Kaynak: Iceland Maps & Facts- World Atlas, 2021

İzlanda Kuzey Atlantik ve Arktik Okyanusu (Kuzey Buz Denizi) arasında bulunan bir İskandinav ülkesidir. Amerika ve Avrupa bölgelerinin geçiş noktası konumunda yer alan ülkenin, yüz ölçümü 103.000 km²'dir. Bir ada ülkesi olan İzlanda'nın en yakın komşu ülkesi ülkenin kuzeybatısında bulunan Grönland'dır. Ardından kuzeyinde Arktik Okyanusu ve güneydoğusunda Büyük Britanya bulunmaktadır (Anıl, 2016, s.61-62).

Avrasya ve Kuzey Amerika levhalarının kesişme noktasında bulunan İzlanda, yer şekilleri açısından oldukça zengin bir coğrafyaya sahiptir. Kesişen levhaların zamanla yükselmesi ülkenin yer şekillerini çeşitlendirmiştir. Bu sebeple İzlanda'da

birçok volkan, gayzer, buzul ve şelale bulunmaktadır. Toprak yapısı da coğrafi özelliklerinden etkilenecek volkanik malzemelerden meydana gelmiştir. İzlanda buzul ve volkanik bir yapıya sahip olmasından dolayı bu özellikleri taşıyan birçok göle sahiptir. Göller büyüklük bakımından çeşitlilik göstermektedir. Yaklaşık 10 km² büyüklüğünde 20'den fazla göle ve 2,5-10 km² büyüklüğünde 40 göle sahiptir. Birçok göl, nehirler tarafından meydana gelmiştir. Ayrıca çok sayıda krater gölü vardır. Bu göllerin en önemlilerinden birisi 120 km² yüzölçümüne ve 166 metre derinliğe sahip olan Thingvallavat Gölü'dür. İzlanda'nın önemli özelliklerinden birisi ise ülkede yaşanan gece-gündüz süreleridir. İzlanda'nın kuzey kutbuna olan mesafesi gündüz ve gece sürelerini belirlemektedir. Gündüz süreleri 3 saate kadar düşebilen ülkede gece süresi ise yarım saate kadar kısalabilmektedir.

Bulunduğu coğrafi konumu sebebiyle Amerika ve Avrupa gibi önemli kıtaların geçiş bölgesi olan İzlanda, bir ada ülkesi olmasından dolayı İskandinav ülkeleri ile karşılaştırıldığında daha ılıman bir iklime sahiptir. Mevcut okyanus etkisi ve coğrafi konumu ülkenin iklimi üzerinde belirleyici bir etkisi bulursa da İzlanda'da kış ayları kar yağışlı ve fırtınalı geçmektedir (Atalay, 2017, s.175-176). Bir ada ülkesi olan İzlanda yaklaşık 357 bin nüfusa sahiptir. İzlanda'nın başkenti Reykjavik şehridir. Üke nüfusunun neredeyse yarısı burada yaşam sürmektedir. Avrupa'nın en az nüfusuna sahip 7. ülke olan İzlanda'da nüfusun %80'i şehirlerde %20'si ise köy ve kasabalarda yaşam sürmektedir. Resmi dili İzlandaca olan ülkede Danimarka'nın yönetimi altında olmasından dolayı Danca da kullanılmaktadır. Para birimi olarak da İzlanda Kronası kullanılmaktadır. İzlanda, Danimarka dışında birçok İskandinav ülkesinin etkisi altında kalmış olmasına rağmen kendilerine özgü olan dilini ve para birimlerini değiştirmemişlerdir. Hristiyanlık dininin hâkim olduğu ülkede azınlık olarak Katolik ve Protestanlık dini de mevcuttur (Güngör, 2016, s. 57-61).

3.5.2. İzlanda'nın Tarihi

861 yılında Norveçliler tarafından keşfedilen İzlanda, 1918 yılında Danimarka'ya bağlı bir şekilde yaşam sürmüştür. Ardından 1 Aralık 1943 yılında İzlanda devleti tarihinde Danimarka-İzlanda Birlik Yasası'nın (Danish – Icelandic Act of Union) kaldırılmasıyla birlikte yönetim şekli monarşi olan Danimarka'dan

ayrılmıştır. 1944 yılında ise bir cumhuriyet olarak kurulmuş ve bağımsızlıklarını ilan etmişlerdir.

Ülkede bağımsızlığın ilanıyla soğuk savaş döneminde İngiltere ve Amerika'nın himayesi altında olan İzlanda bu sayede hem Nazilerin saldırılarından hem de Sovyetler Birliği'nin muamelelerinden kurtulmuştur. 1949 yılında NATO'nun üye ülkelerinden birisi olarak İzlanda, ordusu olmayan tek ülke olarak bilinmektedir. Ancak ülke güvenliğini sağlamak amacıyla ABD ile ilişkilerini tamamen sonlandırmamış ve savaş döneminde ABD ordusundan sınırlarını korumak amacıyla yardım almıştır.

Bulunduğu jeopolitik konumu sebebiyle NATO'da önemli bir konuma sahip olan İzlanda, soğuk savaş döneminde bu önemini yitirmiştir. Bununla birlikte mevsimsel değişimlerin ortaya çıkarttığı küresel ısınmanın olumsuz etkileri altında kalan İzlanda da bir değişim sürecine girmiştir. Ülkedeki buzulların erimesiyle birçok yol ve bölge keşfedilmiştir. Eriyen buzullar sebebiyle ulaşım standartları iyileşmeye başlamış ve daha önce keşfedilmeyen doğal gaz ve petrol yatakları gün yüzüne çıkartılmıştır. Bu iyileşmenin ardından keşfedilen ticaret yolları, Panama ve Süveyş kanallarının kullanımı gibi sebepler ile kısa vadede İzlanda'nın bir ticaret merkezi olacağı düşünülmektedir (Akçay, 2016, s.3-6). Hızlı bir ekonomik iyileşme sürecinin içerisine giren İzlanda, 2008 yılına kadar başarılı bir şekilde ilerleme kaydetmiştir. 2008 yılına gelindiğinde ise büyük bir ekonomik kriz ile karşı karşıya kalan ülke mevcut refah seviyesini kriz sebebi ile kaybetmiştir. Krizin ardından tekrar düzelmeye giren İzlanda, zor da olsa ekonomisini toparlamayı başarmıştır. Üyesi olduğu OECD ülkeleri arasında en düşük vergiyi alan ülke konumunda yer alan İzlanda 2013 yılında ise sağladığı %83 istihdam oranı ile dünyadaki en gelişmiş 13. devleti olarak yerini almıştır. Günümüzde bu yerini halen korumaktadır (Akçay, 2016, s. 91).

İzlanda'nın en büyük yerel enerji kaynakları, hidroelektrik ve jeotermal enerji kaynaklarıdır. Bu sayede ülkede kullanılan enerjinin %70'i mevcut yenilenebilir kaynaklardan sağlanmaktadır. Bu bakımdan İzlanda çevreci bir yaklaşım sürdürmektedir. Jeotermal enerji ve hidroelektrik üreten fabrikaları iyileştirme

çalışmaları sayesinde jeotermal enerjiyi konutların ısınmasında kullanmakta ve çevresel etkiyi en aza indirmektedir. İzlanda ekonomisinin temel yapı taşlarından biri balıkçılık endüstrisidir. Balık ihracatı ülke ekonomisinin önemli bir bölümünü oluşturmaktadır. Ayrıca alüminyum ve ferro-silikon üretimi İzlanda ekonomisinin diğer önemli faktörlerinden birisi arasında yer almaktadır. Son yıllarda ise İzlanda ekonomisine büyük oranda katkı sağlayan sektör turizm sektörüdür.

3.5.3. İzlanda'da Turizm

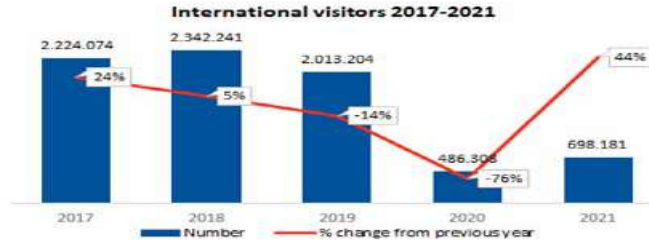
İzlanda turizmi ülkenin coğrafi şartlarının getirdiği avantajlar doğrultusunda gelişim göstermiştir. 2008 yılında meydana gelen ekonomik çöküşün ardından turizm sektöründe iyileşme faaliyetleri mevcut doğal kaynakların turizm faaliyetlerine dahil edilmesi ile sağlanmıştır. Bunların başında termal turizm, kış turizmi ve balıkçılık faaliyetleri gelmektedir.

İzlanda turizm faaliyetleri 2010 yılından bu yana hızlı bir artış göstermektedir. Bu artışın temel sebebi ise ülkede bulunan bir volkanik dağın tekrardan patlamasıdır. İzlanda'nın başkenti Reykjavik şehrinin 30 km güneybatısındaki Reykjanes yarımadasında bulunan ve en son 2004 yılında patlayan Eyjafjallajökull volkanının 2010 yılında tekrardan faaliyete geçmesiyle birlikte turizm çalışmaları ve ülkedeki turist sayısı beklenilmeyen şekilde artış göstermiştir. Tehlikeli bir durum arz eden bu patlama fırsata çevrilerek yanardağın olduğu bölgeye turistik geziler ve eğitim gezileri düzenlenmeye başlamıştır. Bilim insanları, fotoğrafçılar ve çok sık rastlanmayan bu anı kaçırmak istemeyen turist toplulukları İzlanda'ya akın etmişlerdir. İzlanda hükümetinin patlamanın ardında turizm faaliyetlerinin son bulacağını ve turizm sektöründe büyük bir düşüş yaşayacağını düşünmüştür. Ancak bu durum tam tersi yönde seyredince turizm stratejisinde bir değişikliğe gidilerek İzlanda'nın seyahat edilebilecek güvenli bir bölge olduğu mesajını vermek için reklam ve tanıtım kampanyalarına odaklanmıştır. Özellikle İceladn Air gibi havayolu şirketleri bu reklam kampanyalarını destekleyerek İzlanda turizminin büyümesinde etkili bir rol oynamışlardır (Gil-Alanaa, Huijbens 2018, s.21-23).

Grafik 3.8. İzlanda'nın Turist Sayısının Yıllara Göre Ayrımı

International visitors to Iceland				
	Keflavik Airport	Other Airports	Seyðisfjörður Seaport	Total
2021	687.802	109	10.270	698.181
2020	478.510	1.344	6.454	486.308
2019	1.986.153	8.164	18.887	2.013.204
2018	2.315.925	7.158	19.158	2.342.241
2017	2.195.271	6.450	22.353	2.224.074
2016	1.767.726	3.859	19.795	1.791.380
2015	1.261.938	8.662	18.540	1.289.140
2014	969.181	10.260	18.115	997.556
2013	781.016	9.696	16.637	807.349
2012	646.921	13.072	12.780	672.773

Source: Icelandic Tourist Board, Isavia og Smyril Line



Kaynak: Numbers of foreign visitors | Icelandic Tourist Board (ferdamalastofa.is), 2021

Son yıllarda Arktik bölgesine erişilebilirlik dinamiklerinin değişmesi ve küresel ısınmanın getirdiği etkiler sonucunda şekillenen ulaşım, havacılık vb. sektörler turizm faaliyetlerini arttırmıştır. Küresel ısınma sebebiyle eriyen buzullar sayesinde birçok buzul bölgesine ulaşım sağlanmıştır. Ayrıca bu durumu fırsata çevirmek isteyen havayolu ve turizm şirketleri el değmemiş ve daha önceden ulaşım sağlanamayan buzul bölgelerine kolaylıkla ulaşım sağlayarak o bölgelerde çeşitli turizm faaliyetleri düzenlemişlerdir. 3.8.'de yer alan grafiğe göre bölgesel erişilebilirlik İzlanda'ya 2017 yılında 2.224.074 kişi 2018 yılında ise 2.342.241 ziyaretçiyi ağırlama fırsatı sunmuştur. 2019 yılında ise kısmi bir düşüş yaşanmış ve ziyaretçi sayısı 2.013.204 kişi olmuştur. Ancak 2020-2021 yıllarında Covid-19 sebebi ile ciddi oranda düşüşler meydana gelmiştir. Bunun temel sebebi ise seyahatlerin pandemi koşulları gereği kısıtlanmasıdır. Ancak 2016, 2017, 2018 ve 2019 yıllarındaki ziyaretçi sayısına bakıldığında ziyaretçi sayısının oldukça yoğun olduğu görülmektedir.

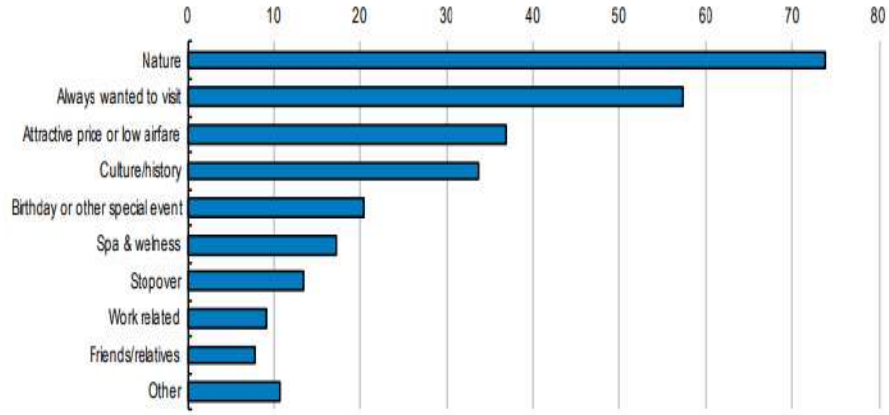
3.5.4. İzlanda'da Ekoturizm Faaliyetleri

İzlanda'nın doğal alanlarına bir anda yapılan yoğun seyahat ve planlamalar zamanla doğal alanların tahribatına yol açmıştır. Bu sebeple İzlanda'da sorumlu

turizm hareketliliği başlatılarak doğal ve kültürel anlamda önem arz eden bölgeler koruma altına alınmış, tur ve planlamalar ise kontrollü bir şekilde gerçekleştirilmiştir. 2018 yılında İzlanda Çevre Ajansı tarafından yapılan bazı araştırmalar turizmin getirdiği olumsuz etkileri doğrular niteliktedir. Yapılan araştırmaya göre aşırı kullanımdan dolayı İzlanda'nın 15 doğal kaynağın yok olma tehlikesi altında olduğu ve çevresel sürdürülebilir faaliyetleri kapsamın herhangi bir önlem alınmadığı takdirde kısa bir süre sonra tamamen yok olacağını öne sürmüştür. Bu tarz çalışmaların ortaya çıkarttığı ortak gerçek ve değerlendirmeler neticesinde İzlanda'nın doğal rezervleri mevcut turizm planlamasıyla kullanılmaya devam edilirse çok kısa bir süre sonra hiçbir doğal ve kültürel değeri kalmayan alanlara dönüşeceği gerçeğidir. Yapılan bu çalışmaların ardından İzlanda hükümeti hızla sürdürülebilirlik faaliyetlerine destek vermeye başlamıştır (Burns, Haraldsdóttir, Gunnarsdóttir, 2021, s.1-4).

İzlanda'nın mevcut coğrafi yapısı, buzul bölgeleri, volkanik arazileri ve sıcak yeraltı kaynakları günlük yaşamda büyük oranda yenilenebilir enerji kullanılmasını teşvik etmiştir. Böylece yenilenebilir enerjinin kullanımı vasıtasıyla turizm pazarında sürdürülebilirlik çalışmalarına yönelen İzlanda, çevresel faktörleri göz önünde bulundurarak var olan doğal kaynakları nesilden nesile aktarmak ve turizm pazarından sürdürülebilirlik payını elde etmek için ülkenin birçok alanına yenilebilir enerji kaynaklarının kullanımını arttırmış, doğal alanlarda tahribata yol açmayacak şekilde turizm faaliyetlerini gerçekleştirmiştir (Olafsdottir, 2013, s.132-135).

Bu çalışmalar sayesinde İzlanda'da her yıl bir önceki yıla göre %20-%30 oranında turist sayısı artış göstermektedir. 2016 yılında İzlanda'ya yapılan ziyaretler konusunda bir araştırma yapılmıştır. Turistlerin İzlanda'ya geliş sebepleri araştırılarak başlıklar halinde sınıflandırılmıştır.

Grafik 3.9. Ziyaretçilerin İzlanda'ya Gelme Sebepleri

Kaynak: Siltanen, 2017, s.11

Elde edilen sonuçlar neticesinde İzlanda'ya yapılan seyahatlerin çoğunluğunun İzlanda'nın doğal alanlarını görmek amacıyla yapılan ziyaretler olduğu tespit edilmiştir.

Yapılan çalışmalarda, Kuzey Avrupa'nın en seyrek nüfuslu ülkelerinden birisi olan İzlanda son yıllarda ekoturizm faaliyetleri bakımından oldukça zengin olan İskandinav ülkelerinden birisi haline gelmiştir. Özellikle kış turizmi faaliyetleri, termal alanları ve el değmemiş fiyortları ekoturizm faaliyetlerinin temel etkinliklerini meydana getirmektedir. Ayrıca sahip olduğu fiyordlarda balıkçılık faaliyetleri de sıklıkla yapılan etkinlikler arasındadır.

3.5.4.1. Kış Turizmi Faaliyetleri

Kuzey Avrupa'da yer alan ve volkanik bir arazi üzerinde bulunan İzlanda, mevcut volkanik yapısı ve çeşitli doğal alanları ile kış turizmi faaliyetleri için diğer İskandinav ülkelerinden farklılık göstermektedir. Dolayısıyla kış turizmi faaliyetlerinin gerçekleştirildiği alanlar hem değerli volkanik yapılardan oluşmakta hem de coğrafi konumu sebebiyle kış mevsiminin hâkim olduğu bir ülke olması sebebiyle kış turizmi aktivitelerinin yoğun olarak yapıldığı alanlar olmuşlardır.

3.5.4.1.1. Kutup Bölgesi'nde Kış Turizmi Faaliyetleri

Son yıllarda Kuzey Kutup Bölgesi'ne gelen ziyaretçi sayısında turizm çalışmalarına bağlı artışlar yaşanmaktadır. Kuzey Kutbu'nun vahşi doğasını keşfetmek ve el değmemiş buzul bölgelerini ziyaret edip düzenlenen açık hava etkinliklerine katılım sağlamak amacıyla birçok ülkeden ziyaretçi kutup bölgesini gelmiştir. Ziyaret edilen ülkelerden birisi de İzlanda'dır. Kutup turizminde İzlanda'da daha çok Svalbard ve Langjökull buzulu ziyaret edilmektedir. Bu alanlar, ulaşılabilir olmalarının yanı sıra buzul yürüyüşlerinin yapıldığı bölgelerdir. Özellikle özel ilgi grupları tarafından tercih edilen bölgede, kış gezileri, kar motosikletleri ile yapılan çevre turları, köpekler tarafından çekilen kızaklı turlar ve dağ araçları ile düzenlenen safari turları yapılmaktadır (Kavan, Anděrová, 2020, s. 61-65).

3.5.4.1.2. Buzul Faaliyetleri

Dünyanın kutup noktalarında yer alan birçok buzul bölgesi, kış turizmi faaliyetleri bakımından önemli bir yere sahiptir. Gelişen teknolojik araçlar ve ekipmanlar bu bölgelere ulaşımı kolaylaştırdıkça insanoğlundaki keşfetme duygusu ön plana çıkmış ve buzul bölgeleri turizm faaliyetleri arasında hedef noktalar haline gelmiştir. Birçok buzul bölgesinde buzul yürüyüşleri, kar motosikletleri ile keşifler ve buz tırmanışı gibi çeşitli turistik faaliyetler gerçekleştirilmektedir. Dünya yüzeyinin %5'ini kaplayan buzullar, Avustralya kıtası haricinde bütün kıtalarda yer almaktadır. Bu bölgelerde yer alan buzul vadileri buzul turizm formunun temelini oluşturmaktadır. Bu alanlar en çok keşfedilmek istenen ve ilgi çeken yerler olarak karakterize edilmiştir (Welling, Árnason, Ólafsdóttir, 2015, s. 636-637).

Kuzey Kutup Dairesi'nde yer aldığı için kutup ikliminin hâkim olduğu İzlanda, buzul bölgeleri bakımından zengindir. Karasal yüzeyinin %10'u buzullardan meydana gelen İzlanda'da toplamda 266 adet buzul bulunmaktadır. Rekreatyonele açıdan uygun olan buzullar ise ulaşımına elverişli olan ve turistik açıdan bir değere sahip olan buzullardır. Ülkedeki en popüler buzul destinasyonu, Vatnajökull Milli Parkı alanıdır. Avrupa'nın en büyük buzulu konumunda olan Vatnajökull, 2500 yıl önce oluşmaya başlamış buzuldur. 2016 yılında düzenlenen Paris İklim Zirvesi'nde doğal bir laboratuvar olarak adlandırılmış ve bölgedeki incelemeler

yoğunlaştırılmıştır. Vatnajökull buzununun aynı zamanda volkanik bir bölgede yer alması bu buzula turizm pazarında farklı bir ilgi uyandırmıştır. Bölgede çoğunlukla Jökulsárlón buzul lagününde tekne gezintileri ve kano gezintileri, binicilik, buzul yürüyüşleri, buzul tırmanışı, buzul mağarası gezileri vb. aktiviteler yapılmaktadır (World Heritage Nomination – Iucn Technical Evaluation, 2018, s.44).

- Balina İzleme Turizmi

Balina izleme turizmi Arktik Bölgesi'nde ve özellikle İzlanda'da tercih edilen dinamik bir sektördür. İzlanda'da balina gözlemciliği 17. yüzyılda balina avcılığı ve ticaretinin yapılmasıyla ortaya çıkmıştır. İzlanda halkının geçim kaynaklarından birisi haline gelen balina ticareti zaman içerisinde balina izleme faaliyetini meydana getirmiştir. 1999 yılında balina avcılığı ve ticaretinin yapılması yasaklanmasıyla birlikte bu hususta yapılabilecek tek etkinlik olarak balina gözlemciliği kalmıştır. Ancak daha öncesi İzlanda'da 1990 yılında Balina İzleme Enstitüsü'nün kurulmasıyla ve artan talepler doğrultusunda bu faaliyetler resmi olarak turizm çalışmalarına da eklenmiştir. Turizm pazarına dahil edilen bu sektör turistik faaliyetlere yeni bir izlenim kazandırmış ve İzlanda'ya olan ilgiyi arttırmıştır. Bu sayede balina izleme faaliyetleri deniz turizmi ve deniz yaban hayatı turizmi gibi yeni turizm biçimlerinin de öncüsü olmuştur. Yapılan turlar ve etkinlikler neticesinde İzlanda, Avrupa'nın yerel balina izleme başkenti olarak tanıtılmıştır. Bu faaliyeti geliştirmek ve daha profesyonelleştirmek adına eğitimler verilerek balina izleme operatörleri meydana getirilmiştir. Bu operatörler eşliğinde turlara çıkılarak belirlenen balina izleme güzergâhlarında çeşitli gözlemler yapılmaktadır (Cunninghama, vd, 2012, s. 7-10).

İzlanda'nın kuzey doğusunda Skjálfandi körfezinin kıyısında bulunan Húsavík ilçesi, İzlanda'da balina izleme noktalarından en önemlisidir. Húsavík ilçesi İzlanda'da bulunan en eski buzul yerleşim noktalarından birisidir Köyün temel geçim kaynağı balıkçılık faaliyetleridir. Deniz ürünleri ticaretinin yapıldığı bu bölgede ilk aşamada 2 turizm şirketi balina izleme turları düzenlemişlerdir. Nisan ve ekim ayları arasında gerçekleştirilen balina izleme faaliyetleri Skjálfandi Körfezi'nde gerçekleştirilmektedir (Helgadóttir, vd., 2019, s.10).

Halk tarafından ilgi gören bu turlar kısa sürede büyük bir kitleye yayılmıştır. 2007 yılında 40.000'den fazla turist, balina izleme turları için İzlanda'ya gelirken bu sayı 2009-2015 yılları arasında 125.000'den 272.000'e yükselmiştir (Lissner, Mayer, 2020, s.6).

Balina izleme turizminin bir ekoturizm faaliyet olarak kabul edilmesi de ilk aşamada gerçekleşmemiştir. Bunun temel sebebi ise balina avcılığının devam eden bir faaliyet olmasıdır. Ekoturizmin temel amacı var olan ekosistemi, flora ve faunayı korumak olduğu için yapılan balina avlarının bu durumun tersi yönünde olduğu vurgulanmıştır. Ancak balina gibi çeşitli endemik hayvanların yenilebilir bir gıda olarak değerlendirilmemesi ve mevcut ekosistemin kutsal sembolü olarak tanımlanması var olan fikirleri değiştirmiştir. Bu bağlamda bu endemik türlerin devamlılığını sağlamak ve kutsal ürüne saygı mahiyetinde yapılan koruma çalışmaları balina izleme turizminin ekoturizm faaliyetlerinin bir parçası haline geldiğini ortaya koymuştur. İzlanda'da balina izleme turizminin yapılabilmesi için balina popülasyonunun sürdürülebilirliğini sağlamak ve balina avcılığı ile mücadele etmek adına birçok komisyon, enstitüsü ve çeşitli sivil toplum kuruluşları oluşturulmuştur (Nicosia, Perini, 2016, s. 65-70).

Uluslararası Balina Avcılığı Komisyonu (IWC), 1946 yılında kurulmuştur. İmzalanan Uluslararası Balina Avcılığı sözleşmesinin temel amacı balina popülasyonunun korunmasını sağlamak ve balina avcılığı endüstrisini düzenlemektir. Yapılan balina avlarını sınırlandırarak belirli şartlara tabii tutmak balina türlerinin uzun vadede sürdürülebilirliğini sağlamak amacıyla yapılan bazı çalışmalar arasında yer almaktadır. Avlanacak olan balinanın mevsim, yaşı, cinsiyeti, boyutu ve türünün belirlenmesi balina popülasyonlarını uzun vadede koruma altına alan bir uygulama olmuştur.

İzlanda Deniz Araştırma Enstitüsü (MRI), 1965 yılında kurulmuş, devlet tarafından yönetilen bir enstitüdür. Balıkçılık Bakanlığı'na bağlı olan kurum Kuzey Atlantik'te endemik balık ve balina türlerini belirleyerek bu türler için koruma çalışmaları düzenlemektir. Av sezonlarında bu türlerin avlanılmasını yasaklayarak çeşitli balık türlerinin devamlılığını sağlamayı amaçlamıştır.

Kuzey Atlantik Deniz Memelileri Komisyonu (NAMMCO), Kuzey Atlantik Bölgesi'nde denizde yaşayan memeli hayvanların korunması ve incelenmesi amacıyla 1992 yılında Norveç, İzlanda, Grönland ve Faroe Adaları arasında imzalanan bir iş birliği anlaşmasıyla ortaya çıkmıştır. Temel hedefi sürdürülebilirlik olan komisyon denizde yaşayan fok, mors, balina ve yunus gibi memeli canlıların popülasyonlarını gözetim altında tutmakta ve bu türler için çeşitli avlanma ve balıkçılık faaliyetlerine belirli kotalar koyarak denizde yaşayan memeli hayvanların devamlılığını sağlamayı hedeflemektedir (Rasmussen, 2012, s. 83-85).

3.5.4.2. Kuzey Işıkları Turizmi (Northern Lights Tourism)

Kuzey ışıkları, Kuzey ve Güney Kutup Bölgeleri'nde yer alan, güneşin sahip olduğu manyetik parçacıklar ile yeryüzünün manyetik alanının etkileşimi sonucunda gökyüzünde çoğunlukla sarı ve yeşil nadiren de kırmızı pembe renklerinde beliren ışık topluluklarıdır. Bu ışık toplulukları kuzey ışıkları olarak bilinse de bilimsel anlamda Kuzey Kutbunda Aurora Borealis, Güney Kutbunda ise Aurora Australis olarak adlandırılmaktadır. Kuzey kutbunda yer alan kuzey ışıklarının görülebildiği ülkelerden birisi İzlanda'dır. İzlanda'nın kuzeyinde yer alan Akureyri kenti ve güney batısında yer alan Reykjavik kenti kuzey ışıklarının en net görülebildiği alanlardır. İzlanda'da kuzey ışıkları ilk aşamada birçok Japon turist tarafından talep görmüş ve çeşitli ziyaretler gerçekleştirilmiştir. Artan talepler doğrultusunda 2007-2009 yılları arasında kuzey ışıkları turizmi, kış turizmi faaliyetleri içerisinde yer almaya başlamıştır. İlk aşamada kuzey ışıkları gezileri düzenlenmiş ve çeşitli şehir turlarına dahil edilmiştir. Ardından tamamen kuzey ışıkları turları oluşturulmuş ve turizm pazarında yerini almıştır. Günümüzde ise İzlanda'da kuzey ışıkları turizmi, kış turizmi faaliyetlerinin önemli bir parçasıdır. Kuzey ışıklarının bu bölgede en yoğun ve net bir şekilde görüldüğü zaman dilimi ise ekim ve mart ayları arasındadır. Akureyri ve Reykjavik kentlerinden kuzey ışıklarının görüldüğü alanlara jip turları ya da otobüs turları düzenlenmektedir. Düzenlenen tüm turlarda bölgeye hâkim bir tur rehberinden yararlanılmaktadır (Heimtun, Jóhannesson, Tuulentie, 2014, s.9-12).

3.5.4.3. Volkanik Turizm

İzlanda kaya fosilleri, aktif yanardağ vb. özellikleriyle volkanik bir araziye sahip olması sebebiyle volkanik turizm bileşenlerini tam anlamıyla karşılamaktadır. 4-5 yılda bir meydana gelen patlamalar, sıklıkla görülen deprem ve çeşitli volkanik faaliyetleri sayesinde volkanik turizm çalışmalarının ön planda olduğu bölgelerdendir. Birçok insan volkanik bir arazide atlarla yapılan gezintiyi, görülmesi nadir bir olay olan buzullarla kaplı bir yanardağın patlama anını deneyimlemeyi ve aynı amaç doğrultusunda bu olayların merkezlerine yapılan turları tercih etmektedir. Bu sebeple volkanik bölgelere yapılan turlar diğer tur faaliyetlerinden önde gelmektedir (Dowling, 2013, s. 69-70). Bu turlardan başlıcaları jeopark bölgelerine yapılan turlardır.

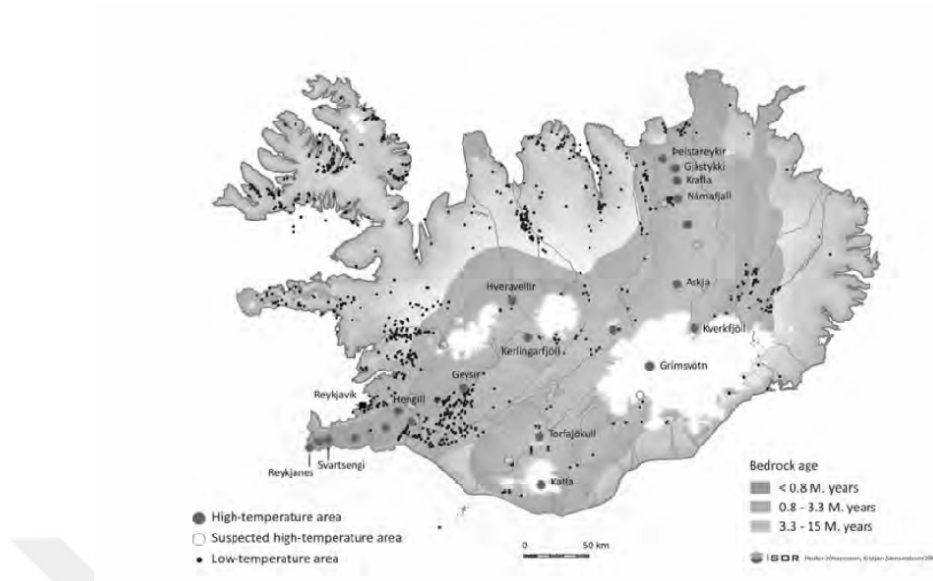
3.5.4.4. Jeoturizm (Geoturizm)

Jeoturizm, doğada kendiliğinden meydana gelen ve zamanla ortaya çıkan yer şekillerinin turizme kazandırılmasıdır. Newsome ve Dowling'e göre jeoturizm "özellikle peyzaj ve jeolojiye odaklanan doğal bir turizm biçimi" olarak adlandırılmaktadır. Bu bağlamda bölgede bulunan mağaralar, fosiller, yer şekilleri, yanardağ vb. alanların jeoloji bilimine ilgi duyan turistler tarafından ziyaret edilmesiyle meydana gelen özel ilgi turizmi olarak da adlandırılmaktadır (Dowling, Ólafsdótti, 2013, s. 2). Mevcut turizm çeşitlerine kıyasla doğaya çok daha az olumsuz etki bırakması sebebiyle jeoturizm, sürdürülebilir kalkınmada önemli bir rol oynamaktadır. Dolayısıyla jeoturizm sürdürülebilir turizm çeşitlerinden birisi olarak değerlendirilmektedir. Bu amaçlar doğrultusunda birçok ülkede jeoparklar ve jeositler oluşturulmuştur. Kültürel veya arkeolojik bir öneme sahip olan bölgeler jeosit olurken, türüne bakılmaksızın birçok jeositin bir araya getirildiği büyük alanlar ise jeopark olarak meydana getirilmiştir. Mevcut jeopark ve jeositler sadece mevcut jeolojik oluşumları ile değil aynı zamanda barındırdığı flora, faunası ve bölgede yere toplulukları bakımından da değerlendirilmektedir. Bu sayede milli park kavramından ayrıştırılmıştır.

Sürdürülebilir turizmin bir kolu olarak nitelendirilen jeoturizm kavramı özellikle yer şekilleri bakımından farklılık arz eden bölgelerde çok daha aktif bir

şekilde var olmaktadır. Aynı zamanda jeoturizm birçok ülkede hızla gelişmekte ve mevcut turizm talebini de olumlu oranda etkilemektedir. Bu ülkelerden birisi de İzlanda'dır. İzlanda, Orta Atlantik'te yer alan volkanik bir ada konumundadır. Bünyesinde 22 aktif volkanik dağ, 250 jeotermal alan ve 780'den fazla kaplıca vb. jeolojik alanı barındırmaktadır (Helgadóttir, Sigurðardóttir, 2018, s.2). Sahip olduğu jeolojik miras, İzlanda'nın turist profilini etkilemiş ve birçok turistik faaliyeti etkisi altına almıştır. Dolayısıyla jeoturizm kavramı zamanla burada var olmuş ve ülkeye gelen ziyaretçi profilinde gözle görülür oranda değişiklikler meydana getirmiştir. Daha çok özel ilgi turizmine yönelen turistler, araştırmacılar bölgeyi ziyaret ederek burada bulunan dinamik jeolojik alanları deneyimleme fırsatına sahip olmuşlardır (Newsome, Dowling, 2017, s. 112-113).

İzlanda'da yer alan volkanik arazilerin ulaşılabilir olması turizm çalışmaları bakımından olumlu sonuçlar meydana getirmektedir. Birçok yerli veya yabancı ziyaretçi İzlanda'nın başkenti olan Reykjavik kentinden birçok volkanik araziye ulaşım sağlayabilmektedir. Volkanik arazilerde çoğunlukla kayak faaliyetleri, binicilik, dağ bisikleti, kar motosikleti, jip safari, kamp, tırmanış, rafting gibi aktiviteler tercih edilmektedir. Volkanik araziler arasında yer alan en popüler yürüyüş yolu ise Landmannalaugar'dan başlayarak Þórsmörk'e ulaşan 55 km uzunluğundaki buzul ve volkanik arazilerden geçen Laugavegur yürüyüş rotasıdır. Zorluk bakımından orta seviyeye sahip olan bu rota birçok gezin tarafından tercih edilse de daha maceracı gruplar Eyjafjallajökull ve Mýrdalsjökull arasında yer alan ve tamamen dağlık alanlardan geçen rotayı tercih etmektedir. Bölgedeki turist sayıları volkanik patlamalar ve risk faktörleri göz önüne alındığında her yıl değişiklik göstermektedir. Ancak çoğunlukla yerel turistler dışında farklı ülkelerden gelen topluluklar tarafından ziyaret edilmektedir (Bird, Gísladóttir, 2016, s.8-10).



Harita 3.18. İzlanda'da Bulunan Jeotermal Alanlar

Kaynak: Haraldsdóttir, 2010, s.4

3.5.4.5. İzlanda'daki Jeoparklar



Harita 3.19. İzlanda'da Bulunan Jeoparkların Haritası

Kaynak: Dowling, Ólafsdóttir, 2013, s.8

Jeopark kavramı farklı jeolojik miras veya jeositlerin bulunduğu alanlar olarak tanımlanmaktadır. Jeoparklar estetik açıdan önem taşıyan ve özel olarak koruma altına alınan doğal alanlardır. İzlanda volkanik bir araziye sahip olması sebebi ile jeopark yönünden zengin kaynaklara sahip bir ülkedir (Koçan, 2012, s.72).

3.5.4.5.1. Katla Küresel Jeoparkı

İzlanda'nın volkanik turlar bakımından en çok tercih edilen bölgelerinden birisi 2015 yılından bu yana UNESCO Dünya Miras Listesi'nde yer alan Katla Küresel Jeoparkı'dır. İzlanda'nın güneyinde yer alan bölge ülkenin ilk jeoparkı olmakla birlikte buzulları ve siyah plajları, aktif yanardağları, buzul nehirleri, lav tarlaları ile İzlanda'nın jeolojik çeşitlilik bakımından en aktif volkanik bölgelerinden birisidir (KATLA UNESCO GLOBAL GEOPARK (Iceland), 2022). Adını Katla yanardağından alan jeopark Doğu Volkanik Bölgesi üzerinde yer almaktadır. Jeoparkın bulunduğu bölge yaklaşık 2700 kişilik 3 farklı şehri kapsamaktadır. Jeoparkın doğusunda Skaftárhreppur, orta kısmında Mýrdalshreppur ve batısında Rangárþing eystra kentleri bulunmaktadır. Volkanik turizm çalışmaları neticesinde bölgede düzenlenen turlar için geliştirilmiş yürüyüş parkurları bulunmakta olup bu parkurlar 3 farklı yürüyüş haritası üzerine işlenmiştir. Ayrıca bölgede buzul yürüyüşleri, mağaracılık, binicilik, jeep safari, gözlem ve keşif turları gibi turlar da yapılmaktadır (Rybár vd., 2014, s.73-76).



Fotoğraf 3.67. Katla Jeoparkında Siyah Çakıllı Plaj ve Bazalt Oluşumları

Kaynak: (Rybár vd., 2014, s.74).



Fotoğraf 3.68. Skógarfoss- katla Jeoparkındaki Skóga Nehri Şelalesi

Kaynak: (Rybár vd., 2014, s.74).

3.5.4.5.2. Reykjanes Küresel Jeoparkı

İzlanda'da Katla Küresel Jeoparkı'ndan sonra önemli volkanik alanlardan birisi Reykjanes Jeoparkı'dır. İzlanda'nın güneybatısında yer alan jeopark adını bulunduğu Reykjanes yarımadasından almaktadır. Kuzey Amerika ve Avrasya plakalarını ayıran yarımada çeşitli jeolojik oluşumlara sahiptir. Yarımada'nın bulunduğu Orta Atlantik Sırtı'nın %90'ı denizin altındadır. Ancak deniz seviyesi üzerinde görülebildiği tek yer ise Reykjanes yarımadasıdır.

Yarımada dört farklı volkanik sistem ve çok sayıda açık fay hattının bulunduğu bir alanda yer almaktadır. Bölgede birçok krater, lav birikintileri ve çeşitli volkanlar yer almaktadır. 2015 yılında UNESCO tarafından jeopark olarak ilan edilen bölge toplamda 5 adet kasabayı kapsamaktadır. Tam anlamıyla birçok jeolojik çeşitliliğin görülebildiği yarımada'da bulunan Reykjanes jeoparkının mevcut enerjisini kullanmak amacıyla bölgeye 2 adet enerji santrali (Nesjavellir ve Hellisheiði) inşa edilmiştir. İnşa edilen santraller sayesinde bölgenin enerji ihtiyacının büyük bir bölümü buradan sağlanmaktadır. Yaklaşık 22.000 nüfusa sahip olan bölgede volkanik turizm faaliyetleri aktif bir şekilde sürdürülmektedir. Bunun dışında balıkçılık faaliyetlerinin hâkim olduğu yarımada dünyada volkanik bir sırt üzerinde bulunulabilecek tek yer konumundadır.

Reykjanes Jeoparkı bölgenin sıra dışı jeolojik kaynaklarının gün yüzüne çıkmasını ve yerel halkın volkanik turizm konusunda bilinçlenmesini sağlamıştır. Böylece sürdürülebilirlik çalışmalarına örnek teşkil etmesi sebebiyle bölgede var olan aktif volkanları, siyah lav tarlaları, jeotermal alanları, krater, bazalt ve kayalıkları ile turizm endüstrisinde bir yer edinmeyi başarmıştır.

Reykjanes Jeoparkı'nda bulunan en ünlü ve gruplar tarafından en çok tercih edilen alanlardan birisi Mavi Lagün'dür. Doğal olmamasına rağmen mineral bakımından zengin olan lagün, bir lav yakınlarındaki su kütesinin aşırı ısınmasının ardından bölgede bulunan enerji santralının deşarj suyu olarak kullanılmaktadır. Mevcut sıcak su birikintisi enerji santralinde elektrik üreten türbinleri çalıştırmak için kullanılmakta ve ardından bir ısı eşanjöründen geçerek lagüne boşaltılmaktadır. Ortalama Ph 7.5 ve tuz içeriği%2,5 su günde 2 defa yenilenmektedir. Volkanik bir arazi üzerinde bulunmasından dolayı mineral bakımından zengin olan lagüne rengini bölgede bulunan mavi ve yeşil bakteriler (algler) vermekte ve 6.000 m3 jeotermal su içermektedir. Lagünün en önemli özelliklerinden birisi ise hiçbir yapay madde kullanmadan temizlenmesine rağmen içerisinde bakter, mantar veya herhangi bir bakteri bulundurmamasıdır. Mevcut turistik talep sebebiyle lagünün bulunduğu alanda jeotermal bir tesis yer almaktadır. Aynı zamanda buradan elde edilen çamur kozmetik sektöründe kullanılmaktadır. Bölgedeki suyun buharlaştırılması ile de tuz elde edilmektedir (Finger, vd., 2021, s.8-16).



Fotoğraf 3.69. Blue Lagoon

Kaynak: Hreinsson, 2007, s. 290

3.5.4.5.3. Torfajökull Kalderası Jeoparkı (Torfajökull Caldera Geopark)



Fotoğraf 3.70. Torfajökull Kalderası

Kaynak: Soosalu, White, 2006, s.1

Torfajökull kalderası İzlanda'nın güneyinde volkanik bir arazi üzerinde yer alan bir jeoparktır. Jeoparkın bulunduğu alan 12 km çapında ve bölgedeki en büyük silisik asit merkezlerinden birisi olmakla birlikte jeopark yüksek sıcaklığa sahip jeotermal alanı da kapsamaktadır. Siyah bazaltik bir görünüme sahip olan jeopark alanında 15. yüzyılın sonlarında volkanik bir patlama meydana gelmiştir. Jeopark aktif volkanik bir arazi üzerinde yer almaktadır.

İzlanda'nın en büyük jeotermal alanı olan Torfajökull Kalderası hem jeotermal yapısı hem de coğrafi durumu bakımından İzlanda'nın en değerli volkanik arazilerinden birisi konumundadır. Torfajökull kalderasının en büyük ve değerli kısmı olan Fjallabak, turizm çalışmalarına açıktır. Ayrıca İzlanda'da popüler bir destinasyon olan Landmannalaugar Bölgesi de burada yer almaktadır. Torfajökull Kalderası Jeoparkı bulunduğu bölgenin sürdürülebilirlik çalışmalarını ve bölgesel anlamda kırsal kalkınmayı desteklemektedir. Dolayısıyla turizm faaliyetlerinin olduğu bir bölge olması açısından ekonomik kazanç sağlarken yapılan altyapı çalışmaları ve yerel halkın turizm faaliyetlerinde aktif rol alması jeoparkın önemini arttırmaktadır.

3.5.4.5.4. Mývatn Jeoparkı (Mývatn Geopark)

Ízlanda'nın kuzeyinde bulunan Mývatn Gölü volkanik bir arazide yer almaktadır. Sahip olduğu hinterlandı ve doğasıyla bilinen Mývatn Gölü Ízlanda'nın kuzeyinde yer alan önemli turizm destinasyonlarından birisidir. Gölün bulunduğu alan iki kara parçasının zaman içerisinde sürüklenmesiyle ve Ízlanda'nın her yıl 2 cm uzaklaşmasıyla meydana gelen tektonik hareketler sayesinde özel bir coğrafi yapıya sahiptir. Zamanla bu ayrışma, gölün bulunduğu alanda çeşitli çöküntülere sebep olmuştur. Bu çöküntüler neticesinde bölgede çeşitli fay hatları meydana gelmiştir. Gölün bir diğer özelliği, birçok kuş sürüsünün uğrak noktası olmasıdır. Her yıl özel ilgi grupları ya da ornitologlar tarafından ziyaret edilmektedir. Ancak son yıllarda bölgede nadir görülen yeşil alglar gölün yüzeyinin tamamını kapsamaktadır. Bu bitki kolonilerine Mývatn Gölü dışında dünyada sadece Japonya'nın Hokkaido adasındaki Akan Gölü'nde rastlanmıştır. Mývatn Gölü bölgesi sahip olduğu eşsiz doğal güzellikler sayesinde Ízlanda'da yer alan 6 Ramsar bölgesinden ilki olarak belirlenmiştir.

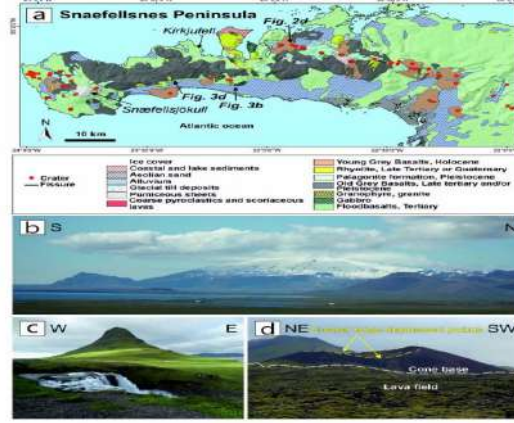
Bölge halkının ekonomik kaynağı koyun yetiştiriciliğidir. Ayrıca bölgede kükürt madenciliği faaliyetleri yapılmakla birlikte diatomit taşı olarak bilinen bir çeşit algin fosilleşmesi sonucunda meydana gelen ve mineral bakımından zengin olan bir çeşit taşın çıkartılması konusunda çeşitli girişimlerde bulunularak bir fabrika kurulmuştur. Ancak doğal hayata zarar verdiği düşüncesiyle de fabrika kısa süre içerisinde kapatılmıştır. Bu sebeple Mývatn Gölü ve çevresi koruma altına alınarak doğal yapısı bozulmaması için diğer çevresel faktörler sınırlandırılmıştır.

3.5.4.5.5. Trolls Jeoparkı (Troller Geopark)

Troller Jeoparkı, Ízlanda'nın doğusunda yer alan Eyjafjörður fiyordusu ile Skagafjörður fiyordusu arasında kalan dağlık bir yarımada'dır. İskandinav bölgesinin mitolojik tarihinde birçok efsane ve masallara konu edilen jeopark 2019 yılında UNESCO tarafından küresel jeopark olarak ilan edilmiştir. Ízlanda'nın yüksek dağlarının bulunduğu yarımada Ízlanda'nın en yüksek rakıma sahip olan bölgelerinden birisidir. Yarımada turizm çalışmalarında önemli bir değere sahiptir. Özellikle tırmanış ve yürüyüş grupları burada birçok aktivite düzenlemektedir.

Ayrıca dağlık bir bölge olması sebebiyle binicilik ve kayak faaliyetlerinin de popüler olduğu bir yerdir (Dowling, Ólafsdótti, 2013, s. 10-14).

3.5.4.5.6. Snæfellsnes Jeoparkı (Snæfellsnes Geopark)



Fotoğraf 3.71. Snæfellsnes Yarımadası Jeolojik Haritası ve Yarımada'nın Manzaraları

Kaynak: Mariotto, Bonali, Venturini, 2020, s. 29

Snæfellsnes Jeoparkı, İzlanda'nın batısında yer almaktadır. İzlanda'nın jeolojik bakımdan oluşum evrelerinin tamamının izlerini taşıdığı ve sahip olduğu jeolojik çeşitliliği sayesinde turizm çalışmalarında ön planda olan bir konumdur. Ayrıca İzlanda'nın sembolü olan volkanik Snæfellsjökull Yanardağı da burada bulunmaktadır. Snæfellsjökull Yanardağı'nın yer aldığı alan ve çevresi milli park olarak koruma altına alınmıştır. Ayrıca Kirkjufell Dağı da Snæfellsnes Jeopark alanı içerisinde yer almaktadır. İzlanda'nın en çok fotoğraflanan dağı olarak bilinen Kirkjufell Dağı, Snæfellsnes Yarımadası'nın simgelerinden birisi haline gelmiştir. Filmlere konu olan Kirkjufell Dağı bu denli ünlü olması sebebiyle turistik faaliyetlerde sıklıkla ziyaret edilmektedir (Mariotto, Bonali, Venturini, 2020, s. 11-13).

3.5.4.6. Vahşi Doğa Turizmi

Turizm faaliyetleri bulunduğu ülkenin doğal kaynakları, kültürel mimarisi, coğrafi yapısı, iklimi ve birçok beşerî faktör üzerine kurulu olan bir endüstridir. Bu faktörler çevresinde değişip gelişerek ekonomik bir kazanç kapısı haline gelmektedir. İzlanda 'da bu faktörler öncelikle bölgenin coğrafyası ve iklimi üzerinde şekillenmiş

ardından doğal kaynakları ile zenginleşmiştir. Bulunduğu coğrafi konumu sebebiyle sert bir eklima sahip olan İzlanda, doğal kaynaklar bakımından her ne kadar zengin olsa da bu alanlara ulaşım olmaması sebebiyle oldukça geri planda kalmış bir ülkedir. Ancak zamanla bu alanlar iklimlerde meydana gelen sıcaklık değişiklikleri sebebiyle ortaya çıkmış ve ulaşılabilirliği artmıştır. 20. ve 21. yüzyılda tahribata uğramamış, el değmemiş ve kentleşmeden uzak alanların varlığı nadir olduğu için ortaya çıkan alanlar turistler tarafından ilgi görmüştür. Bu sayede turizm sektörüne vahşi doğa turizmi kazandırılmıştır. İlk defa vahşi doğa kavramı 1990 yılında Ulusal Turizm Politikası'na ilişkin meclis kararı önerisinde tahribata uğramamış alanların İzlanda turizmi açısından önemli bir yere sahip olduğu ve turizm çalışmalarının birçoğunda etkisinin bulunduğu kanısına varılmıştır.

Rekreasyon ve turizm faaliyetleri bakımından kısa zamanda önemli bir yere sahip olan İzlanda'daki vahşi doğa turizmi bölgeleri (İzlanda yaylaları) Avrupa'nın mevcut son vahşi doğası olarak da isimlendirilmektedir. Bu bağlamda İzlanda'nın ortalama %40'ını kapsayan yaylaları vahşi doğa turizmi için tercih edilen yerlerdir. Yaylalar ilk aşamada bölgede oturan çiftçiler tarafından kullanılmaktadır. Yüzyıllarca sadece yerel halkın bildiği ve ziyaret ettiği bölge konumunda bulunan yaylalara doğal ve vahşi hayatı gözlemlemek amacıyla yerli ve yabancı turistlerin beğenisine sunulmuştur (Sæþórsdóttir, Hall, Saarinen, 2006, s. 249-251). Ardından 1998 yılında İzlanda Çevre Bakanı tarafından mevcut vahşi alanları korumak ve sürdürülebilirliğini sağlamak amacıyla bir grup uzman atanmıştır. Çeşitli koruma stratejileri belirleme hususunda çalışmalar yürütülmesi ve mevcut alanların turizme açılmasının ardından tahribata uğramaması için gereken önlemin alınması konusunda incelemeler yapılmıştır. Yapılan çalışmalar aynı zamanda bir bölgenin vahşi doğa bölgesi olarak tanımlanması için uyulması gereken şartların meydana getirilmesi konusundadır.

İzlanda'da da vahşi doğa bölgeleri her yıl bir önceki yıla göre daha fazla ziyaretçi kabul etmektedir. 2010 yılında ülkeye 460.000'den fazla turist girişi olmuştur. 2018 yılına gelindiğinde bu sayı 2,3 milyona yükselmiştir. Bu sayının %92'si ise doğal kaynakları ziyaret etmek amacıyla ülkeye gelmektedir (İzlanda

Turizm Kurulu, 2020). Bu doğal alanların başında yaylalar, vahşi doğa bölgeleri yer almaktadır. İzlanda'da vahşi doğa bölgelerinden en çok ziyaret edilen konumları İzlanda'nın iç kesimlerinde yer alan Landmannalaugar ve Highlands Bölgeleri'dir. Volkanik bir arazi üzerinde bulunan bu alanlar, patlamalar sonucunda meydana gelmiştir. Dünyada nadir görülen doğa olayları sonucunda meydana gelen bu yerler vahşi doğa turizminin merkezleri durumundadır. Patlamalar sonucunda volkanik bir çöl, obsidyen lav akıntıları, volkanik kum ovaları, buzullar, çamur havuzları, doğal kaplıcaları, fumaroller ve çeşitli volkanik oluşumlardan meydana gelen bu bölge birçok turist tarafından vahşi doğa turizmi faaliyetleri kapsamında ziyaret edilmektedir (Sæþórsdóttir, Hall, 2020, s.4-6). Vahşi doğa turizmi faaliyetlerinde bölgenin bu turizm çeşidine uygun olup olmadığı belirlemek çeşitli kriterler sayesinde ortaya çıkartılmıştır. Bunlar;

Erişim Uzaklığı: Bir vahşi doğa bölgesinin erişim uzaklığı etrafında bulunan anayola en az 5 km mesafede olması gerekmektedir. Ancak bu mesafe yol türüne göre değişiklik arz etmektedir. Oluşturulan kıstas ana yollar, toplayıcı yollar, ulusal ve uluslararası yollar için geçerli sayılmıştır. Özellikle trafik yoğunluğu ve sinyal, işaret gibi doğal manzarayı zedeleyen yapay uyarıcıların az bulunduğu bölgeler için geçerlidir.

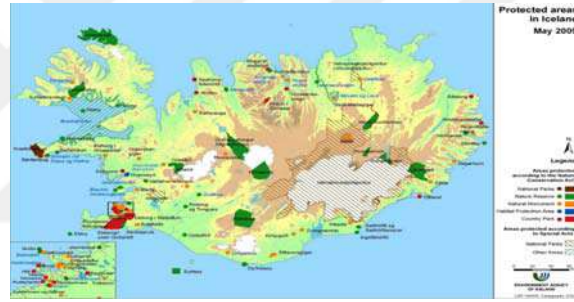
Yerleşimden Uzaklık: Diğer bir husus ise belirlenecek olan vahşi alanın yerleşim merkezlerinden uzaklığıdır. Bir vahşi doğa bölgesi mevcut bir yerleşim alanına minimum 25 km uzaklıkta bulunmalıdır. Bu rakam bir kişinin bir gün içerisinde engebeli bir arazide ortalama yürüyebileceği mesafeden meydana getirilmiştir. Belirlenen bu sayısal ifade, yerleşim alanının büyüklüğüne göre değişiklik göstermektedir. Mevcut yerleşim alanının nüfusu 100.000'den fazla ise belirlenecek olan vahşi doğa bölgesi en az 25 km uzaklıkta 5000'den az ise 5 km uzaklıkta bulunması gerekmektedir.

Mevcut Doğallık: Bir vahşi doğa bölgesinin doğallık oranı en önemli hususlardan birisidir. Bu konudaki en belirgin şart vahşi doğa bölgesinde peyzajın, boru hatları, enerji santraller, elektrik direkleri, telekomünikasyon direkleri ve buna

benzer görünüş bakımından doğallığı bozan güç hatlarının bulunmaması gerekmektedir (Olafsdottir, Runnström, 2011, s. 281-291).

3.5.4.7. Milli Parklar

İzlanda'da toplamda 3 adet milli park yer almaktadır. Bunlar; Thingvellir Milli Parkı (Þingvellir National Park), Vatnajökull Milli Parkı (Vatnajökull National Park) ve Snæfellsjökull Milli Parkı (Snæfellsjökull National Park)'dır. 2008 yılından günümüze kadar olan süreçte 4 adet olan milli park sayısı Jökulsárgljúfur Milli Parkı ve Skaftafell Milli Parkının birleştirilerek Vatnajökull Milli Parkı'na dahil edilmesiyle 3'e düşürülmüştür. Tüm milli parklar Çevre ve Doğal Kaynaklar Bakanlığı tarafından denetim altında tutulmaktadır. Ancak farklı kurumlar tarafından yönetimleri sağlanmaktadır.



Harita 3.20. İzlanda Çevre Ajansı tarafından yayınlanan İzlanda'daki Korunan Alanlar Haritası

Kaynak: Umhverfisstofnun | Map (ust.is) , 2021

Skaftafell Milli Parkı'nın ve Jökulsárgljúfur Milli Parkı'nın birleşmesiyle meydana gelen Vatnajökull Milli Parkı, İzlanda'nın en büyük milli parkı haline gelmiştir. Böylece İzlanda'da bulunan milli parklar İzlanda'nın yaklaşık %12'lik bir bölümünü kapsamıştır.

İzlanda'da yer alan tüm milli parklar farklı yönetim birimlerince korunmaktadır. İzlanda'nın en eski milli parkı olan Thingvellir Milli Parkı Çevre Bakanlığı tarafından, Snæfellsjökull Milli Parkı İzlanda Çevre Ajansı tarafından, Thingvellir Milli Parkı ise İzlanda başbakanının yönetiminde olan Thingvellir Komitesi tarafından yönetilmektedir. Farklı yönetim birimlerince korunsalar dahi

tüm milli parklar Çevre Ajansı tarafından çıkartılan tek bir haritada gösterilmektedir (Schaller, 2010, s. 30-35).

3.5.4.7.1. Thingvellir Milli Parkı (Þingvellir National Park)



Fotoğraf 3.72. Thingvellir Milli Parkının Görünümü

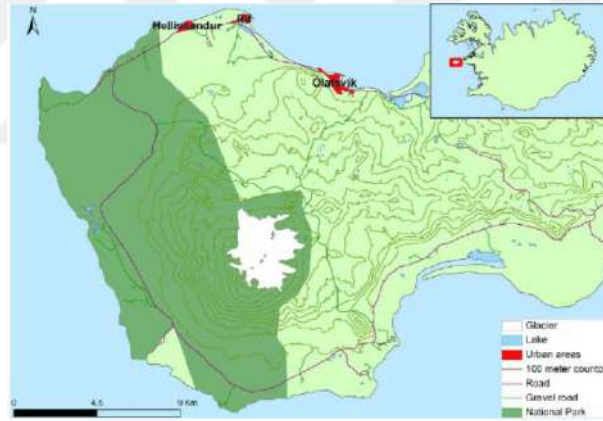
Kaynak: Kothari, 2015, s.7

İzlanda'nın güneyinde yer alan Thingvellir Milli Parkı, 1928 yılında kurulmuştur. İzlanda için tarihi ve jeolojik bir öneme sahip olan milli park ilk aşamada 1928 yılında koruma altına alınmış olsa da milli park statüsüyle birlikte tam anlamıyla 2004 yılında UNESCO tarafından koruma altına alınmıştır. 240 km² büyüklüğe sahip olan milli park İzlanda'nın başkenti Reykjavik kentine 48 km uzaklıkta yer almaktadır. İzlanda'nın ilk milli parkı olması ve tarihi bir öneme sahip olması nedeniyle en çok ziyaret edilen turistik bölgelerinden birisi konumundadır. Milli park Kuzey Amerika, Avrasya ve Orta Atlantik plakaları arasında sınır görevi gören bir vadide bulunmaktadır.

İzlanda iki farklı tektonik plakanın birleşim noktasında yer alan bir ülkedir. Bu sebeple bu bölgelerde yarık vadiler oluşmuştur. Ancak bu vadiler zaman içerisinde volkanik dağlardan çıkan lavlarla dolduğu için bu vadileri fark etmek güçtür. Þingvellir'de ise bu vadilerden gözle görünebilecek şekilde belirgin olan bir rift vadisi yer almaktadır. 100.000 yıl içerisinde vadideki ayrışma ve çökme faaliyetleri tesadüfen daha az volkanik patlamalara maruz kaldığı için vadideki yarık

oldukça fark edilebilir bir boyuttadır. Sahip olduğu nadir coğrafi özellikleri sayesinde Avrupa'da tek üreme bölgesi İzlanda olan bir tür dalgıç kuşu olan Common Loon (*Gavia immer*), de bölgenin endemik kuş türlerinden birisidir. Ayrıca bir gelincik türü olan vizonlar ve kutup tilkileri de bölgede görülmektedir. Dolayısıyla coğrafi açıdan da önemli bir yere sahip olan milli park birçok araştırmacı grup tarafından da ziyaret edilmektedir. Thingvellir Milli Parkı İzlanda'da altın çember (Geysir jeotermal alanı, Gullfoss Şelalesi, Thingvellir Milli Parkı) ismiyle bilinen turistik bir rota üzerinde bir durak olarak konumlanmıştır. Dolayısıyla jeotermal alanı ve Gullfodd şelalesini ziyarete gelen turist grupları milli parkı da ziyaret etmek durumundadır. Aynı zamanda milli parkın içerisinde bulunan yürüyüş ve binicilik güzergahları sayesinde burada çeşitli binicilik faaliyetleri de düzenlenmektedir (Minister of Justice and Ecclesiastical Affairs, Minister of Agriculture, 2004, s.7-17).

3.5.4.7.2. Snæfellsjökull Milli Parkı (Snæfellsjökull National Park)



Harita 3.21. Snæfellsnes Yarımadası ve Snæfellsjökull Milli Parkı

Kaynak: Lund, 2013, s.158

Snæfellsjökull Milli Parkı İzlanda'nın batısında yer alan Snæfellsnes Yarımadası'nda bulunmaktadır. 170 km²'lik yüzölçümüne sahip olan milli park adını bölgedeki Snæfellsjökull buzulu ve Stratovolcano volkanından almıştır.

Sınırları bölgede bulunan Snæfellsjökull yanardağına kadar uzanan milli park 2001 yılında kurulmuştur. Snæfellsjökull yanardağı İzlanda'da yer alan 32 volkanik dağdan birisidir. Yaklaşık 1700 yıl önce patladığı bilinen bu volkanik dağ bölgenin

jeolojik yapısını meydana getiren temel unsurdur. Volkanik bir arazi üzerinde bulunan milli parkın içerisinde bazalt falezler, lav yatakları, siyah kumdan meydana gelen plajlar ve lav mağaraları yer almaktadır. İzlanda Çevre Ajansı tarafından yönetilen milli park bir yanardağ ve buzulun eteğinde yer almakla birlikte deniz seviyesinden bir yanardağın tepe noktasına kadar ulaşan bölgedeki tek milli parktır (Lund, 2013, s. 157-159).

Snæfellsjökull Milli Parkı'nda en çok ziyaret edilen bölgelerden birisi Lóndrangar Bazalt Falezleri'dir. Snæfellsjökull Milli Parkı'nın deniz ile birleştiği noktada yer alan kaya formasyonlarıdır. Volkanik kraterden çıkan kalıntıların meydana getirdiği falez dalgaların aşınması ile zamanla şekillenerek günümüzdeki halini almıştır. Aynı zamanda "The Rocky Castle" (Kayalık Kalesi) adıyla da anılmaktadır. Diğer ziyaret noktası Vatnshellir Mağarası'dır. Yaklaşık 200 metre uzunluğunda ve 35 metre derinliğinde bulunan mağara bir lav mağarasıdır. Volkanik bir patlama sonucunda meydana gelen mağara sadece yaz aylarında ziyaret edilebilmektedir. Rehberli turlara katılan ziyaretçiler programları mutlaka bu mağarayı ziyaret etmektedir. Ziyaretçilerin tercih ettiği diğer lokasyon ise Snæfellsjökull Volkanı'dır. Günümüzde hala aktif bir yanardağ konumunda olan Snæfellsjökull Volkanı'dır. Diğer bir ziyaret alanı ise Snæfellsjökull Milli Parkı plajı olan Djúpalónssandur Plajı'dır. Bir balıkçı köyü ile birlikte Búðir ve Hellnar limanlarına ev sahipliği yapan siyah kumlu Djúpalónssandur Plajı manzarası bakımından bölgeyi ziyaret eden turistler tarafından ilgi gören bir yerdir (Lóndrangar | Guide to Iceland, 2021).

3.5.4.7.3. Vatnajökull Milli Parkı (Vatnajökull National Park)



Fotoğraf 3.73. Vatnajökull Milli Parkı Görünümü

Kaynak: Vatnajökull National Park | Visit Austurland (east.is), 2021

İzlanda'nın güneyinde yer alan Vatnajökull Milli Parkı 2008 yılında Jokulsargljufur ve Skaftafell Milli Parkları'nın birleşmesiyle meydana gelmiştir. Avrupa'nın en büyük milli parkı unvanına sahip olan park 12.000 km²'lik bir alanı kapsamaktadır. 5 Temmuz 2019'da UNESCO tarafından koruma altına alınarak Dünya Miras Alanı olarak belirlenmiştir. İzlanda'nın %8'ini kaplayan ve Avrupa'nın en büyük buzulu olan Vatnajökull buzulunu barındıran milli parkta volkanlar, buzul gölleri, kaplıcalar, siyah kum çölleri ve buzul lagünü, buz mağaraları bulunmaktadır. Burada buzul yürüyüşler, buzul lagününe tekne turları, buzul mağara turları, buzul tırmanışları ve çeşitli buzul keşif gezileri düzenlenmektedir (Aikoh, Schaller, Jónasson, 2013, s.4-5).

3.5.4.8. Bisiklet Turizmi (Cycling Tourism)

Sürdürülebilirlik faaliyetlerini merkezine almış olan bir yerde ekoturizm bağlamında ekolojik bir kent oluşturmanın temel birimi sürdürülebilir kentsel ulaşımı sağlamaktır. Bu bağlamda bisiklet temel ulaşım aracı olarak belirlenmiştir. Sürdürülebilir kentsel yaşamın artış gösterdiği son dönemde benzer şekilde İzlanda'nın birçok kentinde bisiklet ulaşım aracı olarak benimsenmiştir. Bu şehirlerden birisi de İzlanda'nın başkenti olan Reykjavík kentidir. 2010 yılında bisiklet kullanımı bisiklet politikası ile resmileştirilmiştir. Ardından şehirde bölgesel planlama yapılarak bisiklet yolları, bisiklet alım noktaları ve çeşitli bisiklet ağları oluşturulmuştur. Ulaşım aracı olarak bisikleti yaygınlaştırma politikası gereğince

uygulanan tüm çalışmalar neticesinde 2014 yılında yapılan seyahatlerin birçoğu bisiklet ile yapılmaya başlanmıştır. İzlanda'da şehir içi bisiklet kullanımı ülkenin ilkim şartları gereğince yaz ve bahar aylarında ağırlıklı olarak yapılmaktadır. Bisiklet turları genellikle volkanik arazilerde tercih edilmektedir. En çok tercih edilen bisiklet turlar;

Classic Reykjavik Bisiklet Turu: Classic Reykjavik turunda Reykjavik şehir merkezi ve önemli noktaları bisiklet ile gezilmektedir. Bisiklet turizmi çalışmaları kapsamında Reykjavik kentinin şehir merkezini gezmek için en popüler turlardan birisidir. Ortalama 2,5 saatlik bir tur olan Classic Reykjavik bisiklet turu yaklaşık 7 km'lik bir uzunluktadır.

Coast of Reykjavik Bisiklet Turu: Çoğunlukla yaz aylarında tercih edilen bir turdur. Reykjavik sahilinde gün batımını izlemek için düzenlenmiştir. Toplamda 18 km'lik bir mesafeden oluşan tur Nautholsvik Jeotermal Plajı, Perlan bölgesi, Seltjarnarnes yarımadası ve bölgedeki kuş barınağı, deniz feneri, Grotta Gelgit Adası'nı kapsamaktadır. Bir diğer tur ise Golden Circle & Bike'dır. İzlanda'nın güneyinde yer alan ve olden Circle (Altın Çember) olarak adlandırılan bölgede yapılan turdur. Belirli bir noktaya kadar minibüsler ile gidilip ardından bisikletlerle devam edilmektedir. Bu turda Gullfoss Şelalesi ve gayzerler, , Þingvellir Milli Parkı ve çevresi gezilmektedir. Toplamda 25 km'lik bir alanda tur kapsamında bisikletler ile gezilmektedir.

Westman Isles & Bike Bisiklet Turu: İzlanda'nın güney kıyılarında yer alan takımadalarda yapılmaktadır. Takımadanın Heimaey bölgesi dışında kalan kısımlarında yerleşim bulunmamaktadır. Atlas Okyanusu'nda yer alan takımadalara yapılan bisiklet turu öncelikle feribotla adalar gidişin ardından başlamaktadır. Volkanik bir arazi olması sebebiyle tur esnasında lav kalıntılarının sıklıkla görülebildiği alanlar mevcuttur. Toplamda 11 km'lik bir alan 35 dakika içerisinde bisikletler ile gezilmektedir.

Blue Lagoon & Bike Bisiklet Turu: İzlanda'nın güneyinde yer alan Blue Lagoon isimli bir jeotermal kaplıca bölgesine düzenlenen turdur. Mavi Lagün ile

birlikte bölgedeki lav alanları ve Thorbjörn volkanik dağı da gezilmektedir. Toplamda 18 km'lik bir rotadan meydana gelen bisiklet turu yaklaşık 2,5 saat sürmektedir.

Family Fun & Bike Bisiklet Turu: Bisiklet turlarının her şartta ev her yaşta yapılabileceğini gösteren turlardan birisidir. Römorklu bisikletler veya yetişkin bisikletlerine yerleştirilmiş alanlar sayesinde aileler de bisiklet turlarına katılabilmektedir. Seviye bakımından kolay bir rotaya sahip olan tur Reykjavik şehir merkezinde gerçekleştirilmektedir. Turun mesafesi yaklaşık 7 km'dir (Reykjavik Bike Tours, 2022).

3.5.4.9. Ata Dayalı Turizm / Binicilik Turizmi (Horse-Based Tourism / Equestrian Tourism)

Atlı doğa yürüyüşü turizmi olarak da bilinen binicilik turizmi ekoturizm kavramı altında değerlendirilen macera turizmi ya da çiftlik turizmi kapsamında yer alan bir faaliyettir. Binicilik turizmi, doğal ve kültürel güzelliklerin mevcut olduğu bölgelerde gününbirlik, saatlik ve daha uzun süreli turlarda etrafı at ile gezmek için düzenlenmiş programlardan meydana gelen faaliyettir. Temel seviyede binicilik eğitimi alındıktan sonra turlara katılım sağlanabilmektedir (Tanç, 2020, s.7). Atlı geziler bir grup lideri eşliğinde çok engebeli olmayan bir arazide hafif tempoda yapılan ve ortalama 2 saat süren gezilerdir. Daha özel gruplar için at üstünde safari turları düzenlenmektedir. Atlı safariler ise ileri seviyede binicilik lisansına sahip olan kişilerin katılım sağlayabileceği, grup lideri eşliğinde engebeli bir arazide ve gerektiğinde hızlı bir tempoda ilerleyen keşif gezileridir (Altan, 2006, s.58).

İzlanda'da binicilik turizmi geleneksel yaşam şeklinin bir parçası olması ve modern kültür ile arasında bir bağ kurması sebebiyle popüler bir aktivite haline gelmiştir. 2015 yılında İzlanda'da binicilik faaliyetlerine ortalama 40.000 kişi katılım sağlarken bu sayı 2018 yılında %9,3 oranında büyümüş, 2019 yılında ise bu büyüme oranı %9,8'e kadar yükselmiştir. Son olarak 2021 yılında ortalama 200.000 kişi İzlanda'ya binicilik faaliyetlerine katılım sağlamak amacıyla gelmiştir.

Binicilik faaliyetlerinin tercih edilme sebeplerinin arasında kültürel değerlerden çok tarihi değerler ağır basmaktadır. Özellikle İzlanda'nın başkenti olan Reykjavik kentinde düzenlenen turlarda İzlanda tarihinde önemli bir yere sahip olan Vikingler ve Viking dönemini anımsatan tarihi anlatımlar oldukça yapılmaktadır (Ollenburg, 2005, s.48-51). Binicilik faaliyetlerinde en çok tercih edilen 2 farklı tur tipi vardır. Bunlar turn-out ve round-up turlarıdır. Turn-out turları ortalama 3 günlük gezilerdir. Yaz aylarında yapılan bu tur katılımcıları atlarla yaz meralarına gelmektedir. Ardından atlar yaylalarda bulunan ortak dağ meralarına getirilerek bölgede bulunan tarım arazileri, doğal güzellikler gezilmektedir. Özellikle Reykjavik Bölgesi'nden başlanıp popüler bir rota olan Þingvellir'da son bulmaktadır. Round-up turları ise gidiş- dönüş gezileri olarak bilinmektedir. İzlanda'nın kuzeyinde tercih edilen bu tur 20 kişilik gruplar halinde rehber eşliğinde yapılmaktadır. Round-up turlarda bir grup içerisinde ortalama 60-80 adet at yer almaktadır. Her bir katılımcıya 2-3 adet at düşmektedir. 20 kişilik atlı grup bir sıra halinde en önde grubun rehberi ortada kullanılmayan atlar ve arka kısımda ise katılımcılar tek bir çizgi üzerinde koşmaktadır. Her 10 km de bir bütün katılımcılar at değiştirmektedir. Böylece katılımcılar bütün atları sırasıyla deneyimleme şansına sahip olmaktadır. Bu geziler bütün gününbirlik planlanmış faaliyetlerdir. Bu gezilerde çoğunlukla bölgede yetiştirilen İzlanda atı kullanılmaktadır. Bu atlar engebeli arazide yürüyüş yapabilmesi için eğitilmiştir (Schmudde, 2015, s.93-95).

3.5.4.10. Mağara Turizmi (Cave Tourism)

Mağaralar 9. ve 10. yüzyıllarda Kuzey Atlantik Bölgesi'nde koloniler halinde yaşayan Vikingler döneminden günümüze kadar olan süreçte, İskandinav halkının barınma ihtiyacını karşılayan yerler olmasının yanı sıra doğal oluşumları, Viking dönemine ait bozulmamış motifleri ve günümüze kadar ulaşan efsanevi hikayeleri ile turizm pazarında oldukça önemli bir yere sahip olmuştur. Bölgenin coğrafi yapısını da gözler önüne seren mağaralar birçok ülkede turizm faaliyetleri açısından ilgi görmektedir. Bu ülkelerden birisi de İzlanda'dır. Hem iklim özellikleri bakımından hem de volkanik bir arazi üzerinde yer alması açısından İzlanda, mağara turizminde önemli destinasyonlara sahip olan bir ülkedir. Ülkede 3 farklı mağara çeşidi bulunmaktadır. Bunlar; buzul mağaraları, volkanik mağaralar ve insanlar tarafından

inşa edilmiş yapay mağaralardır. Buzul mağaraları bir buzul içerisinde meydana gelmiş olan mağaralardır. Buzullar sürekli hareket halinde olan yapılardır. Bu hareketlilik ve yer altından gelen jeotermal suların ısı nedeniyle buzul mağaraları çökme ve erime durumlarından dolayı kalıcı değildir. Volkanik mağaralar ise volkanik patlama vb. olaylar sonucunda meydana gelmiş olan mağaralardır ve kalıcıdır.

Batı İzlanda'da yer alan Surtshellir Mağarası buzul çağıının son evrelerinden bu yana volkanik bir patlamada meydana gelen dünyanın en büyük lav tüpü mağarası olarak bilinmektedir. Surtshellir Mağarası'nın Vikingler döneminde Viking şef ve liderleri tarafından kullanılmış bir mağaradır. Surtshellir Mağarası 2001 yılında yapılan keşifler neticesinde ortaya çıkarılmış ve 2012-2013 yılları arasında arkeolojik anlamda kayda alınmıştır. 1000 yıllık bir tarihe sahip olan Surtshellir Mağarası turizm açısından değerli bir bölge konumundadır (Smith, vd., 2019, s.1-4).

3.5.4.11 Kırsal Turizm (Rural Tourism)

Kırsal turizm sürdürülebilirlik faaliyetlerinin tam anlamıyla değerlendirme altına alındığı turizm kavramlarından birisidir. Bu sebeple her yerde gelişim evresinde olan ve çok talep gören bir turizm çeşidi olmaktadır. Kırsal turizmde doğal hayata ve kırsal alanlara olan dönüş, bölgenin yöresel kimliği ile birleştirilerek yapılan turistik faaliyetler ile zenginleştirilmiştir. Böylece bireylerin çalışma hayatı stresinden uzaklaşmak amacıyla kırsal bir alanda yer alan konaklama imkanlarını tercih etmesi ve bölgeye özgü yerel etkinliklere katılım sağlaması ile kültür etkileşiminin yaşandığı, el sanatları gibi yerel değerler eşliğinde, küçük ölçekli işletmelerin ön planda olduğu ve minimal bir hayat tarzının benimsenmesiyle ortaya çıkan bir turizm çeşidi olmuştur (Ahipaşaoğlu, Çeltek, 2006, s.12).

İzlanda kırsal turizm bileşenleri açısından tercih edilen ülkelerden birisidir. Nüfusunun yoğun olmaması, doğal alanlarının çokluğu ve coğrafi kimliği sayesinde kırsal turizmin gerçekleştirilmesi için birçok imkana sahiptir (Çolak, 2009, s.).

1980-1990 yılları arasında İzlanda'da kırsal alandaki küçük toplulukların buldukları bölgeleri terk etmeden, yaşam şekillerinde değişiklik yapmak zorunda

kalmadan ve en önemlisi ise kendi hayatlarından taviz vermeden ekonomik açıdan gelir elde etmelerini sağlamak amacıyla buldukları kırsal alanlar turizm kavramıyla birleştirilmiştir. O dönemde uluslararası ziyaretçilerin artış göstermesi sebebiyle kırsalda turizm kavramına hızla geçiş yapılmıştır. Balıkçılık ve çiftçilik gibi mevsimsel ekonomik kaynaklara sahip olan kırsal kesim kısa bir süre içerisinde sahip oldukları çiftlik, tarla vb. alanları turizm sektörüne kazandırmanın yollarını bulmaya başlamışlardır. Turizme duyulan ilgi yerel halkın turistik faaliyetler ile arasındaki uyum sürecini hızlandırmıştır. 1988 yılında İzlanda’da birçok çiftlik misafirhane niteliğinde turistik konaklama faaliyetleri altında yer almaya başlamıştır. Kırsal alanda yer alan birçok çiftlik bölgeye gelen turistler için konaklama ihtiyaçlarını karşılarken kısa sürede restoran, binicilik, vb. hizmetler de verilmeye başlanmıştır. Böylece kırsal turizm kavramı genişletilerek çiftlik turizmi İzlanda’nın kırsal kesiminde hızla büyümeye ve gelişmeye başlamıştır. Bölgede hizmet arttıkça rekabet faktörü de artmıştır. Böylece verilen hizmet ihtiyaç, kalite ve markalaşma faktörlerinden dolayı bölgede çeşitlilik yaratmıştır. Sonuç olarak kırsal turizm kavramı ilk aşamada çiftlik turizmi ile devamlılığını sürdürmüştür (Kathleen, 2021, s.176-177).

3.5.4.12. Balıkçılık Turizmi (Fishing Tourism)

İzlanda’nın ekonomik açıdan en büyük kaynaklarından birisi balıkçılık faaliyetleridir. İzlanda nüfus açısından Avrupa’nın en küçük ülkelerinden birisi olmasına rağmen dünyada en çok balıkçılık faaliyetlerinin yapıldığı ülkelerden birisidir. Ülke ilk olarak 1901 yılında sahip olduğu 3 adet milli deniz bölgesini balıkçılık bölgeleri olarak ilan etmiştir. Ardından günümüzde devam etmekte olan balıkçılık faaliyetlerinin resmi anlamda ilk adımı 1990 yılında Balıkçılık Yönetimi Yasası ile birlikte atılmıştır. Bu yasanın temel amacı deniz kaynaklarının sürdürülebilirliğini sağlamak, bölgenin verimliliğini arttırmak, bilinçli bir balıkçı toplumu meydana getirmek ve balıkçılık sektörünü ekonomik açıdan iyi bir seviyeye getirmektir. İzlanda’daki tüm balıkçılık faaliyetleri balıkçılık ve tarım bakanlığının gözetimi altında gerçekleştirilmektedir. Bu kontrolü sağlamak amacıyla çeşitli sistemler geliştirilmiştir. Bunlar;

Devredilebilir Kotalar Sistemi (ITQ), İzlanda'da balıkçılık sistemi bilimsel açıdan balık popülasyonlarının sürdürülebilirliğini esas alan bireysel Devredilebilir Kotalar Sistemi (ITQ)'ne dayanmaktadır. Bu süreçte bakanlık lisansa sahip olan balıkçı teknelerine her balık türü için total yakalama miktarını belirler. Genellikle bu kota ise bir önceki yılda avlanma miktarına göre hesaplanmaktadır. Bu aşamasında balıkçı gemilerine avlamayı planladıkları balık türlerine uygun olacak şekilde bir kota tahsis edilir. Ayrıca verilen bu kota geminin fiziksel açıdan büyüklüğüne göre değişim göstermektedir (Ünal, 2021, s.7). İzlanda balıkçılığında önemli hususlar şunlardır:

Aktarılabirlik: Devredilebilir Kotalar Sistemi'ne dahil olan kişiler kendilerine tahsis edilen kota paylarını diğer balıkçı gemileri ile paylaşabilmektedir. Yıllık olarak balıkçılık müdürlüğüne sisteme kaydedilen kota payları takip edilmekte ve tahsis edilen kota payının üzerinde avlanma yapamayan balıkçıların bu kotanın altına da düşmemesi gerekmektedir. Tahsis edilen avlanma kotasını dolduramayan bireylerdeki kota eksikliği diğer balıkçı gemilerine aktarılabilmektedir. Böylece avlanma faaliyetleri sürdürülebilirlik kazanmakta ve aşırı avlanma sorunu ortadan kaldırılmaktadır.

Ücretlendirme: 2004 yılında yürürlüğe giren Balıkçılık Yönetimi Yasası ile birlikte balıkçılar için belirlenen kota tahsisine uygun biçimde balıkçılık ücretleri belirlenmektedir. Bu sisteme göre balıkçılık çalışmalarında aktif olan ve aldığı kotayı tam anlamıyla dolduran balıkçılar avantajlıdır.

Kapanma Süreci: İzlanda'da balıkçılık faaliyetlerinin sürdürülebilirliği açısından balıkçılık faaliyetlerine dönemseller olarak kalıcı kapanma uygulanmaktadır. Özellikle balıkların üreme dönemleri dikkate alınarak hiçbir avlanma faaliyetinin yapılmasına izin verilmemektedir (Directorate-General For Internal Policies, 2012, s.15-19).

3.5.4.13. Ekoköyler

İzlanda ekoköyler bakımından gelişmekte olan ülkeler arasında yer almaktadır. Dolayısıyla şu anda aktif olan 1 adet ekoköyü bulunmaktadır.

3.5.4.13.1. Sólheimar Eko-Köyü



Fotoğraf 3.74. Sólheimar Ekoköyü Görünümü

Kaynak: Dünyanın en güzel ekoköyleri – Yeşilist | Herkes için yeşil (yesilist.com)

Sólheimar Eko-Köyü, İzlanda'nın güneybatısında kırsal bir bölgede yer almaktadır. Bölgede bulunan Reykjavik kentine 60 km uzaklıkta yer alan ekoköy 1930 yılında Sesselja Sigmundsdóttir tarafından kurulmuştur. Sesselja Sigmundsdóttir, çocuk eğitimi, pedagoji, engelli bireyler için eğitim, organik tarım, ekoloji konularında eğitim almış bir öğretmendir. Eğitimini İsviçre, Almanya ve Danimarka'da tamamlamış ardından İzlanda'ya gelerek Sólheimar Ekoköyünün arazisini satın almıştır. Sesselja'nın temel amacı ekolojik bir ortamda engelli bireylerin gelişimlerini sağlamak ve aynı zamanda engelli bireyler ile birlikte organik tarım faaliyetini gerçekleştirmektir. Bu amaçla yola çıkmış ve İngiltere'de bulunan Camphill faaliyetlerinin kurucusu Dr. Karl König, Norveç'ten Sólveig Nagel ve Finlandiya'dan Carita Stenback ile fikir paylaşımında bulunmuştur. Bu kişilerin ortak özellikleri engelli bireyler ve ekoloji kavramları üzerine çalışmalar yürütmeleridir. İngiltere, Norveç ve Danimarka'da yürütülen ekolojik çalışmalardan örnek alınarak Sólheimar Ekoköyünü inşa edilmiştir (Zeybek, 2020, s.109-110).

Öncelikle arazide barınma ihtiyacını karşılamak için ahşap kulübeler inşa edilmiştir. Ardından enerji kaynağı olarak jeotermal enerji kullanılmıştır. İlk aşamada ekoköy 10 tane zihinsel engelli çocuğun eğitim aldığı bir bölge özelliği göstermiştir. Çevrede anne ve babasını kaybetmiş, engelli ve yardıma ihtiyacı olan

tüm çocukların eğitim alabildiği aynı zamanda üretime dahil edildiği bir ekoköy olarak varlığını sürdürmüştür.

Dünyanın ilk ve en eski ekoköylerinden birisi olan Solheimar Ekoköyü günümüzde hala aktif bir şekilde kullanılmaktadır. Çocuklar dışında yaşlı ve yardıma ihtiyacı olan bireylere de ev sahipliği yapmaktadır.

Ekoköyde engelli bireylerin yeteneklerini ortaya çıkartmak ve geliştirmek adına 6 farklı esnaf atölyesi meydana getirilmiştir. Oluşturulan bu esnaf atölyelerinde engelli bireyler tarafından çeşitli el sanatları yapılmakta ve gelen ziyaretçilere satışa sunulmaktadır. Köyde dışarıdan gelen kişiler için özel konaklama alanları meydana getirilmiştir. Özellikle Avrupa Gönüllü Hizmetleri, Ekolojik Yaşam ve Öğrenme Merkezi gibi kurumlar bu bölgede gönüllülük esaslı çalışmalar yürütmektedir. İnşa edilen bu özel evlerde kalıp ortak yemek yeme alanlarında toplantılar yapılarak ekoköyün gelişimi açısından çeşitli gelişmelere imza atılmaktadır (Prince, 2019, s. 76-77).

3.5.4.14. İzlanda'da Ekoturizm ve Sürdürülebilirlik Çalışmaları Kapsamında Çıkartılan Yasalar, Sözleşmeler

Ekoturizm çalışmalarının devamlılığını sağlamak adına birçok yasa ve sözleşme geliştirilmiştir. Bu yasa ve sözleşmeler zorunlu tutulup ekoturizm çalışmaları hukuki anlamda desteklenmiştir.

3.5.4.14.1. Doğa Koruma Yasası

İzlanda'da 1999 yılından günümüze kadar olan süreçte yürürlükte olan çevre yasası Doğa Koruma Yasası'dır. Geniş bir kapsamı olan bu yasa genel anlamda İzlanda'daki tarım politikalarını göz önünde bulundurarak ormancılık, tarım arazilerinin kullanımı, hayvancılık otlatma uygulamaları, jeolojik oluşumlar ile meydana gelen ekosistem ve manzaralarının korunması gibi geniş bir yelpazesi bulunmaktadır.

3.5.4.14.2. İzlanda Ormancılık Yasası

İzlanda'nın yaklaşık %40'ı ormanlık alanlardan meydana gelmektedir. Buzul bölgesi olan İzlanda'nın yerleşim bölgesi oldukça azdır. Bunun sebebi ise ülkenin iklimi sebebiyle buzul bölgelerinin çoğunluğu ve yaşama elverişsiz olmasıdır. Bu sebeple bölge halkı yerleşim alanlarını ormanlık bölgelerini tahrip ederek ortaya çıkartmıştır. Bu tahribat sonrasında ormanlık arazisinde ciddi düşüşler yaşayan İzlanda 19. yüzyılın sonunda ormanlık alanlar ile ilgili bir yasa sunmuştur. Ardından 1907 yılında Ormancılık Yasası'nı yürürlüğe koymuştur. Bu yasa ile birlikte yeniden ağaçlandırma projeleri yapılmış ve tahribatın yoğun olduğu bölgelerde yeni ormanlık alanlar meydana getirilmiştir. Ayrıca bu çalışmaların daha etkili olması ve geniş bir kitleye yayılması için İzlanda Orman Servisi (IFS) birimi kurulmuştur. Bu kurumun amacı bölge halkını ormansızlaşma, ağaç dikimi ve ekosistem hakkında bilgilendirmektir.

Orman Yasası, sürdürülebilir orman ve orman endüstrisinin geliştirilmesi, ağaçlandırmada yerel halkın rolünün artırılması, biyoçeşitliliğin artırılması, ormancılık çalışmalarının genişletilmesi, çiftliklerin ağaçlandırılması ve çeşitli bölgesel ağaçlandırma faaliyetleri yürütmeyi hedeflemiştir (Oddsdóttir, Halldórsson, Barkarson, 2018, s.54-57).

3.5.4.14.3. İzlanda Toprak Koruma Servisi (SCSI)

İzlanda Toprak Koruma Servisi 1907 yılında Çevre ve Doğal Kaynaklar Bakanlığı bünyesinde kurulmuştur. Bu kurumun temel görevi sürdürülebilir arazi kullanımını artırma, toprak erozyonu ile mücadele, el değmemiş arazilerin ıslahı, verimsiz arazilerin yeniden kullanıma açılması ve çölleşme konularında çalışmalar yürütmektir. İzlanda'nın temel sorunu aşırı kullanım sebebi ile var olan arazinin zamanla çölleşmesi ve verimsiz bir arazi hale gelerek gözden çıkartılmasıdır. Özellikle değersizleşen arazilerin verimliliğini arttırmak ve doğaya yeniden kazandırmak amacıyla bu koruma servisi kurulmuştur. İzlanda Toprak Koruma Servisi temelde 4 ana bölümden meydana gelmektedir. Bunlar; halkla ilişkiler ve idare, toprak koruma, araştırma ve geliştirme, ajans merkezleri ve bölge ofislerdir.

Özellikle sahada bulunan ofisler sayesinde çorak araziler tespit edilerek çalışmalara hız kazandırılmaktadır (English- Landgræðsla, 2022).

3.5.4.14.4. Arazi Islah Yasası

2019 yılında İzlanda Arazi slahı Yasası yürürlüğe girmiştir. Bu yasanın temel amaçları; mevcut bir alanda bitki örtüsünü korumak, iyileştirmek ve devamlılığını sağlamak adına araziyi sürdürülebilir konumuna getirmek, ekosisteme zarar vermeden arazini kullanılmasını sağlamak, yerel halkı arazi kullanımı, toprak korunması ve biyoçeşitliliğin korunması hususunda bilgilendirmelere dahil ederek bilinçli bir kamuoyu meydana getirmek, tahribata uğramış bölgelerde yeniden bir ekosistem oluşturmak, meydana gelebilecek doğal olaylara hazırlıklı olmak, karbon izolasyonunu sağlamak gibi çalışmaları mevcuttur. Yapılan tüm çalışmalar neticesinde İzlanda arazilerin durumunu değerlendirme altına alınarak yerleşim birimleri düzenlenmekte ve konaklama planlaması yapılmaktadır. Özellikle arazide yer alan doğal kaynakların devamlılığının sağlanabilmesi adına restorasyona uygun olmadığı kararı alınarak doğal kaynaklara dışarıdan yapılabilecek bir müdahale ortadan kaldırılmış ve sürdürülebilirliği sağlanmıştır (Hlutverk og lög- Landgræðsla, 2022).

3.6. Finlandiya

Baltık Denizi kıyısında yer alan Finlandiya, diğer İskandinav ülkelerine göre nüfus yoğunluğu, ekonomik gelir kaynakları vb. faaliyetler ile farklılık gösteren ülkeler arasında yer almaktadır. Bu denli farklılıkları sebebi ile ekoturizm çalışmalarına yeni bir bakış açısı getirmiştir.

3.6.1. Finlandiya'nın Coğrafi Konumu ve Özellikleri



Harita 3.22. Finlandiya Haritası

Kaynak: Finlandiya- Vikipedi (wikipedia.org), 2022

Finlandiya Avrupa'nın kuzeyinde, İskandinav Bölgesi'nde yer alan ve Baltık Denizi'ne kıyısı olan bir ülkedir. Finlandiya'nın doğusunda Rusya, batısında İsveç, kuzeyinde Norveç bulunmaktadır. Yüzölçümü 338.455 km² olan Finlandiya 5,549,136 nüfusa sahiptir (Tilastokeskus (stat.fi),2022). Başkenti ise Helsinki'dir. Aynı zamanda Helsinki Finlandiya'nın en büyük şehridir. Finlandiya 7 bölgeden meydana gelmektedir. Bunlar; Kuzey Finlandiya, Güney Finlandiya, Doğu Finlandiya, Batı Finlandiya, Güneybatı Finlandiya, Laponya ve Aland Adaları'dır. Finlandiya'nın toprak yapısı bakımından en temel özelliği ülkenin büyük bir kısmının ovalardan meydana gelmesidir. Diğer İskandinav ülkelerine kıyasla dağlık alanların çok nadir görülebildiği bir ülkedir. Dağlık alanların görülebileceği tek yer ise Finlandiya'nın kuzeybatı bölgesidir. Ülkenin en yüksek dağı Halti Dağı'dır ve Finlandiya'nın İsveç ve Norveç ile kesiştiği noktaya yakın bir yerde bulunmaktadır.

Finlandiya'nın yer şekilleri çoğunlukla buzuldur. Ülkenin kuzey kesimleri yılın çoğu zamanında donmuş haldedir. Finlandiya coğrafyasında birçok göl bulunmaktadır. Bunun temel sebebi ise kutup bölgesinde yakın olmasıdır. Ayrıca Finlandiya sahip olduğu göllerin sayısı bakımından Göller Ülkesi olarak da isimlendirilmektedir. Ülke sınırları içerisinde yaklaşık 60.000 göl bulunmaktadır.

Bulunduğu coğrafi konumu sebebiyle soğuk ve ılıman bir iklime sahip olan Finlandiya, bölgesel olarak da farklı iklimlere sahiptir. Güneyinde nemli hava ve karasal bir iklime sahipken, kuzeye doğru çıkıldıkça kutup iklimi hâkim olmaktadır. Ülkenin anadili nadir konuşulan Baltık-Fin dilleri arasında yer alan Fince'dir. Finlandiya'nın idari işlerinde yasama yetkisi kurulan parlamento ve ülkenin cumhurbaşkanına aittir. Parlamentoda seçilen görevliler 4 yıllık görev süresine sahiptir ve toplamda 200 parlamento üyesi yer almaktadır (Tontus, 2015, s.2-3).

3.6.2. Finlandiya'nın Tarihi

Finlandiya'da yaşam M.Ö. 9000 yıllarında buzul döneminin bitişiyle başlamıştır. 13. yüzyıldan itibaren de Kuzey Haçlı Seferleri'nin tamamlanmasıyla İsveç devletinin himayesi altına girmiştir. Ardından 1809 yılında yapılan Finlandiya Savaşı'yla birlikte ülke Finlandiya Büyük Prenslığı'ni kurarak Rusya'ya bağlı özerk bir yönetime sahip olmuştur. Ülkede toplum içerisinde bağımsızlık ile ilgili temellerin atılmasıyla beraber Finlandiya tüm halkına seçme ve seçilme hakkı veren ilk ülke olmuştur. Bu sayede 1917 Rus Devrimi'nin tamamlanmasıyla bağımsızlığını ilan etmiştir. Rusya'dan ayrılarak bağımsızlığını ilan eden ve artık demokrasi ile yönetilen bir cumhuriyet olan Finlandiya, İskandinav modelinde refah devleti kurma çalışmalarına başlamıştır. İskandinav tarzı devlet modellemesine göre refah bir devlet için yapılacak olan tüm düzenleme ve çalışmalar devlete ait bütçenin yaklaşık dörtte biri ve yerel giderlerin yaklaşık yüzde kırkıdan fazlasına tekabül etmektedir. Temel harcamalar yerel halkı destek sistemleri için yapılmaktadır.

1950 yıllarına kadar çoğunlukla tarımsal faaliyetler ile ilgilenen Finlandiya 2. Dünya Savaşı'nın son bulmasıyla birlikte savaşın getirdiği sosyal ve ekonomik zorlukları yok etmek için hızla sanayileşme sürecine girmiştir. 1955 yılında ise Birleşmiş Milletler'e katılım sağlamıştır. Ardından 1969 yılında Ekonomik İş birliği

ve Kalkınma Örgütü'ne (OECD), NATO Barış ve Ortaklık Programı'na, 1995 yılında Avrupa Birliği'ne girmiş ve 1999 yılında ise Euro bölgesi olarak tanınmıştır. Tüm bu gelişmelerden Finlandiya ekonomisi olumlu yönde etkilenmiştir.

Serbest piyasa ekonomisine sahip olan Finlandiya'nın para birimi Euro'dur. Finlandiya'da yıllık kişi başına düşen gelir 33.471 ABD dolarıdır. İstihdam olanakları bakımından oldukça elverişli imkanlara sahip olan Finlandiya'da 15-64 yaş aralığındaki bireylerin ortalama %72'si istihdam edilebilmektedir. Finlandiya'da istihdam olanaklarının temel gerekliliği eğitim ve beceriye sahip olmaktır. Bu sebeple ülkede eğitim hususuna dikkat edilmektedir. 25-64 yaş arası bireylerin yaklaşık %91'i lise eğitimini tamamlamış bireylerden meydana gelmektedir. Ayrıca sunulan eğitim hizmetleri bakımından dünyada kaliteli eğitim veren ülkeler arasında Finlandiya da yer almaktadır. Dolayısıyla eğitim modeli bakımından da önemli değerlendirmelere sahip olan bir ülke konumundadır. Bu değerlendirmelerden en bilinen sistem ise PISA programıdır. Finlandiya, Ekonomik İş birliği ve Kalkınma Örgütü (OECD) tarafından her 3 yılda bir düzenlenen Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı (PISA) sayesinde 15 yaş bandındaki öğrencileri üzerinde uygulanan, öğrencilerin sahip oldukları bilgi ve yeteneklerini ortaya çıkartan ve değerlendirme altına alan bir araştırma biçimine sahiptir (Çobanoğlu, Kasapoğlu, 2010, s.121-122). Bu programın temel amacı sadece akademik bilgiyi ölçmek değildir. Öğrencilerin ne öğrendiklerinin yanı sıra öğrendikleri bilgileri günlük hayatta nasıl kullanmaları gerektiği ve bu bilgiler ile karşılaştıkları problemler ile nasıl başa çıktıkları üzerinde durulmaktadır. Dolayısıyla öğrencilerin yeteneklerine yön veren, onları gerçek hayata hazırlayan ve çözüm odaklı bireyler olmalarını öğreten bir eğitim modeline sahip olan Finlandiya, memnuniyet odaklı bir toplum yetiştirirken aynı zamanda nitelikli bir toplumda yetiştirmektedir (Kırmızıoğlu, 2017, s.13-15).

Bir AB üyesi olan Finlandiya ekonomik ve yaşam standartları bakımından birçok Avrupa ülkesi ile karşılaştırıldığında refah seviyesi yüksek ülkeler arasında yer almaktadır. Bu standartlara göre Finlandiya'da eğitim, yaşam standartları, çevre olanakları, çevre koruma çalışmaları, kaliteli yaşam, güvenlik ve sosyal çevre

bakımından değerlendirme altına alındığında, daha iyi yaşam endeksine göre yaşam standartlarının yüksek seviyede olduğu ve memnuniyet seviyesinin yüksek bir derecede olduğu ülkeler arasındadır. Finlandiya’da yapılan bir araştırmada Finlandiya’da yaşayan halkın 0’dan 10’a kadar numaralandırılmış olan bir ölçek ile yaşamsal memnuniyetlerini değerlendirmeleri istenilmiştir. Bu değerlendirmenin sonuçlarına göre Finliler ortalama 7,9 oranında memnuniyete sahip olduklarını belirtmişlerdir (OECD Better Life Index, 2022).

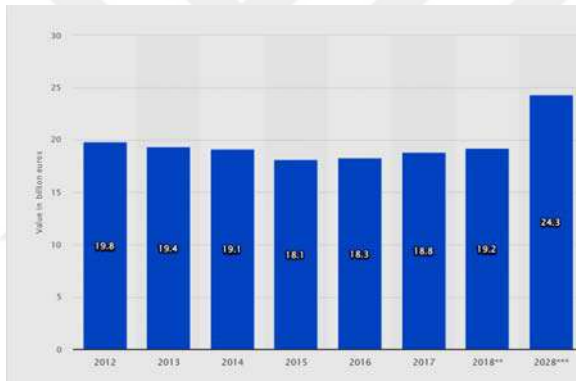
3.6.3. Finladiya’da Turizm

Finlandiya’nın Avrupa Birliği ülkesi olmasının ardından ülke içerisinde ekonomik durumu iyileştirmek için turizm sektörü baz alınarak çalışmalar yapılmıştır. Finlandiya doğal kaynakları ve coğrafi özelliklerinin getirmiş olduğu fırsatlar sayesinde turizm pazarında yer almaya başlamıştır. İlk aşamada kongre turizminde dünyada tercih edilen destinasyon arasında yer almaktadır. Kongreler çoğunlukla başkent Helsinkide yer alan Finlandiya Kongre Bürosu’nda düzenlenmektedir. Düzenlenen en önemli kongrelerden birisi 1999 yılında 50.000 kişinin olduğu, 170 uluslararası kurum ve kuruluşun katılım sağladığı Helsinki Zirvesi’dir. Bu kongrede Avrupa Birliği’nin gündemi belirlenerek AB’ye yeni üye olacak ülkelerde Euro kullanımının yaygınlaştırılması hususunda görüşmeler yapılmıştır. Bu sayede diğer Avrupa Birliği ülkeleri ile ortak para birimini kullanmaya başlayan Finlandiya birçok AB ülkesi tarafından ziyaret edilebilir bir ülke konumunu almıştır.

Finlandiya, turizm faaliyetleri ile ön planda olmak için ülke içerisinde turizm kavramını ülkenin çeşitli bölgelerinde bulunan mevcut destinasyonlara göre 5 farklı bölgeye ayırmıştır. Bunlar; Finlandiya’nın güney ve güney batı bölgesinde kültürel faaliyetler, Orta Finlandiya ve Göl Bölgesi, Ostrobothnia Bölgesi, Doğu Finlandiya ve Laponya Bölgesi’dir (Vuoristo, 2000, .252-254). Turizm sektörü bakımından gelişim evresinde olan Finlandiya 21. yüzyıldan itibaren turizm pazarında tam anlamıyla yer almaya başlamış ve ekonomi turizm faaliyetleri ile canlanmıştır. 2007 yılında Finlandiya’nın turizm çalışmaları sayesinde toplamda 130.500 kişi iş sahibi olmuş ve yaklaşık 4 milyar Euro turizm faaliyetlerinden vergi geliri elde etmiştir. Bu

rakam da GSYH'nin %3,82'ini meydana getirmektedir. Stratejik çalışmalar ve yapılan turizm planlamaları sayesinde Finlandiya'nın turizm geliri 2019 yılına gelindiğinde 16,3 milyar Euro olmuştur. Covid-19 süresince meydana gelen yasaklar sebebi ile bir önceki yıla göre düşüşler yaşamış ve 2020-2021 yıllarındaki turizm gelirleri %41 oranında azalarak 9,7 milyar Euro olmuştur (Finnish tourism in numbers- Ministry of Economic Affairs and Employment (tem.fi), 2022). 2028 yılında ise Finlandiya'nın turizm gelirlerinin GSYH' ye toplam katkısının 24,3 milyar Euro olması beklenmektedir (Finland: travel & tourism's total GDP contribution 2012-2028 | Statista, 2022).

Grafik 3.10. 2012'den 2028'e Kadar Finlandiya'da Seyahat ve Turizmin GSYİH'ya Toplam Katkısı



Kaynak: Finland: travel & tourism's total GDP contribution 2012-2028 | Statista, 2022

Turizm pazarında temel ürünü doğal kaynaklar olan Finlandiya, turizm sektöründeki devamlılığını sağlamak adına sürdürülebilir bir hizmet sunma taraftarıdır. Sürdürülebilir bir turizm hizmetinin temel unsurları ise yerel halkın istihdam edilmesi, su ve enerji kaynaklarının devamlılığı için yenilenebilir kaynakların tercih edilmesi, atık yönetimi, doğal ve kültürel değerlere gereken önemin verilmesi, kültürel mirasın korunmasıyla birlikte ekonomik kaygılar gözetilmeksizin destinasyonların taşıma kapasitelerinin aşılmaması ve ekolojik bir turizm sektörü için çevre dostu planlamalar yapılmasıdır. Finlandiya bu konuda köklü çalışmalar yürüten Avrupa Birliği ülkeleri arasında yer almaktadır. Finlandiya hükümeti sahip olduğu doğal ve kültürel destinasyonların yüzyıllar boyunca

süregelmesi ve rekreasyonel anlamda ekolojik turizm faaliyetlerini iyileştirmek için ilk olarak 2000 yılında bir hedef belirlemiştir. Bu hedefler doğrultusunda arz ve talep odaklı yaklaşım, ekoturizm çalışmaları bakımından sorumlulukların ortaya koyulması, Finlandiya’da bulunan ve turizm sektöründe var olan ekolojik destinasyonların tespiti ve koruma çalışmaları, üretimin geliştirilerek yerel iş birliğinin sağlanması, ekolojik turizm konusunda bilgi birikiminin artırılması gibi temel hedefler belirlenerek sürdürülebilir turizm çalışmaları kapsamlı bir biçimde yürütülmeye devam etmiştir.

Finlandiya sürdürülebilir kalkınma ve sürdürülebilir turizm kapsamında yürütülen çalışmaları Birleşmiş Milletler, Avrupa Birliği, Kuzey Kutbu Konseyi ve İskandinav Bakanlar Konseyi tarafından belirlenen politikalar ile yürütmektedir. Son olarak Finlandiya 2050 sürdürülebilirlik raporu yayınlanmış ve bu raporda sürdürülebilirlik faaliyetleri sadece turizm çalışmaları açısından değil tüm birimlerde değerlendirme altına alınmış ve sürdürülebilir kalkınma hedeflenmiştir (Pöyhönen, 2015, 24-28).

3.6.4. Finladiya’da Ekoturizm Faaliyetleri

Finlandiya’da ekoturizm etkinlikleri birçok alanda faaliyet göstermektedir. Öncelikle sahip olduğu yer şekilleri ve volkanik arazileri bakımından volkanik turizm çalışmaları ile ön planda olan Finlandiya, jeoparklar bakımından zengin bir ülkedir. Dolayısıyla volkanik turizm faaliyetlerinin aktif olduğu bir bölgedir. Finlandiya’daki diğer önemli ekoturizm faaliyeti yerel kültür ile birleştirilerek ortaya koyulan kış turizmi etkinlikleridir. Ren geyiği yetiştiriciliğinin hâkim olduğu bölgeler çoğunlukla turizm kentleridir. Bunun sebebi ise yerel halkın bu faaliyetlerini turizm sektörüne kazandırması ve kültür turizmi kavramı ile birleştirerek ekoturizm etkinliği olarak ortaya koymasıdır. Finlandiya, ekoturizm faaliyetlerine bakıldığında yerel kültürün önemli bir etken olduğu görülmektedir.

3.6.4.1. Kış Turizmi

Kış turizmi faaliyetleri Kuzey Avrupa ülkeleri için başlıca gelir kaynaklarından. Mevcut kutup iklimi birçok kış aktiviteleri için uygun bir ortam

oluşturmaktadır. Finlandiya’da kış turizmi faaliyetleri arasında kuzey ışıkları turları, kayak faaliyetleri Husky ve Ren geyiği turları, buz tatil köyü turları, kutup hayvanları safarisi, igloo gezileri, Noel gezileri, kros kayağı, motosikletli kar gezileri, kar yürüyüşü, buz balıkçılığı, buz pateni ve buz rallisi gibi etkinlikler yer almaktadır (Tervo, 2008, s. 318-320).

Finlandiya’nın kış turizmi faaliyetleri bakımından en çok ziyaret edilen destinasyonu Lapland (Laponya)’dır. Lapland, Finlandiya’nın kuzeyinde yer alan ve ülkenin dörtte birini oluşturan bir bölgedir. Kuzey Kutup Dairesi içerisinde yer alan bölge aynı zamanda Finlandiya’nın en seyrek nüfuslu alanlarından birisidir. İçerisinde Lemmenjoki ve Pallas-Yllästunturi Milli Parkı yer almaktadır. Finlandiya’nın başlıca kış turizmi merkezleri arasında yer alan Lapland, kış sporları ve kış turizmi faaliyetleri bakımından popüler bir destinasyondur. Rusya ve İsveç’e sınır olması sebebiyle de tercih edilen kış turizmi destinasyonlarından birisidir. En belirgin özelliklerinden biri, bölgede bulunan Ren geyiği rezervi ve vahşi kutup hayvanlarıdır. Laplandeki kış turizmi faaliyetleri 1995-2014 yılları arasında ortalama yıllık %9 büyüme oranına sahip olan ve giderek talebin arttığı kış turizmi bölgelerindedir. Artan talepler doğrultusunda 2019 yılında turizm amaçlı konaklama faaliyetleri zirve noktasını görerek 3,5 milyon geceleme faaliyetine ulaşmıştır. 2020 ve 2021 yıllarında ise bu rakamlarda korona virüs sebebi ile azalmış ve 2019 yılına göre %3 oranında azalarak 2,1 milyona düşmüştür.

3.6.4.1.1. Buz Kırma Faaliyeti (Ice- Breaking)

İsveç ve Finlandiya’nın arasında yer alan Botni Körfezi’nde gerçekleştirilen bir faaliyettir. Kış aylarında tamamen buz tutmuş Bötne Körfezi’nde 50-55 cm kalınlığına ulaşmış buz kütlelerini kırarak yapılan turdur. Buz kıran olarak bilinen bir gemi ile buz tutmuş Bötne Körfezi’nde 4-5 saat süren bir yolculuğa çıkılmaktadır. Gemi buzları kırarak ilerlemektedir. Gemi buzları kırarak Bötne Körfezi’nde ilerlediği esnada belirli bir noktada durmaktadır. Bu aşamada tura katılan ziyaretçilere özel kıyafetler verilerek buz tutmuş körfezde yüzme imkânı sunulmaktadır.



Fotoğraf 3.75. Buz Kırma Faaliyetleri

Kaynak: Kuzey Kutup Dairesi'ni 4 günde keşfetmeye ne dersiniz? | Off The Road On The Track, 2022

3.6.4.1.2. Buz Tatil Köyü

Buz Tatil Köyü, Kuzey Avrupa'da yer alan ya da Kuzey Kutup Dairesi'ne yakın olan Kanada, Danimarka, Norveç, İsveç, İzlanda, Grönland gibi ülkelerde popüler kış turizmi faaliyetlerindedir. Bölgenin geleneksel değerlerini, gastronomisinin ve kültürel faaliyetlerinin birleştirilerek sergilendiği buz tatil köyleri Kuzey Avrupa kültürünü deneyimlemek isteyen ziyaretçi grupları tarafından tercih edilmektedir (Genç, 2019, s.67-69).

Bu buz tatil köylerinden birisi de Finlandiya'da yer almaktadır. Lainio Kar Köyü her yıl inşa edilen buz köylerinden birisidir. Kuzey Kutup Dairesi'nde yer alan Laponya bölgesinin 150 km daha kuzeyinde bulunan köy 2006 yılında inşa edilmeye başlanmış ve günümüzde her yıl inşa edilmektedir. Lainio kar köyünde inşa edilen odalar tamamen kardan yapılmıştır ve konaklama yapılırken özel post ve kıyafetler kullanılmaktadır. Yaz aylarında eriyen kar köyü yerini bölgede bulunan ahşap konaklama alanlarına bırakmaktadır. Bu sayede yıl içerisinde tüm aylarında konaklama hizmeti sağlayabilmektedir. Kar köyünde bir kar oteli, kar şapeli, kardan yapılmış mobilya ve eşyalar, buz restoranı, buz barı gibi yapılar mevcuttur. Ayrıca her yıl bir temaya sahip olan ve bu temaya uygun inşa edilen kar köyünde nişan, düğün gibi özel organizasyonlarda düzenlenmektedir (Buz oteli (stringfixer.com), 2022).



Fotoğraf 3.76. Buz Restoranı

Kaynak: 1280px-Snow Castle, Kemi, Finla and.jpg (1280×853) (wikimedia.org), 2022

3.6.4.1.3. Laponya Safarisi

Laponya’da safari ilk olarak 1982 yılında bölgede yaşayan iki kişinin sahip olduğu kar arabaları ile bölgeye gelen misafirleri gezdirmesi ve bir safari turu yaparak Laponya’yı tanıtmaları ile başlamıştır. Temel hedef tura katılan ziyaretçilere Laponya’nın doğal hayatını, vahşi yaşamını, bitki ve hayvan popülasyonlarını tanıtmaktır. Laponya safarileri daha önce uygulamaya geçirilmemiş bir faaliyet olması ve potansiyel müşteriler tarafından tercih edilmesiyle kış turizminde yerini almıştır. Lapland’de safari hizmeti veren ilk tur şirketi halini alan Lapland safarisi sadece Lapland’de değil, Finlandiya’nın diğer bölgelerinde de tur hizmeti vermeye başlamıştır.

Laponya safarileri bölgede verilen tur rehberi eğitim programına dahil edilerek 1993 yılında doğru bilgi ve profesyonel hizmet vermek amacıyla turist rehberleri turlara dahil edilmiştir. Bununla birlikte sadece tek tip safari turu değil bölgenin coğrafi, sosyal ve kültürel değerine uygun biçimde tur temaları belirlenmiştir. Bunlar; Noel Baba safarisi, Ren geyiği safarisi, buz balıkçılığı safarisi, kar arabası safarileri, husky safarisidir. Ayrıca 2000 yılında ISO 9001 Kalite Sertifikası ile ödüllendirilerek tur hizmeti tescillenmiştir. 2011 yılında ise Lapland safari turları Ulusal Turizm Güvenliği ödülünü almıştır. Laponya safari turlarını

tercih eden turistlerin %74'ü Avrupa ülkelerinden ve geriye kalan %36'sı diğer ülkelerden meydana gelmektedir (Osmund, Sunday, 2010, s.31-32).

3.6.4.1.4. Ice- Fishing (Buz Balıkçılığı)

Finlandiya, Avrupa Birliği'nin balıkçılık faaliyetleri bakımından açık pazarıdır. Balık popülasyonu bakımından oldukça zengin ve verimli sulara sahip olan Finlandiya, buz balıkçılığını ekolojik anlamda sürdürülebilir olmasını sağlamak için 1982 yılında bir balıkçılık yasası çıkartmış ve bu yasaya uygun biçimde avlanma faaliyetlerine izin vermiştir (Salmi, Moilanen, Salmi, 1998, s.348-350). Bu yasanın temel amaçlarından birisi Finlandiya'daki balıkçılık faaliyetlerinin uzun yıllar sürdürülebilirliğini sağlamak ve balık popülasyonları aşırı avlanmadan korumaktır. Profesyonel balıkçılığı yaygınlaştırmayı hedefleyen bu yasa sayesinde Tarım ve Orman Bakanlığı'na bağlı olarak yürütülen 11 balıkçılık bölgesi kurulmuştur. Elde edilen balık miktarı ve çeşitliliği sayesinde ve birçok uluslararası anlaşma ve iş birlikleri neticesinde 1995 yılında ortak balıkçılık politikası kabul edilmiştir. Ardından Finlandiya'nın Avrupa Birliği'ne katılması ile birlikte balıkçılık faaliyetleri konusunda çalışmaları iki katına çıkartmıştır. (Salmi, 2012, s.4-12).

Ağır kış şartlarına uyum sağlamak, yerel halkın sosyal ve ekonomik anlamda devamlılığını sağlayabilmesi için balıkçılık faaliyetleri her mevsim aktif bir şekilde sürdürülmüştür. Özellikle kış aylarında buz balıkçılığı yapılmıştır. Buz miktarının en kalın olduğu dönemlerde buz balıkçılığı avlanma sezonu açılmaktadır. Finlandiya'da normal sezonda genellikle canlı yem kullanılarak yapılan balıkçılık faaliyetleri kış aylarında kanca kullanılarak yapılmaktadır. Balıkçılık turlarının yoğun olarak düzenlendiği bölgeler ise Bothnia Körfezi'ndeki Oulu Deniz Bölgesi, Laponya Bölgesi, İnari Gölü ve daha birçok Finlandiya karasularıdır.

Çoğunlukla şubat ayından başlayıp mart ayında son bulan buz balıkçılığı sezonu her yıl değişiklik göstermektedir. Finlandiya Meteoroloji Enstitüsü'nün buz balıkçılığının yapıldığı bölgeler için yayınlamış olduğu buz durumu ve buz kalınlığı raporuna binaen çeşitli göl ve karasularının buz balıkçılığı faaliyeti için uygun olup olmadığı belirlenmektedir. Yakalanan balık türleri arasında en yaygın olanı levrek ve somondur. Ancak tutulan balık türlerine ait çeşitli izinler alınmaktadır. Örneğin

levrek dışında gökkuşuğu alabalığı gibi türü bakımından değerli olan balık türlerini yakalamak için balıkçılık iznine ihtiyaç duyulmaktadır (Orru, Kangur, Ginter, Kangur, Kangur, 2014, s. 282-285).

Balıkçılık faaliyetleri sadece yerel halk tarafından yapılan bir hobi değil, aynı zamanda turizm çalışmalarında da değerlendirilmektedir. Finlandiya’da yapılan en genel balıkçılık turizmi tanımı seyahat eden turist gruplarının balıkçılık faaliyet yapmak amacıyla belirli bir destinasyona yaptıkları gezi faaliyetleridir. Rehber eşliğinde düzenlenen buz balıkçılığı turları balıkçılık çalışmalarının turizm ile birleşmesinden ortaya çıkmış aktivitelerdir (Lari, 2019, s.17-19).

3.6.4.1.5. Husky Köpekleri, Ren Geyiği ve Atlı Turlar (Huskies, Reindeer and Horse Tours)

Kuzey Avrupa ülkelerindeki turizm sektöründe hayvanlar önemli bir yere sahiptir. Birçok turistik faaliyette hayvanların çekim gücünden yararlanılmaktadır. Hayvanlar ile yapılan etkinlikler ziyaretçiler için merak uyandıran aktiviteler haline gelmiştir. Geleneksel turizmin bir parçası olan hayvan temelli turizm çalışmaları modern turizm ile birleştirilerek turistik bölgelerde rehberli kültür turları ortaya çıkartmaktadır.

Finlandiya’da hayvan temelli turizm çalışmalarının ön planda olduğu Kuzey Avrupa ülkeleri arasında yer almaktadır. Ülkede Husky köpekleri ile kızaklı turlar, atlı binicilik turları ve Ren geyiği ile kızaklı turlar yapılmaktadır. Özellikle Laponya bölgesi bu turların en çok kullanıldığı bölgedir. Finlandiya’nın kuzeyinde yer alan ve en seyrek nüfuslu bölgesi olan Laponya, son dönemde vahşi doğa ve ekoturizm çalışmaları bakımından önemli bir destinasyondur. Özellikle kış aylarında tercih edilen Laponya’da, çeşitli ülkelere gelen turist grupları doğa temelli turistik faaliyetlerde ve vahşi doğa turizminin ortaya koyduğu aktivitelerle katılım göstermektedir. Husky köpekleri ile yapılan turlar kısa mesafe (0.5- 2 km) ve uzun mesafeli turlar (10-40 km) olmak üzere gruplandırılmıştır (Haanpää, García-Rosell, 2020, s.7-8). Turlar en az 2, en fazla 8 gün sürmektedir. Kişi sayısına ve kızığın büyüklüğüne göre 4 veya 6 tane Husky köpeği kızakları çekmektedir. Turlar bir rehber eşliğinde yapılmaktadır. Tur bitiminde rehberin öncülüğünde tura katılan

turistlere de kızak ile bir tur atmasına izin verilerek kısa mesafede tüm katılımcıların bu deneyimi kazanmasına imkân verilmektedir. Ren geyiği turları ise Husky köpekleri ile yapılan kızaklı turlardan farklıdır. Ren geyikleri vahşi hayvanlar oldukları için öncelikle uzun bir eğitim sürecinden geçirilmektedir. Ardından dişi ren geyikleri kış döneminde doğurma sezonunda olması sebebiyle turlarda kullanılmamakta, dolayısıyla kısırlaştırılmış erkek ren geyikleri turlar için hazırlanmaktadır. Laponya’da bu turlar dışında ren geyiklerinin görülmesi ve fotoğraf çekilebilmesi için çiftlikler mevcuttur. Bu çiftlikler bölgeye yapılan tur programlarına dahil edilerek ziyaretçilerin ren geyikleri ile vakit geçirmeleri, onları besleyerek fotoğraf çekilmelerini sağlamak amacı ile kurulmuştur.

At ile yapılan binicilik faaliyetleri ise Ren geyiği ve Husky köpekleri ile yapılan kızaklı turlar ile karşılaştırıldığında daha az popülerdir. Ancak yerli turistlerin olduğu turlarda tercih edilmektedir. Bir rehber eşliğinde yapılan atlı gezi turlarına katılım sağlamak için binicilik konusunda deneyimli olmak gerekmektedir. Tüm atlı turlarda Finlandiya’nın yerli atı olan Finhorse kullanılmaktadır (García-Rosell, Tallberg, 2021, s. 108-111).



Fotoğraf 3.77. Ren Geyiği ve Husky Köpekleri İle Turhazırlığı

Kaynak: García-Rosell, Tallberg, 2021, s.110-111

3.6.4.2. Kuzey Işıkları Turizmi

Son 10 yılda kış turizmi adına yapılan çalışma ve faaliyetlerinin birçoğu kuzey ışıkları turizmine yoğunlaşmaktadır. Küresel ısınma gibi olumsuz durumlar Kuzey Avrupa ülkelerinde sıcaklıkların artmasına sebep olmuştur. Dolayısıyla Kuzey Avrupa ülkelerinde kış mevsiminin yoğun olmasından dolayı ulaşım sağlanamayan konumların ulaşılabilir olması durumu bu bölgelerdeki kuzey ışıkları faaliyetlerini yoğunlaştırmıştır. Kuzey ışıkları turizminin popüler olduğu konumlardan birisi de Finlandiya'dır. Kuzey ışıklarının görülebildiği yerler Finlandiya'nın kuzeyinde Laponya (Lapland) bölgesinin merkezi şehri olan Rovaniemi ve yine Laponya Bölgesi'nde bir kent olan Muonio şehridir. 2007-2009 yılları arasında bilinirliği artan ve turizm çeşidi olarak değerlendirme altına alınmaya başlanan kuzey ışıkları turizmi 2013-2014 yıllarında kış turizmi sektöründe büyük bir ilgi uyandırmıştır. 2013-2014 yıllarında Finlandiya'ya gelen turistlerin %40'ının kuzey ışıklarını görmek için geldiği tespit edilmiştir. Kuzey ışıklarını gören grupların %15'i ise diğer Kuzey Avrupa ülkelerine göre kuzey ışıklarının en net ve belirgin halinin Finlandiya'da görüldüğünü belirtmişlerdir. Mart ve nisan aylarında kuzey ışıklarını görmek mümkündür (Heimtun, Jóhannesson, Tuulentie, 2014, s.7-9).



Harita 3.23. Finlandiya'da Kuzey Işıklarının Görüldüğü Bölge

Kaynak: All About the Northern Lights & Aurora Borealis | Visit Finnish Lapland, 2022

3.6.4.3. Gastronomi Turizmi (Gastronomy Tourism)

İskandinav ülkeleri gıda turizminde organik ürünlere sahip olmak ve sektörde sürdürülebilir olmak amacıyla uzun yıllar gastronomi turizmi açısından çalışmalar yürütmüştür. Bu çalışmaların ilki 2000 yılında başlatılmış olup 2004 yılında meydana getirilen New Nordic Cuisine akımıdır. Bu akımın oluşturulmasındaki temel amaç Kuzey Avrupa ülkelerinin yemek kültürünün tanıtılması ve özellikle geniş bir deniz ürünleri yelpazesine sahip olan İskandinav ülkelerinin mutfak kültürünün diğer ülkelere yayılmasını sağlamak, İskandinav ülkelerindeki gastronomi turizmini canlandırmak ve bu alanda turlar düzenlenmesini sağlamaktır. Bu aşamada İskandinav ülkelerinden birisi olan Finlandiya, gastronomi turizminde diğer İskandinav ülkelerinden ayrışmayı hedefleyen bir politika yürütmüştür. Öncelikle Finlandiya'nın hedefi gastronomi faaliyetlerinde elde edilecek olan ürünü tarımsal aşamalarından ürün elde etme sürecine kadar olan döngüde organik bir boyuta taşımak, gıda sektöründeki rekabeti arttırmaktır.

- Finlandiya gıda turizmini 5 temel faktör üzerinde açıklamıştır. Bunlar;
- Fizyolojik ihtiyaçlar doğan gıda turizmi
- Güvenlik ihtiyacından meydana gelen gıda turizmi
- Toplumsal ihtiyaçlardan meydana gelen gıda turizmi
- Gıda saygınlığı ihtiyaçların meydana gelen gıda turizmi
- Kendini gerçekleştiren ihtiyaçlardan meydana gelen gıda turizmidir.

Bu sınıflandırmaya yönelik ürün bazlı çalışmalar yapılarak gastronomi turizminde sürdürülebilirlik hedeflenmiştir (Tikkanen, 2007, s. 727-731).

Fin mutfağının geleneksel yemeklerini tanıtmaya yönelik turlar son dönemde tercih edilen turlar arasında yer almaktadır. Özellikle Ren geyiği eti ve deniz ürünleri Fin mutfağının en önemli ürünlerindedir. Finlandiya'da düzenlenen gastronomi turları çoğunlukla temalı turlardır. Doğal manzaralar eşliğinde yemek pişirme parkurları, ormanda meyve toplama etkinlikleri, bira fabrikalarında turist rehberi

eşliğinde yapılan turlar vb. çeşitlilikte turlar yer almaktadır (Jauhiainen, 2021, s. 17-20).

3.6.4.4. Göl ve Kıyı Turizmi (Lake And Coastal Tourism)

Dünyada en popüler turizm destinasyonları arasında göller ve kıyı bölgeleri yer almaktadır. Sahip olduğu manzarası ve estetik güzelliği ile her zaman odak noktası olmayı başarmış yerler olan göller ve kıyı bölgeleri, turizm pazarının talep gören alanlarından. Sulak bölgelerin en çok tercih edildiği ve turizm pazarında ön planda olduğu ülkelerden birisi de Finlandiya'dır. 20. yüzyılın başlarında Finlandiya'nın sahip olduğu göl ve kıyı manzaraları ulusal sembollerinden birisi haline getirilmiştir. Bu sebeple Finlandiya 1 asırdır "Bin Göller Ülkesi" ismiyle bilinmektedir. Sadece göl değil nehir, ada vb. sulak araziler de bulunmaktadır. Bu isim ülkenin turizm pazarını da etkileyerek göl ve çeşitli sulak alanların tur programlarının ana malzemesi haline gelmesini sağlamıştır (Tuohino, Pitkanen, 2014, s.78-81). Artan talepler doğrultusunda turizm pazarında önemli bir yere sahip olan göl ve kıyı turizmi hakkında daha fazla araştırma ve çalışma yapılma ihtiyacı meydana gelmiştir. Bu sebeple ilk göl turizmi konferansı 2003 yılında Finlandiya'nın Savolinn kentinde düzenlenmiştir. Bu konferansın düzenlenmesinin temel hedefi yerel halkın katılımlarıyla ve özel sektörün desteğiyle göl turizminde sürdürülebilirliği sağlamak, turizm işletmeleri açısından göl ve kıyı turizmine karşı yeni bakış açıları geliştirmek, göl ve kıyı turizminde uluslararası çalışmalar yürütmektir (JISCMail- TOURISM Archives, 2002).

Finlandiya'nın göller bölgesi Lakeland olarak isimlendirilmektedir. Kuzey Bölgesi'nde Kuhmo ve Kajaani, güneyinde Savonlinna ve Tampere kentine kadar ulaşan göller bölgesi buzul çağının sona ermesi sonucunda buzulların erimesiyle meydana gelmiştir. Finlandiya'da bulunan göller bölgesi Avrupa'nın en büyük göl ve sulak arazi bölgesi olarak bilinmektedir.

Finlandiya'da göller bölgesinde kışın donmuş göller üzerinde buz patenleri, yaz ve bahar aylarında ise balıkçılık faaliyetleri, bisiklet sürüşleri, doğa yürüyüşleri, kano faaliyetleri, göllerin bulunduğu alanlarda yer alan saunalarda çeşitli sauna programları yapılmaktadır. En çok ziyaret edilen ve faaliyet yapılan göller Tusuula

gölü, Vesijärvi Gölü, Saimaa Gölü, Inarijärvi Gölü, Pielinen Gölü, Oulujärvi Gölü, Keitele Gölü, Kallavesi Gölü, Päijänne Gölü, Pihlajavesi Gölü, Orivesi Gölü, Haukivesi Gölü, Ruovesi Gölü, Nasijarvi Gölü'dür (Lakeland (visitfinland.com), 2022).

3.6.4.5. Sağlık ve Refah Turizmi (Health and Wellbeing Tourism)

Finlandiya, son yıllarda turizm çalışmalarında ön planda olan Avrupa ülkeleri arasındadır. Son yıllarda doğa ve doğa temelli turizm çeşitleri turizm sektöründe önemli bir rol oynamaktadır. Ancak zamanla turizm alanında farklı eğilimler arayışında olan Finlandiya, doğa temelli turizm faaliyetlerinin ardından sağlık ve refah turizmini ortaya koymuştur. Finlandiya Turizm Kurulu tarafından da kabul edilen bu turizm çeşidi sağlık turizmi ile bağdaştırılmaktadır. Sağlık ve refah turizmi, temel amacı kişinin sağlığını ön planda tutulması, sürdürülebilir ürünler kullanarak sağlık durumunun iyileştirilmesi ve aynı zamanda zevk ve lüks kavramları göz önüne alınarak şartların oluşturulması ile ortaya çıkan turizm faaliyetidir (Quintela, Costa, Correia 2016, s.9-11). Sağlık turizminin amacı mevcut bir hastalığı iyileştirmek iken refah turizminin amacı bireyin hasta olmaması için refah seviyesini en üst seviyede tutarak yapılan faaliyetlerdir (Björk, Tuohino, Konu, 2011, S.8-20).

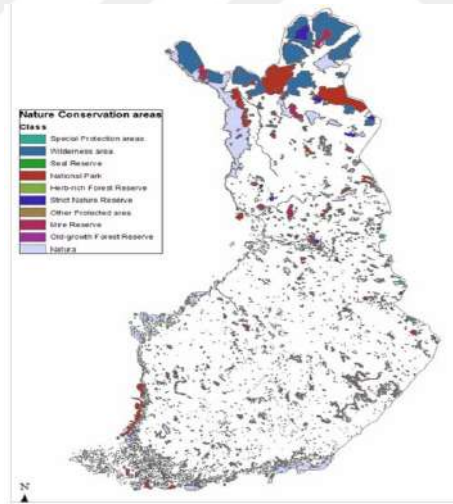
Refah turizmi doğa ile iç içe yapılan güzellik terapileri, masajlar, termal kaplıca ve saunalar gibi faaliyetler eşliğinde yapılan bir tür tedavidir. Sağlık turizmi beş yıldızlı oteller ile ve lüks ürünlerin kullanımı ile gerçekleştirilmektedir. Ancak refah turizminde lüks otellerde konaklama imkânı zorunluluğu yoktur. Ortak özellik olarak lüks ve refah seviyesi her iki turizm çeşidinde de korunmaktadır şeklinde tanımlanmıştır (Komppula, Pesonen, 2010, s.1-7).

Finlandiya, spa ve sauna kültürünü uzun yıllardır sürdürmektedir. Dolayısıyla spa ve sauna faaliyetleri bakımından sağlık turizminde önemli bir yere sahiptir. Bu sayede birçok hastalık için spa ve sauna yöntemiyle tedavi yöntemi geliştirilmiştir. Finlandiya'da birçok çeşit doğal ürünler spa merkezlerinde kullanılmaktadır. Bunlar Ren geyiği sütü, böğürtlen, kuzey denizi tuzu, gibi Finlandiya'nın doğal kaynaklarından elde edilen ürünlerdir.

Finlandiya’da sağlık turizmi alanında yetkili kurum Kela (Finlandiya Sosyal Sağlık Sistemi)’dir. Finlandiya’da var olan hastaların farklı bir ÷lkede tedavi görmeleri için sağlık turizmi ihaleleri dñzenlenmemektedir. Kela aracılığıyla dñzenlenen sağlık hizmetleri ücretsiz olarak sağlanmaktadır.

Finlandiya’da sağlık turizminin tercih edilmesinin temel sebeplerinden birisi hastalıkların tedavi sñrecinin oldukça uzun olmasıdır. İskandinav ÷lkelerinde tedaviyi bekleme sñresi maksimum 6 aydır. Bu sñrenin uzun olması ve durumun aciliyeti sebebi ile sağlık turizmi tercih edilerek hastalar farklı ÷lkelerde daha kısa sñrede tedavi sñrecine girmektedir. Çoğunlukla kozmetik cerrahisi ve diř tedavisi için yurt dışına çıkılmaktadır. Fin halkının sağlık turizmi için en çok tercih ettiği ÷lkeler Litvanya, Estonya, İsveç, İspanya ve Litvanya’dır (Finlandiya Sağlık Turizm Raporu, 2018).

3.6.4.6. Finlandiya’da Korunan Alanlar ve Milli Parklar (National Parks)



Harita 3.24. Finlandiya’da ki Korunan Alanlar Haritası

Kaynak: Fitzgerald, 2013, s.10

Amerika’da 1872 yılında ilk milli park olan Yellowstone Milli Parkı’nın kurulmasının ardından İskandinav ÷lkelerinde devletin sahip olduğu çeşitli arazilerde koruma faaliyetleri fikri ilk olarak 1880 yılında Stockholm’de ÷nlñ bilim adamı A.E. Nordenskiöld tarafından ortaya atılmıştır. İskandinav ÷lkelerinde ilk milli park 1902

yılında İsveç'te oluşturulmuştur. Doğal kaynaklar bakımından oldukça zengin bir altyapıya sahip olan Finlandiya'da ise 1926-1937 yılları arasında yürütülen uzun politik ve sosyal süreçler neticesinde ilk milli park 1938 yılında kurulmuştur. Ardından milli park oluşturma serüveni başlamış olup sırayla 1950, 1960, 1980 ve 1990'lı yıllarda milli parklar hızla oluşturulmaya başlanmıştır. Milli parkların ve diğer korunan alanların geç oluşturulması sebebiyle bu alanlarda oluşan kayıpları telafi etmek ve koruma halkası oluşturmak amacıyla Finlandiya'nın güneyinde 1945 yılında Finlandiya Orman Derneği kurulmuştur. Bu kurum korunan alanların belirlenmesi konusunda çalışmalar başlamış ve ilk aşamada ülkenin kuzeyinde yer alan Laponya Bölgesi'nde toplamda 4 adet milli park ve 12 adet doğa rezervi olma potansiyeline sahip alanların teklifinde bulunulmuştur.

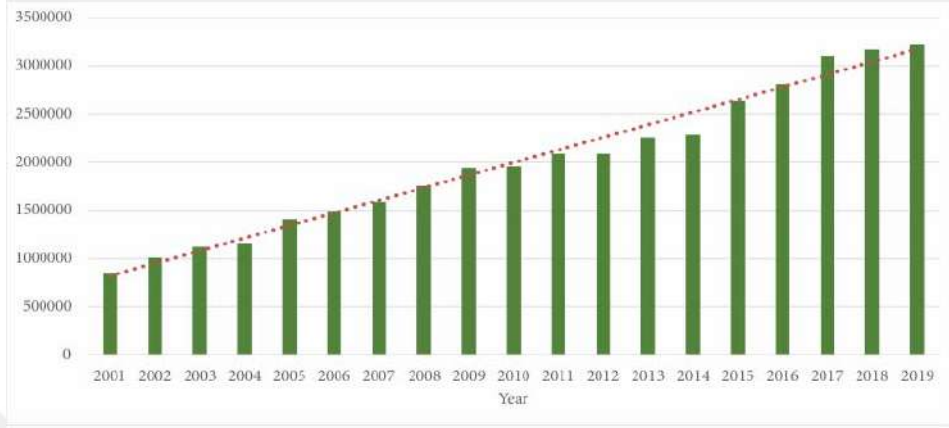
Tablo 3.3. Finlandiya'da 2022 Yılına Tüm Ait Korunan Alanlar

	<u>Number</u>	<u>Area, ha</u>	<u>Water, ha</u>	<u>Water, %</u>
<u>Protected areas</u> (korunan alanlar)	13 882	2 471 197	443 222	17,9
<u>National parks</u> (milli parklar)	41	1 014 470	180 311	17,8
<u>Strict nature reserves</u> (sıkı doğa rezervleri)	19	154 152	2 843	1,8
<u>Mire reserves</u> (Mire rezervleri)	164	480 672	12 112	2,5
<u>Herb-rich forest reserves</u> (zengin orman rezervleri)	45	1 050	11	1,0
<u>Old-growth forest reserves</u> (eski büyüme orman rezervleri)	75	8 375	269	3,2
<u>Other state-owned protected areas</u> (devlete ait diğer koruma alanları)	705	411 370	38 730	9,4
<u>Private-owned nature reserves</u> (özel mülkiyete ait doğa rezervleri)	12 774	364 954	175 897	48,2
<u>Protected areas on Åland</u> (Åland'daki korunan alanlar)	59	36 154	33 049	91,4
<u>Wilderness reserves</u> (vahşi yaşam rezervleri)	12	1 489 160	111 225	7,5

Kaynak: Environment and Nature | Statistics Finland, 2022

Tablo 3.3.'de yer alan bilgilere göre Finlandiya'da toplamda 41 tane milli park bulunmaktadır. Mevcut milli parklar ülkenin toplam 9.892 km²'lik alanını

Grafik 3.11. Yıllara Göre Finlandiya'daki Milli Parkları Ziyaret Eden Kişi Sayıları



Kaynak: Silvennoinen, Hokkanen, Lehtovaara, 2021, s.12

3.11.'de yer alan grafiğe göre Finlandiya'daki milli parkları ziyaret eden turist sayıları 2015 yılından 2019 yılına kadar olan süreçte ortalama bir artış göstermiş olup 2019 yılına gelindiğinde en yüksek turist sayısına ulaşmıştır. 2019 yılından sonraki verilere ulaşılamamıştır. Bunun temel sebebi ise tüm dünyayı etkisi altına alan Covid-19 salgını ile seyahat faaliyetlerinde meydana gelen kısıtlamalardır. Dolayısıyla 2019 yılı turist sayıları baz alınmaktadır.

3.6.4.6.1. Koli Milli Parkı



Harita 3.26. Koli Milli Parkının Haritadaki Konumu

Kaynak: Karhu, Lähteenmäki, Ilmolahti, Osipov, 2020, s.4

Koli Milli Parkı, Finlandiya'nın doğusunda yer alan Kuzey Karelya Bölgesi'nde bulunmaktadır. 1991 yılında kurulan Koli Milli Parkı 20. yüzyılın ilk yıllarında ressamlar tarafından keşfedilmiş ve Finlandiya Orman Araştırma Enstitüsü tarafından oluşturulan kültürel miras programıyla getirilmiştir (Matas, 2004. s. 4-5). Milli parkın içerisinde Pielinen Gölü yer almaktadır. Bu gölün özelliği milli parkın içerisinde ancak Rusya ile sınır görevi görmesidir. Milli park sahip olduğu doğal güzellikleri ve manzaraları sayesinde Finlandiya'nın ulusal manzarası haline gelmiştir. 20. yüzyılda Finlandiyalı ressamlar için önemli bir sanat merkezi haline gelen milli park aynı zamanda çeşitli jeolojik özellikleri, hayvan ve bitki formasyonları ile kültürel açıdan turizm merkezi haline gelmiştir. Dolayısıyla her mevsim ziyaretçi kabul eden milli parkta birçok turizm faaliyeti gerçekleştirilmektedir. Yaz aylarında milli parkın en yüksek tepesi olan Ukko-Koli tepesinde yürüyüş ve açık hava etkinlikleri düzenlenmektedir. Milli parkın içerisinde yaklaşık 1,5 km'den 61 km uzunluğuna kadar işaretli yürüyüş parkurları yer almaktadır. Parkurlar boyunca belirli noktalarda kamp alanları oluşturulmuştur. Milli parkın en uzun (61 km) ve en tercih edilen parkuru Herajarvi yürüyüş rotasıdır. Rota boyunca çeşitli dinlenme ve konaklama alanları oluşturulmuştur. Kış aylarında ise 800-1500 metre yüksekliğinde bir kayak pisti haline gelen tepede yokuş aşağı kayak

faaliyetlerinin yapıldığı bir kayak merkezine dönüşmektedir. Ayrıca milli park için kültür turları da düzenlenmektedir. Bu turlarda milli parkın içerisinde bulunan Şeytan Kilisesi Mağarası, Tarhapuro Şelalesi gibi destinasyonlarda yer verilmektedir (Herajärvi Yolu 30- 61 km - Nationalparks.fi, 2022).



Harita 3.27. Koli Milli Parkı Yaz Ayları Haritası

Kaynak: Maps of Koli National Park- Nationalparks.fi, 2022



Harita 3.28. Koli Milli Parkı Kış Ayları Haritası

Kaynak: Maps of Koli National Park- Nationalparks.fi, 2022



Fotoğraf 3.78. Koli Milli Parkı Manzaraları

Kaynak: Nature attractions (koli.fi), 2022

3.6.4.6.2. Oulanka Milli Parkı (Oulanka National Park)

Oulanka Milli Parkı, Finlandiya'nın kuzeyinde yer alan Laplonya eyaletine komşu Salla kentinde yer almaktadır. Milli park Rusya sınırına ve Kuzey Kutup Dairesi'ne yakın bir bölgede bulunmaktadır. Coğrafi konumu ve iklim şartları sebebiyle bölgede avcılık ve balıkçılık, ren geyiği yetiştiriciliği faaliyetleri yaygındır. 1956 yılında kurulan park birçok turizm etkinliklerine ev sahipliği yapmaktadır (Puhakkaa, Cottrellb, Siikamaki, 2013, s.484-485).

Yürüyüş gruplarının en popüler rotalarından birisi Oulanka Milli Parkı'nda yer almaktadır. 82 km uzunluğundaki Karhunkierros (Ayı Yolu) rotası yılın her döneminde yürüyüş grupları tarafından ziyaret edilmektedir. Bölgede ayı turları da düzenlenmekte ve doğa yürüyüşü yapmaya gelen misafirler için kamp imkânı da sunulmaktadır. Ayrıca kış aylarında bölgede bulunan Ruka kayak merkezinde kış turizmi faaliyetleri de yapılmaktadır

Korunan alanlar için tasarlanmış bir sertifikasyon sistemi olan ve yüksek derecede koruma çalışmaları içeren PAN park uygulaması kapsamında PAN park sertifikası verilmiştir. Korunan alanların sürdürülebilirliklerini ve bu alandaki çalışmalarını destekleyen bu uygulama Dünya Yaban Hayatı Fonu (WWF) ve Molecaten şirketi tarafından kurulmuştur.

Milli parkta gezilebilecek alanlar; Rupakivi Kayası, Oulanka Kanyonu, Ristikallio Kayalıkları, Taivalköngäs Rapids, Kiutaköngäs Rapids, Niskakoski Rapids, JyrävğRapids, Kallioportti Kayalıkları, Asma Köprüler'dir (Oulanka National Park, Finland- Assignment Point, 2022).



Harita 3.29. Oulanka Milli Parkı Haritası

Kaynak: Visit Oulanka Visitor Centre- Nationalparks.fi, 2021



Fotoğraf 3.79 Oulanka Milli Parkı Manzaraları

Kaynak: Oulanka Wilderness- Avrupa Vahşi Yaşam Ağı (european-wilderness.network), 2022



Fotoğraf 3.80. Oulanka Milli Parkı Manzaraları

Kaynak: <https://finlandnaturally.com/wp-content/uploads/2016/11/jyrava-3.jpg>, 2022

3.6.4.6.3. Patvinsuo Milli Parkı (Patvinsuo National Park)

Finlandiya'nın Kuzey Karelya Bölgesi'nde bulunan Patvinsuo Milli Parkı 105 km²'lik bir alandan meydana gelmektedir. 1982 yılında kurulmuş olan milli park bataklık, ormanlık alanlar, birçok göl ve çeşitli yürüyüş parkurlarından oluşmaktadır. Kuş popülasyonlarının uğrak mekânı olan milli parkta yabani kazlar, su kuşları, kuğular, vinç kuşları bulunmaktadır. Kuş gözlemciliği faaliyetlerinin aktif olmakla birlikte bu faaliyetleri gerçekleştirmek için 3 adet gözlemci kulesi yer almaktadır. Özel araştırma grupları ve ilgili kişiler tarafından düzenlenen gezilerde bu kuş izleme kuleleri aktif bir biçimde kullanılmaktadır. Ayrıca milli parkın çeşitli alanlarında ayı popülasyonu bulunmaktadır. Parkın her yerinde ayıların ayak izlerine rastlanılmaktadır. Bu sebeple ayı figürü milli parkın amblemi haline getirilmiştir. Bölgede bulunan gölün etrafında ve bataklık bölgesinde birçok yürüyüş parkuru bulunmaktadır. Bölgede belirli dönemlerde doğa yürüyüşü, etkinlikler ve gölde kano faaliyetleri yapılmaktadır. Milli parkın etrafından otoyol geçmesi sebebiyle ulaşım yönünden rahat olanaklara sahip olan milli parkta ziyaretçiler için kamp imkânı sunulmaktadır.



Fotoğraf 3.81. Panvinsuo Milli Parkı



Fotoğraf 3.82. Panvinsuo Milli Parkı Logosu

Kaynak: Patvinsuo National Park - Discovering Finland, 2022

3.6.4.6.4. Petkeljärvi Milli Parkı (Petkeljärvi National Park)



Fotoğraf 3.83. Petkeljärvi Milli Parkı

Kaynak: Milli park | Petkeljärvi Merkezi (petkeljarvi.com), 2022

Petkeljärvi Milli Parkı 1956 yılında kurulmuştur ve Finlandiya'nın Rusya sınırına yakın bir bölgesinde yer almaktadır. Buzul çağında meydana gelen sırt ve göllerden oluşan milli park yer şekilleri bakımından çeşitlilik göstermektedir.

Petkeljärvi Milli Parkı, Finlandiya’da bulunan diğer milli parklara göre 6 km² yüzölçümü ile küçük bir milli parktır. Bu milli parkta birçok turizm aktivitesi gerçekleştirilebildiği için hem coğrafi hem de turizm faaliyetleri bakımından önem taşıyan bir alandır. 1956 yılında kurulmasına rağmen turizm çalışmaları bakımından 20. yüzyılın sonlarında aktifleştirildiği için ziyaretçi sayısı bakımından düşük bir sayıya ulaşabilmiş ve 2019 yılında toplam 19.400 kişi tarafından ziyaret edilmiştir.

Bölgenin en uzun yürüyüş parkuru Karelya Bölgesi’nden başlayarak Mekrijärvi köyünde sona eren 31 km uzunluğundaki güzergahtır. Milli parkın içerisinde sadece işaretli olan bölgelerde yürüyüş faaliyetleri yapılmasına izin verilmektedir. Bu alanların dışarısında kalan bölgelerde tahribatı önlemek için geçiş izni verilmemektedir. Milli parkın bulunduğu alanda Koitajoki Nehri ve Koitere Gölü bulunmaktadır. 200 km uzunluğundaki nehirde tekne gezintileri, kano faaliyetleri düzenlenmektedir. Bölgedeki diğer turizm faaliyetleri ise dalış, kayak, kros kayağı, kuş gözlemciliği, yaban hayat gözlemciliği, sauna ve kamp faaliyetleridir (Naumanen, Silvennoinen, Hokkanen, 2020).

3.6.4.6.5. Nuuksio Milli Parkı (Nuuksio National Park)

Nuuksio Milli Parkı, Finlandiya’nın güneyinde yer alan ve başkenti olan Helsinki’ye 30 dakika uzaklıkta bulunan Espoo, Kirkkonummi ve Vihti bölgelerinde yer almaktadır. Nuuksio Milli Parkı 1994 yılında kurulmuştur. Sahip olduğu merkezi konumu sebebiyle Finlandiya’nın en kolay ulaşılabilen ve en popüler milli parklar arasında yer almaktadır (Sallantaus, Koskinen, 2010, s.219).

Nuuksio Milli Parkı sahip olduğu göl, bataklık ve Boroel ormanları ile eşsiz bir doğal yapıya sahiptir. Milli parkın içerisinde 80’den fazla göl ve sulak alan bulunmaktadır. Sulak alanların çokluğu bölgenin flora ve faunasındaki çeşitliliği arttırmaktadır. Ayrıca bu alanlarda yaz aylarında ve bahar aylarında misina balıkçılığı, kış aylarında ise donan göllerde buz balıkçılığı yapılmaktadır. Nuuksio Milli Parkı’nda çeşitli yürüyüş parkurları yer almaktadır. Yaklaşık 10 adet işaretli yürüyüş parkuruna sahip olan milli parkta engelsiz yürüyüş parkurları gibi engelli bireyler için tasarlanmış parkurlarda yer almaktadır. Ayrıca 30 km ve 110 km uzunluğunda çeşitli bisiklet yolları da bulunmaktadır. Birçok bisiklet grupları

tarafından turlar ve etkinlikler düzenlenmektedir. Milli parkın içerisinde birden fazla kamp alanı bulunmaktadır (Nuuksio Milli Parkı- Espoo'yu ziyaret edin (visitespoo.fi), 2022).

3.6.4.6.6. Pallas-Yllästunturi Milli Parkı (Pallas-Yllästunturi National Park)



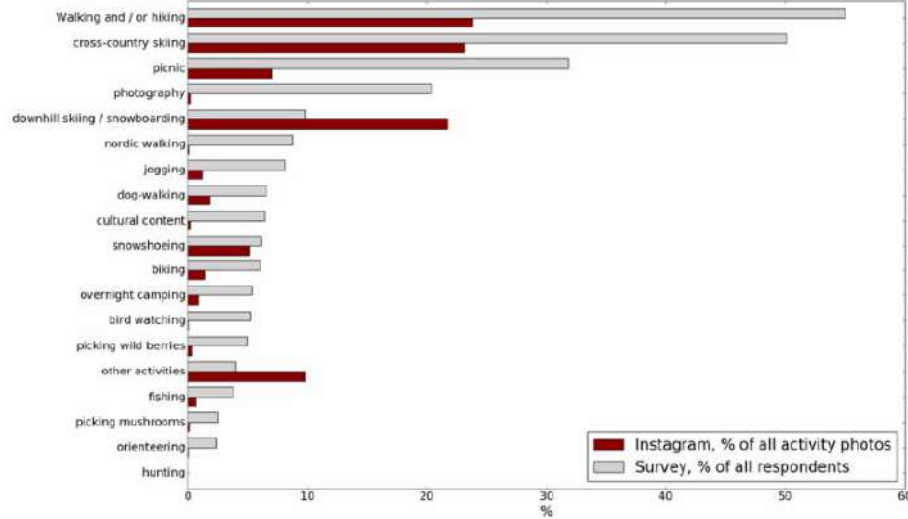
Fotoğraf 3.84. Pallas-Yllästunturi Milli Parkı Pallastunturit Bölgesi

Kaynak: Stara, 2012, s.63

Pallas-Yllästunturi Milli Parkı, Finlandiya'nın kuzeyinde İsveç sınırlarına yakın bir bölgede yer almaktadır. Toplamda 1020 km'lik alanı kaplayan milli park İsveç'in kuzey bölgesi olan Laponya bölgesinin coğrafi özelliklerine benzer özelliklere sahiptir. Deniz seviyesinden 809 m yükseklikte olan milli park Laponya bölgesinin dağlık manzarası sayesinde ziyaretçi sayısı hızla artmaktadır. Milli parkın en önemli özelliği bölgenin yerli halkı olan Sami halkının ve İskandinav bölgesinin simgesi olan Ren geyiği sürülerinin milli parkın içerisinde yaşamasıdır. Milli park 2 bölümden meydana gelmektedir. İlk olarak 1938 yılında eski bir doğa rezervi olan parkın güney bölümü oluşturulmuştur. Ardından kuzey bölümü oluşturularak bölgede yürüyüş, kayak, kros kayağı, kuş gözlemciliği, yabani meyve toplama etkinlikleri, Husky köpekleri ile kızaklı turlar, Ren geyiği turları gibi turizm etkinlikleri için yıl boyunca faaliyet göstermiştir. Bölgede yapılan bir sosyal medya anketi neticesinde Pallas-Yllästunturi Milli Parkı'nda ziyaretçiler tarafından en çok tercih edilen turizm faaliyeti ortaya çıkartılmıştır. Bu çalışmaya göre bölgede en çok kros kayağı ve doğa yürüyüşü, yokuş kayağı faaliyetleri tercih edildiği ortaya

çıkıştır (Heikinheimo, Minin, Tenkanen, Hausmann, Erkkonen, Toivonen 2017, s.4-10).

Grafik 3.12. Pallas-Yllästunturi Milli Parkında Yapılan Etkinlikler



Kaynak: Heikinheimo, Minin, Tenkanen, Hausmann, Erkkonen, Toivonen 2017, s.9

3.6.4.6.7. Rokua Milli Parkı (Rokua National Park)

Rokua Milli Parkı Finlandiya'nın kuzeyinde bulunmaktadır. 1956 yılında kurulmuş olan milli park Finlandiya'nın en eski milli parklarından birisidir. Milli park sahip olduğu kum tepeleri, bataklıkları, kıyı setleri ve gölleri ile farklı jeolojik özelliklere sahiptir. Bölge çam ağaçlarından oluşan ormanlık alanları ile ünlüdür ve doğa yürüyüşleri, açık hava etkinlikleri, kamp organizasyonları düzenlenmektedir.

15 km²'lik bir alana sahip olan milli parkın en özel bölgesi Rokuanvaara Tepesi'dir. Bu tepe son buzul çağı döneminde meydana gelmiş bir yerdir. Manzarası nedeniyle milli parkın içerisinde ziyaretçiler tarafından talep gören bir bölgedir. Bu bölge Oulujoki Nehri Vadisi ve Oulujärvi Gölü'ndeki Niskanselkğ bölgesi ile birleştirildiğinde UNESCO Küresel Jeopark Alanı'nı meydana getirmektedir. Oluşan bu jeopark bölgede jeoloji eğitimlerinin ve jeoloji turizm faaliyetlerinin yapıldığı bir alan haline gelmiştir (Giardino ve diğer., 2022, s. 679-680).



Fotoğraf 3.85. Rokuanvaara Tepesi

Kaynak: Rokua national park- Oulun seurakunnat, 2022



Harita 3.30. Rokua Milli Parkı Yürüyüş Rotası

Kaynak: Rokuan kansallispuiston alue-esite (metsa.fi), 2022

3.6.4.6.8. Okua Unesco Küresel Jeoparkı



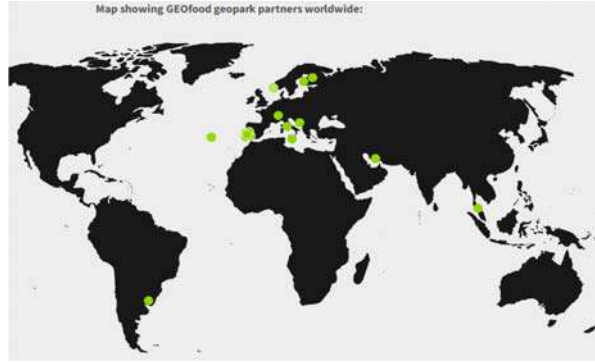
Fotoğraf 3.86. Rokua Küresel Jeoparkı

Kaynak: (Giardino ve diğer., 2022, s.681).

Rokua Küresel Jeoparkı, Finlandiya'nın kuzeyinde bulunan ve ülkenin ilk küresel jeopark statüsüne sahip bölgesi ve ilk turizm merkezidir. Rokua jeoparkının en belirgin özelliği tarihi yapısı ve doğal güzelliğidir. 3.86'da yer alan fotoğrafta Rokua Küresel Jeoparkı'nın haritası yer almaktadır. Son buzul ağı temasının hâkim olduğu jeoparkta jeolojik, arkeolojik ve insan yerleşim kalıntılarının izleri ve geniş biyoçeşitlilik görülebilmektedir. Rokua Küresel Jeoparkı 3 farklı peyzaj alanından meydana gelmektedir. Bunlar; Oulujoki Nehri ve Vadisi, Oulujrvi Gölü ve Rokua Eskers ve Dune Bölgesi'dir. Bu 3 bölge toplamda 1.300 m²'den oluşmaktadır. Jeopark Finlandiya'nın kuzeyinde bulunan Oulu şehrinden başlayarak Finlandiya'nın orta doğusunda yer alan Kainuu Bölgesi'ne kadar uzanmaktadır. Buzul ağı, sınırsız ormanları, gl ve nehirleri, boreal ormanları ile Rokua Küresel Jeoparkı Avrupa'da önemli bir yere sahip olan turizm bölgelerindedir (UNESCO Küresel Jeoparklar-Nationalparks.fi, 2022).

Rokua Küresel Jeoparkı'nda kros kayağı, doğa yürüyüşleri, dağ bisikleti, balıkçılık, kar ayakkabısı ile yürüyüş etkinlikleri, kano, yabani meyve ve mantar toplama faaliyetleri yapılmaktadır (Activities:: Rokua Geopark, 2022).

Rokua Küresel Jeoparkı'nda gastronomi turizmi desteklenmektedir. Ancak sürdürülebilirlik hususuna dikkat edilmesi sebebiyle Geofood isimli bir uygulama başlatılmıştır. Bu uygulama İskandinav Bölgesi'nde yer alan birçok jeopark alanında uygulanmaktadır. Bu çalışmada jeopark alanında bulunan işletmelerde jeopark alanında satış yapılacak gıda ürünlerinin sürdürülebilir olması gerekmektedir (Geofood:: Rokua Jeoparkı (rokuageopark.fi), 2022) .Buradaki temel amaç jeopark alanında bulunan yerel halkı desteklemek, jeopark sahasında sürdürülebilir kalkınma çalışmalarına destek vermek ve yerel gıdalar ile jeolojik miras arasında sürdürülebilir bir bağ kurmaktır. Uygulanan bu projenin sadece Rokua Küresel Jeoparkı'nda değil dünyadaki bütün jeopark alanlarında yapılması için çeşitli çalışmalar yürütülmektedir. Rokua Jeoparkı ile birlikte İzlanda'daki Katla Jeoparkı'nda, Norveç'teki Magma Jeoparkı'nda ve Danimarka'daki Odsherred Jeoparkı'nda GEOfood üreticileri mevcuttur. Üretilen ürünlerin diğer ürün gruplarından ayrışması için bir GEOfood simgesini taşıması gerekmektedir. Ayrıca GOEfood ürünlerini satan restoran vb. işletmelere de bu etiket verilmektedir. (The brand- Geofood, 2022).



Harita 3.31. Dünyada GOOfood Ürünlerine Sahip Olan Jeoparklar

Kaynak: geofood_international.pdf (unesco.org), 2022

3.31'de yer alan fotoğrafta GEOfood uygulamasını kullanan ülkeler yer almaktadır. Çoğunlukla İskandinav Bölgesi'nde kullanılan uygulama zamanla diğer ülkelerde de kullanılmaya başlamıştır.



Fotoğraf 3.87. GOEfood Eko-etiketi Logosu

Kaynak: IGCP 726 UNESCO Küresel Jeoparklarında sürdürülebilir kalkınma için GEOfood, 2022

3.87’de yer alan GEOfood eko-etiketi logosuna sahip olan ürünler İskandinav ülkelerinden Finlandiya, İzlanda, Norveç ve Danimarka’da aktif bir biçimde kullanılmaktadır.

3.6.4.7. Ulusal Yürüyüş Rotaları



Harita 3.32. Yürüyüş Rotaları

Kaynak: Hiking Trails- Nationalparks.fi, 2022

Finlandiya’da devlet tarafından açık hava rekreasyonu olması birçok yürüyüş bölgesi belirlenmiştir. Belirlenen rotalar zorluk seviyesine göre gruplandırılmıştır. Yapılan bu sınıflandırma yürüyüş gruplarının niteliklerini belirlemektedir. Bazı

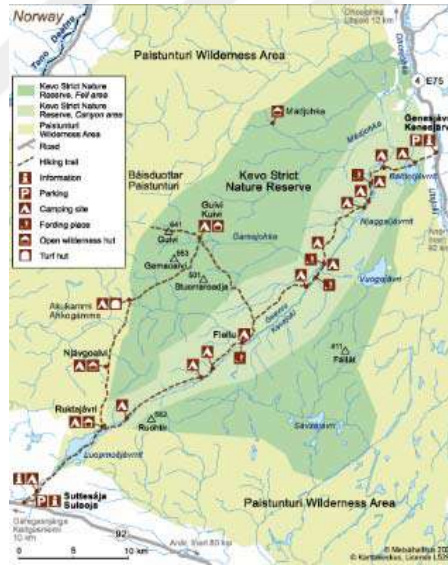
rotalar çok engebeli ve dik arazilerde yer alması sebebiyle yürüyüş faaliyetleri bakımından deneyimli bireyler için uygunken diğer rotalar daha düz arazilerde yer alarak deneyimsiz yürüyüş grupları için uygundur. 3.32'de bulunan haritada Finlandiya'da yer alan yürüyüş rotalarının haritası görülmektedir. Finlandiya'daki yürüyüş rotaları çoğunlukla ülkenin kuzeyinde yer almaktadır.

3.6.4.7.1. Kevo, Sulaoja- Kenesjärvi Yolu (Kevo, Sulaoja-Kenesjärvi Trail)

Kevo yolu Finlandiya'nın 712 km² yüzölçümüne sahip olan ve en büyük korunan alanlarından birisi olan Kevo Strict Nature Reserve (Kevo Katı doğa rezervi) Bölgesi'nden geçmektedir. Dolayısıyla zorlu yürüyüş parkurlarından birisi olarak nitelendirilmektedir. Yaz aylarında sadece işaretlenmiş alanlarda yürüyüş faaliyetlerine izin verilmektedir. Kış aylarında ise kayak faaliyetleri yapılması sebebiyle yılın birçok döneminde faaliyette olan bir bölgedir. Bölgedeki yerli halk Ren geyiği yetiştiriciliği yapmaktadır. Dolayısıyla düzenlenen tüm turistik faaliyetler sıkı kurallar ile denetlenmekte ve belirlenen sınırlar içerisinde gerçekleştirilmektedir. Bölgede konaklamalı yapılan yürüyüş faaliyetleri için kamp alanları tahsis edilmiştir. Sadece belirtilen alanlarda konaklama yapılmasına müsaade edilmektedir. Ayrıca Finlandiya'nın her korunan alanında olduğu gibi vahşi yaşam kulübeleri bulunmaktadır. Bu yaşam kulübelerinde kısa süreli konaklama faaliyetleri gerçekleştirilmektedir. Yürüyüş parkurunun toplam uzunluğu 63 km'dir. Parkur 14 farklı bölümden meydana gelmektedir. Her bölümdeki parkurun uzunluğu farklıdır. Bunlar;

- Suttésája- Luopmošjohka, 2 km
- Luopmošjohka- Ruktajávri, 10 km
- Ruktajávri- Njávgoaivi, 6 km
- Njávgoaivi- Áhkojoga gámma, 7,5 km
- Áhkojoga gámma- Kuivi open wilderness hut, 10 km

- Kuivi open wilderness hut- Guivi Fell- Kuivi open wilderness hut, 8 km
- Kuivi open wilderness hut- Fiellogahjohka, 13 km
- Fiellogeahjohka- Gaskkamuš Suohpášája, 5 km
- Gaskkamuš Suohpášája- Suohpášája, 1,5 km
- Suohpášája- Geavvogeašláttu, 8,5 km
- Geavvogeašláttu- Ruktajávri, 3 km
- Ruktajávri- Luopmošjohka, 10 km
- Luopmošjohka- Suttésája, 2 km şeklinde sıralanmaktadır (Kevo Trail, Sulaoja- Kenesjärvi, 63 km - Nationalparks.fi, 2022).



Harita 3.33. Kevo Strict Nature Reserve Yürüyüş Haritası

Kaynak: Kevo Trail, Sulaoja - Kenesjärvi, 63 km - Nationalparks.fi, 2022

Kevo Strict Nature Reserve Yürüyüş Rotası, korunan doğa rezervleri, doğa parkları, devlete ait alanlar gibi farklı statüdeki alanlar, rekreasyon alanları ve özel mülkiyete ait arazilerden meydana gelmektedir. 3.33.'te görüldüğü üzere bu rotada

birden fazla etkinlik yer almaktadır. Bunlar; Yürüyüş apanlar için doğa parkurları, kayak rotaları ve köpek kızak rotaları, vb. faaliyetlerdir.

3.6.4.7.2. Nordkalott Yolu (Nordkalott Trail)

Nordkalott Yolu, toplamda 800 km uzunluğundadır. Ancak bu yolun sadece 70 km'lik bir bölümü Finlandiya'nın kuzeyinden geçmektedir. Parkurun geriye kalan kısmı ise Norveç (380 km) ve İsveç'te (350 km) tamamlanmaktadır. Parkur Finlandiya'nın Käsivarsi Vahşi Yaşam Alanı ve Malla Sıki Doğa Koruma Alanı'ndan geçmektedir. Parkurun Finlandiya bölümü Norveç ve İsveç'ten farklı olarak yazlık bir yürüyüş parkurudur. Temmuz ayında başlayan yürüyüş etkinlikleri eylül ayının sonuna kadar sürmektedir. Parkur beyaz işaretler ile çevrelenerek işaretlenmiştir. Bu aşamada her ülke parkur için farklı bir renk belirlemiştir. 3.34.'te görülen Nordkalott yürüyüş parkuru 3 bölümden meydana gelmektedir. Bunlar; Kilpisjärvi- Kautokeino, yaklaşık 190 km, Kilpisjärvi- Abisko, yaklaşık 190 km, Abisko- Staddajåkka-Kvikkjokk, 394 km' den oluşan bölümlerdir (Nordkalott Trail - Nationalparks.fi, 2022).



Harita 3.34. Nordkalott Yürüyüş Parkuru Haritası

Kaynak: Nordkalott Trail- Nationalparks.fi, 2022

3.6.4.7.3. Hetta-Pallas Doğa Yolu (Hetta-Pallas Hiking Trail)

Hetta-Pallas Doğa Yürüyüşü Parkuru Pallas-Yllästunturi Milli Parkı'ndaki en ünlü parkurlardan birisidir. 50 km uzunluğunda olan parkur sahip olduğu manzarası ile Finlandiya'nın eşsiz yürüyüş alanları arasında yer almaktadır. Parkur üzerinde ok işareti ile yürüyüş alanları işaretlenmiştir. Bu parkurda 2 adet faaliyet sezonu vardır. İlk olarak parkur yürüyüş faaliyetleri için haziran ayında başlayıp ekim ayına kadar etkinliklere açıktır. Diğeri ise kış sezonudur. Kış aylarında güzergâh üzerinde kros kayağı parkuru yer almaktadır. Ancak yaz yürüyüşlerinin yapıldığı alan kış faaliyetleri için kullanılmamaktadır. Kros kayağı mart ayında başlayıp nisan ayının sonuna kadar gerçekleştirilmektedir. Kros kayağı faaliyetleri dışında parkurun geriye kalan kısmında kış yürüyüşü aktiviteleri düzenlenmektedir. Bölgede düzenlene diğer aktivitelerden birisi kar ayakkabıları ile yürüyüş faaliyetidir. Yaz parkuru olarak kullanılan alanda kar ayakkabıları ile yürüyüşler yapılmaktadır. Aralık ayında başlayan yürüyüş faaliyetleri nisan ayında son bulmaktadır. Son olarak bölgede dağ bisikleti faaliyetleri de aktif bir şekilde yapılmaktadır. Sadece şişman bisiklet olarak adlandırılan dağ bisikletlileri ile turlar düzenlenmektedir (Hetta- Pallas Hiking Trail-Nationalparks.fi, 2022).

3.6.4.7.4. Ruostejärvi- Saari Yürüyüş Parkuru (Ruostejärvi- Saari Trail)

Ruostejärvi- Saari Yürüyüş Parkuru, Ruostejärvi Rekreasyon Alanı ve Saari Halk Parkının birleştiği noktada yer almaktadır. 14 km uzunluğunda olan parkur 200 km'den oluşan Häme Ilvesreitti Yürüyüş Parkuru Ağı'nın bir parçasıdır. Dolayısıyla 14 km'lik bir yürüyüş alanı sınırı bulunmamaktadır. Parkurun içerisinde Hame isimli bir göl yer almaktadır. Bu da yürüyüş parkurunda yapılabilecek etkinliklerin çeşitliliğini arttırmaktadır.



Harita 3.35. Ruostejärvi- Saari Yürüyüş Parkuru

Kaynak: Ruostejärvi - Saari Trail - Nationalparks.fi, 2022

3.6.4.7.5. Piilola Yolu (The Piilola Trail)

35 km uzunluğunda bir yaz yürüyüş parkurudur. Bu parkur Norveç ve Finlandiya arasında köprü görevi görmektedir. 3.36.'da görüldüğü üzere Norveç'te bulunan Øvre Pasvik Milli Parkı ile Finlandiya'da yer alan Vätsäri Vahşi Yaşam Alanı'nı birbirine bağlamaktadır. Deneyimli yürüyüşçüler için uygun olan parkur iki ülke arasında en çok kullanılan parkurlardandır. Parkur boyunca çam ormanları, nehirler ve birçok bitki çeşitliliği bulunmaktadır. Piilola Yürüyüş Rotası aynı zamanda buzul dönemlerinin izlerini taşıması sebebiyle kültürel bir rotadır. Bölgede balıkçılık ve Ren geyiği yetiştiriciliği yapılmaktadır. Piilola Yürüyüş Güzergahı Norveç, Rusya ve Finlandiya arasındaki doğa temelli turizm çalışmalarını desteklemek ve ülkeler arasında işbirliği yapmak adına kurulmuştur (Piilola Trail - Nationalparks.fi, 2022).



Harita 3.36. Piilola Yürüyüş Rotası

Kaynak: Piilola Trail - Nationalparks.fi, 2022

Diğer yürüyüş rotaları ise Ruostejervi Liesjarvi Yürüyüş Yolu, Poronpolku Yürüyüş Yolu, Herajervi Yürüyüş Yolu, Karhunkierros Yürüyüş Yolu, Pyha- Luosto Yürüyüş Yolu, Nuortti Hiking Yürüyüş Yolu, Ruijanpolku Yürüyüş Yolu, Water Routes on Lake Inarijärvi Yürüyüş Yolu, Sevettijarvi Pulmanki Yürüyüş Yolu rotalarıdır.

3.6.4.8. Kültür Turizmi

Finlandiya’da kültür turizmi örf ve adetler üzerine kurulmuştur. Bunun temel sebebi, ülkenin sahip olduğu iklim ve coğrafi özelliklerin sebep olduğu kısıtlı turizm faaliyetleridir. Bu durum da, ülkedeki kültür turizmi etkinliklerinde yerli turistleri dini inançları, gelenekleri gibi daha yerel konuları içeren turistik faaliyetlere itmektedir.

3.6.4.8.1. Noel Baba Turizmi (Santa Clause Tourism)



Fotoğraf 3.88. Noel Baba Köyü

Kaynak: Varnajot, 2020, s.29

Noel Baba turizmi son yıllarda en çok ilgi gören turizm çeşitlerinden birisidir. Hristiyanlık dinine inananlar için önemli bir figür olan Noel Baba faktörü günümüzde Hristiyan olmayan bireyler tarafından da önem arz eden bir konu haline gelmiştir. Noel Baba'nın ülkesi olarak bilinen Finlandiya'da bu ilgiyi turizm faaliyetleri ile birleştirerek Noel Baba temalı turlar düzenlenmeye başlamıştır. Finlandiya'nın Lapland Bölgesi'nde yer alan Rovaniemi kenti 1985 yılında resmi olarak Noel Baba'nın köyü olarak ilan edilmiştir. Ardından 3.88.'de görüldüğü üzere şehir, turistik altyapı ve çevre düzenlemeleri yapılarak oluşturulan turlar için hazırlanmıştır. Köyde Noel Baba'nın evi ve kar motosikleti bulunmaktadır. Birçok insan buraya gelerek Noel Baba'nın köyünde yılbaşı akşamını geçirmektedir. Bir turizm merkezi haline gelen Rovaniemi kenti 2018 yılında ortalama 440.000 yabancı, 220.000 yerli turist tarafından ziyaret edilmiştir. Noel Baba'nın köyünü ziyaret eden

kişiler burada Ren geyikleri ve Husky köpekleri ile kızak yapma imkanını elde etmektedir (Varnajot, 2020, s.25-28).

3.6.4.9. Ekoköyler (Eco-villages)

Ekoköy ya da ekoşehir kavramı insanların doğal hayat ve canlılar ile özdeşleştiği, kendi kendine yetebilen enerji, gıda vb. çeşitli üretim kaynaklarını kullanarak ve sürdürülebilir bir yaşam biçiminin benimsenerek yaşayabilecekleri yaşam alanlarıdır. Azami nüfusa sahip olan ekoköyler tarım, hayvancılık, ticaret, konaklama, enerji vb. alanlarda sürdürülebilir bir denge içerisinde çalışmalar yürüten yerleşim birimleridir (Yaban, Karatopuk, 2017, s.87-101).

Dünyada ekoköy ve ekoşehirler gelişmekte olan sektörlerdendir. Sürdürülebilir bir yaşam tarzını benimseyen bu yerleşim birimleri her ülkede üzerinde çeşitli çalışmalar yapılarak oluşturulmaya başlanmıştır. Bu ülkelerden birisi de Finlandiya'dır. Finlandiya'da ekoköy projesi olarak birçok çalışma bulunsa da ekoköy unvanını almış sadece 1 adet yer bulunmaktadır.

3.6.4.9.1. Keuruu Ekoköyü (Keuruu Eco-village)

Finlandiya'nın merkezinde yer alan Keuruu ekoköyü 1997 yılında kurulmuştur. 30 yetişkin ve 10 çocuktan meydana gelen nüfusu ile 54 hektarlık bir arazi üzerinde yer almaktadır. Ekoköyde yaşayan halk Keuruu ekoköyünde yaşam sürmek isteyen yeni bireyler için 3 temel kural belirlemişlerdir. Birinci kural sözlü ya da fiziksel fark etmeksizin şiddetin her türlüşü yasaklanmıştır. Bir sorun oluştuğunda şiddete başvurmadan iletişim kurularak problemin çözümlenmesi istenir. İkinci kural köyde uyuşturucu ve alkol kullanmak yasaktır. Bunun sebebi ise köyün önceki yıllarda bir çeşit rehabilitasyon merkezi olarak kullanılmasıdır. Üçüncü kural ise ekoköyde ortaya çıkartılan sanatsal çalışmalar kamuya açık alanlarda sergilenmeyecek ve eserin sahibinden izinsiz dokunulması yasaklanmıştır Ekoköyün temel amaçları doğal alanları korumak, gıda vb. konularda kendisine yetebilir bir ekoköy haline gelmek ve bu konuda dışa bağılılığı ortadan kaldırmak, permakültürü destekleyerek gelişimini sağlamak, sürdürülebilir enerji kaynaklarını daimî olarak kullanmak (güneş, rüzgâr vb.), ekoköyde yapılacak olan kültür sanat faaliyetlerini

desteklemek, ekoköydeki yaşamın tamamen sürdürülebilir olmasını sağlamaktır (Keuruu Ecovillage - Global Ecovillage Network, 2022).

Ekoköyde sürdürülebilirlik ilkelerine göre ürün yetiştirilen bir biyolojik bahçe, tarımsal faaliyetlerde bir tehdit unsuru olarak görülen organik tohum ve ürünleri korumak için tohum bankası, geri dönüşüm sistemi, atık sistemi, sanatsal faaliyetler için atölyeler ve su arıtma sistemi bulunmaktadır.

Köyde yaşayanlar yetenekleri doğrultusunda günlük işlerde çalışmaktadır. Köydeki her birey kendi geçim kaynağından sorumludur. Dolayısıyla günlük olarak yapılacak işler arasında paylaşım yapılmaktadır. Köyde bulunan ortak zaman geçirme alanları haftada en az 1 defa köyde yaşayan herkesi bir araya getirmektedir. Bu sebeple sık sık küçük konserler, akşam yemekler vb. toplantılar düzenlenmektedir (Services (keuruunekokyla.fi), 2022).

3.6.4.10. Eko-Sertifikalar (Eco-Labels)

Sürdürülebilirlik çalışmalarını desteklemek amacıyla 1980'li ve 1990'lı yıllarda ortaya çıkartılan eko-etiket programları veya çevresel sertifikalar, turizm pazarında var olan işletme veya şirketlerin sundukları hizmetlerin ortaya çıkardığı çevresel etkileri en aza indirmek için düzenlenmiş programlardır. Bu program sayesinde doğa dostu otel, restoran, tur şirketleri vb. işletmelerin sayısı artmakta ve sürdürülebilirlik konusunda farkındalık oluşturmaktadır (Keto, 2018,19-20).

3.6.4.10.1. Green Start Eko-etiketi



Fotoğraf 3.89. Green Start Eko-etiketi Logosu

Kaynak: Green Start – kestävä kehitys ja vastuullisuus | PerhoPRO, 2022

Finlandiya Turizm Kurulu ve Haaga-Perho tarafından oluşturulmuş bir eko-etiket programıdır. Sektörde yer alan işletmelere sürdürülebilir seçimler yapması ve sürdürülebilirlik ilkelerine bağlı kalarak devamlılığını sağlayabilmesi için koçluk eğitimi yapmaktadır. Aynı zamanda yerel halkı bilinçlendirme eğitimleri de vermektedir. Green Start sertifikası toplamda 10 tane kriter içermektedir. Bu ilkelerin tamamı Uluslararası Çevre Yönetim Standartlarına ve İskandinav sistemlerine göre belirlenmiş ilkelere aittir.

3.6.4.10.2. Yeşil Destinasyon Kalite Ağı Eko-etiketi (The Green Destination Quality Net)



Fotoğraf 3.90. The Green Destinations Quality Net Eko-etiketi Logosu

Kaynak: GREEN-DQN-logo — VisitFinland.com, 2022

Yeşil Destinasyon Kalite Ağı eko-sertifikası turizm destinasyonlar için bir kalite programıdır. Temel amaç turizm endüstrisinde yer alan paydaşların sorumluluk bilincini arttırmaktır. Logoya sahip olmayı hedefleyen işletmeler öncelikle koçluk eğitimine katılım sağlamaktadır. Bu eko-etiket programı turizm işletmelerinin sürdürülebilirlik faaliyetleri bakımından denetimini yapmaktadır.

3.6.4.10.3. Eko-Enerji Eko-etiketi (Eco Energy)



Fotoğraf 3.91. Eco Energy (Eko Enerji) Eko-etiketi Logosu

Kaynak: Eko-etiketimiz - EKOenergy, 2022

Eko-enerji etiketi kullanılan enerji şirketlerinin yenilenebilir enerji kaynaklarına dönüşmesine destek veren bir eko-etiket sistemidir. Gaz, elektrik, ısınma veya soğutma şirketlerinin yenilenebilir enerji sistemlerine dönüşlerini desteklemek amacıyla oluşturulmuş bir sistemdir. EcoEnergy etiketine sahip olan enerji şirketleri rüzgâr enerjisi, güneş enerjisi, jeotermal enerji ve yenilenebilir gazlar, hidroelektrik enerjisi, biyoenerji, dalga ve gelgit enerjisi ile elde edilen enerjiyi eko-enerji etiketi altında satışa sunabilmektedir. Ayrıca EkoEnergy programı kapsamında elde edilen gelirlerin bir kısmı ile sürdürülebilirlik fonu oluşturulmaktadır. Bu sayede gelişmekte olan ülkeler de sürdürülebilirlik faaliyetleri desteklenmektedir (Eko-etiketimiz - EKOenergy, 2022).

3.6.4.10.4. Finlandiya Organik Turizm Derneği (Finnish Organic Tourism Association)

Organik Turizm Derneği tarafından yrtlen etiketleme programıdır. Kırsal alanlarda yapılan tarımsal faaliyetleri organik tarıma teŗvik etmek ve çevresel korumayı sağlamak amacıyla oluŗturulmuŗ etiketleme programıdır. Finlandiya’da bu etikete sahip olan 20 tane Őirket bulunmaktadır. ECEAT eko-etiket programının avantajlarından birisi uluslararası bir program olması ve uluslararası düzeyde kalite standartlarına sahip olmasıdır.

3.6.4.10.5. Nordic Swan Ecolabel



Fotoğraf 3.92. Nordic Swan Ecolabel Eko-etiketi Logosu

Kaynak: The official ecolabel of the Nordic countries | Nordic Ecolabel (nordic-ecolabel.org), 2022

1989 yılında İskandinav Bakanlar Konseyi tarafından kurulmuŗ olan bir eko-etiket programıdır. İskandinav lkelerinin tümünü kapsayan resmi eko-etiket programıdır. İskandinav lkelerinde sürdürülebilir kalkınmayı desteklemek, ekolojik bir yaŗam biçimini desteklemek amacıyla kurulmuŗ bir eko-etiketleme programıdır. Bünyesinde toplamda 55 ürün grubunda 25.000’den fazla ürün mevcuttur. Sürdürülebilirlik ilkelerini benimsemek isteyen Őirketlere destek veren ve bu sayede tüketicilerin ve diğer paydaŗların çevresel bakımdan en az etkiye sahip, ekolojik testlerden geçen kaliteli ürünlere ulaŗmasını sağlamaktadır (The official ecolabel of the Nordic countries | Nordic Ecolabel (nordic-ecolabel.org),2022).

3.6.4.10.6. Eko-okul (Eco-schools)



Fotoğraf 3.93. Eco – schools (eko – okul) Eko-etiketi Logosu

Kaynak: Eco-Schools in Finland- Vihreä lippu (vihrealippu.fi), 2022

Finlandiya bilinçli, çevre dostu ve doğaya saygılı bireyler yetiştirmek amacıyla ekolojik eğitimleri okullara taşımıştır. Bu sayede erken yaşta çevre eğitimi alan öğrenciler duyarlı bir birey olma yolunda ilerleyerek doğal hayatı korumayı hedeflemektedir. Finlandiya'nın benimsemiş olduğu EE eğitim modeli (Environmental Education) yaşadığı çevreye karşı korumacı yaklaşımlar sergileyen ve farkındalık bilincinin yüksek olduğu bireyler yetiştirerek doğanın korunmasını hedeflemektedir.

Öğrenci ve doğa kavramları ilk olarak 1950'li yıllarda okullarda düzenlenen doğa gezileri ile bir araya getirilmiştir. Resmi olmayan bu çevre geziler 1970'li yıllara gelindiğinde resmi olarak eğitim programlarına dahil edilmiştir. Bu geziler sayesinde yetiştirilen öğrenciler eğitim sürelerince doğal alanlarda daha çok vakit geçirerek çevre kirliliği, doğal yaşamın korunması, bitki ve hayvan formasyonları vb. konularda daha etkin bilgilere sahip olma imkanını elde etmişlerdir. Yapılan tüm çalışmalar neticesinde 1986 yılında Finlandiya'nın güneyinde yer alan Uusimaa Bölgesi'ndeki Siuntio kentinde ilk doğa okulu kurulmuştur. Ardından 1992 yılında 5 adet daha doğa okulu açılmıştır. 2008 yılına gelindiğinde toplamda 26 adet doğa okuluna ev sahipliği yapan Finlandiya bu okullarda her seviyede eğitim vererek

örgün eğitimin bir parçası haline gelmiştir. Finlandiya’da günümüzde ise 350’den fazla eco-school programına kayıtlı okul bulunmaktadır.

Aynı zamanda bir eko-etiketleme olan Eco-school, birçok okul tarafından belirli şartlar neticesinde elde edinilebilen bir eko-etiket programıdır. Bu etikete sahip olan okullar yeşil okul kategorisinde yer almaktadır. Uluslararası bir program olan eco-school, yeşil bayrak adı altında 68’den fazla ülkede 20 yılı aşkın sürede devamlılığını sürdürmektedir (E. Jeronen, J. Jeronen, Raustia, 2008, s.1-4).



3.7. Danimarka

İskandinav Bölgesi'nde yer alan bir Kuzey Avrupa ülkesi olan Danimarka, yüzölçümü ve Kuzey Avrupa'nın güneyinde yer alması sebebi ile diğer İskandinav ülkelerinden ayrılmaktadır.

3.7.1. Danimarka'nın Coğrafi Konumu, İklimi ve Özellikleri

Danimarka Almanya'nın kuzeyinde yer alan Jutland Yarımadası ile birlikte toplamda 406 adadan meydana gelen 43.075 km² büyüklüğünde bir Kuzey Avrupa ülkesidir. Bir İskandinav ülkesi olan Danimarka'nın kuzeyinde ve doğusunda yer alan Baltık Denizi, diğer İskandinav ülkelerinden olan Norveç ve İsveç'ten ülke sınırı bakımından ayırmaktadır. Danimarka'nın kara sınırı olan tek ülke Almanya'dır. Başkenti ülkenin doğusunda yer alan Kopenhag şehridir. Danimarka'ya bağlı 2 ada bulunmaktadır. Bu adalar özerk yönetime sahip olan Grönland ve Foreo Adaları'dır. Ülkenin mevcut arazisinin %30'unu adalar meydana getirmektedir. Ancak bu adaların sadece 100 tanesinde iskân bulunmaktadır. Bu adaların en büyüğü de Kopenhag'dır. Danimarka'nın yüzölçümünün sadece onda biri ormanlık alanlardan meydana gelmektedir.



Harita 3.37. Danimarka'nın Haritası

Kaynak: (Kuzey Avrupa - Türkiye)Danimarka harita - Haritalar Danimarka (maps-denmark.com), 2022

Danimarka'nın iklim özellikleri ise bölgesel olarak çeşitlilik göstermektedir. Ülkenin bazı bölgelerinde okyanus iklimi görülürken bazı bölgelerinde karasal iklim görülmektedir. Bu değişkenliğin temel sebebi Atlas Okyanusu, Doğu Avrupa ve Kuzey Kutbu'ndan gelen hava kütleleridir. Körfez akıntısı ülkenin iklim şartlarını yumuşatarak ılıman iklim özelliklerine sahip olmasını sağlamaktadır. Toplam nüfusu 5,8 milyon olan Danimarka'nın en kalabalık şehirleri ilk sırada başkenti Kopenhag ve ardından Harning, Aarhus, Odense ve Aalborg şehridir. Göç alan bir ülke olması sebebiyle ülkenin nüfusu hızla artmaktadır. Nüfus özelliklerine bakıldığında Danimarka'nın toplam nüfusunun %51,6'sını yetişkin nüfus oluşturmakta ve geriye kalan kısmın %30.1'ini 0-24 yaş arası bireyler ve %18.4'ünü 65 yaş ve üzeri bireyler meydana getirmektedir. Danimarka'da ülkenin %80'i Protestan Lüteryenlik dinine mensuptur. Geriye kalan %20'lik kısımda ise Müslümanlık ve Katolik dinlerine inanan kesim yer almaktadır. Ülkenin resmi dili Danca'dır (Danimarka Ülke Raporu, 2021).

Danimarka yer şekilleri bakımından oldukça düz bir ülkedir. 4. zaman buzullaşması sonucunda ortaya çıkan ülkede birçok fiyord, ada ve boğaz bulunmaktadır. Aynı zamanda ülkede buzul aşındırması olduğu için kıyı bölgelerinde birçok girintili çıkıntılı alanlar meydana gelmiştir. Bölgedeki akarsular uzunluk bakımından oldukça kısadır. Bunun temel sebebi ise ülkenin yüksekliğinin oldukça düşük olmasıdır. En uzun akarsuyu 160 km uzunluğundaki Jutland'daki Guden Irmağı'dır.

3.7.2. Danimarka'nın Tarihi

Danimarka, İngiltere ile savaş halinde olan bir ülkedir. Ancak bu savaş dönemi Danimarka'nın 1013 yılında İngiltere'yi ele geçirerek ve Norveç'i de topraklarına dahil ederek Kalmar Birliği adı altında Danimarka Krallığı'nın kurulmasıyla son bulmuştur. 1042 yılında ülke içerisinde meydana gelen iç karışıklıklar sebebi ile İngiltere bağımsızlığını tekrar kazansa da 1397 yılında Norveç'in ardından İsveç de Danimarka'ya bağlanmıştır. Ancak 1523 yılında İsveç Danimarka'dan ayrılmıştır. Bu ayrılık sadece sınır bütünlüğünü korumak amacıyla yapılmıştır. Kuzey Avrupa'da daha güçlü bir birlik oluşturmaları için İsveç, Norveç

ve Danimarka sınır ayrılığı olsa da birlikte hareket etmişlerdir. 1645 yılında çıkan savaşlar neticesinde Danimarka şu anki sınırlarını çizmiştir. I. ve II. Dünya Savaşı zamanlarında tarafsız bir devlet modeli sergileyen ve Avrupa'nın batısında yer alan ülkelerin ekonomik durumlarını iyileştirmek için tasarlanmış olan Marshall Planı'nı kabul eden Danimarka, 1949 yılında NATO'ya katılmıştır. Ardından Danimarka'ya bağlı olan Grönland Adası'na 1978 yılında özerklik vermiştir (Danimarka Ülke Bülteni, 2011).

3.7.3. Danimarka'da Turizm

Danimarka'da turizm sektörü gelişmekte olan bir sektördür. 1995 yılından 2020 yılına kadar olan süreçte her yıl bir önceki yıla göre turist sayısında artışlar meydana gelmiştir. Danimarka Kuzey Avrupa'da yer alan bir İskandinav ülkesidir. Dolayısıyla sert iklim koşullarına sahip olan ülkede turizm faaliyetleri sınırlı miktarda yapılabilmektedir. Bu durumun temel sebebi ise ülkenin iklim şartlarının ulaşım, konaklama ve turizm kavramlarını olumsuz yönde etkilemesidir. 1995 yılında tüm dünyada mevsim değişiklikleri başlamıştır. Bu değişiklikler iklim dengeleri bakımından olumsuz bir etken olsa da Kuzey Avrupa ülkelerinde fırsata çevrilmiştir. Artan hava sıcaklıkları ve eriyen buzullar ülke içerisinde turistik değere sahip olan ve mevsim şartlarından dolayı hizmete açılmayan alanların, turizm sektörüne kazandırılmasını sağlamıştır.

Danimarka'da turizm faaliyetleri Turizm, Sanayi, İş ve Mali İşler Bakanlığı'nın sorumluluğunda yönetilmektedir. 2015 yılında bakanlık turizm sektöründe çeşitli yapısal değişiklikler yapmıştır. Bu değişiklikler neticesinde, Çevre ve Gıda Bakanlığı, Ulaştırma, İnşaat ve İskân Bakanlığı, Dışişleri Bakanlığı ve Kültür Bakanlığı gibi turizm sektöründe iş birliği içerisinde olan bakanlıklar ile birlikte Danimarka Ulusal Turizm Forumu'nu kurmuştur. Buradaki temel amaç Danimarka'daki turizm sektöründe birçok resmi kurum ile iş birliği içerisinde olmak ve turizm sektörü açısından sağlıklı kararlar alarak sektörü güçlendirmektir. 2016 yılında Ulusal Turizm Forumu'nu tamamlanarak 2025 yılına kadar olan süreçte Danimarka'nın ulusal turizm stratejileri belirlenmiştir. Ardından 2019 yılından itibaren mevcut Ulusal Turizm Forumu, Danimarka Kıyı ve Doğa Turizmi

Başkanlığı'nı kapsayacak şekilde genişletilmiştir. Ulusal Turizm Stratejisi sayesinde farklı turizm çeşitlerine odaklanılarak 3 adet turizm geliştirme ajansı oluşturulmuştur. Bunlar; Kıyı ve Doğa Turizmi, İş ve Konferans Turizmi ve Şehir Turizmi Ajansları'dır. Yapılan tüm bu stratejik çalışmalar neticesinde Danimarka'da turizm sektörü yapısal anlamda güçlenmiş ve düzenlemeler ile birlikte taleplerde artışlar görülmüştür (Nordic Council of Minister, 2019, s.19-21).

Danimarka İskandinav ülkeleri arasında en küçük ülke olmasına rağmen günümüzde turizm çalışmaları bakımından İskandinav ülkelerinin en büyük turizm pazarlarından birisine sahiptir. 1995 yılında ülkenin turizm gelirleri 3,69 milyar ABD dolarıdır ve bu rakam toplamda 2,12 milyon turiste karşılık gelmektedir. Elde edilen gelir gayri safi milli hasılanın yaklaşık %2,0'sine denk gelmektedir. 2018 yılına gelindiğinde bu rakam belirgin bir oranda artış göstererek gayri safi milli hasılanın %2,5'ini oluşturarak 9,10 milyar ABD dolarına ulaşmıştır.

Tablo 3.4. 1995-2020 Yılları Arasında Danimarka'nın Turizm Gelirleri ve Turist Sayıları

Year	Number of tourist	Receipt	% of GNP	Receipt per tourist
2020	15,16 m	-		
2019	33,09 m	-		
2018	30,80 m	9,10 bn \$	2,5 %	295 \$
2017	30,74 m	8,51 bn \$	2,6 %	277 \$
2016	28,69 m	7,49 bn \$	2,4 %	261 \$
2015	28,21 m	6,69 bn \$	2,2 %	237 \$
2014	28,07 m	7,62 bn \$	2,2 %	271 \$
2013	26,52 m	6,49 bn \$	1,9 %	245 \$
2012	26,40 m	6,14 bn \$	1,9 %	232 \$
2011	25,81 m	6,37 bn \$	1,9 %	247 \$
2010	26,73 m	5,70 bn \$	1,8 %	213 \$
2009	26,57 m	6,52 bn \$	1,7 %	211 \$
2008	26,87 m	6,28 bn \$	1,8 %	234 \$
2007	27,14 m	5,98 bn \$	1,9 %	220 \$
2006	26,94 m	5,56 bn \$	2,0 %	206 \$

2005	26,93 m	5,29 bn \$	2,0 %	197 \$
2004	22,05 m	5,65 bn \$	2,2 %	256 \$
2003	21,12 m	5,27 bn \$	2,4 %	250 \$
2002	3,44 m	4,49 bn \$	2,7 %	1,394 \$
2001	3,68 m	4,00 bn \$	2,4 %	1,087 \$
2000	3,54 m	3,67 bn \$	2,2 %	1,038 \$
1999	2,02 m	3,70 bn \$	2,1 %	1,828 \$
1998	2,07 m	3,24 bn \$	1,8 %	1,561 \$
1997	2,16 m	3,16 bn \$	1,8 %	1,462 \$
1996	2,13 m	3,42 bn \$	1,8 %	1,609 \$
1995	2,12 m	3,69 bn \$	2,0 %	1,738 \$

Kaynak: Development and importance of tourism for Denmark (worlddata.info), 2022

Danimarka hükümeti artan turizm talebini karşılamayı hedeflerken aynı zamanda turizm faaliyetlerinin temel ürünü olan doğal kaynakların tahribata uğrayıp yok olmaması için 2019 yılında sürdürülebilirlik faaliyetleri başlatarak ulusal sürdürülebilirlik stratejisini geliştirdiğini ve Danimarka turizminde bu sürdürülebilirlik faktörlerini kullanacağını açıklamıştır. Tablo 3.4.'te yer alan verilere göre Danimarka'nın turizm gelirleri ve turist sayıları 2018 yılında en yüksek değere ulaşmıştır. 2018 yılından sonra verilerin Covid-19 sebebi ile hızlı bir düşüş yaşamasından dolayı tabloda yer verilmemiştir (AlMessabi, Nobanee, 2022, s.1-5).

3.7.4. Danimarka'da Ekoturizm Faaliyetleri

Danimarka'da ekoturizm faaliyetlerine en temel kavramdan başlayarak öncelikle var olan turizm çeşitliliğini ekoturizm kavramına yönlendirmek için birçok kurum oluşturmuştur. Bu kurumların temel amacı ekoturizm kavramını ilkeleri gereğince sürdürebilmektir. Ardından oluşturulan turizm ve turizmde sürdürülebilirlik stratejileri ile ekoturizm kavramını turizm çalışmalarında kontrol altına alarak hızla yayılmasını sağlamışlardır. Danimarka'nın sürdürülebilirlik stratejisi 9 maddeden meydana gelmektedir. Bunlar; liderlik ve yönetim, çevre yönetimi, erişim ve dağılma, ürün ve deneyim geliştirme, kapasite ve kapasite geliştirme, ziyaretçi servisi, yer yapımı, pazarlama ve tanıtım ilkeleridir (Great Southern Centre for Outdoor Recreation Excellence Limited (GSCORE), 2021, s.15-25).

3.7.4.1. Kültür Turizmi

Danimarka'da kültür turizmi aktiviteleri son yıllarda en çok tercih edilen faaliyetler arasında yer almaktadır. Özellikle Danimarka'nın başkenti olan Kopenhag kenti ülkedeki kültür turizm merkezlerindedir. Kopenhag, Danimarka'nın en kalabalık şehridir. Birçok kültürel faaliyete ev sahipliği yapan şehir, diğer ülkelerde yer alan Londra, Paris, Berlin gibi turizm merkezi olarak adlandırılan şehirler niteliğinde bir kent olma yolundadır. Kentte sıklıkla kültür turları düzenlenmektedir. Bu turlar şehirde toplum için kültürel bir değere sahip olan alanlara yapılmaktadır. Bu alanlardan bazıları ise Nyhavn Limanı, Den Bla Gezegeni, Yuvarlak Kule (Rundetårn), Amalienborg Kalesi, Rosenborg Sarayı, Tivoli Bahçeleri, Christiansborg Sarayı, Danimarka Ulusal Müzesi, Danimarka Ulusal Galerisi' (Kunst için Statens Müzesi)dir (Kagermeier, Stors, 2013, s. 116-123).

3.7.4.2. Bisiklet Turizmi

Danimarka bisiklet turizminde gelişmiş ülkelere benzerdir. Danimarka'nın benimsediği sürdürülebilir ekonomi ve sürdürülebilir bir yaşam biçimine en uygun araçlardan birisi bisikletlerdir. Doğaya zararı olmadığı tespit edilen bisikletlerin hem günlük hayatta hem de turizmde kullanımı arttırılmıştır. Ülkede birçok bisiklet

rotası belirlenmiştir. Bunların ilki Ulusal Bisiklet Rotaları'dır. Ulusal bisiklet rotaları 1993 yılında belirlenmiştir. Dünyada ilk olarak bir bisikleti rotası belirleyen ülkeler arasında yer alan Danimarka'da ilk aşamada 10 adet ulusal rota oluşturulmuştur. Ardından 2002 yılında bir rota daha ilave edilerek bu sayı 11'e çıkartılmıştır. Tüm bu rotalar Cykeltræfpunk isimli bir sistem altında toplanmıştır. Bu sistem sayesinde bisiklet konusunda konaklama, bisiklet ekipmanları, tamiri, bisiklet grupları ve diğer tüm bisiklet ile ilgili aktivitelere ulaşılacak olan bir programdır ((Simonsen, Jørgensen, Robbins,1998, s.45-50).

Tablo 3.5. Danimarka'da Bisiklet Rotaları

Rota İsmi	Uzunluk	Başlangıç	Bitiş
Rota 1	560 km	Skagen	Vestkystruten
Rota 2	420 km	Arjantin	Kopenhag
Rota 3	450 km	Skagen	Hærvejsruten
Rota 4	310 km	Søndervig	Kopenhag
Rota 5	650 km	Skagen	Sønderborg
Rota 6	330 km	Ebsjerg	Kopenhag
Rota 7	240 km	Sjællands Odde	Rodbyhavn
Rota 8	360 km	Rudbol	Mon
Rota 9	290 km	Helsingør	Arjantin
Rota 10	105 km	Ronne	Ronne
Rota 11	610 km	Alborg	Limfjordsruten

Kaynak: <https://www.visitdenmark.com/denmark/things-to-do/cycling/national-cycling-routes>



Harita 3.38. Danimarka Bisiklet Yolları Haritası

Kaynak: trasy-rowerowe-dania-c.jpg (1594×1952) (dania-ok.pl), 2022

3.7.4.3. Balıkçılık Turizmi

Danimarka, balıkçılık endüstrisinde sahip olduğu tüm kıyı bölgeleri ile var olmaktadır. Danimarka'nın sahip olduğu kıyı şeridi yaklaşık 7.300 km uzunluğundadır. Jutland'dan başlayarak Bornholm'a kadar ulaşan kıyı şeridinde birçok balıkçılık faaliyeti yapılmaktadır. Bu faaliyetlerden başlıcaları balık unu yapımı, balık yağı yapımı için balıkçılık ve ticari balıkçılıktır.

Balıkçılık faaliyetlerinde öne çıkan yerlerden bazıları Danimarka'nın kıyı bölgesi olan Batı ve Kuzey Jutland ile Baltık Denizi'ndeki Bornholm Adası'dır. Bu yerlerde sadece balık ticareti değil tüm deniz ürünlerinin ticareti yapılmaktadır. Örneğin Norveç istakozu, mavi midye gibi deniz ürünleri Danimarka'nın balıkçılık endüstrisinde önemli bir yere sahiptir.

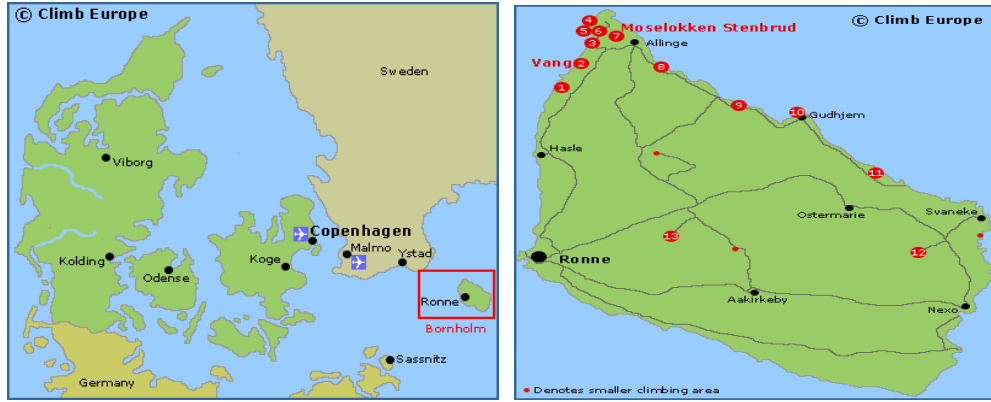
Danimarka'nın balıkçılık filosu 2020 yılında toplam 67.693 ton taşıma kapasitesine sahip 2033 gemiden meydana gelmektedir. 2020 yılında Danimarka gemilerinin çıktığı av yolculuklarından elde ettiği toplam avın değeri 422 milyon euro'nun üzerinde olduğu bilinmektedir ve toplamda 732.731 ton ürün elde etmiştir. Bu süreçte Danimarka balıkçılık faaliyetlerinde elde ettiği geliri turizm sektörü ile de

desteklemiştir. Özel balıkçı tekneleri ile turlar düzenlenmiş ve balık tutma etkinlikleri düzenlemiştir (Danimarka- Eurofish, 2022).

3.7.4.4. Sürdürülebilir Gıda

Danimarka hükümeti 2015 yılından bu yana resmi olarak sürdürülebilir gıda sistemini uygulamaktadır. Bu sistem gıda zincirinin kırılma olmadan devamlılığını sağlarken bu süreçte doğal kayaklardan üst düzey verim sağlamayı teşvik etmektedir. Sürdürülebilir gıda sistemi çiftçilerin ihtiyaçlarını ön planda tutan ve yenilikçi bir sistem olarak tasarlanmıştır. Birincil üreticilerin çevresel ayak izlerini en aza indirmek ve maksimum düzeyde verim elde etmek için hassas tarım teknolojisine yoğunlaşmaktadır. Gıda üreticileri plastik ürün, su ve enerji kullanımı, tek kullanımlık ürünlerin üretim safhalarında kullanımını azaltmak için çalışmalar yürütülmektedir. Bu aşamada tüm üretim zincirinde yer alan gıda üreticileri, teknoloji sağlayıcıları, perakendeci kişiler, çiftçiler, restoran vb. ortaklar gıda atıkları konusunda ortak bir çalışma olarak insan tüketimi için kullanılmayacak olan gıda ürünlerinin dönüşümünü sağlamaktadır. Bu dönüşüm neticesinde gıda artıkları hayvan yemi, biyogaz üretimi ve tarımsal gübreye dönüştürülmektedir. Gıda sektöründeki güvenli ve sürdürülebilir gıda sistemi 1990 yılından bu yana Danimarka'nın yürütmüş olduğu bir sistemdir. Bu sistem sayesinde çevresel etkiler en aza indirgenmektedir. Uygulamış olduğu sağlıklı üretim ve tüketim politikaları sayesinde sahip olduğu kaynakları en iyi şekilde kullanan ülkeler arasında yer almaktadır (Ministry of Finance, 2021, s.60-61).

3.7.4.5. Kaya Tırmanış Faaliyetleri



Harita 3.39. Danimarka Bornholm'daki Ana Kaya Tırmanışı Alanlarının Haritası

Kaynak: www.climb-europe.com , 2021

Danimarka kısmi olarak düz bir ülkedir. Dolayısıyla burada tırmanış ya da kaya tırmanışı gibi dağlık bölgelerde yapılan outdoor aktivitelerinin yapılması beklenilmemektedir. Ancak Danimarka'nın Bornholm Bölgesi'nde ülkenin en iyi kaya tırmanışı aktiviteleri yapılmaktadır. Bornholm'da tırmanış için çok büyük uçurumlar yer almamaktadır. Ancak büyük bir granit kaya üzerinde birçok tırmanış rotası oluşturulmuştur. Oluşturulan rotaların birçoğu doğal deniz uçurumu çıkıntılarında meydana gelirken bununla birlikte kullanılmayan taş ocakları ve kayalıklar da tırmanış faaliyetleri için birer rota haline gelmiştir. 3.39.'da yer alan haritada Danimarka Bornholm'da ana kaya tırmanışı yapılabilecek alanların haritası görülmektedir (Bornholm, Danimarka'da Kaya Tırmanışı, Spor Tırmanışı ve Kaya Tırmanışı (climb-europe.com), 2022).

Tablo 3.6. Bornholm'daki Başlıca Kaya Tırmanışı Alanları

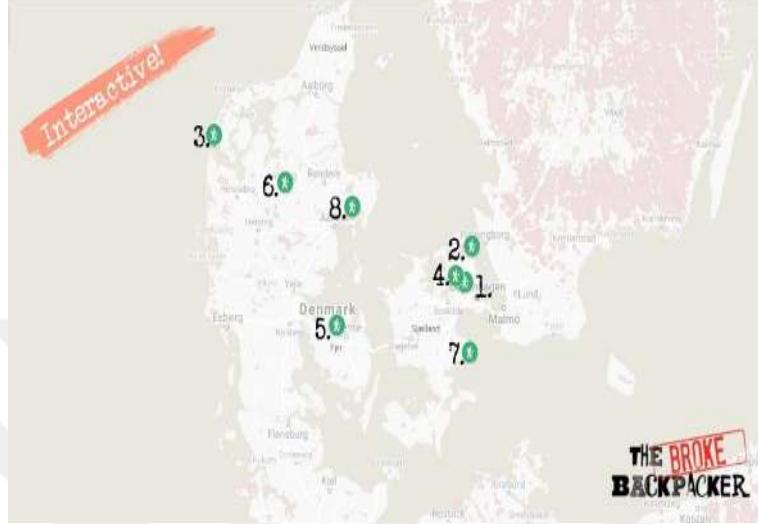
No	Kayalık Adı	Rota Sayısı	Tırmanış Türü
1	Jons Kapel	15	Geleneksel Tırmanış
2	Vang	118	Geleneksel ve Sportif Tırmanış
3	Hammershusomradet	48	Sportif ve Küçük Kaya Tırmanışı
4	Ornebjergkysten	92	Geleneksel ve Küçük Kaya Tırmanışı
5	Hammeren	62	Geleneksel ve Küçük Kaya Tırmanışı
6	Hammerbruddet	31	Geleneksel Tırmanış
7	Moselokken Stenbrud	132	Sportif Tırmanış
8	Stammershalle	21	Geleneksel ve Küçük Kaya Tırmanışı
9	Rostad	47	Geleneksel ve Küçük Kaya Tırmanışı
10	Gudhjemomradet	49	Geleneksel ve Küçük Kaya Tırmanışı
11	Randklove	82	Geleneksel ve Küçük Kaya Tırmanışı
12	Paradisbakkerne	35	Geleneksel ve Küçük Kaya Tırmanışı
13	Bjergbakkebruddet	27	Küçük Kaya Tırmanışı

Kaynak: www.climb-europe.com , 2021

3.6.'da yer alan tabloda, Bornholm'daki başlıca kaya tırmanışı alanları yer almaktadır. Toplamda 759 adet tırmanış noktası bulunmaktadır. Bu tırmanış rotaları

farklı türde tırmanış faaliyetlerinin yapıldığı noktalardır. Bu tırmanış türleri; geleneksel kaya tırmanışı, küçük kaya tırmanışı, sportif kaya tırmanışıdır.

3.7.4.6. Yürüyüş Faaliyeleri



Harita 3.40. Yürüyüş Rotaları Haritası

Kaynak: www.thebrokebackpacker.com, 2021

Danimarka yer şekilleri bakımından diğer İskandinav ülkeleri ile karşılaştırıldığında daha sade bir arazi yapısına sahiptir. Bu sebeple ülkenin farklı bölgelerinde yürüyüş rotaları meydana getirilmiştir. 3.40.'da yer alan haritada Danimarka'da yer alan yürüyüş rotaları görülmektedir. Danimarka'nın coğrafi bakımdan önemli zenginliklerinden birisi etrafını çevreleyen sahil şerididir. Dolayısıyla bu sahil şeridi ve sahip olduğu manzarayı deneyimlemek amacıyla birçok yürüyüş rotası oluşturulmuştur. Bu yürüyüş rotalarından en önemli ve en çok tercih edilen rotalar şunlardır; Furesø Loop, Gurre Lake Rotası, Haervejen, Buresø Loop, Søndersø Rundt, Mols Bjerger Rotası, Stevns Klint Trampestien, North Sea Rotası ve Agger'dan Bulbjerger rotalarıdır.

3.7.4.6.1. Furesø Loop Yürüyüş Rotası



Fotoğraf 3.94. Fureso Gölü

Kaynak: The Broke Backpacker - Adventure Travel Blog, 2022

Danimarka'nın en derin gölü olarak bilinen Furesø Gölü etrafından oluşturulmuş bir yürüyüş rotasıdır. Gölün etrafında dolaşarak ormanın içerisinden geçen rota toplamda 21km uzunluğundadır. Rota boyunca gölde yüzmek, kano yapmak için çeşitli mola alanları belirlenmiştir. Ortalama 3-4 saat gibi bir sürede tamamlanan orta seviyede zorluk derecesine sahiptir.

3.7.4.6.2. Gurre Lake Yürüyüş Rotası



Fotoğraf 3.95. Gurre Gölünün Görünümü

Kaynak: The Broke Backpacker - Adventure Travel Blog, 2022

Danimarka'nın en güzel yürüyüş rotalarından birisi olarak adlandırılmaktadır. Gurre Gölü etrafında olan yürüyüş rotası Kopenhag kentinden 42 km uzaklıkta yer almaktadır. Gölün çevresi ormanlık bir alan olması sebebiyle yürüyüş rotası boyunca eşsiz manzaralara sahiptir. 11 km uzunluğundaki yürüyüş rotası zorluk seviyesi bakımından orta seviyededir. Ortalama 2,5 saat süren bir yürüyüş ile tamamlanmaktadır.

3.7.4.6.3. Haervejen Yürüyüş Rotası



Fotoğraf 3.96. Haervejen Yürüyüş Rotası

Kaynak: The Broke Backpacker - Adventure Travel Blog, 2022

Haervejen yürüyüş rotası Öküz Yolu olarak da isimlendirilmektedir. M.Ö. 4000 yılından beri aktif bir şekilde kullanılan bu eski ticaret yolu günümüzde bir yürüyüş rotasına dönüştürülmüştür. 188 km uzunluğundaki rota, seviye bakımından zor bir rotasıdır. Bu sebeple yürüyüş konusunda deneyimli ve yeterli ekipmana sahip kişiler tarafından tercih edilmektedir. Rota boyunca koyun ağılları, ormanlık alanlar, ormanın içerisinde yer alan küçük sulak alanlar vb. yerlerle karşılaşmaktadır. Manzara bakımından oldukça zengin olan yürüyüş güzergahında konaklamak isteyen yürüyüş grupları için çeşitli kamp alanları ve hosteller yer almaktadır. Güzergahı tamamlamak ortalama 9 gün sürmektedir.

3.7.4.6.4. Buresø Loop Yürüyüş Rotası



Fotoğraf 3.97. Buresø Loop Yürüyüş Rotası Güzergahı

Kaynak: The Broke Backpacker - Adventure Travel Blog, 2022

Danimarka'nın Slangerup bölgesinin güneydoğusunda yer almaktadır. Güzergâh göl, vadi ve tepelerden meydana gelmektedir. Toplamda 6,5 km uzunluğa sahip olan yürüyüş rotası ortalama 1 saat sürede tamamlanabilmektedir. Zorluk seviyesi bakımından kolay bir rotadır. Dolayısıyla daha önce doğa yürüyüşü deneyimi olmayan kişiler tarafından tercih edilen rotalar arasındadır.

3.7.4.6.5. Søndersø Rundt Yürüyüş Rotası

Søndersø Rundt'un etrafında yer alan yürüyüş rotası Kopenhag'a yaklaşık 20 kilometre uzaklıkta yer alan göl ve ormanlık alanlarda oluşan bir yerde bulunmaktadır. Bu rota aynı zamanda bisiklet sürüş faaliyetleri için de

kullanılmaktadır. Toplamda 6,2 km uzunluğa sahip olan rota seviye bakımından kolay bir yürüyüş rotasıdır.

3.7.4.6.6. Mols Bjerger Yürüyüş Rotası



Fotoğraf 3.98. Mols Bjerger Yürüyüş Alanı

Kaynak: The Broke Backpacker - Adventure Travel Blog, 2022

Mols Bjerger Yürüyüş Rotası, Danimarka'nın en zorlu rotalarından birisidir. Parkur 60 km uzuluğundandır ve 3 farklı aşamadan meydana gelmektedir. Bu aşamaların her birisi 20 km lik uzunluğa sahiptir. Zorlu bir parkur olmasından dolayı belirlenen bu bölümlerin başlangıç noktalarına araçlarla ulaşmak mümkündür. 18,000 yıl önce oluşturulmuş bu arazide çeşitli mezar höyüklerine, ormanlara rastlanmaktadır. Mols Bjerger Yürüyüş rotası yaklaşık 3 günde tamamlanmaktadır.

3.7.4.6.7. Stevns Klint Trampestien Yürüyüş Rotası



Fotoğraf 3.99. Stevns Klint Trampestien Yürüyüş Tepesi

Kaynak: The Broke Backpacker - Adventure Travel Blog, 2022

UNESCO Dünya Miras Listesi'nde yer alan bu rota denizden 41 metre yükseklikte bir uçurumdan oluşmaktadır. Güzergâh Bøgeskov Limanı'ndan başlayarak güneydeki Rødvig'e kadar uzanmaktadır ve 21 km uzunluğundadır. Rota boyunca dik kayalıklar ve uçurumlar vardır. Bu rota yaklaşık 3 saatte tamamlanan orta düzeyde bir yürüyüş rotasıdır.

3.7.4.6.8. Kuzey Denizi Yolu (North Sea Trail: Agger to Bulbjerg)



Fotoğraf 3.100. Yürüyüş Rotasının Bulunduğu Alan

Kaynak: The Broke Backpacker - Adventure Travel Blog, 2022

Kuzey Denizi Yolu isimli yürüyüş rotası Kuzey Denizi'nde yer alan birçok ülkenin kıyıları boyunca kıvrılan bir yürüyüş güzergahıdır. Toplamda 93 km'den meydana gelen ve zorluk seviyesi bakımından orta derece olan güzergahın toplam uzunluğu 3700 km'den oluşmakta, sadece 93 km'lik bölümü Danimarka'da yer almaktadır. Yürüyüşün bir kısmı Thy Milli Parkı'nda gerçekleşmektedir. Tüm güzergâh ortalama- günde tamamlanmaktadır (The Best Hikes in Denmark: Where are They and What to Know in 2022 (thebrokebackpacker.com),2022).

3.7.4.7. Ekoköyler

Danimarka'da toplamda 8 tane ekoköy bulunmaktadır. Ancak bu ekoköylerin hepsi aktif bir biçimde kullanılmamaktadır. Sadece 3 tanesi akriftir. Buna ek olarak bir tane de ekoköy projesi bulunmaktadır.

3.7.4.7.1. Friskoven Ekoköyü (Friskoven Eco-village)



Fotoğraf 3.101. Friskoven Ekoköyü'nün Görünümü

Kaynak: Ekolojik topluluk Hallingelille – genel bakış – Expedition Ecovillage (home.blog), 2019

Friskoven Ekoköyü, Bornholm'de yer almaktadır. Bornholm Danimarka'nın Baltık Denizi'nde yer alan bir adasıdır. 2018 yılında kurulan ekoköy 12 hektarlık bir arazi üzerinde yer almaktadır. Bir grup insanın birleşerek bir üretim okulu satın alması ve burada yaratıcı etkinlikler yapmasının ardından kurulan ekoköy 3 temel esas üzerine kurulmuştur. Bunlar;

Ekonomik ve sosyal anlamda kedi kendien yetebilme

Sürdürülebilirlik esaslarını benimseme

Özgür bir şekilde kendini yönetebilme'dir.

Şu anda ekoköyde toplamda 7 aile yaşamaktadır. Ekoköyün 20 ailenin yaşam sürebileceği büyüklüğe getirilmesi hedeflenmektedir. Bunun için konut çalışmaları yürütülmektedir.

New Roots Ekoköy Projesi (New Roots Eco-village Project)

New Roots Ekoköyü, Danimarka'da bulunan Hallingelille Ekoköyü'nde yapılan bir projedir. Bu proje, birçok ülkede gündem olan mültecilere yönelik bir

çalışmadır. Mültecilere doğa temelli aktiviteler ve terapiler ile rehabilitasyon imkânı sunulmaktadır. 2014 yılında faaliyete başlayan ekoköy projesi hala devamlılığını korumaktadır. Dışarıdan ziyarete çoğunlukla kapalı olan ve sadece mülteci kişilerin katılım sağlayabildiği bir sistem oluşturulmuştur. Bu sistem sayesinde birçok mültecinin yaşadıkları topluma uyumları, sosyal davranışlarında iyileşmeler meydana gelmiştir. Doğada yapılan aktiviteler ile bir çeşit yoga gibi mültecilere eğitimler verilmektedir.

3.7.4.7.3. Munksøgårds

1995 yılında kurulan Munksøgårds Ekoköyü, Kopenhag'a yarım saatlik mesafede bulunmaktadır. Bu ekoköyün en önemli noktası, bu ekoköyde farklı düzeydeki ve farklı yerlerden gelen insanların bir araya gelerek ve tamamen sürdürülebilirlik ilkelerini benimseyen bir hayat tarzı sürmeleridir. İki katlı binaların bulunduğu ekoköyde yaşam süren kişiler, ortak iş paylaşımı yaparak yaşam sürmektedir. Ekoköyde toplamda 225 kişi yaşamaktadır. Dışarıdan ziyaretlere açık bir ekoköldür (Ecovillages - Global Ecovillage Network, 2022).

3.7.4.7.4. Hallingelille Ekoköyü (Hallingelille Eco-village)



Fotoğraf 3.102. Hallingelille Ekoköyü

Kaynak: Ekolojik topluluk Hallingelille – genel bakış – Expedition Ecovillage (home.blog), 2019

Hallingelille, Danimarka'nın merkezinde Zelanda kentinin ortasında bir ekoköldür. 2005 yılında inşa edilen ekoköyde 20 hane yaşamaktadır. Ekoköyün ortasında yer alan binada köyde yaşayan ailelerin kullanabileceği ortak alanlar yer

almaktadır (çamaşır makinası, yemek alanları, spor salonu, fiziksel aktivite alanları, müzik odası vb.).



Fotoğraf 3.103. Ekoköyün Atıksu Arıtma Sisteminde Söğüt Dallarının Bir Araya Getirilmesi

Kaynak: Ekolojik topluluk Hallingelille – genel bakış – Expedition Ecovillage (home.blog), 2019

Hallingelille Ekoköyü'nde çeşitli konut tipleri bulunmaktadır. Bu konutların birçoğu çiftliklerden meydana gelmektedir. Bunun dışında ekoköyde yaşlıların barınması için ayrı bir ev yer almaktadır. Evler ekolojik malzemeler ve sürdürülebilir teknolojilerle yapılmıştır. Bazı evler kubbe yapısında inşa edilirken, bazıları ise geleneksel İskandinav ahşap tarzında inşa edilmiştir. Ekoköyde birçok evin dışında kil sıva ya da tebeşir sıvası yer almaktadır. Buradaki temel amaç evlerin ısı yalıtımını sağlamak ve su geçirmez hale getirmektir. Ekoköyün ısı ihtiyacı kütle fırınları, yerden ısıtma veya radyatörlere bağlı odun topağı ısıtıcıları tarafından karşılanmaktadır. Yaz aylarında ise tamamen güneş kazanları kullanılmaktadır. 3.103.'te yer alan fotoğrafta görüldüğü üzere ekoköyün atık su sistemi köyün yanındaki söğüt tarlası kullanılarak meydana getirilmiştir. Ancak köyde bulunan bazı evler tuvalet ve çamaşır makinaları için yağmur suyu havzalı gri su sistemi kurarak doğal yollarla su giriş ve çıkışını kontrol etmektedir. Ekoköyün elektrik ihtiyacı ise güneş panelleri tarafından karşılanmaktadır. Ancak yetmediği durumlarda sürdürülebilir şebeke elektriği de kullanılmaktadır. Aynı zamanda ekoköyde 2 farklı proje yürütülmektedir. Bunlardan ilki Nye Rodder (yeni kökler) isimli bir projedir. Bu proje toplumdan dışlanmış mülteciler içindir. 30 haftalık bir kurs ile mülteciler

doğa temelli terapi yoluyla rehabilite edilmektedir. Diğer proje ise engelli bireyler için günlük aktiviteler yapılmasıdır. Haftaiçi günlerde bu engelli bireyler misafir edilerek köydeki çeşitli sanat vb. aktivitelere dahil edilmektedir (Ekolojik topluluk Hallingelille – genel bakış – Expedition Ecovillage (home.blog), 2019).



Fotoğraf 3.104. Hallingelille Ekoköydeki Ev Tipleri

Kaynak: Ekolojik topluluk Hallingelille – genel bakış – Expedition Ecovillage (home.blog), 2019

Ekoköyde yer alan evler farklı tiplerde dizayn edilmektedir. 3.104.'te yer alen fotoğrafta Hallingelille Ekoköyü'nde yer alan ev tipleri görülmektedir. Bazı evlerin çatısı kubbe şeklinde inşa edilirken bazıları ise daha dik yapıda bir çatıya sahiptir. Bu işlem ekoköyde yer alan evlerin estetik açıdan daha ilgi çekici bir biçimde görülmesi için yapılmıştır.



Fotoğraf 3.105. Hallingelille Ekoköydeki Evlerin İç Kısmı

Kaynak: Ekolojik topluluk Hallingelille – genel bakış – Expedition Ecovillage (home.blog), 2019

- Milli Parklar ve Korunan Alanlar

Danimarka’da ilk Doğa Koruma Yasası 1917 yılında çıkartılmıştır. Bu uygulamanın ardından Danimarka, 1973 yılında dünyada çevre yasasını uygulamaya koyan ilk ülke olmuştur. Bu yasa ile birlikte ülkede birçok doğal alan devlet tarafından koruma altına alınarak sürdürülebilirliği sağlanmaya çalışılmıştır.

Danimarka’da toplamda 6 adet milli park bulunmaktadır. Bunla; Thy Milli Parkı, Mols Bjerger Milli Parkı, Wadden Sea Milli Parkı, Land of the Scylding Milli Parkı, Kongernes Nordsjælland Milli Parkı, Skjern Å Milli Parkı’dır. Bu milli parkların 5 adedi Danimarka’nın sınırları içerisinde, diğer 1 tanesi ise Grönland’da yer almaktadır.

Danimarka’da UNESCO Dünya Miras Listesi’nde toplamda 10 adet destinasyon bulunmaktadır. Bu destinasyonların 7 tanesi kültürel, 3 tanesi doğal sit alanıdır.

Kültürel alanlar;

- Aasivissuit – Nipisat. Buz ve Deniz Arasındaki Inuit Av Alanı (2018)
- Christiansfeld, Bir Moravya Kilisesi Yerleşimi (2015)

- Jelling Höyükleri, Runik Taşlar ve Kilise (1994)
- Kronborg Kalesi (2000)
- Kujataa Grönland: Buz Örtüsünün Kenarında İskandinav ve Inuit Çiftçiliği (2017)
- Roskilde Katedrali (1995)
- Kuzey Zelanda'daki Eşit Kuvvet Avcılık Manzarası (2015)
- Ilulissat Icefjord (2004)
- Wadden Denizi (2014)
- Doğal alanlar
- Stevns Klint (2014) destinasyonlarıdır (UNESCO, 2022).

3.7.4.8.1. Thy Milli Parkı (Thy National Park)



Harita 3.41. Thy Milli Parkı Haritası

Kaynak: Overgaard Nielsen, Brunberg Nielsen, Toft, 2016, s.5

Thy Milli Parkı, Danimarka'nın batısında yer alan Jutland Bölgesi'nin kuzeybatı kıyısında yer almaktadır. Ülkenin ilk milli parkı olan Thy Milli Parkı, 2008 yılının ağustos ayında faaliyete başlamıştır. Park 200 km'lik bir alanda yer almaktadır. Kıyı şeridinde yer alan milli parkın arazisinin büyük bir bölümü kum tepeleri ve kum otlakları ile kaplıdır. 3.41.'de Thy Milli Parkı'nın haritası yer almaktadır.

Milli park hayvan popülasyonu bakımından farklılık göstermektedir. Bölgeye özgü hayvanlar kızıl geyik ve karacadır. Bunun yanında kuş gözlemciliği faaliyetleri için de uygun bir bölge olan milli parkta vinç kuşları yaşam sürmektedir. Bu faaliyetlerin dışında binicilik, rüzgâr sörfü, golf, bisiklet turları ve yürüyüş aktiviteleri yapılmaktadır. (Knudsen, Greer, 2011, s.18-25).

3.7.4.8.2. Mols Bjerger Milli Parkı (Mols Bjerger National Park)



Harita 3.42. Mols Bjerger Milli Park Bölgesi

Kaynak: Udennavn-1 (naturstyrelsen.dk), 2022

Mols Bjerger Milli Parkı, Danimarka'daki ikinci milli parktır. 2009 yılında faaliyete geçen milli park Danimarka'nın orta doğusunda yer alan Ebeltoft şehrinde bulunmaktadır. 180 km²'lik büyüklüğündeki milli park toplamda 10 bölüme ayrılmıştır. 3.42.'de yer alan haritada bu bölgeler görülmektedir.

Mols Bjerger Milli Parkı birçok yabancı hayvana ev sahipliği yapmaktadır. Dolayısıyla bu hayvan türlerini görmek için çeşitli gözlem turları düzenlenmektedir. Milli parkta bisiklet turları ve binicilik turları düzenlenmektedir. Binicilik faaliyetleri için Kalø ve Mols Bjerger Bölgesi'ndeki ormanlık araziler kullanılmaktadır. Milli parkın en çok tercih edilen bisiklet ve yürüyüş rotası ise Grenaa'dan Aarhus'a giden Mols Rotası'dır. Güzergâh boyunca birçok tarım arazileri, göl ve tepeler bulunmaktadır. Bu rotayı kullanan gruplar için rota boyunca çeşitli konaklama alanları oluşturulmuştur. Bu konaklama alanları han ve kamp alanlarından oluşmaktadır (Nationalpark Mols Bjerger- Danimarka | DEIMS-SDR, 2022).

3.7.4.8.3. Wadden Sea Milli Parkı (Wadden Sea National Park)

Wadden Sea Milli Parkı 2010 yılında açılmıştır. 146.600 hektarlık bir alana sahip olan milli park Danimarka'nın en büyük milli parklarından birisidir. Milli park alanının birçoğu bataklıklardan meydana gelmektedir. Bölgedeki en popüler aktivite kuş gözlemciliği faaliyetleridir. Milli parkın bulunduğu alanda yer alan Wadden Denizi her yıl binlerce kuş türünün geçiş güzergahlarından birisidir. Dolayısıyla yılın belirli dönemlerinde kuş sürülerinin geçiş dönemleri olduğu için birçok kuş gözlemcisi bu bölgeye gelerek çeşitli fotoğraflar çekmektedir (Walsh, 2021, s.259-266).

3.7.4.9. Eko-etiket Programları

İskandinav Bölgesi'nde sürdürülebilir ve doğa dostu ürünlerin kullanımını ve sürdürülebilirlik faaliyetlerini ürün bazlı çalışarak yaygınlaştırmak amacıyla birçok eko-etiket programı geliştirilmiştir. İskandinav Yarımadası'nda hâkim olan eko-etiket programları Danimarka'da da geçerlidir. Bu programların en başarılı ve yaygın olanları Green Key, Nordic Swan ve EU flower eko-etiket programlarıdır.

3.7.4.9.1. Green Key (Yeşil Anahtar)



Fotoğraf 3.106. Yeşil Anahtar Eko-Etiket Programı Logosu

Kaynak: Green Key — Green Key programme, 2022

Yeşil Anahtar isimli eko-etiket programı 1994 yılında Danimarka'da kurulmuş ve devlet tarafından desteklenen bir programdır. Bu etiket programı otel, restoran, kamp alanı, tatil parkları, konferans merkezleri, hosteller ve küçük konaklama alanlarını kapsayan bir programdır. Danimarka'da Yeşil Anahtar eko-etiketine sahip olan toplamda 113 otel işletmesi mevcuttur. Yeşil Anahtar etiket programı birçok işletmenin çevreye olan uyumunu, sürdürülebilirlik ilkelerine olan bağlılığını denetlemektedir. Bu denetleme her yıl düzenli olarak yapılmaktadır. Program dahilinde oluşturulan puan sistemine göre derecelendirilen işletmelerin, her yıl bir belirlenen kriterleri karşılaması gerekmektedir. Dolayısıyla bu da ülkede değişim içerisinde olan çevre ve sürdürülebilirlik faaliyetlerinin sıkı bir şekilde takibini gerektirmektedir. Ayrıca bu etiket, turizm işletmelerinin personellerine çevre eğitimini verilmesini teşvik etmektedir. Sadece işletmenin değil orada çalışan personelinde çevreci bir yaklaşım sergilemesi gerektiği savunarak işletmenin kaynak tüketimini azaltmasını, atık yönetimi becerisine sahip olmasını ve diğer sürdürülebilirlik ilkelerini aktif bir biçimde gerçekleştirmesini istemektedir.

3.7.4.9.2. İskandinav Kuğusu (Nordic Swan)



Fotoğraf 3.107. Nordic Swan Eko-Etiket Programı Logosu

Kaynak: Why choose ecolabelling | Nordic Ecolabel (nordic-ecolabel.org), 2022

Nordic Swan ya da İskandinav Kuğusu olarak isimlendirilen eko-etiket sistemi 1989 yılında İskandinav Bakanlar Kurulu tarafından kurulmuştur. Tüm İskandinav ülkelerinde aktif bir biçimde kullanıldığı gibi Danimarka'da da faaliyet gösteren bu sistem 200'den fazla ürün tipin ve 55 farklı ürün grubu sisteme dahil edilebilmektedir. Çoğunlukla otel, restoran vb. işletmelerin kullandığı bu eko-etiket 2015 yılında Danimarka'da toplam 22 adet otel tarafından kullanılmıştır. Nordic Swan eko-etiketi sürdürülebilirlik ilkeleri ile birlikte atık yönetimi, enerji tüketimi ve su tasarrufuna odaklanmaktadır.

3.7.4.9.3. The EU Flower



Fotoğraf 3.108. EU Flower Eko-Etiket Programı Logosu

Kaynak: EU Ecolabel: Ecolabel Products - European Commission (europa.eu), 2022

AB eko-etiketi ya da AB Çiçeği olarak isimlendirilen eko-etiket sistemi Avrupa Komisyonu tarafından 1992 yılında oluşturulmuştur. Bu sistemin hizmet grupları genellikle konaklama faaliyetleridir. Enerji verimliliği, su tasarrufu, elektronik cihaz kullanımı ve çeşitli çevresel faktörlere dikkat eden sistem Danimarka'da sadece 3 adet işletme tarafından kullanılmaktadır. Etiket programı her 4 yılda bir kriterlerini revize ederek bu etikete sahip olan işletmeleri denetlemektedir (Morales, Jensen, Trifonova, Pardi, Domsa, 2018, s.3-6).

3.8. Faroe Adaları

Kuzey Atlantik Bölgesi'nde yer alan Faroe Adaları bir adalar birliğidir. Danimarka Krallığı'na bağlı olan ülke bir ada ülkesi olması sebebiyle balıkçılık faaliyetlerinde aktif bir ülkedir.

3.8.1. Faroe Adaları Coğrafi Konum ve Genel Bilgiler



Harita 3.43. Faroe Adaları Haritası

Kaynak: (Svanberg, 2015, s. 2)

Kuzey Atlantik Okyanusunda Norveç ve İzlanda arasında yer alan ve özerk bir ülke konumunda bulunan Faroe Adaları Danimarka'ya bağlı olan bir ülkedir. Yüzölçümü 1400 km² olan Faroe Adaları toplamda 18 adaya sahiptir.

Avrupa'nın kuzeyinde yer alan bir ülke olsa da bölgeye hâkim olan sıcak su akıntısı olan Körfez Akıntısı sebebiyle ortalama sıcaklıklar bölgenin donma sıcaklıklarından fazladır. Dolayısıyla iklimi kutup altı okyanusal iklim olarak değerlendirilmektedir. Yaklaşık 52000 nüfusa sahip olan Faroe Adası yer şekilleri bakımından kayalık bir bölgede yer almaktadır.

Faroe Adaları'nda ekonomik anlamda balıkçılık faaliyetleri ön plandadır. Bir ada ülkesi olması balıkçılık faaliyetlerinin ön planda olması, ülkede yerel anlamda balık çiftlikleri ve balık ticaretinin yapılmasını destekler niteliktedir. 2020 yılında balıkçılık faaliyetleri ülkedeki toplam ihracatın %90-%95'ini oluşturmuş ve bu da GSYH'nin yaklaşık yüzde 20'sini oluşturmuştur.

3.8.2. Faroe Adaları'nın Tarihi

Faroe Adası 1035 ve 1814 yılları arasında ilk aşamada Norveç Krallığı'na bağlı bir bölge iken 1814 yılında Keil Antlaşmasının imzalanması ile birlikte kontrolünü İzlanda'ya bırakmıştır. Günümüzde ise Faroe Adaları Danimarka

hükümetine bağlı olan özerk bir devlettir. İç işlerinde kendi yönetimini yapmakta ancak dış ilişkilerde Danimarka'ya bağlı olarak devamlılığını sürdürmektedir.

3.8.3.Faroe Adaları'nda Turizm ve Ekoturizm Faaliyetleri

Ekonomik açıdan son dönemlerde turizm faaliyetlerine yönelen Foroe Adaları sahip olduğu doğal ve kültürel mirası koruma çalışmalarını başlatarak turizm pazarında yerini almaya yönelik çalışmalar yapmaya başlamıştır. Bu çalışmalar genel itibariyle Foroe Adaları'nın sürdürülebilir kalkınma ve sürdürülebilir turizm sektöründen pay almasını sağlamak amacıyla yürütülmeye başlanmış faaliyetlerden oluşmaktadır (Colocousis, Johansen, 2004, s. 444).

Faroe Adaları'nda sürdürülebilir turizm ve ekoturizm faaliyetlerinin geliştirilmesi ve adaların birer turizm destinasyonu olarak turizm sektöründe yer alabilmesi için 2025 Sürdürülebilir Turizm Geliştirme Stratejisi isimli stratejik rapor düzenlenmiştir. Bu raporun temel amacı adalara yapılan ziyaretlerin artması ve turizm türlerinin adalar ve çevresinde yaygınlaşması ile beraber adaların ekolojik yapısını koruyarak doğal alanların devamlılığını sağlamaktır. Bu koruma stratejisi sayesinde adalarda turizm faaliyetlerine yeni bir bakış açısı getirilerek yerel düzenin bozulmaması ve doğal kaynakların tahribata uğramaması konusunda önlemler alınmaya başlanmıştır. Bu stratejik plan, temelde 4 adet kavramdan oluşmaktadır. Bunlar:

Yapılan işin ya da faaliyetin sayısından kalitesinin önemli olması

Faroe Adalarının tamamında turizm faaliyetlerinin aktifleştirilmesi

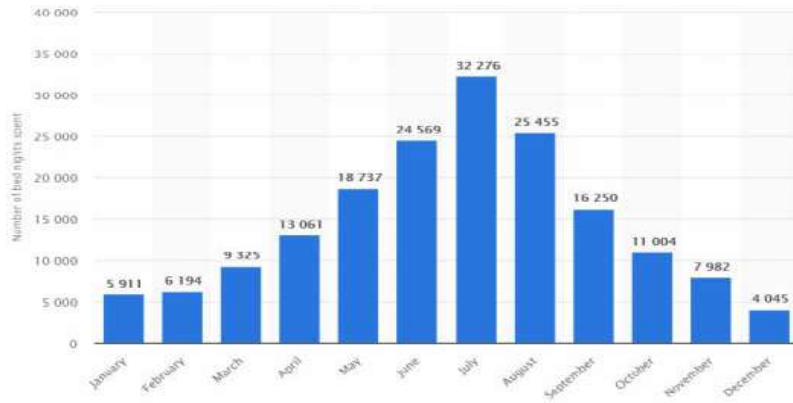
Turizm, ekoturizm, sürdürülebilirlik konusunda bilgi akışının sağlanarak profesyonelce davranılması

Yasal anlamda çevreye uygun çalışmalar yürütülmesidir.

Ayrıca bu stratejik plan sayesinde Faroe Adaları'na giriş-çıkış yapan gemilerin büyüklüklerinin ve sayılarının sınırlandırılması, istikrarlı ve sürdürülebilir ekonomiyi oluşturmak, adayı ziyaret edecek olan misafirlerin adada dikkat etmesi ve

koruması gereken durumlar için çeşitli bilgilendirmeler yapılması, Ulusal Doğa Koruma Vakfı öncülüğünde ada içerisinde çeşitli sürdürülebilirlik ve koruma projelerinin yapılması gibi kararlar alınmıştır. Bu stratejik plan doğrultusunda yapılan ekoturizm çalışmaları neticesinde adaya gelen turist sayılarında artışlar meydana gelmiştir. (Faroe Adaları'nı ziyaret edin (visitfaroeislands.com), 2022).

Grafik 3.13. 2017 Yılında Faroe Adaları'ndaki Geceleme Sayısı



Kaynak: (Bertoluccia, Blanarikovaa, Slotha, O'Brien, 2021, s. 44)

3.13.'te verilen grafiğe göre Faroe Adaları'nda en çok temmuz ayında en az ise aralık ve ocak aylarında konaklama faaliyetleri yapılmaktadır.

Faroe Adaları ekoturizm faaliyetleri bakımından belirli sınırlara sahiptir. Bir ada ülkesi olması nedeniyle balıkçılık faaliyetlerinin ön planda olduğu Faroe Adaları'nda kültürel turlar, şelale ve çeşitli doğal alanların gezilmesi için Danimarka'dan günlük turlar düzenlenmektedir. Bu turlarda adada bulunan çeşitli kültürel ve tarihi alanlar gezilmektedir.

3.8.3.1. Balıkçılık Faaliyetleri

Faroe adaları deniz canlılarının çeşitliliği bakımından oldukça zengindir. Bölgede bulunan sıcak su akıntıları sebebiyle suyun sıcaklığı birçok deniz canlısının yaşamsal faaliyetlerinin sürdürebilmesi için olanak sağlamaktadır. Balıkçılık faaliyetlerinin birçoğu Faroe Balıkçı Filosu tarafından yürütülmektedir. Faroe Adaları'nda balıkçılık faaliyetleri ve su ürünleri yetiştiriciliği ülkede yapılan

ihracatın %95'ini meydana getirmektedir. Ayrıca Faroe Adaları'nda balıkçılık faaliyetlerinin aktif olarak yapıldığı bölge balıkçılık bölgesi olarak ilan edilmiştir. 3.44.'te balıkçılık bölgesi görülmektedir.

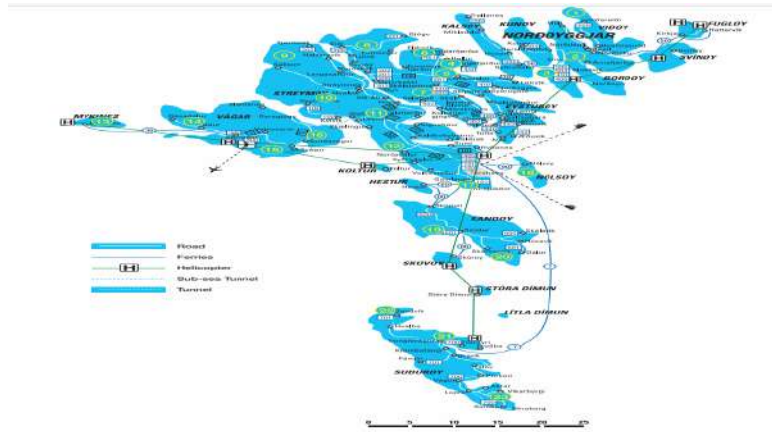
Faroese 200 mile exclusive fisheries zone



Harita 3.44. Faroe Adalarında Balıkçılık Bölgesi

Kaynak: Ministry of Fisheries and Natural Resources, 2007, s. 5

3.8.3.2. Yürüyüş Faaliyetleri



Harita 3.45. Faroe Adalarında Yürüyüş Rotaları Haritası

Kaynak: Zachariassen, Meitil, 2014, s. 59

Faroe Adaları'nda yürüyüş faaliyetleri çoğunlukla tarihi yollar vasıtasıyla yapılmaktadır. Bölgeyi ziyaret eden turistler herhangi bir alt yapı çalışması olmayan ancak yerel halk tarafından geçmişten günümüze kadar olan süreçte aktif bir şekilde kullanılan eski köy yollarını kullanmaktadır. Bu köy yolları dini, ticari ve gezi amaçlı faaliyetlerde sıklıkla kullanılmıştır. Bu yollar Slættaratindur, Bøsdalafossur ve Klakkur Dağları boyunca uzanan yollardır. 3.45.'te Faroe Adaları'nda yer alan yürüyüş güzergahları haritada bulunmaktadır.

Faroe Adaları'nda bulunan yürüyüş rotaları şunlardır:

- Villingardalsfjall
- Klaksvík- Katlarnir- Árnafjørður
- Klaksvík- Hálsur- Klakkur
- Fuglafjørður- Hellurnar
- Kambsdalur- Skálabotnur
- Oyndarfjørður- Elduvík
- Skálabotnur- Selatrað
- Slættaratindur
- Saksun- Tjørnuvík
- Hvalvík- Vestmanna
- Kollfjarðardalur- Leynar
- Fyri Vestan: Skeiðsskarð- Norðadalur
- Mykineshólmur
- Bøur- Gásadalur

- Miðvágur- Bøsdalafossur
- Á Hálsi við Sandavág- Slættanes- Fjallavatn- Gásadalur
- Tórshavn- Kirkjubøur
- Nólsoy- Borðan
- Sandur- Søltuvík
- Guðrunarløkur- Skarvanes- Dalur
- Hvannhagi
- Suðuroy from north to south
- Blæing

3.9. Aland Adaları

Finlandiya'ya bağlı özerk bir ülke olan Aland Adaları, sahip olduğu jeopolitik konumu ve coğrafi özellikleri ile diğer ada ülkelerine göre ön plana çıkan ülkelerden biridir. Ayrıca çeşitli hayvan popülasyonlarının uğrak noktası olması turizm ve ekoturizm çalışmalarındaki en belirgin özelliklerinden birisidir.

3.9.1. Aland Adaları Coğrafi Konum ve Genel Bilgiler



Harita 3.46. Aland Adalarının Haritası

Kaynak: Paylaşılmayan adalar topluluğu: Aland (aydinlik.com.tr)

Baltık Denizi'nde Finlandiya'nın güneyinde yer alan Aland Adaları Finlandiya'ya bağlı olan bir özerk bölgesidir. Toplamda 6000'den fazla adaya sahip olan Aland Bölgesi'nin sadece 60 tane adasında yaşamsal faaliyetler yer almaktadır. Toplamda 58.271 km² yüzölçümüne sahip olan Aland Adaları'nın nüfusu 30,129 kişiden meydana gelmektedir.

Ülkede nemli karasal iklim olarak adlandırılan yaz aylarında sıcak ve nemli, kış aylarında ise yoğun kar yağışı ve sert kış şartlarının görüldüğü iklim türü görülmektedir. Aland Adaları'nda hâkim olan bu iklim türü mevsimler arasındaki sıcaklık farkının çok fazla olmasından kaynaklanmaktadır.

Sahip olduğu kıyıları sayesinde ticrette oldukça yol alan Aland Adaları'nda temel ekonomik kaynaklardan birisi gemicilik faaliyetleridir. Ticari ürünler farklı bölgelere gemiler ile taşınmaktadır. Bu sistem de Aland Adaları'nda ekonomik

anlamda kazanç sağlayan birimlerden birisi haline gelmiştir. Diğer ekonomik kaynaklar ise balıkçılık faaliyetleri ve çiftçiliktir.

3.9.2. Aland Adaları Tarihi

Aland Adaları, 1917 yılında Finlandiya'nın bağımsızlığını ilan etmesinin ardından özerkliğini ilan etmiştir. Finlandiya hükümeti ilk aşamada bu özerkliği kabul etmemiştir. Ancak Milletler Cemiyeti'ne yapılan başvuru sonrasında Finlandiya Hükümeti Aland Adaları'nı özerk bir bölge olarak kabul etmiştir. Ancak Millet Cemiyeti'nde kurulan komisyon tarafından alınan karar ile Aland Adaları hiçbir şekilde asgari bir bölge olarak kullanılmayacak ve silahlandırma faaliyetleri yapılmayacaktır.

3.9.3. Aland Adalarında Turizm ve Ekoturizm

Aland Adaları'nda turizm sektörü başlıca gelir kaynaklarından bir tanesidir. Bir ada ülke olması sebebiyle turizm sektörü aktiftir. Ülkede turizm bakımından çoğunlukla deniz turizmi faaliyetleri yapılmaktadır. 2021 yılında Aland Adaları'nda yer alan kamp alanlarında, otellerde vb. konaklama alanlarında konaklayan turist sayısı 344.000'dir. Ancak bu rakam Covid-19 pandemi sürecinden sonraki süreçte gerçekleşen konaklama faaliyetlerini temsil etmektedir. Pandemiden önce 2019 yılında ise 389.000'den fazladır.

Tablo 3.7. Åland Adalarına 2000-2021 Yılları Arasında Gelen Turist Sayıları

Passengers arriving in Åland 2000-2021	Number of Tourists
2000	1.768.804
2001	1.747.576
2002	1.718.404
2003	1.769.957
2004	1.973.245
2005	2.177.789
2006	2.165.428
2007	2.174.310
2008	2.224.692
2009	2.285.017
2010	2.173.485
2011	2.192.381
2012	2.151.303
2013	2.056.398
2014	2.054.471
2015	2.108.945

2016	2.084.272
2017	2.086.854
2018	2.088.210
2019	2.043.890
2020	679.205
2021	884.958

Kaynak: Welcome to ÅSUB | Ålands statistik- och utredningsbyrå (asub.ax), 2021

ASUB (Statistics and Research Åland) kurumu tarafından yapılan analizler doğrultusunda oluşturulan turist sayıları tablosuna göre 2019 yılına kadar olan süreçte Åland Adaları'na gelen turist sayılarının belli oranda ilerlediği görülmektedir. Ancak 2020 yılına gelindiğinde Covid-19 sebebiyle çeşitli kısıtlamalardan dolayı adaya gelen turist sayılarında ciddi oranda düşüşler meydana gelmiştir (Welcome to ÅSUB | Ålands statistik- och utredningsbyrå (asub.ax), 2021).

Åland Adaları'nda turizm sektörünün temel geçim kaynaklarından birisi haline gelmesiyle birlikte var olan doğal ve kültürel kaynakların devamlılığını sağlamak gerekmiştir. Dolayısıyla ülkede sürdürülebilirlik faaliyetleri ön planda olan konulardan birisidir. Åland Adaları'nda ekoturizm faaliyetleri kapsamında kültürel turlar, bisiklet turizmi faaliyetleri, kuş gözlemciliği, doğa yürüyüşü faaliyetleri düzenlenmektedir.

3.9.3.1. Balıkçılık Faaliyetleri

Bir ada ülkesi olan Åland, balıkçılık sektöründe gerek olta balıkçılığı gerek balık yetiştiriciliği bakımından önemli bir yere sahiptir. Åland Adaları'nda çeşitli balıkçılık faaliyetleri ve turları düzenlenmektedir. Öncelikle bu aktivitelere katılmak için balıkçılık lisansına sahip olunmalıdır. Bir rehber eşliğinde çıkılan balıkçılık

turları tutulması hedeflenen balık türüne göre deniz alabalığı balıkçığı, somon balıkçılığı, levrek balıkçılığı, beyaz balık balıkçılığı gibi isimlerle adlandırılmaktadır.

3.9.3.2. Doğa Yürüyüşü

Aland Adaları'nın belirli bölgelerinde birçok yürüyüş faaliyeti gerçekleştirilmektedir. Bu yürüyüş etkinliklerinin yer aldığı rotalar ortalama 60 km'ye uzunluğa kadar ulaşan parkurlardan meydana gelmektedir. Zorluk seviyesi bakımından kolay ya da orta seviyede olan bu yürüyüş parkurları çoğunlukla deniz kıyısında yer alan güzergahlardan oluşmaktadır. Aland adalarında en aktif yürüyüş rotalarından bazıları şunlardır;

- Stangnäs–Sandvik Yürüyüş Parkuru- 8km
- Prästgårdsnäset Yürüyüş Parkuru- 2,1 km
- Herröskatan Yürüyüş Parkuru- 1,6 km
- Mariehamn Runt Yürüyüş Parkuru- 13 km
- Lemlandsleden Yürüyüş Parkuru- 25 km
- Bomarsund –Prästö Yürüyüş Parkuru- 5,5 km
- Hastersboda Yürüyüş Parkuru- 4 km
- Ramsholmen Yürüyüş Parkuru- 1,5 km

3.9.3.3. Kuş Gözlemciliği

Aland Adaları çeşitli kuş popülasyonlarına ev sahipliği yapmaktadır. Bunun temel sebebi bir ada ülkesi olmasıdır. Baltık Denizi'nin ortasında yer alması bölgede yaşayan birçok kuş türü için doğal buluşma noktalarından birisi haline gelmiştir. Aland Adaları'nın başkenti olan Mariehamn kentinin güneyinde yer alan Lågskär Deniz Feneri Adası bir yılda 200'de fazla kuş türüne ev sahipliği yapmaktadır. Bölgede görülebilecek en değerli kuş türlerinden birisi beyaz kuyruklu deniz kartalı olarak bilinmektedir. Ayrıca bu kartal Aland Adaları'nın da sembolüdür.

3.9.3.4. Bisiklet Turizmi

Åland Adaları ve çevresinde orman ile denizin birleşim noktalarında çeşitli bisiklet rotaları yer almaktadır. Adalarda en çok tercih edilen 10 tane bisiklet rotası şunlardır;

1. The Old Postal Route- 65 km
2. Järsö- 18 km
3. Sâlis and Skarpnåtö
4. Geta – Godby – Mariehamn- 23 km
5. Norra Sundsvägen- 10 km
6. Vårdö – Sandövägen
7. Kökar
8. Föglö- 26 km
9. Mariehamn- 1,5 km
10. Criss cross in Eckerö- 33 km

(Explore the Åland archipelago- Visit Åland (visitaland.com), 2021).

3.10. Grönland

Danimarka Krallığı'na bağlı özerk bir bölge konumunda olan Grönland, Kuzey Kutbu'nda en büyük buzullara sahip olan bölgelerden birisidir. Bir ada ülkesi olması ve zorlu iklim özellikleri bakımından ön planda olan Grönland, büyük çoğunluğu Kuzey Kutbu'nda yer alsa da turizm ve ekoturizm çalışmalarında aktif bir rol oynamaktadır

3.10.1. Grönland Adaları Coğrafi Konum ve Genel Bilgiler



Harita 3.47. Grönland'ın Haritası

Kaynak: Greenland Maps & Facts - World Atlas, 2021

Danimarka'ya bağlı bir ada olan Grönland Adası, Kuzey Atlantik Okyanusu'nun en büyük adası olarak bilinmektedir. Grönland Adası Kuzey Amerika kıtasının bir parçası olarak yer alsa da jeopolitik olarak Kuzey Avrupa'nın bir parçası konumundadır.

Grönland'ın kuzeyinde Arktik Okyanusu, güneyinde Atlantik Okyanusu, batısında Baffin Körfezi ve doğusunda ise Grönland Denizi yer almaktadır. Grönland, Antarktika'dan sonra en büyük buz tabakasına sahip olan yerdir. Dolayısıyla yılın tüm aylarında sert kutup iklimi görülmektedir. Sadece Gulf Stream isimli sıcak su akıntısının etkisiyle hava değişiklikleri meydana gelmektedir. Adada 2

farklı dil konuşulmaktadır. Bunlar Kalaallisut olarak isimlendirilen Batı Grönland ve Danca dilleridir. Dini inanç olarak Hristiyanlık dininin yorumlanmasından meydana gelen çeşitli dinlere inanılmakla birlikte adanın resmi dini Lutheranizm dinidir. Ayrıca küçük gruplar tarafından da olsa Şamanizm gibi yerel dinlere inananlar da bulunmaktadır. Grönland Adası'nın 2021 yılındaki nüfusu 56.421'dir.

3.10.2. Grönland Adasının Tarihi

Danimarka devleti 1979 yılında Grönland Adası'na sınırlı özerklik vermiştir. Bu hususta bir anlaşma imzalanmıştır. Anlaşmaya göre Grönland'da yaşayan tüm bireyler Danimarka halkının sahip olduğu tüm haklara sahiptir. Grönland Adası'nın savunma ve anayasal sistemini, dış ilişkileri tamamen Danimarka hükümetine aittir. Sadece ekonomi, eğitim, vergiler, sosyal refah sistemi, kültürel işler Grönland Adası'na aittir. 2008 yılında Grönland Adası'nın özerklik alması konusunda çeşitli çalışmalar yürütülmüştür. Son olarak Grönland Adası kendi kendini yöneten Danimarka'nın idari bir bölgesi olarak kalmıştır (Front page | Nordic cooperation (norden.org), 2021).

3.10.3. Grönland Adası'nda Turizm ve Ekoturizm

Grönland Adası'nın sert iklimi ve coğrafi konumu gereği temel ekonomik kaynağı balıkçılık faaliyetleridir. 20. yüzyılın ilk yarına kadar olan süreçte adada fok balığı avcılığı yapılırken fok balıklarının nesli tükenen hayvanlardan olması sonucunda bu avcılık faaliyetinin yerini karides ve diğer deniz canlıları almıştır. Grönland'ın ekonomisi büyük çoğunlukla balıkçılık faaliyetlerinden oluşması ve balık türlerinin nesillerinin zamanla yok olması ekonomik açıdan risk oluşturması sebebiyle yeni arayışlara gidilmiştir (Greenland - The Official Tourism Site [Visit Greenland!], 2021). Bu sebeple adada yeni bir ekonomik kazanç kapısı olarak turizm faktörü yer almıştır. Turizm sektörüne yapılan yatırımlar doğrultusunda Grönland Adası 1990'lı yıllardan günümüze kadar olan süreçte turizm sektöründen gelirlerini elde etmeye başlamıştır. Grönland Adası'nda turizm bağlamında çoğunlukla kruvaziyer turizmi, kayak, balıkçılık faaliyetleri, bisiklet turizmi, tırmanış, kano, buzul yürüyüşü gibi etkinlikler yapılmaktadır (Ioannides, 2019, s.5-7).

3.10.3.1. Kano

Grönland Adası'nın güneyinde yer alan Tasermiut kenti kano faaliyetleri için bölgedeki en uygun yer olarak bilinmektedir. Bunun temel sebebi ise Grönland Adası'nın kuzey bölgelerine göre Tasermiut kentinin daha ılıman hava koşullarına sahip olması ve etrafının buzdağları ve buzullarla kaplı cephelerde fiyordlar olması bölgenin güvenliğini arttırarak doğal afetlerden daha korunaklı olmasını sağlamaktadır. Kano turları bölgede bulunan ve yaz aylarında sadece kısa süreliğine don olaylarının yaşanmadığı su kaynaklarında yapılmaktadır.

Ayrıca bu bölgede iklim koşullarının uygunluğu sebebi ile buzul yürüyüşleri de düzenlenmektedir. Düzenlenen buzul yürüyüş turlarının süresi 5-15 gün arasında değişiklik göstermektedir. Gruplar ise ortalama 1-12 kişidir. Tur boyunca hostellerde, kamp alanların vb. yerlerde konaklatılmaktadır.

3.10.3.2. Kış Turizmi

Grönland Adası Kuzey Kutup Dairesi'nde yer alması sebebiyle yılın birçok zamanına kış mevsimi hakimdir. Dolayısıyla turizm faaliyetlerinde de bu ön plana çıkmış ve kış turizmine ağırlık verilmiştir. Bu faaliyetlerden en belirgin olanı ise kayak faaliyetleridir.

Grönland'ın batısında yer alan Maniitsoq Adası'nın kuzeyinde bulunan sonsuzluk fiyord, Grönland Adası'nın önemli kayak merkezlerinden birisidir. Kayak turları çoğunlukla gemi tabanlı turlardır. Çevrede bulunan diğer adalardan gemiler ile turlar bu bölgeye gelir. Kayak yapıldıktan sonra ise aynı şekilde dönüş faaliyeti gerçekleştirilmektedir. Grönland'daki diğer kayak merkezlerinden birisi de Grönland Adası'nın doğusunda bulunan Ammassalik fiyord, yer almaktadır (Plan your trip and accommodation in Greenland- [Visit Greenland!], 2021).

SONUÇ VE ÖNERİLER

Ekoturizm; son yıllarda birçok ülkede turizm sektöründe doğal kaynakların devamlılığını ve korunmasını sağlayan bir çıkış kapısı niteliğindedir. Dolayısıyla var olan doğal ve kültürel kaynakları korumak için birçok ülke ekoturizme başvurmuştur. Bu ülkelerin başında çalışma alanını oluşturan İskandinav ülkeleri gelmektedir. Ekoturizm ve sürdürülebilirlik ilkelerini hem politik hem de sosyal anlamda açıklayıcı bir biçimde belirtmek için her ülke kendine özgü bir stratejik plan belirlemiştir. Ardından bu çalışma planlarına uygun STK'lar, yasa ve yönetmelikler ortaya koyulmuştur. Bu sayede belirlenen stratejik planlar devlet yönetiminde sıkı bir biçimde denetlenerek, ekoturizm ve sürdürülebilirlik kavramı tam anlamı ile benimsenmiştir.

Çalışma alanı olarak belirlenen İskandinav ülkeleri, sahip olduğu coğrafi konumları, mevcut doğal, kültürel yapıları ve tarihi mekanları açısından ekoturizm faaliyetleri için oldukça yüksek bir potansiyele sahiptir. Ancak bu ülkelerdeki ekoturizm çalışmalarında yerli halk etkin bir biçimde rol oynamamıştır. Fakat ekoturizm kavramı esasen yerli halk ile iç içe olması gereken ve doğal kaynakların kullanılması ile ortaya çıkan bir turizm türüdür. Böylece ekoturizm faaliyetleri yerel anlamda kalkınmayı hedeflemektedir.

Bir diğer husus ise her İskandinav ülkesinde birçok eko-etiket programları oluşturulmuş olmasıdır. Meydana getirilen bu programlar tüm İskandinav ülkelerinde geçerli olup tek elden ürünlerin doğaya uygun olup olmadığı ve üretim süreçlerini denetleme fırsatı elde edilmiştir. Böylece sadece turizm destinasyonları için değil günlük hayatta kullanılan ürünler, konaklama alanları, restoranlar vb. alanlarda sürdürülebilirlik ilkeleri yaygınlaştırılmıştır.

İskandinav ülkelerinde ekoturizm ile ilgili çalışmaların, çoğunlukla devlet tarafından çıkartılan yasa, yönetmelik, tüzük vb. kurallar ile yürütüldüğü saptanmıştır.

Ekoturizmin gerekli kalite ve uygunluk içerisinde yapılması için öncelikle turizm sektöründe bilgi akışını sağlayan tur rehberlerinin detaylı bilgilendirilmesi gerekmektedir. Bu konuda İskandinav ülkeleri ile ilgili literatür çalışmaları incelendiğinde tur rehberleri ve ekoturizm faaliyetleri arasında bağdaştırıcı etkinlik ve çalışmaların düzenlenmediği tespit edilmiştir.

Ekoturizm çalışmalarını, turizm sektörü içerisinde var edebilmek öncelikle ziyaretçi gruplarını eğitmek ile başlamaktadır. İskandinav ülkelerinde ise bu konuda yeterli düzeyde çalışma yapılmadığı saptanmıştır.

Yapılan araştırmalar sonucunda, İskandinav ülkelerinde ekoturizm sektörüne her ülke farklı bakış açıları ile yaklaştığı görülmüştür. Örneğin; İsveç ekoturizm faaliyetlerine daha kültürel açıdan bakarak ekoturizm kavramına derin kültürel bir boyut kazandırmıştır. Bu hususta İsveç, ekoturizm dinamiklerinin dışında bir bakış açısı meydana getirmiştir. Bu ülke, uyguladığı faaliyetler arasında sami turizmi, viking turizmi gibi İskandinav ülkelerinin yerel kimliği olan sami ırkının yaşam standartlarını, günlük aktivitelerini, pazarlarını, kutlama günlerini ortaya çıkartmış, bunları ekoturizm faaliyetleri ile birleştirip yeniden şekillendirmiştir. Buna ek olarak İsveç, ekoköy, ekoşehir vb. çalışmaları aktif bir biçimde yürütmüştür. Ekoköy ya da ekoşehir faaliyetlerinin yürütülmesindeki temel amaç ekoturizm ve sürdürülebilirlik çalışmalarını günlük hayata entegre etmektir. Dolayısıyla İsveç, ekoturizme sadece kavramsal açıdan değil ayrıca yaşam şekli olarak da bakmıştır. İsveç, ekoturizm sektörüne kendi kültürel kimliklerini hem bütün dünyaya tanıtmak hem de İsveç'te yürütülen ekoturizm çalışmalarına değer katmak için kültürel bir boyut ile yaklaşmışlardır.

Norveç ise, İsveç'e göre ekoturizm çalışmalarına daha stratejik ve pazarlama açısından yaklaşmıştır. Özellikle balıkçılık faaliyetlerini ön planda tutarak hem ekolojik bir pazarlama tekniği geliştirmişler hem de balıkçılığın Norveç'in bir kimliği olmasını sağlamışlardır. Meydana getirdikleri bu teknikler, balıkçılık ile ilgilenen bireyler için belirlenen kota sistemleri ve balıkçılık lisanslarından oluşmaktadır. Bu sistemler balıkçılık faaliyetlerinin sürdürülebilirliğini sağlarken aynı zamanda ekoturizm çalışmalarında yer almalarını sağlamıştır. Böylece yerel

düzyeyde yürütölen çalışmalar sayesinde sürdürölebilir ekonominin püf noktalarını öğrenmişlerdir.

Norveç'in ekoturizm sektöründeki dikkat çeken faktörlerinden birisi de Norveç Fiyortları'dır. Norveç'te toplamda 1200'den fazla fiyort olduğu bilinmektedir. Dünyada kış turizminde önemli bir yere sahip olan Norveç Fiyortları'na gelen ziyaretçi sayısı 2014 yılından bu yana düzenli olarak artış göstermektedir. 2018 yılına gelindiğinde ise ziyaretçi sayısının 1 milyonu aştığı bilinmektedir. Bu sayının büyük bir bölümünü Fiyordlar için gelen ziyaretçiler oluşturmaktadır. Norveç, fiyortlara olan bu ilgi karşısında birçok koruma faaliyeti geliştirmiştir. Koruma çalışmalarından birisi belirlenen fiyortların UNESCO Dünya Miras Listesi'ne alınarak korunmasıdır. Diğeri ise Norveç'in geliştirdiği eko-etiket programları, denetleme kurulları vb. koruma faaliyetleridir.

İzlanda, İsveç ve norveç'e göre ekoturizm çalışmalarında daha çok peyzaj ve yer şekilleri avantajlarını ön planda tutarak farklı bir tutum sergilemiştir. Bu hususta İzlanda sahip olduğu yer şekilleri ve coğrafi avantajlarını kullanarak ekoturizm pazarında yer almayı hedeflemiş ve böylece mevcut volkanik arazi yapısı sayesinde volkanik turizm ve jeoturizm adı altında sürdürölebilirlik temalı faaliyetler yürütmüştür. Böylece ülkenin jeopark ve diğer volkanik arazileri uluslararası ekoturizm pazarında önemli bir yer edinerek yer şekillerine olan ilgiyi büyük oranda artırmıştır. İncelenen akademik çalışmalarda İzlanda'daki ekoturizm faaliyetlerinin yer şekilleri ve coğrafi avantajları değerlendirme altına alınarak yapıldığı gözlemlenmiştir.

Finlandiya ise ekoturizm çalışmalarında diğer iskandinav ülkelerinden daha farklı bir yol izleyerek ekoturizm ve sürdürölebilirlik çalışmalarını gastronomik açıdan değerlendirme altına almıştır. Böylece üretimden tüketime kadar olan süreci sürdürölebilirlik amaç ve ilkelerine uygun bir biçimde yapılandırma imkanına sahip olmayı planlamıştır. Özellikle 2004 yılında oluşturulan "New Nordic Cuisine" akımını ön planda tutup iskandinav ülkelerine özgü yerel mutfak kültürünü

ekoturizm ile birleştirerek eko-gastronomik çalışmalar yrtmştır. Finlandiya bu aşamada öncelikle ürün bazında çalışmalar yrtmştır. Özellikle gıda ürünleri üzerinde yer alan ve bir ürünün doğa dostu bir üretim sürecinden geçtiğinden emin olunmasını sağlayan eko-etiketlere sahip olan ürünler tercih edilmiştir. Ardından belirlenen ürün grupları yerel İskandinav mutfak kültüründe önemli bir yere sahip olan gıda ürünleri ile birleştirilerek hem eko-etiket programları desteklenmiş hem de İskandinav mutfak kültürünün devamlılığı sağlanmıştır.

Ekoturizm çalışmalarında çoğunlukla yürüyüş faaliyetleri bakımından yer alan Danimarka ekoturizm faaliyetlerinde farklı bir tutum sergilemiştir. Birçok yürüyüş güzergahı belirleyerek kırsal bölgelere düzenlediği yürüyüş faaliyetleri ile ekoturizm sektöründe yer almıştır. Danimarka'da oluşturulan bu yürüyüş rotaları; yerel ve kültürel açıdan önemli ancak unutulmaya yüz tutmuş olan kırsal alanların kalkınmasına olanak sağlamıştır. Böylece bu kırsal alanlar ekonomik, sosyal ve kültürel açıdan yenilenme ve gelişim dönemine girmiştir.

İskandinav Bölgesi'nde yer alan Grönland, Aland ve Faroe Adaları ekoturizm çalışmalarında son dönemde aktif bir biçimde yer alan Kuzey Avrupa lkeleri arasında yer almaktadır. Ekoturizm faaliyetlerinde farklı bakış açılarına sahip olan Grönland, Aland ve Faroe Adaları, ada ülkesi olmalarına rağmen ekoturizm çalışmalarında sadece su sporları bakımından değerlendirilmemiş ve doğa yürüyüşleri ve balıkçılık faaliyetleri bakımından da ön plana çıkmışlardır. Bu durumda bir ada ülkesi olması, bölgenin su sporları ve kıyı turizmi dışında farklı ekoturizm çalışmalarına yoğunlaşılmasını da sağlamıştır.

İskandinav lkelerinde ekoturizm çalışmalarını denetlemek adına birçok yasal düzenlemeler yasadışı ya da izinsiz düzenlenen etkinlik ve faaliyetler için geçerli değildir. Dolayısıyla ekoturizm faaliyetlerini düzenleme, denetleme vb. işlemler için daha yerel ve piyasaya hâkim alanlarda çalışmalar yürütülmelidir. Böylece ekoturizm faaliyetleri kapsamında düzenlenen tüm etkinlikleri kontrol altında tutma ve denetleme hususunda daha yaygın bir sistem yürütülebilir.

İskandinav bölgesinde düzenlenen tur vb. faaliyetlerde turist rehberleri aktif rol oynamadığından bilgi akışını ekoturizm açısından sağlayabilecek bir kaynak yoktur. Bu hususta sahip olunan coğrafi bölgeye hâkim ve bilgi bakımından donanımlı tur rehberleri, ekoturizm konusunda eğitilebilir ve çıktıkları turlarda hitap ettikleri kitlelere bu konuda bilgi verebilirler.

İskandinav ülkelerinde ekoturist kavramı için yaygınlaştırma çalışmaları yeterli düzeyde yapılmadığından yerel ve uluslararası düzeyde ekoturist oluşturulamamaktadır. Bu hususta ekoturist kavramı, ekoturizm pazarı içerisinde yaygınlaştırıp özel ilgi turizmi ile ilişkilendirerek bilinçli turist grupları oluşturulmalıdır. Böylece ekoturist olmak isteyen bireyler için kurslar, seminerler vb. eğitimler düzenlenmelidir. Ayrıca ormanlara, fiyordlara, volkanik arazi ve jeotermal alanlar gibi doğal kaynaklara yapılacak olan turlardan önce bölgeye gelen ziyaretçilere bilgilendirici sunum açıklamalar da yapılmalıdır. Bu sayede çevreye zarar verecek olan olası bir sorunun önüne geçilmiş olacaktır.

Sonuç olarak tüm İskandinav ülkelerinin ekoturizm çalışmalarında kendi içerisinde farklı bakış açıları sergilediği görülmektedir. Her bir İskandinav ülkesi sahip olduğu coğrafi, kültürel, ekonomik vb. olanaklar doğrultusunda ekoturizm çalışmalarında yer almıştır. Bunun dışında İskandinav yarımadasının kuzeyinde bulunan ülkeler kuzey ışıkları turizmi, kış turizmi ve kültür turizmi bakımından ön plana çıkarken bölgede güneye inildikçe daha çok doğa yürüyüşleri, gastronomi turizmi, balıkçılık faaliyetleri açısından ekoturizm çalışmalarında yer almıştır. Bu da coğrafi açıdan benzerlik gösteren ülkelerin kendi içlerinde turizm ve ekoturizm sektörüne karşı farklı tutum ve davranışlar sergilediklerini göstermektedir. Bu bilimsel çalışmanın sonucunda İskandinav ülkelerinde ekoturizm potansiyelinin yüksek olduğu ve ekoturizm faaliyetlerinin bölgenin coğrafi, sosyal ve kültürel özelliklerinin etkisinde kalarak geliştiği sonucuna varılmıştır.

KAYNAKLAR

- Activities :: Rokua Geopark, 2022 (Erişim tarihi: 29.05.2022)
- Açıkgöz Altunal, T., Erkan Buğday, S. (2019). Dünyada Ekoturizm Faaliyetlerinden Elde Edilen Gelirler, Uluslararası Çevre ve Orman Koruma Konferansı 2018, 3
- Ahipaşaoğlu, S. ve Çeltek, E. (2006) *Sürdürülebilir Kırsal Turizm*, Gazi Kitabevi, Ankara, 12
- Aikoh, T., Schaller, H.J., Jónasson, H. I. (2013) Managing conflicting attitudes: National parks in Iceland and Japan, 4-5
- Akar, C. (2011). *Sürdürülebilir Kalkınma ve Çevre*, Güney Ege Kalkınma Ajansı, 14-16
- Akbulut, A., Özçevik, Ö., Ertekin, Ö., Eyüboğlu, E., Oğuz, M., Çelik, Ö., Sandıkçı, N., Kantemir, M. (2018). Sürdürülebilirlik, Kentsel Form, Kentsel Dönüşüm ve Yeşil Sertifika Sistemleri İlişkisi Üzerine Bir Değerlendirme: Ulusal Yeşil Sertifika YeS_TR Deneyimi. İstanbul: “*DeğişKent*” Değişen Kent, Mekân ve Biçim Türkiye Kentsel Morfoloji Araştırma Ağı II. Kentsel Morfoloji Sempozyumu, 797-802
- Akçay, E. (2016). İzlanda'nın AB Şüpheliği: Adaylıktan Çekilme Üzerine Bir İnceleme. *Laü Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(1), 91
- Akçay, E. (2016). İzlanda'nın AB Şüpheliği: Adaylıktan Çekilme Üzerine Bir İnceleme. *Laü Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(1), 3-6
- Akıncı, M. (2007). İsveç Çevre ve İmar Hukuku, *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, sayı 1-2
- Aklanoğlu, F. (2008). Termal Turizm ve Afyon-Gazlıgöl Örneği. *Social Sciences*, 3(1), 84-85
- Albayrak, B. (2019). *Kış Olimpiyatlarında Kayakla Atlamada Başarılı Olan Ülkelerin Analizi ve Eğitim Sistemlerinin İncelenmesi*, 25
- Albayrak, E., Birinci, M. (2017). Sosyal Devlet Modelleri: Sosyal Demokrat Model, *İsveç-Norveç Örneği*, 73-74
- All About the Northern Lights & Aurora Borealis | Visit Finnish Lapland,2022 (Erişim tarihi: 13.05.2022)
- All Our Northern Lights Holidays (theaurorazone.com),2021 (Erişim Tarihi: 20.06.2021)
- Altan, Ş. (2006). *Türkiye’de Ekoturizm Uygulamaları ve Ekonomiye Katkıları*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Amundsen, S. M. (2012) A Comparative Case-Study of National Park Management in Aoraki/Mt.Cook National Park (New Zealand) and Jotunheimen National Park (Norway), 30-33

- Anıl, N. (2016). 2008-2011 *İzlanda Finansal Krizi*. (Yüksek Lisans Tezi). YÖK tez merkezinden edinilmiştir (438431).
- Anonim. (2021) İskandinav Ülkeleri: Dünyanın En Mutlu Ülkeleri Kabul Edilen 5 Ülke (listelist.com), Erişim Tarihi: 02.06.2022)
- Arlı, E., Bayırhan, İ., Saygılı, M. (2021) Kutup Turizminde Yeni Alternatif: Antarktika Destinasyonuna Yönelik Kruvaziyer Seyahati ve Türkiye İçin Önemi, 64-67
- Atalay, A. (2017). *İzlanda Eğitim Sistemi ve Türk Eğitim Sistemi İçin Çıkarımlar*, 175-176
- Avrupa Komisyonu İşletme ve Sanayi Genel Müdürlüğü. (2015). *Erişilebilir Turizm Hizmetlerinin Tedarikinin Haritalanması ve Performans Kontrolü*. Erişim Adresi: Microsoft Word- EC-Stockholm-Sweden.Docx (Accessibl etourism. Org), 4-7
- Balestrand to Raudmelen • Hiking Route» outdooractive.com, 2021 (Erişim Tarihi: 21.11.2021)
- Balkmar, D. (2020). *Cycling Politics: İmagining Sustainable Cycling Futures in Sweden*, 1-6
- Başaran Alagöz, S. (2007). *Yeşil Pazarlama ve Eko Etiketleme*, 2-3
- Baykan, E. (2007). *Kültür Turizmi ve Turizmin Kültürel Varlıklar Üzerindeki Etkileri*. *Gazi Üniversitesi Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*, (2), 32-34.
- Bay-Larsen, I., Iakovleva, T., Kharitonova, G., Didyk, V. (2012) *Entrepreneurship and Sustainability in Nature-based Tourism: The Role of Institutional Profiles in Northern Norway and Northwest Russia*, 438
- Bayram, G. (2019). *Turist Rehberleri Bakış Açısıyla Ekoturizm: Algı, Sorumluluk ve Rollerin Tespitine Yönelik Bir Araştırma*, 82
- Becoming the first fossil free welfare nation in the world (fossilfrittsverige.se) (2017). (Erişim Tarihi: 11.05.2021)
- Belber, B. G., Erdoğan, Y. (2019). *Çekirdek Kapadokya Bölgesi'nde Atlı Doğa Yürüyüşü Faaliyetlerine Katılan Turistik Tüketicilerin Profilini Belirlemeye Yönelik Bir Çalışma*, 1157-1158
- Berg, P.G. (2003). *Sustainability Resources in Swedish Townscape Neighbourhoods Results From The Model Project Hågabý and Comparisons With Three Common Residential Areas*, 30-45
- Bertoluccia, S.F., Blanarikovaa, P., Slotha, C.B., O'Brien, D. (2021) *Sustainable Tourism Challenges Arising from Stakeholders' Participation: Research Project in The Faroe Islands*, 44
- Best trails in Sweden | AllTrails, 2021 (Erişim Tarihi: 06.08.21)
- Biathlon Norway Görsel, Stok Fotoğraf ve Vektörleri | Shutterstock, 2021 (Erişim Tarihi: 09.11.2021)

- Bibri, S. E., Krogtie, J. (2020). Smart Eco□City Strategies and Solutions for Sustainability: The Cases of Royal Seaport, Stockholm, and Western Harbor, Malmö, Sweden, 7-11
- Bird, D.K., Gísladóttir, G. (2016). Southern Iceland – Volcanoes, Tourism and Volcanic Risk Reduction, 8-10 DOI: 10.1007/978-3-642-16191-9_2
- Björk, P., Tuohino, A., Konu, H. (2011). Wellbeing Tourism in Finland: Finland As A Competitive Wellbeing Tourism Destination, 18-20
- Björn H. Barkarson
- Blamey, R. K. (1997). Ecotourism: The Search for an Operational Definition, *Journal of Sustainable Tourism*, 5 (2):109-120
- Bohlin, M., Brand, D., Elbe, J. (2014) The Development of Swedish Tourism Public Policy 1930-2010, 24-26
- Bornholm, Danimarka'da kaya tırmanışı, spor tırmanışı ve kaya tırmanışı (*climb-europe.com*), 2022 (Erişim Tarihi: 11.06.2022)
- Boström, M., Klintman, M. (2011). Eco-standards, product labelling and green consumerism. Houndmills: Palgrave MacMillan, 247
- Boz, M. (2004). *Turizmin Gelişmesinde Alternatif Turizm Pazarlamasının Önemi*, Marmara Üniversitesi Doktora tezi
- Boz, M. (2019). *Turizmin Gelişmesinde Alternatif Turizm Pazarlamasının Önemi: Antalya*
- Boz, M., Tunçer, s. (2016) Turizm Talebinde Yeni Eğilimler: Balıkçılık Turizmi, *III. Ulusal Deniz Turizmi Sempozyumu*, 2-4
- Bozkurt, A., Dücan, E. (2018). Eko-Etiketlerin Turizme ve Yerel Ekonomiye Etkileri, *Uluslararası Ticaret ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 69,70
- Bozdoğan, R. (2005). Sürdürülebilir Gelişme Düşüncesinin Tarihsel Arka Planı, *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, 1015-1017
- Bright, O., Greenin, J. (2018). Imperial College Arctic Sweden Expedition, 2-4
- Buckley, R. (1994). A Framework For Ecotourism. *Annals of Tourism Research*, 661-669.
- Bugge, C. (2018). *Evrimental Law Norway Third Edition*. Erişim adresi: Environmental Law in Norway - Hans Christian Bugge - Google Kitaplar (Elektronik veri tabanlarından erişilen sınırlı erişimli kitap ya da monograf)
- Bugge, J. C. (2011). Country Report: Recent Policy Developments, 164-165
- Burns, G.L, Haraldsdóttir, L., Gunnarsdóttir, G.P (2021). Interpretation in Ásbyrgi: Communicating with National Park Visitors in Iceland, 1-4, <https://doi.org/10.3390/su132212592>
- Buz oteli (*stringfixer.com*), 2022 (Erişim tarihi: 03.05.2022)
- Bye, T., Hope, E. (2005) Deregulation of Electricity Markets. *Economic & Political Weekly*, 5269–5278

- Byrd, E.T., Canziani, B., Hsieh, Y., Sonmez, S. (2016). Wine Tourism: Motivating Visitors Through Core And Supplementary Services, 19-24
- Camilleri, M. (2017). The Tourism Industry: An Overview, 2-3 Travel Marketing, Tourism Economics and the Airline Product: An Introduction to Theory and Practice, Edition: 1, Chapter: 1, Publisher: Springer, Milan, Italy., Editors: Mark Anthony Camilleri
- Canvas Hotel – Parlak Bisikletler, Dik Tepeler ve Soğuk Göller (*uniqhotels.com*), 2021 (Erişim Tarihi: 05.12.2021)
- Carvalho, I., Baptista, M. M., Costa, C. (2012) Binding Culture and Tourism through Literature: The potential of Literary Tourism, *International Journal of Hospitality and Tourism*, 6
- Certified Eco-lighthouse- Advania AB (*cision.com*), 2021 (Erişim Tarihi: 03.10.2021)
- Certifierad naturguide – Nationell certifiering av naturguider, 2021 (Erişim Tarihi: 14.05.2021)
- Certifierad naturguide- Naturturismföretagen (*naturturismforetagen.se*) (2021) (Erişim Tarihi: 14.05.2021)
- Chen, J.S., Wang, W., Jensen, O., Kim, H., Liu, W. (2020). Perceived impacts of tourism in the Arctic, 5-6
- Climate Act- Sweden- Climate Change Laws of the World (*climate-laws.org*) (2021) (Erişim Tarihi: 12.05.2021)
- Colocousis, C.R., Johansen, S. T. F (2004) Migration from Resource Depletion: The Case of the Faroe Islands, 444
- Cruise Norway Manual (2008) Cruise Norway, 5
- Cunninghama, P.A., Huijbensb, E.H., Wearing, S.L. (2012). From Whaling to Whale Watching: Examining Sustainability and Cultural Rhetoric, 7-10 DOI:10.1080/09669582.2011.632091
- Çakıcı, C., Harman, S. (2006). Kuş Gözlemciliğinin Önemi: *Türkiye’de Kuş Gözlemcilerinin Profili*, 161-163
- Çakmak, H. (2018). *Çevresel Vergilerin Ekonomik Etkileri: Karbon Vergisi* (Doktora Tezi, T.C. Maltepe Üniversitesi). Erişim Adresi: DOKTORA TEZ.pdf (*maltepe.edu.tr*) Doktora tezi
- Çetin, İ., Çanga, A. Ç. (2019). Botanik Turizmi. O. İçöz, & M. Uysal içinde, Turizm Ansiklopedisi Türkiye (*Turizm ve Ağır Llama Endüstrisinin Temel Kavramları*) (s. 61). Ankara: Detay Yayıncılık
- Çiçek, H.G., Çiçek, S. (2012). *Karbon Vergisi İle Karbon Ticareti İzinlerinin Karşılaştırılması*
- Çobanoğlu, R., Kasapoğlu, K. (2010). Pısa’da Fin Başarısının Nedenleri ve Nasılları -*The Whys And Hows Of Finnish Success At Pısa*, 121-122

- Çolak, O. (2009). *Turistik Ürün Çeşitlendirme Kapsamında Kırsal Turizm ve Kırsal Turizm İşletmeciliği: Şirince Örneği* (Yüksek Lisans Tezi), Ulusal Tez Merkezi | Anasayfa (yok.gov.tr), Adnan Menderes Üniversitesi, Aydın, (tez no: 240069) tezde sayfa 93-94'den yararlanılmıştır
- Çoruh, S. (1954). *Herkes İçin Turizm Bilgisi*. Ankara: Doğu Ltd. O. Matbaası.
- Dabnichki, P. (2015). Bobsleigh Performance Characteristics For Winning Design, 436-437
- Danimarka- Eurofish, 2022 (Erişim Tarihi: 11.06.2022)
- Day trip: Ráidu – Encounter with reindeer» Kiruna Lapland (kirunalapland.se), 2021 (Erişim Tarihi: 08.07.2021)
- Denk, E. (2018). Genel Turizm. Erzurum: *Atatürk Üniversitesi*, 2-5
- Denmark's seven greatest cycling routes- VisitDenmark, 2022 (Erişim Tarihi: 10.06.2022)
- Dick Magnusson, D. (2018). Going Back To The Roots: The Fourth Generation Of Swedish Eco-Villages, 1-10
- Ding, L., Qiao, G., Linlin, Z., Yan, H. (2021) Accessible Tourism: a Bibliometric Review (2008-2020), 1-5
- Directorate-General For Internal Policies (2012). Icelandic Fisheries: A Review,15-19, icelna fishing.pdf adresinden edinilmiştir
- Doctorman, L., Blennow, K., Felton, A., Andersson, E. (2009). Adapting Production Forests In Southern Sweden To Climate Change, 84-86
- Dowling, R., Ólafsdótti, R. (2013). Geotourism and Geoparks—A Tool for Geoconservation and Rural Development in Vulnerable Environments: A Case Study from Iceland, 2, DOI 10.1007/s12371-013-0095-3
- Dowling, R.K. (2013) Global Geotourism – An Emerging Form of Sustainable Tourism, 69-70
- Dowling, R., Ólafsdóttir, R. (2013). Geotourism and Geoparks—A Tool for Geoconservation and Rural Development in Vulnerable Environments: A Case Study from Iceland, 8
- Dünyanın en güzel ekoköyleri – Yeşilist | Herkes için yeşil (*yesilist.com*) , 2021 (Erişim tarihi: 28.02.2022)
- Dybsand, N. H. (2020). In the absence of a main attraction – Perspectives from polar bear watching tourism participants Hilde Nikoline Hambro Dybsand, 1-3
- Eberstål, L. (2017). An Evaluation Of The Implementation Of Nature's Best Ecotourism Certification In Sweden, 6
- Eco-Schools in Finland- Vihreä lippu (*vihrealippu.fi*),2022 (Erişim tarihi: 01.05.2022)
- Ecovillages- Global Ecovillage Network, 2022 (Erişim Tarihi: 11.06.2022)
- Edda Sigurdís Oddsdóttir 1

- Eide Økogrend (eideeco.no) , 2021 (Erişim Tarihi: 05.12.2021)
- Eko-etiketimiz- EKOenergy, 2022 (Erişim tarihi: 30.04.2022)
- Ekşioğlu, A.G., Zeybek, H.İ. (2021). *Yayla Turizmi Açıısından Bir İnceleme: Kürtün Yaylaları* (Gümüşhane), 1299
- Emekli, G. (2015). Dağlar, Dağcılık ve Turizm. *Coğrafyada Yeni Yaklaşımlar*, 11-12
- Engeset, A. B., Heggem, R. (2015) Strategies in Norwegian Farm Tourism Product. Development, Challenges, and Solutions, 2-5
- Engindeniz, S., Çınar, G. (2019). *Sürdürülebilir Gıda Sisteminde Eko-Etiket Kullanımının Değerlendirilmesi*, 261
- English- Landgræđsla, 2022 (Erişim Tarihi:23.03.2022)
- Environment Agency of Iceland, Umhverfisstofnun | Map (ust.is) , 2021 (Erişim Tarihi:20.03.2022)
- Environment and Nature | Statistics Finland, 2022 (Erişim tarihi: 28.05.2022)
- Environmental Protection Department (2007). Review of the International Water Resources Management Policies and Actions and the Latest Practice in their Environmental Evaluation and Strategic Environmental Assessment Final Report
- Erdede, B., Bektaş, S., Erdede, S. (2014). Sürdürülebilir Yeşil Binalar Ve Sertifika Sistemlerinin Değerlendirilmesi. İstanbul: *Uzaktan Algılama-Cbs Sempozyumu*, 1-2
- Erdoğan, Y. (2020). *Turizm Sektöründe Kullanılan Sertifikasyonlar*, 7
- Erol, G. (2019). *Kelâmi Sahada estetik yapı organizasyonu* (Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi). Erişim Adresi: Microsoft Word- Tezim.doc (adu.edu.tr) yüksek lisans tezi
- Eshima, N. (2015). Northern Lights Tourism without Northern Lights Guest Expectations and Alternative Experiences, 13-14
- EU Ecolabel- Environment- European Commission (europa.eu), 2021 (Erişim Tarihi: 03.10.2021)
- Explore Norway's Jotunheimen National Park- Life in Norway,2021 (Erişim Tarihi: 13.12.2021)
- Explore the Åland archipelago- Visit Åland (visitaland.com), 2021 (Erişim Tarihi: 26.06.2022)
- Fanning, M. (2019). Northern Lights: Unparalleled Adventureland Access, 1
- Farm accomodation in the Swedish countryside | Farmstay Sweden (2021) (Erişim Tarihi: 14.05.2021)
- Faroe Adaları'nı ziyaret edin (visitfaroeislands.com), 2022 (Erişim Tarihi: 21.06.2022)
- Fauchald, O. K. (2018). *Wilderness protection in Norway*, 392-394

- Finger, D.C., Saevarsdottir, G., Svavarsson, H.G., Björnsdóttir, B., Arason, S., Böhme, L. (2021) Improved Value Generation from Residual Resources in Iceland: the First Step Towards a Circular Economy, 8-16
- Finland: travel & tourism's total GDP contribution 2012-2028 | Statista, 2022 (Erişim tarihi: 24.04.2022)
- Finnish tourism in numbers- Ministry of Economic Affairs and Employment (tem.fi),2022 (Erişim tarihi: 24.04.2022)
- Fittschen, I., Niemczynowicz, J. (1997). Experiences With Dry Sanitation and Greywater Treatment in The Ecovillage Toarp, Sweden, 161-166
- Fitzgerald, H. (2013). The National Crop Wild Relative Strategy Report for Finland, 10
- Formenti, F., Minetti, A. E (2007). Human Locomotion On Ice: The Evolution of Ice-Skating Energetics Through History, 1826-1827
- Fossgard, K., Fredman, P. (2019). Dimensions In The Nature-Based Tourism Experiencescape: An Explorative Analysis, 4-5
- Friskoven- Küresel Ekoköy Ağı (ecovillage.org), 2022 (Erişim Tarihi: 11.06.2022)
- Front page | Nordic cooperation (norden.org), 2021 (Erişim Tarihi: 28.06.2022)
- García-Rosell, J., Tallberg, L. (2021). 7 Animals as Tourism Stakeholders: Huskies, Reindeer, and Horses Working in Lapland, 110-111
- Gelici, Z. (2018). Norveç Devlet Okullarında Okutulan Din Dersi Kitaplarında İslam Dininin Sunumu, 147
- Genç, R. (2019). Alternative Winter Tourism Activities: How Destinations Adapt to Other Activities Than Skiing, 67-69
- Geofood:: Rokua Jeoparkı (*rokuageopark.fi*), 2022 (Erişim tarihi: 30.05.2022)
- geofood_international.pdf (*unesco.org*), UNESCO, 2022 (Erişim tarihi: 30.05.2022)
- Getting here | Visitor Information | Ängsö National Park | Choose National Park | Sweden's national parks (*nationalparksofsweden.se*), 2021 (Erişim Tarihi: 10.08.21)
- Giardino, M., Justice, S., Olsbo, R., Balzarini, P., Magagna, A., Viani, C., Selvaggio, I., Kiuttu, M., Kauhanen, J., Laukkanen, M., Perotti, L. (2022). ERASMUS+ Strategic Partnerships between UNESCO Global Geoparks, Schools, and Research Institutions: A Window of Opportunity for Geoheritage Enhancement and Geoscience Education, 679-680
- Gil-Alanaa, L. A., Huijbens, E. H. (2018). Tourism in Iceland: Persistence and seasonality, 21-23 <https://doi.org/10.1016/j.annals.2017.11.002>
- Girma, D. (2013). Community Participation in Tourism Development in Amhara Region: Evidence from Lalibela Town. Mekelle, Ethiopia: Mekelle University College Of Business And Economics

- Good Environmental Choice "Bra Miljöval" | Ecolabel Index (2011) (Erişim Tarihi: 12.05.2021)
- Goodwin, H. (1996). In Pursuit of Ecotourism. *Biodiversity and Conservation*.5(3), 277-291.
- Gordon, M. (2013). Nets, nature and national parks, European Environment Agency, 3-17
- Gössling S. (1999). Ecotourism: A Means to Safeguard Biodiversity and Ecosystem Function? *Ecological Economics*, 303-320.
- Gössling S. (2006). Tourism Certification in Scandinavia. *International 2006 Ecotourism in Scandinavia: Lessons in Theory and Practice. Sweden: Department of Service Management, Lund University*, 63-64
- Gössling, S., Hultman, J. (2006) *Ecotourism in Scandinavia Lessons in Theory And Practice*, 1-7
- Green Key- Certifications (*controlunion.com*), 2021 (Erişim Tarihi: 03.10.2021)
- Green Start – kestävä kehitys ja vastuullisuus | PerhoPRO, 2022, Green Start (Erişim tarihi: 30.04.2022)
- GREEN-DQN-logo — *VisitFinland.com*, 2022 (Erişim tarihi: 30.04.2022)
- Greenland- The Official Tourism Site [Visit Greenland!], 2021 (Erişim Tarihi: 26.06.2022)
- Greenland Maps & Facts- World Atlas, 2021 (Erişim Tarihi: 26.06.2022)
- Guided Husky Hire Tour- Dog Sledding Sweden Wild Spirit Sleddogs & Bushcraft Survival (2021) (Erişim Tarihi: 15.05.2021)
- Guler, O., Akdağ, G., Cakici, C., Benli, S. (2015). Turizmi Değiştiren 100 Yenilik, *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, Cilt 26, Sayı 2, 290-293
- Guti´errez, M. D., Babri, S. (2020) Explanatory Variables Underlying The Route Choice Decisions Of Tourists: The Case of Geiranger Fjord in Norway, 399-403
- Güçer, E., Kement, Ü. (2015). Ekoturizm Kapsamında Seyahat Eden Tüketicilerin Çevreye Duyarlı Davranışlarının İncelenmesi: Ayder Örneği. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Elektronik Dergisi*-14, 70-71
- Güngör, K. (2016). Avrupa Birliği Üyelik Başvurusunu Reddeden Ülke; *İzlanda. Ayrıntı Dergisi*, 4 (38), 57-61
- Gyimóthy, S., Mykletun, R.J. (2004) Macera Turizmi'nde Oyna Arctic Trekking Vakası, 10-13
- Gyr, U. (2010). The History of Tourism: Structures on the Path to Modernity. *European History Online* ,5
- Haanpää, M., García-Rosell, J. (2020). Understanding Performativity and Embodied Tourism Experiences In Animal-Based Tourism In The Arctic

- Håkansson, J. (2000). Changing Population Distribution in Sweden: Long Term Trends and Contemporary Tendencies, 32-33
- Halewood, C., Hannam, K. (2001) Viking Heritage Tourism Authenticity and Commodification, 565-577
- Halewood, C., Hannam, K. (2001). Viking Heritage Tourism Authenticity And Commodification, 566-573,
- Hammarby Sjöstad, Stockholm, Sweden | Urban green-blue grids (urbangreenbluegrids.com), 2021 (Erişim Tarihi: 04.06.2021)
- Hannon, G.E., Halsall, K., Molinari, C., Stoll, E., Lilley, D., Bradshaw R. (2020). Vegetation dynamics and Fire History in Färnebofjärden National Park, Central Sweden, 2
- Haraldsdóttir, K., (2010) Introduction to the Legal Environment in Iceland for Utilisation of Geothermal, 4
- Haraldsson, H.V. (1998). Is ecological living in Sweden different from conventional living? -*A case study of the ecological village Toarp and the conventional town Oxie in south Sweden*, Yüksek Lisans Tezi, Lund Üniversitesi, 4-10
- Haukeland, J. V. (2011) Sustainable Tourism Development in a Norwegian National Park Area – Exploring Social Aspects, 10-15
- Haustein, S., Koglin, T., Sick Nielsen, T., Svensson, A. (2019). A Comparison of Cycling Cultures in Stockholm and Copenhagen
- Heberlein, T. A., Fredman, P., Vuorio, T. (2002). Current Tourism Patterns in the Swedish Mountain Region, 142-149
- Heikinheimo, V., Minin, E., Tenkanen, H., Hausmann, A., Erkkonen, J., Toivonen, T. (2017). User-Generated Geographic Information for Visitor Monitoring in a National Park: A Comparison of Social Media Data and Visitor Survey, 4-10
- Heikinheimo, V., Minin, E., Tenkanen, H., Hausmann, A., Erkkonen, J., Toivonen, T. (2017). User-Generated Geographic Information for Visitor Monitoring in a National Park: A Comparison of Social Media Data and Visitor Survey, 9
- Heimtun, B., Jóhannesson, G.P., Tuulentie, S. (2014). Northern Lights Tourism in Iceland, Norway and Finland, 7-12 DOI:10.7557/7.3266
- Heimtun, B., Tuulentie, S., Jóhannesson, G.T. (2015) Northern Lights Tourism in Iceland, Norway and Finland, 9-11
- Helgadóttir, D., Einarsdóttir, A.V., Leah Burns, G., Gunnarsdóttir, G.P., Matthíasdóttir, J.M.E (2019). Social Sustainability of Tourism in Iceland: A Qualitative Inquiry, 10, DOI:10.1080/15022250.2019.1696699
- Helgadóttir, G., Sigurðardóttir, I. (2018) The Riding Trail as Geotourism Attraction: Evidence from Iceland, 2
- Helgebostad, M. (2019) Key Figures for Norwegian Travel and Tourism 2019, 31-38
- Herajärvi Yolu 30 - 61 km - Nationalparks.fi, 2022 (Erişim tarihi: 28.05.2022)

- Hetta- Pallas Hiking Trail - Nationalparks.fi, 2022 (Erişim tarihi: 30.05.2022)
- Hiking Kungsleden: Abisko to Nikkaluokta – Go Every Place, 2018 (Erişim Tarihi: 09.07.21).
- Hiking Trails- Nationalparks.fi, 2022 (Erişim tarihi: 30.05.2022)
- History of the hotel- Salt & Sill (saltosill.se, 2021 (Erişim Tarihi: 03.06.2021)
- Hlutverk og lög- Landgræðsla, 2022 (Erişim Tarihi:23.03.2022)
- Holiday and leisure- Rypetoppen Adventurepark, 2021 (Erişim Tarihi: 02.11.2021)
- Hopsdal Hansen, G. (2013). New Renewable Energy and The Norwegian Policy Triangle, 1-3
- How it's done- Sami glamping- Sapmi Nature, 2021(Erişim Tarihi: 28.05.2021)
- Høyt og Lavt Climbing Park- Skimore Oslo | Flere ute oftere, 2021 (Erişim Tarihi: 02.11.2021)
- Hreinsson, E.B. (2007) Deregulation, Environmental and Planning Policy in the Icelandic Renewable Energy System, 290 DOI:10.1109/ICCEP.2007.384224
- Hur kom området till? | Understenshöjden (understenshojden.se), 2020 (Erişim Tarihi: 08.07.2021)
- Hurdal Ecovillage as an Alternative Ecological Space — Engaging with the world (hyllanderiksen.net), 2021 (Erişim Tarihi: 28.11.2021)
- Hvorfor Green Key? — Green Key (*fee.no*), 2021 (Erişim Tarihi: 02.10.2021)
- Ice skating in Stockholm- Routes North(2021) (Erişim Tarihi: 15.05.2021)
- Icelandic Tourist Board. (2020). Numbers of foreign visitors to Iceland Numbers of foreign visitors | Icelandic Tourist Board (*ferdamalastofa.is*)
- IGCP 726 UNESCO Küresel Jeoparklarında sürdürülebilir kalkınma için GEOfood, 2022 (Erişim tarihi: 29.05.2022)
- INFORMATION IN ENGLISH- Canvas Hotels (*canvasnorway.com*), 2021 (Erişim Tarihi: 05.12.2021)
- Inn på tunet Norge (*innpatunet.no*), 2021 (Erişim Tarihi: 20.11.2021)
- Ioannides, D. (2019) Greenland's tourism policy making and the risk of overtourism, 5-7
- Iverot, S. P., Brandt, N. (2011). The development of a sustainable urban district in Hammarby Sjöstad, Stockholm, Sweden? 1051-1054
- İSVEÇ- TDV İslâm Ansiklopedisi (*islamansiklopedisi.org.tr*), 2016 (Erişim Tarihi: 11.05.2021)
- İsveç için turizmin gelişimi ve önemi (*worldldata.info*), 2020 (Erişim Tarihi: 02.05.2021)
- İsveç milli parkları (*nationalparksofsweden.se*) 2021 (Erişim Tarihi: 06.08.21)

- Jacobsen, J. Kr. S., Antonson, H. (2016). Motivational Segments for Trips along the High Coast Byway of Sweden: A Study of Local Leisure Excursions and Domestic Holidaymaking, 180-184
- Jakovlev, J., Kjærandsen, J., Kjærandsen, B. (2008). Fungus gnats (Diptera: Bolitophilidae, Diadocidiidae, Ditomyiidae, Keroplatidae & Mycetophilidae) from Tyresta National Park and Nature Reserve in Sweden, 29-31
- Jauhiainen, K (2021). A View to European Sustainable Food Tourism – Best Practices, 17-20
- Jentzsch, M., Steinborn, E. (2009). Dipteren-Nachweise aus dem Nationalpark Store Mosse und dessen Umgebung in Südschweden (*Diptera: Asilidae, Tabanidae, Syrphidae, Conopidae*), 109-111
- Jeronen, E., Jeronen, J., Raustia, H. (2008). Environmental Education in Finland – A Case Study of Environmental Education in Nature Schools, 1-4
- Jervell, A. M., Loureiro, M.L. (2005) Farmers’ Participation Decisions Regarding Agro-Tourism Activities in Norway, 453-458
- JISCMail- TOURISM Archives, 2022 (Erişim tarihi: 26.05.2022)
- Jóhannesson, G. T., Lund, K. A. (2017). Aurora Borealis: Choreographies of darkness and light, 183-187
- Jokkmokk Winter Market 2020 (*travelco-swedishlapland.com*), 2017 (Erişim Tarihi: 15.05.2021)
- Jokkmokk Winter Market a unique Festival • Jokkmokkguiderna, 2021 (Erişim Tarihi: 08.07.2021)
- Jones, T.E. (2016) Evolving Approaches To Volcanic Tourism Crisis Management: An Investigation of Long-term Recovery Models at Toya-Usu Geopark, 3-4
- Kagermeier, A., Stors, N. (2013) Crossing the Border of the Tourist Bubble: Touristification in Copenhagen, 116-123
- Kahraman, N., & Türkay, O. (2006). Turizm ve Çevre. Ankara: Detay Yayıncılık, 37
- Kahyaoğlu Aytaç, G. (2011). İsveç Ülke Raporu, *T.C. Başbakanlık, Dış Ticaret Müsteşarlığı, İhracatı Geliştirme Etüt Merkezi*, 1-4
- Karhu, J., Lähteenmäki, M., Ilmolahti, O., Osipov, A. (2020). From Threat to Opportunity: *Sustainability and Tourism in Koli National Park*, 4
- Karlrn, W., Denton, G. H. (1986) Holocene glacial variations in Sarek National Park, northern Sweden, 25
- Kasalak, M.A. (2015). Dünya’da Ekoturizm Pazarı ve Ekoturizm’in Ülke Gelirlerine Katkıları, *Journal of Recreation and Tourism Research*, 70
- Kaşlı, M., Cankül, D., Köz, E., Ekici, A. (2015). Gastronomik Miras ve Sürdürülebilirlik: Eskişehir Örneği, *Eko-Gastronomi Dergisi*, 27-29.

- Kathleen, S. (2021). Creative Tourism in Smaller Communities: Place, Culture, and Local Representation, 176-177
- KATLA UNESCO GLOBAL GEOPARK (*Iceland*), 2022 (Erişim Tarihi: 29.01.2022)
- Kavan, J., Anděrová, V. (2020). Impacts of increased tourism on polar environment – case studies from Svalbard and Iceland, 61-65
- Kaypak, ř. (2010). *Ekolojik Turizmin Sürdürülebilirliği*, 94- 97
- Kement, Ü. (2019). *Foto Safari Etkinliklerine Katılan Bireylerin Ekolojik Dünya Görüşlerinin İncelenmesi*, 1277
- Kerguillec, R., Sellier, D. (2015) Selection of Geomorphosites in the Rondane National Park (central Norway): *Landforms and Popularization*, 18-22
- Keto, Y. (2018). *Future Nature- and Ecotourism*, 19-20
- Keuruu Ecovillage- *Global Ecovillage Network*, 2022 (Erişim tarihi: 15.05.2022)
- Kevo Trail, Sulaoja- Kenesjärvi, 63 km- Nationalparks.fi, 2022 (Erişim tarihi: 30.05.2022)
- Kırmızıoğlu, H. (2017) *Finlandiya Ekonomisindeki Resesyonun Sorumlusu Euro Borç Krizi Mi?* 13-15
- Kingstrail-information.pdf (*svenskaturistforeningen.se*), 2020 (Erişim Tarihi: 09.07.21).
- Kirkenes Snowhotel- Norveç'te Ice Hotel (*uniqhotels.com*), 2021 (Erişim Tarihi: 05.12.2021)
- Kiruna Snow Festival, Kiruna- Routes North, 2021 (Erişim Tarihi: 08.07.2021)
- Kobialka, D. (2013). The Mask(S) And Transformers Of Historical Re-Enactment: Material Culture And Contemporary Vikings. *Current Swedish Archaeology*, 21: 141-156
- Koçak, S., Tolunay, A., Türkoğlu. (2017). *Türkiye'de orman sertifikasyonu uygulamalarının orman kaynakları yönetimine etkileri*, 51
- Koçoğlu, P (2008), Ekoturizmin Sürdürülebilir Turizm Politikasındaki Yeri: Dünya'daki Ekoturizm Destinasyonlarının İncelenmesi, Uzmanlık Tezi, TC. Kültür ve Turizm Bakanlığı Tanıtma Genel Müdürlüğü, Ankara, 43
- Kompanient, O. R., Rauhut, D. (2019). *Literary Tourism in Sweden: Examples of Failure and Success*, 6th Corfu Symposium on Managing and Marketing Places, 1-3
- Kompaniets, O. R., Nilson, H. (2019). The 4th Annual Conference of the International Place Branding Association, 4. Uluslararası Yer Markalaşma Derneği Yıllık Konferansında Sunulan Bildiri, Department of Planning & Regional Development University of Thessaly November 27-29th, Volos (Greece), Erişim adresi: (PDF) Wine Tourism and Family Enterprises in Southern Sweden: Problems, Challenges and Potentials (researchgate.net) --- *Konferansta Sunulan Bildiri*

- Komppula, R., Pesonen, J. (2010) Rural Wellbeing Tourism: Motivations and Expectations, 1-7
- Kordas, O., Lazarevic, D. (2015). Strategic Innovation Agenda for Smart Sustainable Cities, 8-15
- Korkmaz, M., Tolunay, A. (2002). *Kırsal Kalkınma Aracı Olarak Ekoturizm*, 1-2
- Koşan, A. (2013). Kış Sporları Turizmi – Kayak Turistlerinin Kış Turizm Merkezlerini Algı ve Değerlendirmelerine Ait Bir Araştırma (*Palandöken’de Bir Uygulama*), 295,
- Kothari, A. (2015). *The unique landscape of Iceland*, 7
- Kralj, D., Markič, M. (2008). Sustainable Development Strategy and Product Responsibility, 13
- Kuhlman, T., Farrington, J. (2010). What is Sustainability? *Sustainability Journal*, 3437-3839
- Kuivi Trail, Sulaoja - Guivi- Sulaoja, 86,5 km - Nationalparks.fi, 2022 (Erişim tarihi: 30.05.2022)
- Kutay, K., 1989. The New Ethic in Adventure Travel: Buzzworm. *The Environmental Journal*. Vol:1, No:4, 33-36
- Kuter, N., Ünal, E., (2009). Sürdürülebilirlik Kapsamında Ekoturizmin Çevresel, Ekonomik ve Sosyo-Kültürel Etkileri, *Kastamonu Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 146-150
- Kuzey Kutup Dairesi’ni 4 günde keşfetmeye ne dersiniz? | Off The Road On The Track, 2022 (Erişim tarihi: 01.05.2022)
- Küçüköğlü, M., Ercan, H. (2019). *Norveç’te Refah Devletinin Ortaya Çıkışı ve Gelişimi*, 2277-2283
- Laaksonen, M.S, Jonsson, M., Holmberg, H. (2018) The Olympic Biathlon – Recent Advances and Perspectives After Pyeongchang
- Lakeland (*visitfinland.com*), 2022 (Erişim tarihi: 26.05.2022)
- Lari, T. (2019). *Fishing As a Tourist Experience Case: Finnish Recreational Fishermen* (Yayınlanmış doktora tezi) University of Eastern Finland, Finland, 17-18
- Larsson, J., Sjaunja, E. L. P. (2020). Early Modern Reindeer Husbandry, Sami Economy, and Grazing Rights, s. 94-95, *International Journal of the Commons*,
- Lee, C. H., Lee, J. H. & Han, S.Y. (1998). Measuring the economic value of ecotourism resources: The Case of South Korea. *Journal of Travel Research*, 40-47.
- Lefébure, A., Muñoz, R. (2011). Communicating To Consumers in Sweden With Eco-Labels, 4

- Left: body posture while performing the Bob start test (BST). Further... | Download Scientific Diagram (researchgate.net), 2021 (Erişim Tarihi: 11.11.2021)
- Leick, B., Scheweb, T, Karlsen Kivedalc, B. (2020). Tourism Development and Border Asymmetries: An Exploratory Analysis of Market-Driven Cross Border Shopping Tourism, 13-14
- Lickorish, L., Jenkins, C. (2007). Introduction to Tourism, Routledge Jordan Hill. Available at: ProQuest Ebook Central, 5-6
- Lissner, I., Mayer, M. (2020). Tourists' willingness to pay for Blue Flag's new ecolabel for sustainable boating: the case of whale-watching in Iceland, 6 <https://doi.org/10.1080/15022250.2020.1779806>
- Livari, P., Hanni-Vaara, P. (2017). Tourism Quality and Sustainability Programmes, Labels and Criteria in the Barents Region, 16-17
- Loder, S. (2021). *Arctic Experience Norway/Sweden*, 10-18
- Lofotr Vikingmuseum, 2021. (Erişim Tarihi: 21.11.2021)
- Lónðrangar | *Guide to Iceland* (Erişim Tarihi:20.03.2022)
- LRF Horse- *LRF* (2021) (Erişim Tarihi: 14.05.2021)
- Lund, K. A. (2013) Experiencing Nature in Nature-based Tourism, 157-159
- Lundberg, A. (2008). Environmental Change and Nature Management in Norway, 146-147
- Lundmark, J. T (2010). The Supply of Nature-based Tourism Activities in Sweden, 379-381
- Mahzouni, A. (2015). The 'Policy Mix' for Sustainable Urban Transition: The city district of Hammarby Sjöstad in Stockholm, 291
- Manna, A. (2015). Hammarby Sjostad- From Failure To Twice As Good, 1-14
- Mariotto, F.P., Bonali, F.L., Venturini, C. (2020) Iceland, an Open-Air Museum for Geoheritage and Earth Science Communication Purposes, 29
- Mariotto, F.P., Bonali, F.L., Venturini, C. (2020) Iceland, an Open-Air Museum for Geoheritage and Earth Science Communication Purposes, 11-13
- Matas, C.D. (2004). Dynamics of Nutrients ins and Burn Agroforestry in Koli National Park, 4-5
- Matias, I., Virtudes, A. (2020). Cycling Mobility in Slopping Cities: Trondheim and Other Lessons, 140-148
- May, R., Bevanger, K., Dijk, J., Petrin, Z., Brende, H. (2014). Renewable energy respecting nature A synthesis of knowledge on environmental impacts of renewable energy financed by the Research Council of Norway, 19
- Mazzoli, R., Giuffrida, M. G., Pessione, E. (2018) Back to The Past: Find the Guilty Bug—microorganisms Involved in the Biodeterioration of Archeological and Historical Artifacts, 4

- Mckinney, T., (2016). Ecotourism. University of South Wales, 1-2
- Mcneish, W., Olivier, S. (2017). Contracting The Right To Roam, 2-5
- Meriçöz, N. Ç. (1989). *Turizm*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Mill, R. C. (1992). The Tourism System: An Introductory Text. Prentice- Hall International Editions, Second Editions, U.S.A, 3-4
- Milli park | Petkeljärvi Merkezi (*petkeljarvi.com*), 2022 (Erişim tarihi: 29.05.2022)
- Minister of Justice and Ecclesiastical Affairs, Minister of Agriculture (2004). Management Plan 2004 to 2024 s.7-17
- Ministry of Finance (2021). Voluntary National Review 2021 *Denmark*, 60-61
- Ministry of Fisheries and Natural Resources (2007) Faroe Islands Fisheries & Aquaculture Responsible Management For A Sustainable Future, 5
- Ministry of the Environment (2020). Finland's Tourism Strategy to 2020, 5-16
Finlands_Tourism_Strategy_to_20201.pdf
- Moilanen, P., Salmi, J., Salmi, P. (1998). Strategies and Flexibility in Finnish Commercial Fisheries, 348-350
- Monkness, E., Gjørseter, J., Mikkelsen, E., Lagailarde, G. (2011). Effects of Fishing Tourism in a Coastal Municipality: a Case Study from Risør, Norway, 1-2
- Mosey, T. (2014) Strength and Conditioning for Skeleton, 63
- MTA Genel Müdürlüğü Jeoloji Etütleri Dairesi (2011). Buzulaltı Volkanizmasına Bir Örnek: Eyjafjallajökull Volkanı (*İzlanda*) 811f5c078c7c9ab_ek.pdf (*jmo.org.tr*) adresinden edinilmiştir.
- Müller, D. K. (2006). Unplanned Development of Literary Tourism in Two Municipalities in Rural Sweden, *Scandinavian Journal of Hospitality and Tourism*, Cilt 6, No. 3, 214-218
- Müller, D. K., Pettersson, R. (2001). Access to Sami Tourism in Northern Sweden, 5-12
- Müller, D., K., Lundmark (2010). The supply of nature-based tourism activities in Sweden, 385-387
- Müller, L. (2012). Accessible Tourism In Sweden: Experiences, Stakeholders, Marketing, 1-10
- National Hiking Areas- *Nationalparks.fi*, 2022 (Erişim tarihi: 29.05.2022)
- National Tourist Route Gaularfjellet | Nature Attractions | Sande i Sunnfjord | Norway (*visitnorway.com*), 2021 (Erişim Tarihi: 26.12.2021)
- Nationalparksfakta | Pieljekaise nationalpark | Vålj nationalpark | Sveriges nationalparker, 2021. (Erişim Tarihi: 09.08.21)
- Nature attractions (*koli.fi*), 2022. (Erişim tarihi: 28.05.2022)
- Nature's Best®- Naturturismföretagen (*naturturismforetagen.se*) (2021) (Erişim Tarihi: 14.05.2021)

- Naumanen, S., Silvennoinen, D., Hokkanen, T.J. (2020). North Karelia Biosphere Reserve Nature Tourism Plan 2020–2025 North Karelia Biosphere Reserve Nature Tourism Plan 2020–2025 (doria.fi)
- Newsome, D., Dowling, R.K. (2017) Geotourism Destinations – Visitor Impacts and Site Management Considerations, 112-113
- Nicosia, E., Perini, F. (2016). Ecotourism Between Theory and Practice: Empirical Analysis of The Tourism Industry of Whale-Watching in Husavik (Iceland). *Almatourism*, 14, 65–70. DOI: <https://doi.org/10.6092/issn.2036-5195/6323>
- Niethammer, S. (2018). Local And Transnational Neighbourhoods, 36-58
- Nodric Ecolabel (*eko-etiket.net*) (2021). (Erişim Tarihi: 12.05.2021)
- Nordeide, S. W. (2011). Death In Abundance- Quickly! The Oseberg Ship Burial In Norway,1
- Külekçi Nordkalott Trail- *Nationalparks.fi*, 2022. (Erişim tarihi: 30.05.2022)
- Norway Maps & Facts- World Atlas, (2021). (Erişim Tarihi: 16.08.2021)
- Norway Sea Fishing Holidays | Sportquest Holidays, (2021). (Erişim Tarihi: 19.11.2021)
- Norway: number of camping sites by county 2019 | Statista, (2019). (Erişim Tarihi: 18.11.2021)
- Norway's national parks (*norgesnasjonalparker.no*), (2021). (Erişim Tarihi: 20.12.2021)
- Nugroho, I., Pramukanto, F., Negara, P., Purnomowati, W., & Wulandari, W. (2016). Promoting the Rural Development through the Ecotourism Activities in Indonesia. *American Journal of Tourism Management*, 9-18.
- Nuukio Milli Parki- Espoo'yu ziyaret edin (*visitespoo.fi*), (2022). (Erişim tarihi: 29.05.2022)
- Oall, C. (2014). Sustainable Tourism in Practice: Promoting or Perverting the Quest for a Sustainable Development, 2563-2565
- Oddsdóttir, E.S., Halldórsson, P., Barkarson, B.H. (2018). Science-Policy Interaction in Icelandic Forestry, 54-57
- OECD Better Life Index, (2022). (Erişim tarihi: 24.04.2022)
- Øian, H., Sandell, K., Fredman, P., Sæþórsdóttir, A., Tyrväinen, L., Jensen, F. (2018). Tourism, nature and sustainability: A review of policy instruments in the Nordic countries, 7-37
- Olafsdóttir, R., Runnström, M.C (2011). How Wild is Iceland? *Wilderness Quality with Respect to Nature-based Tourism*, 281-291 <https://doi.org/10.1080/14616688.2010.531043>
- Olafsdóttir, G. (2013). *On Nature-based Tourism*, 132-135 DOI: 10.1177/1468797613490370

- Ollenburg, C. (2005). Research Note Worldwide Structure of the Equestrian Tourism Sector, 48-51
- Olsen, L. (2016) Sami Tourism in Destination Development: Conflict and Collaboration, 180-184 DOI:10.1080/1088937X.2016.1201870
- Olympic luge/bobsled/skeleton: The essential guide | MPR News, (2021). (Erişim Tarihi: 11.11.2021)
- Om oss | Stiftelsen Miljøfyrtårn (*miljofyrtarn.no*), (2021). (Erişim Tarihi: 03.10.2021)
- Organic peaprotein | Vestkorn blog, (2021). (Erişim Tarihi: 03.10.2021)
- Orru, K., Kangur, K., Kangur, P. (2014). Recreational Ice Fishingo The Large Lake Peipsi: Socioeconomic İmportance, Variability Of İce-Cover Period, And Possible İmlications For Fish Stocks, 282-285 10.3176/eco.2014.4.06
- Oslo Guide, 2021, osloguide-eng-print.pdf (*visitoslo.com*) (Erişim Tarihi: 02.11.2021)
- Osmund, H.A., Sunday, J. (2010). *Winter Tourism Product Development in Rovaniemi For Lapland Safaris*, (Lisans Tezi) Rovaniemi University, Finland WINTER TOURISM PRODUCT DEVELOPMENT IN ROVANIEMI. Pdf; jsessionid=E1993652742AE8533D7A940819F214FB (theseus.fi)
- Østby, P. (2013). Car mobility and camping tourism in Norway, 1950–1970, 288-294
- Oulanka National Park, Finland- Assignment Point, (2022). (Erişim tarihi: 28.05.2022)
- Oulanka Wilderness- Avrupa Vahşi Yaşam Ağı (european-wilderness. Network), (2022). (Erişim tarihi: 28.05.2022)
- Önal, R. (2016). Norveç’te Türklere Ait Dinî ve Sosyo-Kültürel Organizasyonlar, 1358 Örneği, *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, 3(4), 977-994.
- Özaygen, A., Ülkenli, H. (2009). Karla Kaplı Ülkelerin Ulaşım Aracı Kros Kayağı, 67-68
- Özayten, Nilgün (1997). “Kavramsal Sanat”. Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi. İstanbul: Yem Yayın. 2.Cilt, s.971.- *ANSİKLOPEDİ*
- Özbey, F. R. (2000). Sürdürülebilir Turizm Kalkınması 2002: *Birleşmiş Milletler-Dünya Ekoturizm Yılı*, 68-70
- Özçatalbaş, O. (2006). *Türkiye’de Kırsal Turizm*, 2-5
- Özer, O. (2020). Türkiye’nin av turizmi potansiyeli konusunda bir değerlendirme. *Journal of Gastronomy Hospitality and Travel*, 3(1), 75-76
- Öztürk, S., Suluk, S. (2020). Ekonomik Büyümenin Anahtarı Olarak Eğitim: İsveç, Norveç ve Danimarka’da Eğitim ile Ekonomik Büyüme Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, 384-385
- Paasche, K. (2020). *The Tune Viking Ship Reconsidered*, 1
- Patvinsuo National Park- Discovering Finland, 2022 (Erişim tarihi: 28.05.2022)

- PEFC - Orman Sertifikasyonu Onay Programı - Certifications (controlunion.com), 2021 (Erişim Tarihi: 03.10.2021)
- PEFC Norway- PEFC- Programme for the Endorsement of Forest Certification, (2021). (Erişim Tarihi: 27.09.2021)
- Petterson, R. (2003). The Winter Festival in Jokkmokk, 3-10
- Petterson, R. (2004). Sami Tourism in Northern Sweden- Supply, Demand and Interaction, 9-28
- Piilola Trail- Nationalparks.fi, (2022). (Erişim tarihi: 30.05.2022)
- Plan your trip and accommodation in Greenland- [Visit Greenland!] (Erişim Tarihi: 28.06.2022)
- Ponte, S. (2012). The Marine Stewardship Council (MSC) and the Making of a Market for 'Sustainable Fish, 1-10
- Potthoff, K. (2005). Human Landscape Ecology, 91-32
- Pöyhönen, A. (2015). Potential of Ecotourism in Finland, 24-28
- Prince, S. (2019). Volunteer Tourism and The Eco-village: Finding The Host in The Pedagogic Experience, 76-77
- Puhakkaa, R., Cottrellb, S.P., Siikamaki, P. (2013). Sustainability Perspectives On Oulanka National Park, Finland: *Mixed Methods In Tourism Research*, 484-485
- Pulpit Rock Conservation Area- Piscataquog Land Conservancy (plcnh.org), (2021). (Erişim Tarihi: 21.11.2021)
- Quinn, B. (2009) *Festivals, Events and Tourism*, 1-4
- Quintela, J.A., Costa, C., Correia, A. (2016). Health, Wellness And Medical Tourism – A Conceptual Approach, 9-11
- Rasmussen, M. (2012). The Whaling Versus Whale-Watching Debate: The Resumption of Icelandic Whaling, 83-85 DOI:10.1017/ CBO9781139018166.009
- Regn el, C. (2016). Holocene glacier extents and equilibrium-line altitude (ELA) reconstructions of paleoglaciers in Sarek National Park, northern Sweden, 1-2
- RELEARN's projects (suderbyn.se), (2021). (Erişim Tarihi: 30.06.2021)
- Reykjavik Bike Tours, 2022, R e y k j a v i k Bike Tours [Broş ur]. Reykjavik: Yazar (broş urden alındı) Reykjavik Bike Tours- offer guided bicycle tours in Reykjavik Iceland (icelandbike.com)
- Rokua national park- Oulun seurakunnat, (2022). (Erişim tarihi: 29.05.2022)
- Rokuan kansallispuiston alue-esite (metsa.fi), (2022). (Erişim tarihi: 29.05.2022)
- Rosenberg, A., Lynch, P. M., Radmann (2021). Sustainability Comes to Life. Nature-Based Adventure Tourism in Norway, 2-4
- Ruostej arvi- Saari Trail - Nationalparks.fi, (2022). (Erişim tarihi: 30.05.2022)

- Rybár, P., Molokáč, M., Hlaváčová, L. (2014). Different approaches to the formation of Geoparks, 73-76
- Rytteri, T., Puhakka, R. (2009). Formation of Finland's National Parks as a Political Issue, 93-99
- Sæþórsdóttir, A.D, Hall, C. (2020). Visitor satisfaction in Wilderness in Times of Overtourism: a Longitudinal Study, 4-6 [https://doi.org/ 10.1080 /09669582.2020.1817050](https://doi.org/10.1080/09669582.2020.1817050)
- Sæþórsdóttir, A.D., Hall, M., Saarinen, J. (2006). Making Wilderness: Tourism and The History of The Wilderness Idea in Iceland, 249-251 <https://doi.org/10.1080/1088937X.2011.643928>
- Sallantaus, T., Koskinen, M. (2010). Impacts of Peatland Restoration on Nutrient Leaching in Western and Southern Finland, 219
- Salmi, P. (2012). The social in change: Property Rights Contradictions in Finland, 4-12 [10.1186/2212-9790-11-2](https://doi.org/10.1186/2212-9790-11-2)
- Salt & Sill, a Wonderful Floating Hotel in Sweden's West Coast | sweetsweden, (2019). (Erişim Tarihi: 03.06.2021)
- Sandell, K. (2010). The Right Of Public Access In Sweden –Rural And Urban Aspects, 3-4
- Sápmi Nature Camp- Luxury Camp In Swedish Lapland | Jacada Travel, (2021). (Erişim Tarihi: 20.05.2021)
- Sarasvathy, S.D. (2010). Cold Opportunity (B): *The Icehotel Story*, 1-2
- Sargın, S. (2006). Yalvaç'ta inanç turizmi. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 16(2), 3-5
- Savgın, E.C. (2016) *Çiftlik Turizmine Yönelik Kavramsal Bir Model Önerisi* (Doktora Tezi, Sakarya Üniversitesi). Erişim Adresi: 10137024-.pdf (sakarya.edu.tr)
- Savgın, E.C., Zengin, B. (2019) Çiftlik Turizmi Faaliyetlerinin Geleneksel Mutfak Kültürü Sürdürülebilirliği Açısından Değerlendirilmesi, 485-488
- Sawalha, I., Jraisat, L., Qudah, K. (2013). Crisis and disaster management in Jordanian hotels: practices and cultural considerations, *Disaster Prevention and Management*
- Say, A. (2006). "Piyano". *Müzik Sözlüğü*. Ankara: Müzik Ansiklopedisi Yayınları. s. 423-424.- *ANSİKLOPEDİ*
- Sayılan, H. (2008). Endemik Bir Bitki Türü Olan Muş Lalesi'nin (Tulipa Sintenisii Baker) Botanik Turizmi (Bitki Gözlemciliği) Amaçlı Değerlendirilmesi. *Ulusal Coğrafya Sempozyumu*, (4/2), 473-474
- Schaller, H. (2010) Dealing with Volcanic Terrains: Conflict, Communication, and Consensus Building among Stakeholders of Protected Areas in Iceland and Japan, Faculty of Industrial Engineering University of Iceland, Iceland, 30-35

- Schjøth, J. E., Løes, A.K. (2006). Country Report on Organic Farming Research in Norway, 188-189
- Schmudde, R. (2015). Equestrian Tourism in National Parks and Protected Areas in Iceland – An Analysis of the Environmental and Social Impacts, 93-35
www.northseatrail.org, 2020 (Erişim Tarihi: 21.07.21)
- Services (*keuruunekokyla.fi*), 2022 (Erişim tarihi: 15.05.2022)
- Seven treehouses you can sleep inside at Sweden's Treehotel (*dezeen.com*), 2017 (Erişim Tarihi: 03.06.2021)
- Sever, R. (2008). Polat Mağarası ve Turizm Potansiyeli. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 13(19), 253-254
- Siltanen, J. K. (2017). Economic Impact of National Parks in Iceland; Case Study of Snæfellsjökull National Park (published master's thesis). University of Iceland, Iceland, 11
- Silvennoinen, D., Hokkanen, T. J., Lehtovaara, V. (2021). Benchmarking measures for handling potential visitor pressures in protected areas; A Case of North Karelia Biosphere Reserve, 12
- Simonsen, P., Jørgensen, B., Robbins, D. (1998). *Cycling tourism*, 45-50
- Smith, K.P., Ólafsson, G., Pálsdóttir, A. H., Sigurðsson, M.A. (2019). Hallmundarhellir: Report of Investigations, 2017, 1-4 DOI:10.26300/x47t-wa50
- Snow Hotel'de uyuma hakkında- Fjord Travel Norway, 2021. (Erişim Tarihi: 05.12.2021)
- Soosalu, H., White, R.S. (2006). Torfajökull 2005. – seismic project I Scientific report II Technical report, 1
- Stara, K. (2012). Spiritual Values of Protected Areas of Europe, 63
- Stay in an icy work of art at Icehotel in Swedish Lapland | Visit Sweden (2021) (Erişim Tarihi: 15.05.2021)
- Stegastein Norveç Stok Fotoğraflar & Sogne Fiyordu 'nin Daha Fazla Resimleri - iStock (*istockphoto.com*), 2021 (Erişim Tarihi: 25.12.2021)
- Stenseke, M., Skriver Hansen, A., (2014). From Rhetoric To Knowledge Based Actions – Challenges For Outdoor Recreation Management In Sweden, 29-30
- Stephenson, J. (2010). The 'Right To Roam': Lessons For New Zealand From Sweden's Allemansrätt, 20-21
- STF Abisko Turiststation- STF Aurora Sky Station- Swedish Tourist Association, 2021 (Erişim Tarihi: 20.06.2021)
- STF Aurora Sky Station – Night Visit» Kiruna Lappland (*kirunalappland.se*), 2021 (Erişim Tarihi: 20.06.2021)
- Sundin, B. (2005). Nature as Heritage: *The Swedish Case*, 14

- Sungur, Z. (2012). Sürdürülebilir Ekoturizmin Toplumsal Etkileri: Türkiye'den Örnekler, 339
- Surat, H. (2016). Artvin İlinin Eko Turizm Potansiyelinin Değerlendirilmesi, *Karadeniz Araştırmaları Merkezi*, 139-140.
- Sustainable Fishing | MSC | Marine Stewardship Council (2021) (Erişim Tarihi: 12.05.2021)
- Svanberg, I. (2015) Ræstur fiskur: Air-dried fermented fish the Faroese way, 2 Svart- Snøhetta (*snohetta.com*), 2021 (Erişim Tarihi: 05.12.2021)
- Sweden Hotels (*uniqhotels.com*), 2019 (Erişim Tarihi: 03.06.2021)
- Sweden's Climate Act and Climate Policy Framework- Swedish Environmental Protection Agency (*swedishepa.se*) (2021) (Erişim Tarihi: 12.05.2021)
- Swedish Agency For Economic And Regional Growth (2014). Tourism in Sweden- Facts & Statistics, 35
- Swedish Agency For Economic And Regional Growth (2015). Tourism in Sweden- Facts & Statistics, 1-16
- Swedish Environmental Protection Agency (2021) International environmental conventions - Swedish Environmental Protection Agency (*swedishepa.se*) (Erişim Tarihi: 12.05.2021)
- Şahin, B., Şahin, S. (2009). *Eko Turizm Alanı Olarak Kazdağları ve Darıdere Örneği*, 1223-1224
- Şahin, S. Z., Tosun, C. (2006). *Gelişen ve Değişen Eğilim Ekoturizm*, 2
- Şengel, Ü., Genç, K., Işkın, M., Ulema, Ş., & Uzut, İ. (2020). Turizmde "Sosyal Mesafe" Mümkün Mü? Kamp ve Karavan Turizmi Bağlamında Bir Değerlendirme. *Electronic Turkish Studies*, 15(4), 1434-1435
- Şengün, H. (2021). *Norveç'te Çocuk Hakları ve Çocuk Politikalarının Yönetimi*, 339
- Şişman Aydın, G. (2019). Eko-Etiketleme ve Türkiye Çevre Etiketleri, *Harran Üniversitesi Mühendislik Dergisi*, 41-44
- T.C Helsinki Büyükelçiliği Ticaret Müşavirliği (2018). Finlandiya Sağlık Turizm Raporu. (PDF) Tüm Yönleriyle Sağlık Turizmi Ülkeler: Finlandiya (*researchgate.net*)
- T.C. Stokholm Büyükelçiliği Ticaret Müşavirliği (2016). İsveç'in Genel Ekonomik Durumu ve Türkiye İle Ekonomik Ticari İlişkileri -2015 Yıllık Raporu, 11-12
- Tanç, A. (2020). Uzundere İlçesinin Ekoturizm Potansiyelinin SWOT Analizi Yöntemi ile Belirlenmesi, 7
- Tao, C. H., Eagles, P. F. ve Smith, S. L. J. (2004). Implications of alternative Definitions of Ecotourists. *Tourism Anaysis*, 1-13
- Tekin, M., Kasalak, M., (2014). Ekoturizm Girişimciliğinin Bölgesel Kalkınmadaki Rolü. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*-32, 130-131

- Tekin, Ö. (2017) Ekoturizm Açısından Konya İli Doğa Yürüyüşü Rotaları Üzerine Bir Araştırma, 380-381
- Temesgen, A. K. (2020) Building an Island of Sustainability in a Sea of Unsustainability? *A Study of Two Ecovillages*, 9-20
- Tengilimoğlu, D. (2020). *Sağlık Turizmi*, Ankara, 17-19
- Tervo, K. (2008). The Operational and Regional Vulnerability of Winter Tourism to Climate Variability and Change: The Case of the Finnish Nature Based Tourism Entrepreneurs, 318-320
- The Best Hikes in Denmark: Where are They and What to Know in 2022 (*thebrokebackpacker.com*), 2022 (Erişim Tarihi: 11.06.2022)
- The brand- Geofood, 2022 (Erişim tarihi: 30.05.2022)
- The Disabled Travelers Guide to the Galaxy | TravAbility, 2020 (Erişim Tarihi: 24.05.2021)
- THE HALL | blossom (*nordigardblossom.com*), 2021(Erişim Tarihi: 19.11.2021)
- The Hardangerfjord in Norway- Fjord Tours,2021 (Erişim Tarihi: 26.12.2021)
- The International Council for the Exploration of the Sea (ICES) (2019) Norwegian Sea Ecoregion – Fisheries Overview, 2
- The official ecolabel of the Nordic countries | Nordic Ecolabel (*nordic-ecolabel.org*), 2022 (Erişim tarihi: 30.04.2022)
- The Sami festival of Jokkmokk Market- Travel Blog (*autocarhire.com*), 2012 (Erişim Tarihi: 15.05.2021)
- The Viking Market 2021 | Fotevikens Museum, 2021 (Erişim Tarihi: 22.05.2021)
- Theobald, W. F. (2005). *Global Tourism*, 3. Basım, s. 6-7
- TIES. (2015). Ekoturizm Tanımı, www.ecotourism.org/what-is-ecotourism (Erişim Tarihi: 31.05.2022)
- Tıraş, H. (2012). *Sürdürülebilir Kalkınma ve Çevre: Teorik Bir İnceleme*, 62-64
- Tikkanen, I (2007). Maslow's Hierarchy and Food Tourism in Finland: Five Cases, 727-731
- Tjonnas Farm Stay, Rental Sauland (gites.fr), 2021 (Erişim Tarihi: 20.11.2021)
- Tontus, Ö. (2015) Tüm Yönleriyle Sağlık Turizmi Ülkeler: *Finlandiya*, 2-3
- Towner, J. (1995). What is tourism' s history? *Tourism Management*, 339-343.
- Trail biking in Norway (*trailguide.net*), 2021 (Erişim Tarihi: 04.10.2021)
- trasy-rowerowe-dania-c.jpg (1594×1952) (*dania-ok.pl*), 2022 (Erişim Tarihi: 10.06.2022)
- Traveling the Atlantic Road in Norway | Moon Travel Guides, 2021 (Erişim Tarihi: 26.12.2021)

- Tuna, M. (2007). Turizm, Çevre ve Toplum (*Marmaris Örneği*). Ankara: Detay Yayıncılık, 17
- Tuohino, A., Pitkanen (2014). The Transformation of a Neutral Lake Landscape into a Meaningful Experience – Interpreting Tourist Photos, 78-81
- Turismens årsbokslut 2020- Tillväxtverket (*tillvaxtverket.se*), 2021 (Erişim Tarihi: 11.06.2022)
- TURSAB, 2005, s. 2-3 1 (*tursab.org.tr*) (Erişim Tarihi: 08.09.2021)
- Tutcu, A. (2021). Ekoturizm Ve Türkiye'nin Ekoturizm Potansiyelinin Değerlendirmesi. *Atlas Ulusal Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı:6, 2-5
- Tümerkan Albayrak, E. (2017). Sosyal Devlet Modelleri: Sosyal Demokrat Model, *İsveç-Norveç Örneği*, 83
- Türkmen, S., Gökdemir, S. (2021). Bisiklet Turizmi Motivasyonlarının Belirlenmesi. *GSI Journals Serie A: Advancements in Tourism Recreation and Sports Sciences*, 4(1), 20-21
- Türksoy, N., & Altinel, Ö. (2017). Saroz Körfezi'nde Su Sporları Turizminin Bölge Turizmine Etkisi. *Cataloging-In-Publication Data*, 305-307.
- Uludağ İhracatçı Birlikleri Genel Sekreterliği Arge Şubesi (2017). *Norveç Ülke Raporu*, 3
- UNDP (2019), Human Development Indicators, Latest Human Development Index Ranking | Human Development Reports (*undp.org*) (Erişim Tarihi: 28.08.2021)
- UNESCO Geiranger- Trollstigen - Åndalsnes (*One way*) | Round Trips | Ålesund | Norway (*visitnorway.com*), 2021 (Erişim Tarihi: 26.12.2021)
- UNESCO İsveç Dünya Miras Komisyonu. (2012) <http://whc.unesco.org/en/list> (Erişim Tarihi: 09.07.21).
- UNESCO Küresel Jeoparklar- *Nationalparks.fi*, 2022 (Erişim tarihi: 29.05.2022)
- UNWTO. (2018). 2017 Annual Report. Madrid, Spain: Published by the World Tourism Organization (UNWTO)
- UNWTO. (2019). International Tourism Highlights 2019 Edition. World Tourism Organization.
- Utbildningsnorm Naturguider (*utbildningsnorm-naturguider.se*), 2021 (Erişim Tarihi: 14.05.2021)
- Uzun Rotalar (*naviki.org*), 2022 (Erişim Tarihi: 10.06.2022)
- Ünal Ankaya, F., Yazıcı, K., Balık, G., Gülgün Aslan, B. (2018). Dünyada ve Türkiye'de Ekoturizm, *Sosyal-Kültürel ve Ekonomik Katkıları*, 70
- Ünal, A. (2021). *Türkiye Deniz Balıkçılığında Kota Uygulamaları* (Yüksek Lisans Tezi), Ulusal Tez Merkezi | Anasayfa (*yok.gov.tr*), Balıkesir Üniversitesi, Balıkesir, (tez no: 705644) tezde sayfa 7'den yararlanılmıştır
- Valentine, P., Birtles, A. (2006) *Wildlife Watching*, 15-17

- Varnajot, A. (2020): Rethinking Arctic tourism: tourists' practices and perceptions of the Arctic in Rovaniemi, 25-28
- Vatnajökull National Park | Visit Austurland (*east.is*) (Erişim Tarihi:20.03.2022)
- Vedung, E. (2002). Staten och älvarna- fem svenska policyregimer 1876-1993 / The State and the Wild Rivers- Five Swedish Policy Regimes 1876-1993, 51-52
- Veisten, K., Haukeland, J.V., Ødemark, H.D., Baardsen, S., Grue, B. (2015) Tourist Segments for New Facilities in National Park Areas: Profiling Tourists in Norway Based on Psychographics and Demographics, 488
- Viking Valley | *Norways best*,2021 (Erişim Tarihi: 21.11.2021)
- Vol. 22 No. 3, 2013 pp. 210-228- Emerald Group Publishing Limited
- Vuoristo, K. (2000). Regional and Structural Patterns of Tourism in Finland, 252-254
- Walsh, C. (2021) Protected area management in a post-natural world: negotiated governance at the Danish Wadden Sea,
- Welcome to ÅSUB | Ålands statistik- och utredningsbyrå (*asub.ax*),2021 (Erişim Tarihi: 25.06.2022)
- Welling, J.T., Árnason, Þ., Ólafsdóttir, R. (2015). Glacier tourism: a Scoping Review, 636-637
- Westergaard, K. B., Hagen, D., Blumentrath, S., Evju, M. (2013) Kunnskapssammenstilling for flora og vegetasjon i nasjonalparkene Nordvest-Spitsbergen, Forlandet og Sør-Spitsbergen på Svalbard, 4
- Westskog, H., Winther, T., Aasen, M. (2018) The Creation of an Ecovillage: Handling Identities in a Norwegian Sustainable Valley, 7-10
- Wikars, L. (2009). Vedskalbaggat i Hamra nationalpark, *Gävleborgs län*, 8
- Worku, M. (2010). Community Participation in Tourism Development in Tigray: The Case of Axum. Mekelle: Mekelle University College of Business and Economics Department of Management Postgraduate Program in Development Studies.
- World Heritage Nomination – Iucn Technical Evaluation (2018). Vatnajökull National Park: Dynamic Nature of Fire and Ice (Iceland) – Id N° 1604 1604-IUCN-2301-en (2).pdf resmi rapor
- World Wide Fund for Nature (2004). WWF International Arctic Programme, 4-1
- WWF Suomi, 2022 (Erişim tarihi: 30.04.2022)
- www.sognefjord.no/en/WHERE-TO-STAY/, 2021 (Erişim Tarihi: 21.11.2021)
- Yaban, P., Karatopuk, T. (2017) Balıkesir'de Kırdan Kente Göç Sorunu ve Eko-Köy Yaklaşım Analizi: Ovaköy Örneği. R. Erdem, H.F. Alkan Meşhur, F. Eren, K. Ergutay, Ç. Fındıklar (Ed.), *Balıkesir 18 Planlama Sorunu 18 Stratejik Çözüm* (1. Baskı) (s. 87-101). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık Tic. Ltd. Şti.

- Yıldız, Z. (2011). Turizmin Sektörünün Gelişimi ve İstihdam Üzerindeki Etkisi, Süleyman Demirel Üniversitesi *Suleyman Demirel University Vizyoner Dergisi The Journal of Visionary*, 54-57.
- Yılmaz, E., (2001). Ekoturizm ve Yaban Hayatı Ecotourism And Wildlife. *Doğu Akdeniz Ormancılık Araştırma Müdürlüğü Doa Dergisi-7* (Journal Of Doa), 55-81
- Yiannakisa, J. N., Daviesb, A. (2012). Diversifying rural economies through literary tourism: a review of literary tourism in Western Australia, *Journal of Heritage Tourism* Cilt. 7, No. 1, 33-36
- Yurtseven, R., & Kaya, O. (2011). *Eko-gastronomi ve sürdürülebilirlik*. Osman. E. Ç (ed.), 11, 57-59
- Zachariasen, O., Meitil, R. (2014) Hiking in the Faroe Islands, 59
- Zagórski, P., Pókala, K., Repelewska-Pókalowa, J., Łuszczuk, M. (2013) Maria Curie-Skłodowska University Spitsbergen Expeditions, 5-7
- Zengin, B. (2006). *Turizm Coğrafyası*. Sakarya: Değişim Yayınları, 7-9
- Zeybek, O. (2020). Ekoköylerde Yer Seçimi İle İlgili Karar Süreçleri Üzerine Bir Araştırma, 109-110
- Ziegler, F., Sonesson, U. (2009). Eco-labeling of wild caught seafood products, *Journal of Cleaner Production*, 419-420
- <https://sweden.se/society/history-of-sweden/> , 2021 (Erişim Tarihi: 02.05.2021)
- 1280px-SnowCastle, _Kemi,_Finland.jpg (1280×853) (*wikimedia.org*), 2022 (Erişim tarihi: 03.05.2022)
- 14 Best Hikes in Norway to Put on Your Bucket List- Earth Trekkers- 2021 (Erişim Tarihi: 21.11.2021)
- 72 Saatlik Kabin – Stenebynäs (*stenebynas.se*), 2021, (Erişim Tarihi: 02.06.2021)